Briefwisseling tussen Menno ter Braak en D.A.M. Binnendijk 1923-1940

Menno ter Braak en D.A.M. Binnendijk

Editie: Stichting Menno ter Braak

bron
n.v.t.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/braa002brie09_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. Stichting Menno ter Braak

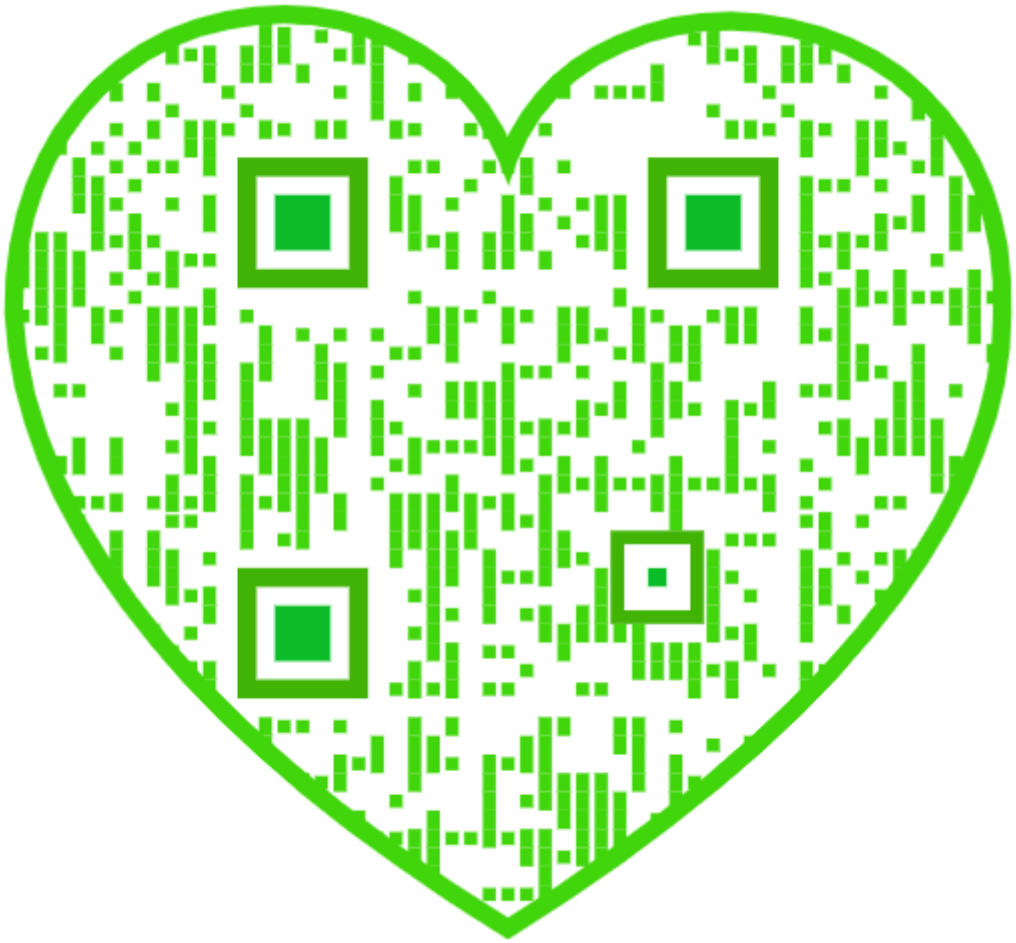

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 21 juni 1923

aant.

aant.

Je ziet, ook ik ik heb het contact met het algemeen geldende, het absolute, verloren.
Ik kom dus Zondag 5.25.
tot ziens en groeten thuis
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Brussel, 19 juli 1923

aant.

aant.

B.D.
In de hoop dat deze je hetzij in woonschip, hetzij in Zutfensche eenzaamheid bereikt, dit groetenisje. Baedekeriana vertel ik je later. Het volgende zal je ongetwijfeld interesseeren.
In Roosendaal werd ik uit den trein aangeroepen door mevr. *Hammes*, voor 't eerst sedert de scheiding; die ook naar Brussel ging en in ons hotel logeert. De wereld is een mikrokosmos.
Hart. gr.
je Menno
Wim

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 20 augustus 1923

aant.

aant.

Eibergen 20 VIII.'23

Beste Alex

In langen tijd kwam me geen regel schrifts van je onder oogen behalve een tweetal kwatrijnen, waaruit ik concludeer, dat je leeft. Toen ik je voor 't laatst in de morgenschemering verliet, was het afscheid eenigszins vluchtig en bovendien kleefden mijn hersenen nog aan elkaar van het tentamen. Sedert dien hoorde ik niets meer. Ontving je mijn briefkaart uit België? Was je dus getuige van een zevendaagsche samenleving met mevr. Hammes? Is je motorboottocht in vervulling gegaan? Ben je werkende? Keer je binnenkort naar Amsterdam terug?

Ziehier eenige van de talrijke vragen, die zich herhaaldelijk aan mij opdringen. Ik ben hier inmiddels tot een overmatige kalmte gekomen, na de overspanning van de Haarlemsche hittegolf. Er stroomen steeds logé's. Er was zelfs een bal-champêtre op de tennisbaan met geïmporteerde dames. Met dat alles verlang ik naar de cultuurbranding terug.

Schrijf eens; dit verzocht U Uw groetende
Menno

Groeten aan Friede en ouderen!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 21 augustus 1923

aant.

aant.

Zutfen, 21 Aug's - 1923

Beste Menno,

En ziedaar: ik schrijf. Lang reeds was de pauze tusschen de epistulaire gemeenschap met jou, mijnerzijds; - wellicht was daar zelfs geen begin. Doch hier het einde! - Van wat al moet ik melding maken: van de ontvangst (zeer gewaardeerd) van je belgische kaart (waarvoor bedankt), van de lezing (enthousiast) van je feuilletonnistische reisbeschrijving (bravo! ideale stijl voor dergelijke procedé's, klare samenvatting, geestig, méér nog: van 'n edele ironie), van mijn eigene historische werkzaamheid (zeer sporadisch, zonder gewenschte toewijding), van privaatles aan onze illustere a.s. neef Johnny (ten tweede male gestraald in de eerste klas gym), van een autotocht naar 't gezegend Amsterdam (12 dag lang ademden mijn geschroeide longen de balsemende geuren der metropool en evenzoo lang vingen mijn handen de verlangde ontzetting harer oogen), van mijn ega's geboortedag (werd zij niet mondig; mijn god, hoe heb ik geleden, onmachtig voor 't maatloos bedrijf harer beukende woorden, en boog niet mijn waardeloos hoofd terecht voor haar blakende wilsdrift (en dit: dat ik deze dulden mòest!), van de eindelijke ontvangst van je laatste briefkaart (immers: nog nooit wist een buikige ober van 'n tweegestaltige binnendijk of ook maar van creaturen met pseudonymen of van welken van Roosenburgh ook...), ziedaar. Als ik R. Rolland was, zou ik Colas Breugnon moeten schrijven als afwisseling na een zoo

overmatige arbeid. Maar god zegende mij met een andere ziel en ik werd een nietig scribent, en schrijf kwatrijnen.

Maar voor dit geurige bedrijf, voor deze ‘Kler[-]hering sta ik niet lang meer in. Nòg is de ‘groote [-] niet bezonken: alle goden mogen mij bijstaan als de droesem der nachtelijke lichten verebt tot een heimlijke orde, een bescheiden pro-oimion. - Wat, sakkerju, zou ik mij matigen, voor de bezwerende formules van zekeren ter Braak die leutert over ‘vorm’, voor de lispelende reutelingen van een beursch kadaver; god, mijn test is 'n stad en er vaart een nacht doorheen in een gondel met snebben, omhuiverd van den schemerenden slag van de riemen... water en satijn!

Dit zij dan de projectie van een lectuur, bestaande uit de auteurs: Franz Blei, J.W. Pik, Ernst Toller, Sapfo, Eduard Meyer, Alkman, Vorländer, Leo Bloch, Else Lasker-Schüler, Ibycus, Strindberg (Rausch Totentanz), Bierens de Haan, Leonid Andrejef (Gedanke, Duisternis),Mommsen, Propria Cures, etc.

Ik neem afscheid U, mijn verre vriend, ‘van wie 'k liever zag den aanminnigen voetstap, - 't stralend oogdoorschitterd gelaat dan al der - Lydiërs waagnen saam met de volgeruste - strijdbare helden’ (Sapfo).

Dick

Zij uw fam. mede van harte gegroet. D.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 22 augustus 1923

aant.

aant.

Eibergen 22.VIII '23

Beste Dirk

’t Schijnt me alleszins gevoeglijk je even in een minder beknopten vorm te beantwoorden dan een briefkaart. Mogen het dan ‘lispelende reutelingen van een beursch kadaver’ zijn (rationalistisch: hoe kan dat?), welke stinkende en rottende tumulus zich weer verplicht acht de ‘grens’ te trekken tusschen kwatrijn I en II, ik waag het, je in je lectuur van J.W. Pik e.a. nog even te storen. Zoo allereerst mijn hartelijken dank voor je kunstvaardige brief, die, als je je auteursconsent verleent, *no 1* uit zal maken van een geannoteerde, in het Pantheon te verschijnen editie van je verzamelde ‘Brieven’. Ik ben natuurlijk annotator en zal niet nalaten eenige levensbijzonderheden, taal- en letterkundige aanmerkingen en vertalende toevoegingen aan te brengen. Zoo zal ik in een noot verontschuldigen, dat ‘god’ (de christelijke nog wel, o jemig) ‘belgisch’ en ‘binnendijk’ zonder majuskel werden geschreven; ik zal wijzen op je veelzijdige ontwikkeling, blijkend uit het enorm aantal opgesomde auteurs; tevens achterin uitleggen, dat men niet aan Lesbische neigingen behoeft te denken, vanwege het slotcitaat.

Aangezien ik niet de minste kans verwacht, dat je hieraan je goedkeuring zult hechten, op een ander motief. Ook mijn historische studiën verliepen in een suffe streepjeszetterij. Het vierde deel van Pik is een gruwel; een walgelijk relaas van sjacherende natie's, waar je misselijk van wordt. Ik dank G(g)od dat ik behoorlijk opgeschoten ben met het onderwerpje van jhr. Six, waarin ik in October onvermijdelijk wensch te tentamineeren. Hoe ik evenwel alle in zweetende wanhoop saamgestuwde wijsheid van Stoett nog eens, zij het dan in een minder depricieêrende hitte, moet verwerken, is mij een voos raadsel, waartoe ik geen sleutel heb.

Van Henny ontving ik een briefkaart, berichtende dat nog enkele Saturnaliën ten huize van Kees Zadoks hadden plaats gevonden. Hij wilde echter op het tijdstip, dat de briefkaart verzonden werd, 'de orde herstellen'. Deze vage uiting schijnt van een ethische gezindheid te getuigen.

Van mijn Belgische reis had ik veel voldoening; ik zag niet alles zoo feuilletonistisch als Brugge. De oome reisde heftig 'sight-seeing' en voor mondaine genietingen is hij kuischelijk-ongevoelig. Vele musea bezocht ik natuurlijk uithoofde mijner studiën, gedeeltelijk met belangstelling. Zoo werd ik met minder genoegen door een iguanudonten en brontosaurenmuseum gesleept. Zeer merkwaardig is een collectie van den machteloozen 19^{en} eeuwschen fantast *Wiertz*; ik nam er demonische herinneringen van mee.

Ik denk er over midden September naar de Makkinje's terug te keeren. Het is hier geestelijk zeer eenzaam. Ben Ledeboer is evassisteerende. Ik verwacht gelukkig geestelijke laving van een symbolischen optocht, die hier ter eere van H.M. de K. zal gehouden worden; 'praal'wagens, o.a. voorstellende: 'de 7 Gratien', de '20 Muzen', 'De achtereenvolgende prinsen van Oranje elkaar de hand reikend' etc, etc. Ik heb er over gedacht, Mussolini voor te stellen en daartoe het zwarte overhemd van jou ter leen te vragen of wel 'de Zelfverwerkelijking der Idee' in nationale kleuren. - Nog steeds koester ik hoop, je nog eenige dagen hier te kunnen zien; helaas zitten we zoo overkropt met logé's, dat ik niet de geringste voorspellingen kan doen.

Ook ik neem afscheid, mij verdiepend in von Bode, Bartsch, la Rochefoucauld, J.W. Pik, Bakels, Wyclif, J.K. Rensburg (wiens 'Japansche Verzen' ik met veneratie lees) en den gestolen Kloos.

Wees hartelijk gegroet, tevens ouders & Friede. Bied den ober mijn verontschuldigingen over het misleidende adres.

t a t
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 31 december 1923

aant.

aant.

Beste Dick

Hierbij met mijn beste wenschen voor anno 1924 het jongste staaltje van de jonge Eibergsche expressionistische jongeren. Het rouwt mij dat ik steeds niet tot schrijven en danken kwam; mijn krachten werden geheel door het onpsychologische blijspel 'Politiezaken' in beslag genomen, dat gelukkig veel succes heeft gehad. Bedank ook ouderen nog eens hartelijk voor alle goede gunsten, weer bij jullie door mij genoten. En schrijf nog even, hoe je verdere plannen voor de vacantie zijn.

Hart. groeten v. huis tot huis en aan Friede.

Je toeg. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 7 januari 1924

aant.

aant.

Eibergen 7.I.24
zoo oud reeds!

Hartsvriend

Mijn dank voor je briefkaart en de daarin weer opengestelde visioenen van bouillon en eigendenkelijke uitbouw, al dan niet doorhegeld. (Ik voleindigde gisteren de 'Grundbegriffe' van Wölfflin en Hegeltje ligt klaar, slechts een onverzadiglijke luiheid van schedeschoensport belet mij de opening.) Terzake: ik kom natuurlijk graag, maar de patria potestas, *cum* amore natuurlijk en *sine* flagello, dwingt mij hier tot Dinsdag te blijven. Maar dan ook scheurt mijn hart de provinciale boeien en Dinsdag a.s. 1.48 buk ik mij uit een IIIe klasse portier om den zedeloozen Atlas weer te aanschouwen. Moge het dan weer zacht en liefelijk weer zijn; het ijsspel hangt mij al ter kele uit. - Ik zal een bezoek moeten afsteken bij de predikant Faber, om een debat over het katholicisme en het bestaan van Jezus te voleindigen en hem een ongelezen brochure van Fr. van Eeden terug te geven.

Maakt vriend Japikse het nog altijd goed? Ja, ja, dat is een héél gewichtig deel onzer gewichtige studie *vóór* het candidaatsexamen! 't Is toch een mooi vak en 't doet, o, zoo goed, vlijt met een goeden uitslag bekroond te zien en dan geen bliksem op historisch gebied uit te voeren.

Vele denkproblemen zijn in deze hersenen al ruw gemodelleerd, wachtend slechts op de vormende werking van den contrapolairen geest.

De zin van dezen barokken briefkaart is dus:
Ik kom *1.48*
Dinsdag 15 jan.
t a t Menno

Groeten aan ouders en Friede. M.

N.B. Ik ga ook weer weg; denk over Zondag of Maandag. M.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk en Wybo Meijer
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

[Laag Soeren], 21 mei 1924

aant.

aant.

Dick
Wybo

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, [23 juni 1924]

aant.

aant.

Maandag

Beste kerel.

Je had moeten begrijpen, dat bizondere gebeurtenissen mij zoo lang van het schrijven afhielden. In 't algemeen zijn juist buitengewone dingen aanleiding tot 'n schielijk schriftuur - in dit geval, waar alles direct mezelf betreft - niet. Maar ik stond toch juist op 't punt iets van mij en mijn toestand te laten hooren. Hoe onprettig en moeilijk het ook zal zijn. Ik houd me, voorloopig, (schriftelijk) bij de feiten. Mondeling hoop ik dieper te gaan.

Mijn verloving met Fr. is verbroken. Overgegaan, - de tijd zal uitwijzen of dit kan - in een vriendschap van eigen aard. Waarom? Magdalena, mijn liefde voor haar. Je kent mijn voorzichtigheid, hoe ik daartegen op mijn hoede was. En niettemin. Het moest. En het is goed zoo. Voor M. is mijn gevoel completer, en jonger. Niet zoo wijs en gerijpt als in mijn verhouding tot F. En die wijsheid kan ik nog niet beleven.

Laat ik over intimiteiten niet schrijven. Het zou bovendien te veel tijd kosten. We praten wel eens. Ik was verleden week 5 dagen in A'dam. Om allerlei redenen. Ach, laat me maar. Ik wou, als dat kon, wel graag, voordat je naar den Haag gaat, een tijdje bij jullie logeeren. Maar je broer (wensch hem geluk) is zeker al weer thuis. Als je me schrijft, dan *per brief*. Ze lezen alles. Er tiert een wanbegrip aangaande de questie, enorm!

I. Ik ben "geestesziek": om van twee vrouwen te houden.
II. Ik moet in deze vacantie van het dichterschap genezen worden.
III. De sfeer der groote stad heeft me abnormaal gemaakt. etc.

Schrijf me gauw. Over andere dingen kan ik nu niet best schrijven. Ik tracht wat te werken maar erg evenwichtig voel ik me nu juist niet.
Een hartelijke groet van
je Dick

Groet alle familieleden.

Raad me niet. Ik heb àlles overwogen. Ik weet en ben zelfverzekerd. Deze amour fatale moest werkelijkheid worden. Dàt vermoedde ik toen nog niet.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 23 juni 1924

aant.

aant.

Eibergen 23.VI.'24

Beste Dick

Excuseer beroerd schrift, want mijn lorgnet is ter tennisbane gesuccombeerd. Dit ter inleiding en ter karakteriseering van de heerlijk lullige stemming, verdiept in werkje en spelletje tennis, waarin ik me nog vanavond bevond bij de aankomst van je brief. Mijn kaart, rustig kabbelend, was er trouwens een beeld van, dat je nu wel hevig geïrriteerd moet hebben.

Om tot de zaak zelve over te gaan: je advies 'Raad me niet' is overbodig. Ik begrijp volkomen, dat een buitenstaander, zij het dan ook een vriend hier geen raad te geven heeft. Dergelijke dingen moet je nu eenmaal zelf tot een eind brengen. Als je me nu wat openhartigheid niet kwalijk neemt, wat ik vertrouw, zal ik je dus alleen mijn oordeel zeggen, ook alweer voorzover ik hierover een opvatting kan hebben.

Je bericht kwam absoluut onverwacht. Ik was langzamerhand in den waan gekomen, dat tot zekere hoogte voor jou een dualistische 'liefde' mogelijk was. Iets, waarover ik me heimelijk steeds ben blijven verwonderen. Zoodat het me nu volkomen zuiver voorkomt, dat je een oplossing naar één kant hebt gezocht. Dat het me voor Friede meer dan ontzettend spijt en, haar kennend, ook voor jou, behoeft geen verder betoog, maar dat heeft met de quaestie zelf niets uitstaande. Je continueert een verloving nu eenmaal niet om deugdelijke eigenschappen en intellectueele waardeering. Magdalena is mij, behalve van een vluchtige passage op het Damrak en als idee-vrouw uit 'les Amours fatales' onbekend. Ik weet bovendien niets van haar, dan wat uiterlijke bijzonderheden. Over die dingen dus liever mondeling. Alleen één raad, ondanks mijn voornemen geen raad te geven: Gooi je niet onbedacht weg, totaal, aan iemand, die ongetwijfeld tot de fataliteit van je leven behoort, maar misschien alleen *moment* was in de lijn van je zelferkenning. Mijn bedoeling zal wel door deze afschuwelijke wijsgeerigheidswoorden heenschemeren.

Ik begrijp, dat de fonteinen der ergenissen je thans te Zutfen rijkelijk zullen spuiten. Kom dus ten spoedigste hier. Er zijn twee mogelijkheden: 1. Van *Donderdagmorgen* tot *Zaterdagavond*. 2. Van *Maandag* volg. week tot *Donderdag* of *Vrijdag*. Waarom dit alles zoo in elkaar gedraaid zit, zal je nu nog minder interesseeren, dan het mij thans na ouderlijke exegese doet. Bericht me dus even, wanneer je het liefst komt. Van onbescheiden inmenging heb je hier geen last. Ik deelde hier alleen mee, dat je verloving uit was, verder niets. Er is een aparte werk- en kletskamer.

Voor heden genoeg. Ik weet te weinig, om confidentieeler te schrijven. Tot je komst trek ik me nog iets dieper in de schulp der Hegelsche berusting terug.

Hartelijke groeten
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak

[Zutphen], [24 juni 1924]

aant.

aant.

Dinsdagmiddag

Beste Menno,

Ik ontving vanmiddag je brief met de, onverhoopte, uitnodiging. Je weet niet, hoe graag ik kom. Mij schikt het het beste de volgende week; dus van Maandag tot Donderdag of Vrijdag.

Hoe discreet je ook in je brief je uitlaat over de kwestie, toch moet ik er - en begrijpelijk, bij zoo weinig oriëntatie - een tekort aan juist begrip uit distilleren. je ziet alles te eenvoudig, nòg te eenvoudig. Vergeet niet: als het nù niet gebeurd was, had het een andere keer kunnen gebeuren, maar binnen niet al te langen tijd was er niet meer aan te ontkomen geweest. Onze verhouding was er rijp voor. Friede vindt het zelf ook. Ik sprak haar deze week drie keer. [-]] zoo goed als dat ging - dat ik van [-] houden, is stellig nog [-] konsekwentie: of die [-] deelen, en of zij de [-] voor hen afzonderlijk [-] kunnen bepalen en eerbied [-] ‘praktische’ moeilijkheden [-] kant moeten worden opgelost. En [-] Friede *missen* zal ik nooit kunnen. Het verleden moet, als dat geestelijk noodzakelijk is, geen beletsel zijn tot (anders) verder leven; maar datzelfde verleden is niet een beminnelijke herinnering - zonder - meer, doch een deel van onszelf, en diep ermee vergroeid. Ach, dit alles heb ik ampel doordacht en zoo goed dat kon, nuchter onder ’t oog gezien. En toch heb ik dit moeten doen. Of het duren zal? Daar denk ik niet bij. Dat het met F. had kunnen duren - dat kan ik, overtuigd, ontkennen. Wel te verstaan - in *dit* schema van liefde-beleving. Het moest verplaatst worden.Van ‘weggooien’ (waarvan je schreef) is geen sprake! Als het een *noodzakelijk moment* is in de lijn van zelferkenning (welk moment is dat niet?) dan is er zeker nu van ‘onbedacht weggooien’ geen idee. En aan wie dat is? Is dat niet altijd toeval - maar noodwendig en dus: gelukkig [-] geluk is geen stabiel blok [-] de wisseling der momenten [-] tot we ons ervan bewust worden [-] gemeenlijk

te eenzijdig leeft [-] dat men het andere wil [-] de illusie van geluk in het [-] behouden en aankweeken. Dat is lafheid! [*handschrift Ter Braak:*] (Et voilà la faute !!!)
Tot maandag. Groet allen hartelijk van me.
Zelf een stevige poot
van je Dick.

Dinsdagmiddag

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 8 juli 1924

aant.

aant.

Zutfen–VIII.–VII-XXIV

Beste kerel.
Het spijt me, dat ik je ouders niet persoonlijk kan bedanken voor hun grenzenlooze gastvrijheid, die ze mij wederom in zoo ruime mate - ondanks huiselijke drukte - hebben doen gevoelen; - maar ik voel mij te ‘down’ om me te zetten tot een, toch altijd ietwat officieel, epistel. Je zult me een groot genoegen doen, als je hen uit mijn naam nadrukkelijk m'n dank wil overbrengen en zij zullen mij bizonder verplichten, in dien ze mij mijn hoffelijkheid ten goede willen houden.
Vanmiddag sprak ik Friede. Het onderhoud had een dergelijk verloop, dat we besloten elkaar niet meer te zien. Vriendschap kan zij - ten slotte toch - niet, als uiterlijke verhouding dan, dulden: dat is 'n kwelling. Ik begrijp, wat ik verloren heb. En niettemin is het mij onmogelijk anders te doen, dan wàt ik doe.
Laat ik er verder niet meer over schrijven. - Ik maakte een getypte plaquette van 6 verzen voor je. Ik had er zelf genoegen van. Hierin liggend stuur ik de definitieve redactie van de wandeling. Van ‘doorzichtig’ maakte ik: ‘doorschijnend’ wat mij ijler klonk. Het ‘motto’ moet staan tusschen de titel en de tekst, rechts boven. Zet dus de titel maar niet links, doch bovenaan. Tenzij links ook goed staat.
Veel hartelijke groeten aan je ouders en broers en vooral aan Tine. Zelf een poot van
je Dick

Schrijf even, wanneer je de 10e langskomt. Misschien kom ik even op 't perron; dan krijg je meteen het bundeltje. D.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Den Haag]

Zutphen, 17 juli 1924

aant.

Zutfen 17–VII-XXIV

Beste Menno.

Ik wachtte te lang met het beantwoorden van je brief. Er valt ook niet veel te schrijven. Ik benijd je: ter piere en ter bibliotheeke te kunnen gaan.

Het eenige nieuws (dat voor jou misschien ook geen nieuws meer is) bestaat uit het ontvangen van een brand(-dreig-)brief van Jo, die plan heeft op goed (?) geluk (daar komt een ‘ongelukje’ van - zal je zien!) naar Parijs te gaan; en mij dringend verzocht wél geld te sturen maar géén bezwaren te opperen. Van Wybo vernam ik nog nadere bizonderheden over haar houding in haar laatste ‘banio’ en haar eerste voornemen om naar Italië te gaan. Zij denkt zeker, dat ze daar ook wel amsterdamsch verstaan en onvatbaar zijn voor blondines. Ay! Geld had ik niet voor haar en goede raad maar al te veel, - doch die hield ik op vereerend verzoek harerzijds voor me. -

Bij van Kampen vroeg ik de ‘Kwatrijnen’ van Japie de Haan aan; dewelke ter bespreking ontvangen. Ik zal zien er over te schrijven voor 't vac-nummer.

Ik verheug me erop je, in elk geval, de volgende week te zien. Kom maar een paar dagen eerder, en breng die hier door - als er plaats is. Of heb je al iets trekpleisterigs opgedaan in den Haag? God zegen je dan!

Laat nog wat hooren.

Hartelijke [-]]

D.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Den Haag]

Zutphen, 18 juli 1924

aant.

aant.

Zutfen 18-VII-XXIV.

Ouwe lul. Die mij lief is als mijn eigen dito.

God zegen de greep! Sic.

Kort gezegd, dit:

1°. Uitsprekend, dat je niet te veel kunt werken in den Haag. Alleen, omdat ik dat hier ook niet kan. Mijn jaloezie evolueert hier heftig. Ik benijd iedereen en heb niemand lief. Behalve, zie boven. Etc.

2°. Dat je 26 Juli ten mijnent verschijnt is alleszins plausibel. Of je kunt blijven logeeren, is 'n tweede kwestie. Daarvan valt in deze, onverwacht, drukke seizoenatie niets vooruit te zeggen. Doch kom en zie!

3°. Je weet, dat ik, vanuit Eibergen, aan Jan schreef in antwoord op zijn beide brieven aangaande de bundeling der verzen en d'uitgaaf bij Clausen. Hij moet dezen brief dus nooit ontvangen hebben, als ik dit goed uit je geschrift opgemaakt heb. Je weet, wat ik hem schreef: waarom ik - persoonlijk - ertegen was en niet meedeed (pretentieusheid, vooral bij 'n debuut; cynisme tegenover mijn eigen, tot nog toe geschreven, werk) en dat Marsman er niets voor voelde. Jij komt nu toch in A'dam, volgende week; wil je hem dit dan meedeelen of, zoo je hem niet ziet, bel dan op aan de Bank. Weer dezelfde brief aan hem componeeren staat me tegen.

En dan nog: laat Jan over de verhouding Magd. - mij, niet verder kletsen s.v.p. Druk hem dat nauwkeurig op zijn hart! Je had hem eigenlijk maar niet moeten inlichten. Zoo iets werkt altijd falikant. Jo weet het nu waarschijnlijk ook en die is me te intiem met ‘Mary la lesbienne’ en mevr. Alberts die beiden voor 'n leugen of 'n intrigue niet bang zijn.

Het is merkwaardig, dat ook ik mij aan de aphorisme heb gezet. Zij het dan ook niet van zoo luchtig, dan toch van even cynisch allure. De jouwe zijn, over 't algemeen, bizonder puntig en snaaksch. Verdomme, als Sch. nog tot dergelijke ‘intelligente spatten’ inspireert, moet je toch meer van de zee gezien hebben dan je het wel wilt doen voorkomen. Zonder de zee waren de snollen de snollen gebleven, had je gekeken - maar had je dit niet kunnen schrijven. Hulde!

Jo schijnt in haar vorig emplooi zoo veel als ‘dienstweigering’ (hoe idealistisch klinkt dat nietwaar!) gepleegd te hebben. Maar daar ik er het fijne ook niet van weet en mij voor de verdere strapatzen dezer onzekere en twijfelachtige verschijning slechts uit de verte interesseer, zal ik er het zwijgen toe doen.

Vale.

Tot spoedig. Je zorgt wel voor de verzochte zaken.

je D.

Zeg aan Jan Walch, dat ‘een vriend van je’ - namen noemen hoeft niet - vermoedt, dat hij aan bedwateren lijdt. Franciscus nog es toe!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Den Haag, 18 juli 1924

aant.

aant.

Haag 18.VII.24.
Irisstr. 10

Beste Dirk

Dank voor je hedenmorgen ontvangen brief. Verneem allereerst de anecdotische bijsmaak van mijn verblijf alhier. Twee dagen na mijn komst werd de Kon. Bibliotheek, voor welks doorgraving ik officialiter hier ben, wegens ‘schoonmaak’ gesloten, precies tot den datum, dat ik weer afreis. Tableau. Met abnormalen ijver

vloog ik dus naar de wetenschap en sleepte een macht boeken naar de Irisstraat, vervaardigde tevens nog juist een akelig uitgebreid litteratuur overzicht. Het aantal mijner 'voornaamste tegenstanders' op Ottorisch terrein wordt steeds grooter. Maar veel tijd slijt ik nu in Scheveningen, waar bijgaande aphorismen, o wanproduct van een lummelenden geest, uitgebroed werden bij het kijken naar en door de vele schoone vrouwen.

Schrijf vooral voor het Vacantienummer over J. Israël de Haan! Er was nog haast geen copie ter Clausenarij. En het moet een intellectueel nummer worden. Je vers is al gezet; misschien kan ik de proef mee naar Zutfen nemen, dan kun je die zelf corrigeren.

Ook tot mij richtte zich onze vriendin Jo Hoff met een 'bede' (in den middeleeuwsch concreten zin). Wat heeft zij in haar laatste 'banio' uitgevoerd? Enfin, Parijs is zooals de heer Campert mij schrijft, voor haar 'de weg naar de hel'. De brief bevatte n.l. Jan's adres als bodemhooge put voor de vele binnenvloeiende gelden. Ik was dus zoo vrij bij hem te informeeren, wat de combinatie Vorstman C Alberts C Hoff in de 'rotte radijs' wou gaan uitvoeren. Voorts schreef ik hem, dat, als hij mij borg stond, dat deze oplossing voor Jo de juiste was, ik de *ƒ* 10 wel uit mijn armoede, die nu zeer groot is, wou bijeenschrapen. Maar deze Pilatus antwoordde, dat hij zijn handen totaal in onschuld wiesch, gebruikte zelfs de sombere uitdrukking 'weg naar de hel'. Ik heb nu besloten in dezen eens gierig te zijn; want voor dergelijke waanzin, weer met dezelfde naieveteit aangegrepen, sluit ik nu eindelijk hart en vestjeszak. Marinus Snoek lijkt me voor dusdanige fondsen meer de aangewezen man. Ik heb haar nu 'door', al is mijn medelijden groot. Waarschuwen is bij haar niets anders, dan een illusie in de war brengen.

Den Priktol bezocht ik hier in zijn voorvaderlijke woning, waar hij juist bezig was melk te drinken uit een jubileumbeker. Hij heeft mij overigens nauwkeurig uiteengezet, waar je met Mies Veegens naar toe kunt gaan, waar je 'scharrels' kunt opdoen en waar je niet met gewoon-fatsoenlijke meisjes, maar wel 'met je aanstaande, met wie je toch wel over "zulke" dingen spreekt' kunt binnentreden. Morgenavond krijgen we hier Jan Walch en echtgenoote ter thee; ik hoop het gesprek op 'Het Leven van een Heilige' te kunnen brengen.

Vrijdag 25 ga ik van hier naar A'dam. Is het dan schikkend dat ik *Zaterdagmiddag 26* in Zutfen kom en in den loop des Zondags weer vertrek? Ik zal niet langer kunnen blijven, omdat ik noodig wordt geacht oom Nico in Eibergen bezig te houden. C Trekpleisters ontbreken nog, of de Kon. Bibliotheek moest als zoodanig gelden.

Jan C. informeerde bij mij naar de juistheid van hem ter oore gekomen geruchten over jou en Magdalena. Ik meende, dat ik zonder onbescheiden te zijn, hem wel kort kon meedeelen, hoe de zaak (uiterlijk) in elkaar zit. Overigens was hij verbaasd, dat je hem niet had geantwoord.

Ik hoor nog wel iets over mijn reisplan?

Mijn meest hart. gr.

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 31 augustus 1924

aant.

aant.

Z. 31-VIII-XXIV

Mon cher ami.

Uitstekend, dat je komt. Alleen verdomd jammer, dat het niet langer kan duren. En bovendien is het mij niet vergund om den 9en met je mee te gaan naar ons geliefd oord. Mijn ‘chère madame mère’ is n.l. den 12en September jarig. Hetwelk ik moet assisteeren.

Maar een ding troost ons: 8 Sept. komt onze geëerbiedigde Vorstinne deze stad vereeren met 'n bezoek. Er zullen feesten zijn en vuurwerk zal de nachtelijke hemel bestormen en... dansen en vrouwen en de nacht zal ons welwillend in zijn hoede nemen.

Overigens valt er een-en-ander te lullen. - Mijn rekening bij Horsting was - ongerekend de verjaardag v. Wybo - 11 gld 25 cts. De schoft (H. n.l.) heeft er stellig het noodige bij opgelegd! Hoe het ook zij: ik zond Wybo fl 10-, - hij kon het zelf niet bolwerken, geen eten etc., - die ik zelf, wederom, moest leenen. Ik zit dus in een moeilijk parket, monsieur. Hierover zwijgen in de huiskamer! W's zuster knapt op: nierbekken-ontsteking bleek het te zijn. Er zijn hier eenige vermakelijke epistels van zijn hand gedeponeerd, die tevens voor jou ter inzage bestemd zijn. Wacht slechts!

De bronnenstudie voor mijn scriptie is flink opgeschoten. Staat momenteel stop, omdat ik wegens boekengebrek niet verder kan. Daarom wil ik graag gauw naar A'dam: dan is dat heen-en-weer sturen afgeloopen, en ik moet eenige werken naslaan, die ze, om de antiquiteit ervan, niet uitleenen.

Ja: Dostojewfsky is geweldig. Raskolnikof hield en houdt mij eigenlijk nog machtig bevangen. Verder las ik ‘Der Cornet’ van Rilke. Prachtig! En nu de Deen Pontoppidan, die mij absoluut niet bevalt.

Marsman berichtte mij, dat hij met een nieuwe Poolsche juffrouw Nederland doorgeraasd was, en nu - vermoeid; dat neem ik aan - uitrustte in Zeeland.

P.C. was mietersch!

Het weer besodomieterd!

Allons!

Veel hartelijke groeten van en aan...

En een poot van

je vriend Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

[Zutphen], [3 september 1924]

aant.

aant.

Nemo saltat sobrius. H.

Vriend in den Heere, Broeder in den Nood!
Met van alcohol trillende vingeren eisch ik Uw komst op 6 September en *niet* op 8 dito. God betere me! Eén dag! Neen, nooit. - Bloedroode wijn suist in mijn hoofd.
O jongen wèg bronnen... De nacht is mijn bijslaap. Zij tast. Maar voor dat het zingen begint in de Kerk, Heer, eruit! Besnard wekt mij om 9 uur.
O en de schaamte -
de dag.
en Uw liefde die als ijs is om mijn verwaterd hart.
Aju!
D. -

Anderhalve dag later

Ik laat de ommezijde maar staan, voor wat het is. Maar in ernst: Kom liever Zaterdag, 's avonds desnoods. Dan is het tenminste eenigszins de moeite waard en wordt ons nog eenige tijd tot spreken gelaten. Dat zal je apenliefhebbende mama toch niet te overdreven achten, hé.
Wat de fl 10 - aangaat, nee, stuur maar niets. Ik kan dat, denkelijk, alleen wel aflossen. Er kan absoluut niet voor 11.25 opgezoopen zijn, want zoo nu en dan betaalde ik zelfs een gulden. Hm!
Heb geen angst voor Greetje. Elk greetje heeft haar gaatje, zooals elk huisje zijn kruisje!
Wees zoo beminnelijk om, in de ‘zon’nige huiskamer op mijn komst naar Amsterdam, aan te dringen. Het wordt me hier te machtig. Ze willen, dat ik door middel van oom Henk (you know!) boeken uit A'dam toe laat zenden, om mij zoo lang mogelijk hier te houden. Zeg iets van: helpen voor P.C. met tooneelverslagen of zoo; ik verlang er dan ook werkelijk naar om eens met je mee te gaan, in onze cultuurstad, naar de schouwburg. Ik verlies *alle* contact met het levend intellect. Kom dus Zaterdag i.p.v. Maandag; het wordt tè zwaar.
Poot.
Gr.v. & a.
Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Zutphen, 15 september 1924

aant.

aant.

Mon cher.

Ik vraag geen ex. Vaderlander. Veel te omslachtig: de actualiteit van het actualisme vergaat bij elk nummer; en er is nu een 2e n◦ en 'n 3e. Nah, Nah.

Misschien schrijf ik binnenkort over de heele reeks van E. de Roo een Litt. Kron. Wacht daar dus op. Ik blijf nog 14 dagen hier. Kom met de Winkelweek met Wybo!! Zeg dezen laatste, dat hij naar hier correspondeert; dat ik niet in A'dam kom.

D.

'k Blijf te Z. omdat ik boeken kreeg en om Papa gezelschap te houden tijdens Mama's afwezigheid; zij gaat naar Brussel.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 28 december 1924

aant.

aant.

[-] 28/12-XXIV

Mon cher ami.

Dank voor je bloemrijk teeken van ‘inwendig’ leven. Hulde voor het zoo snel volbrengen van je levenstaak: het herscheppen van Otto. Over de stijl kan ik (nog) niet oordeelen; het bronnenonderzoek - kan ik getuigen - werd nauwkeurig verricht.

Primo: verraad me niet bij mijn mede-Distelvinck-bestuurderen over het onnoodig gebruik van dit schoon pampier: het is voor de aardigheid; om je te laten zien wat onze cierkunstenaar ontwierp.

Secundo: uitstekend, dat je 3 Januari komt. Of Herman de Man compleet in de Op. Leeszaal voorhanden is, weet ik niet; maar ik betwijfel het. Allicht vind je hier meer dan in Eibergen. Ik zelf heb het, zooals je begrijpt, razend druk. Ook vóór 15 Jan: over Campert, over Bruning. Verder in het vooruitzicht: Keuls, Querido, Buning en (misschien) de Boer (‘Ras’). Met Pauwels kreeg ik correspondentiëel, nog voor ik naar Z. vertrok, giftige ruzie. Je kunt daarvan, als je bij me bent, genieten: een paar mooie Jodenbrieven! Intusschen bezorgde hij me voor P.C. *uit eigen portemonnaie* zijn ‘Tziganen’ in *prachtband*!! Van Nijhoff ontving ik, nu reeds 14 dagen geleden, een spontane, enthousiaste brief over mijn kritische beschouwing in P.C. Om in een lijstje te zetten, die brief. Al deze litteraire heuglijkheden mag je het volgend jaar van nabij genieten. Maar je moet mij rustig laten werken; want zoo'n knappe en vlugge jongen als jij, ben ik nu eenmaal niet. - Jan's bundel is nog steeds niet van de pers; *ik* althans ontving het pracht-exemplaar nog niet. Jij? -

Ik zond die ‘Kosmos’-circulaire aan je door. Ontving je die? Er worden vandaag in A'dam besprekingen over samenwerking van ‘Distelv.’ en ‘Kosmos’ gehouden. In gesloten gelederen strijden wij dus voor een Komende Kunst; met 2 groote K's. Hou me vast! Maar ook: houd moed, wie weet. Werumeus Buning begon vanavond in de Tel. zijn artikelen-reeks over: ‘Wat is poëzie? - Gesprekken met jongere

Dichters'. Duidelijk en goed; mild en vergoelijkend (tegenover het onwetend Plebs) geschreven maar wel de puntjes op de i's zettend.

Schrijf, geliefde, even wanneer je komt, hoe laat en: *hoe lang* ongeveer. Dit met het oog op een event. samenreizen terug. Ik wou over Zeist, Leiden naar A'dam. Misschien kunnen we dan tot Zeist samen; Roeltje opzoeken.

Groet je huisgenooten hartelijk van me.

Poot van

je Dick

Ook gr. van oudelui.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 23 april 1925

aant.

aant.

Z: 23/4/XXV

Beste Menno.

In de eerste plaats: wil je je ouders, namens mij, nog eens hartelijk danken voor hun milde gastvrijheid en voor de hartelijke bejegening, die ik tijdens mijn verblijf in E. van hun mocht ondervinden. Ik doe het maar op deze wijze, om omslachtig en akelig-officieel geschrijf te ondervangen. En dan: ik maande den Hr. Makkink om de horloges klaar te maken, waarop hij met overdreven dank voor de waarschuwing reflecteerde; intusschen beloofde hij, hen vandaag nog af te zenden.

Van Henrik een booze brief ontvangen over mijn gebrek aan waardeering voor zijne bemoeiingen over mijn Kring-contributie. De Distelvinck was, bovendien, onheusch bejegend: De Kring wenschte een Groot Bal op Zaterdag te houden, en de D.V.-avond te verzetten. Dit ging niet meer, daar er velen waren aangeschreven die beloofden te komen (Bloem, v. Eysselsteyn, Donkersloot e.a.). Alles is nu in 't reine (volgens het laatste bericht; hij schrijft mij 2 keer in de 36 uur): zoowel Distelvinck als Bal gaan door t.w. lezerij van 8 tot 10½, dan in de groote bovenzaal het bal. Kom dus in elk geval!

Van Wybo een schuldbewuste brief: het gaat hem, wat werk aangaat, gelukkig goed: veel teekeningen gemaakt en te maken. O, ja: Vrije Bladen zeker ontvangen. Naar je zin? Ik vind het stuk van Houwink execrabel: 'n expressionistische stuiversroman! Den Doolaard goed, vooral als kracht. Buning's vers staat m.i. op de hoogte van zijn 'In Memoriam'-bundel; behoudens enkele vlekjes. Jou stuk over de Man gezien bovendien het ondankbare onderwerp, zeer goed. Ik kwam (natuurlijk) nog tot niets; behalve dan kofferpakken. 30 Mei is het al Pinksteren, dùs vacantie: ik moet een geweldige haast maken met het schrijven van mijn scriptie om nog op tijd te zijn. Maar hoe meer ik te doen heb, hoe meer ik praesteer... Allons!

Tot Zaterdag.

Groet de gansche familie hartelijk van mij.
Zelf een poot van
je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 13 juni 1925

aant.

aant.

Z 13/6 '25

Beste Menno.

Dondersjammer, dat het Volk je stuk niet heeft genomen. Greshoff kon het niet meer plaatsen; te laat voor D.G.W. Overigens alleraardigste bizonderheden dienaangaande gehoord. Zij zitten alleen in de Bockhalle als er vreemden in A. zijn. Er wordt nooit over fascisme gepraat, alleen over wijn, vrouwen en soms over litteratuur. Antonini is 'n graaf, maar sinds zijn 2e jaar in Holland, ging in Doesburg op het gym, en wist niets van fascisme af. Hij is pas 1 jaar, om te dienen, in Italië. Er bestaat eenvoudig geen (kroeg-)kliek. Niettemin raad ik je aan: probeer het bij de Groene; wat geeft het: vandaag komt het stuk over Greshoff; het is dus nog steeds actueel.

Verder: Henrik wil een blad oprichten. Iets als Boek en Kunst maar uitgebreider, iets als de ‘Nouv. Littéraires’. Hij vindt het noodig ‘voor het schrijven van actueele artikelen, kleine opmerkingen, kritieken, enz.’; ‘korte, kernige, actueel-litt. journalistiek’ wil hij erin pleegen. En een redactie vormen van jou, hemzelf, Jan en mij; fl 4 - per jaar, 20 ct. p.n^{o}., 300 abonn. Hij wil de krant in opzet beperkt zien tot de ‘jongere, nationale poesie’.

Mijn op- en aanmerkingen zijn deze: Is zoo'n krant noodig, behalve voor het genoegen des heeren S.? Vraagt men erom? Het ding zou bestaan náást D.G.W. en Bijblad N.R.C. Wat heel hachelijk is. Bovendien lijkt mij de nationale poezie wel zeer gering om een krant voor op te richten en om de 14 dagen te laten verschijnen. Intusschen wil Greshoff iets dergelijks van D.G.W. maken en hij heeft veel meer routine om zoo iets klaar te krijgen dan wij, terwijl hij al klaagt dat het wel gaat, maar heel langzaam.

Bovendien daagt zoo'n krant uit tot ‘verjournalisten’. Dit mogen wij niet. De dingen die je in dat blad zou schrijven zijn zonder eenig verder belang. Ik geloof dat wij, op onze leeftijd, ons grondig zouden bederven. Laten wij toch werken, zooals Roel zegt. Goed, maar dan ook echt en niet flodderen.

Het zou ook enorm veel tijd vergen, dat redacteur-spelen. En de V.B. zijn er. Ik vind het een beetje onder de duiven schieten. Te beroerd om te schrijven voor dat blad (omdat hij geen redacteur is!) en een nieuw blad oprichten, waarin hij alles kan loozen. Nu ik zoo erover zit te schrijven, wordt het me hoe langer hoe onsympathieker. - Laat er iets over weten! -

Loeb heeft Rens 10 gld. honorarium gegeven. Henny en Jan (tevens namens ons; voor jou voor je nog niet geschreven ‘notitie’) hebben een campagne tegen hem op touw gezet. Dat is goed. - Als wij uit A. weg zijn, slaat het Henny altijd in zijn bol, geloof ik. Jan vindt alles prachtig wat hij uitdenkt en een rem mankeert.

Greshoff heeft mij een mooi aanbod gedaan: elke maand in een eigen rubriek een 3 kolommige karakteristiek van een dichter; geheel vrij in de keus. Gehonoreerd. Maar ik heb het er wel druk mee, want eerst is het zaak om het heele werk van zoo'n vent te lezen (van Deyssel bv, of v/d Woestijne...).

Nou kerel, hou je taai. Schrijf gauw; ook aan Henny of je er voor voelt (oordeel onafhankelijk van mijn opmerkingen die ik hem al schreef behalve dan mijn bezwaar tegen zijn Streberei, dat hij wel weet zoo langzamerhand).

Hartelijke groeten van huis tot huis.

Je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 13 juni 1925

aant.

aant.

Eibergen 13.VI.'25

Amicissime

Goed zoo! Juist wilde ik schrijven: deel mij vooral litteraire nieuwtjes mee, of je brief tuimelt mij op het wijsbegeerte-geladen hoofd. Lees ik wel, moet dit hoofd *redacteur* zijn?? Ik heb me werkelijk een oogenblik kapot gelachen. A.M. de Jong zou waarachtig niet ten onrechte spreken van ‘kliekblaadjes’.

Je nam de zaak blijkbaar nog iets ernstiger op dan ik. Dus overwoog ik ook daarna ernstig. Primo staat het onmiddellijk bij me vast, dat, ook al komt het blad er, ik geen redacteurschap accepteeren zal. Het volgend jaar heb ik waarachtig genoeg te doen en dan: ik bedank ervoor een Loebje in het quadraat te worden. Aan de ervaring in P.C. heb ik voldoende voor eventueel centen-flodderen. Zoo'n krant is, secundo, m.i. *onnoodig*. Er wordt genoeg (en gelukkig goed) geluld (verzoeke dit woord bij uitgave der ‘Brieven’ te schrappen) over nationale poëzie, dan dat wij ‘Boek en Kunst’ zouden nazeilen. Ik geloof met jou, dat het een rasbederf zou worden voor de diverse heeren, die daaraan hun tijd gaven. Afgezien nog van het feit, dat mijn verleden op deze gebieden een redacteurschap absoluut niet zou billijken!

Inderdaad, nu ik hierover schrijf, verrijst hij daar weer, de machtige HENRIK. Welk een imperatorsverlangens schuilen er toch achter die bril? Hoe komt hij *in die ééne week* aan dat blad? Ziehier dus mijn eindopinie: ik blijf afzijdig. Krijgt de groote Man het voor elkaar, dan wil ik, als ik zin heb, wel eens een artikeltje schrijven. Maar ik doe er niet officieel aan mee en vind het oprichten een belachelijke aanmatiging. Tegenover de V.Bl. bovendien *zeer* onloyaal! En aangezien ik niet in het schuitje van Henny wil varen, verdom ik het, kort en goed. Dit alles, in hoffelijker termen

omgezet, zal ik hem meedeelen; maar ik vermoed, dat, als ik redacteur moet zijn van de ‘Scholtesche Haus- und Küchenzeitung für Nationalpoesie’, de hoofdredacteur me dat toch eerst zelf wel zal vragen? Zoolang wacht ik liever. - Wat het protest tegen Loeb betreft, ik zond hem juist eergisteren de ‘notitie’ over het rotboek, dat hij mij in handen speelde. Groote goden, wat een stijl. Ik wil er ook geen geld voor hebben, hetgeen ik trouwens toch niet krijg. Intusschen, protesteeren is altijd goed, wanneer het Loeb betreft.

Misschien stuur ik het stuk nog wel naar ‘De Groene’, hoewel ik er al weer meer dan genoeg van heb. - Hoe staat het met het Midzomernachtsfeest?

Mijn ‘Jaarkroniek’ verzond ik al naar Clausen. Ik zou je aanraden, de jouwe ook tusschen neus en lippen te schrijven en hem te sturen, dan kun je alles met drukproeven etc. rustig afwerken (vraag even erbij, proef aan je adres te zenden). Het is meer een aardige anecdotische bezigheid dan zwaar werk.

Gelukgewenscht met Greshoff's aanbod! Lollig? - O juist, ik vergat nog, dat ‘De Notenkraker’ gisteren een plaat bracht: Bloem vomeerend over een boek van Heyermans. Ga dat vooral in de leeszaal even zien. De moeite waard.

Ik laat dit tot morgen liggen, omdat ik dan Pim spreek en ik eenige Cambridge opmerkingen toe kan voegen. Mocht Henny jou gevraagd hebben, *mij* als red. te vragen (wat ik niet uit je brief opmaak), schrijf me dan nog een kaart p.o., want dan wacht ik niet op een brief van hem.

Hart. gr., ook aan ouders

Je Menno

N.B. Jan heeft drie maanden gekregen op scheikunde.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, [14 juni 1925]

aant.

aant.

Amicissime.

Inderdaad: het was H's bedoeling, dat ik jou voor het redacteurschap vroeg en ik poogde het je ook duidelijk te maken, wat blijkbaar mislukt is. Het kostte hem te veel moeite ook jou die heele omstandige kwestie uiteen te zetten. Schreef ik je, dat hij naar Mr van Wessem in den Haag wou gaan om een voorschot van fl 200 - voor het blad?! Laat hem dus je opinie weten. De jouwe is natuurlijk de mijne: niet meedoen met de 3-regel-kritiek en verdere grootdoenerige beunhazerij en litteraire arrivisten-politiek. Ik zie werkelijk - maar dan ook hoegenaamd niet in, waartoe dat blad noodig is, en wat voor plezier Jan en H. erin hebben om zulke prulstukjes als voor B.& K. te schrijven. Hij schreef me nog, dat hij P.C. zoo miste; waarom? een raadsel! Hij kan er toch nog evengoed als vroeger in schrijven; maar er wordt nu te veel door de red. op gelet wàt hij erin uit wil kramen. Ik walg momenteel van een

zoo ‘ignobele’ geest. - Ik raad je dit aan: werk het ingezonden stuk om, met betrekking tot de Jong's laatste kroniek en zend het eenvoudig als spreekzaalartikel tegen de algemeene kritizeeringswijze van dit heer naar de Groene. Dat Margotje zat hem weer dwars. En dan: Querido. Maar zelfs dorst hij noemen: Bonn en Jacobs en al dat Scheltema-gespuis. ‘Dom’.

Op het Midzomernachtsfeest zal Bep de Roos verzen van Buning voordragen. Buning zal Leistikow vragen om te dansen. Verder onderhandelingen met Verhagen over de opvoering van een of ander stukje. Dat is al wat ik erover weet. - Ik wilde liever met de ‘Jaarkroniek’ wachten tot Juli. Het werk, dat zich nu voor mij opstapelt, moet ik systematisch verdeelen, anders loopt het door elkaar. In Juni werk ik aan: scriptie, Falckenberg, en Herman v/d Bergh-inleiding (dit moet 1 Juli klaar zijn); in Juli: litt-geschiedenis Greshoff-de Vries en Jaarkroniek, één karakteristiek voor D.G.W. etc. De boel loopt anders spaak. -

Wat Cambridge betreft: je plan lijkt me goed. Òf ik ga schrijf ik, als ik de formulieren ontvangen heb, nader; eerst nog met Mama overleggen. Als het voor elkaar is thuis, schrijf ik je onmiddellijk. - Jammer van Jan. Als Wim maar gelukkiger is; waar ik niet aan twijfel. -

Het was lollig in Arnhem: de Vries en Besnard nog gesproken. Verhoeven kon, helaas, niet komen. Lees hem over Besnard (N.E. van jl. Vrijdag). En weet dat Besnard van huis uit Roomsch is...! In September komen ze eens in Zutfen; zorg er dan ook te zijn. Het zijn allemachtig joviale lui. Lees ook Handelsblad Vrijdagavond over de lezing van *P.G.* Robbers, die over J.C. Bloem leest en van hem voordraagt in Bussum. Als de Jong daar eens naar keek. Over Robbers zelf zwijgt de S.D.A.P.-kriticus trouwens steeds in alle talen: hoe zou hij er ook raad mee weten, met zòò'n burgerlijkheid!! - Hierin je stukje over Else Lasker uit Hdbl. Van Gr. kreeg ik 'n hoop boeken te leen en cadeau. Kom tegen 1 Juli nu bij me logeeren; dan gaan we samen 2 Juli naar A'dam en 4 Juli naar Blaricum. Desnoods logeer je ook in A. bij mij.

Veel hartelijke groeten aan allen
Je Dick

Als de Vr.Bl. een week te laat komen is het *jouw* schuld!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 20 juni 1925

aant.

aant.

Eibergen.20.VI.'25

B.D.

Reeds eerder had ik je willen schrijven over een en ander, maar ik wachtte eigenlijk op de beslissing inzake Cambridge. Het wordt n.l. wenschelijk geacht, je voor 1 Juli

op te geven. Laten we dus afspreken, dat ik nog tot 23 dezer met verzending van 'application' wacht. Mocht je dan nog niet definitief kunnen beslissen, dan stuur ik me maar in, al zou het me spijten op mijn eentje te moeten engelsch kwaken.

Je telegram voor den jubelenden cand. kwam vanmiddag, werd hoogelijk geapprecieerd. De man is zelf verwonderd, dat hij cum haalde. Verduiveld netjes! Zelf eenigermate gevleid, door de loftuitingen van v. Rijnberk op het examen aan het adres van P.C. in het algemeen en 'Europa voor de Europeanen' en 'De Ned. Olympiade' in het bijzonder. Alleen Jan draait er min of meer ongelukkig tusschendoor.

De 'Vrije Bladen' ontvangen en met groot genoegen gelezen. Het is m.i. het beste nummer tot nu toe verschenen, vooral creatief ook goed. Van jou vind ik Sent M'Ahesa uitstekend, na herhaalde lezing, Querido goed. Mijn eigen artikel geeft helaas niet wat de inhoud belooft: 'De trein als dram. Verschijnsel.' Overigens hangen de visschen van Wybo er wel aardig onder. Van Elro hier en daar uitstekend; van Klinkenberg apprecieer ik deze maal meer dan anders. Nijhoff voortreffelijke *vak*critiek! Elisabeth is een merkwaardig voorbeeld van verhouwinkte realistiek, overigens tamelijk. De Droom is in ieder geval als proza de moeite waard, ik moet het nog beter lezen, De Vries viel mij tegen; misschien is dat onbewuste suggestie van den inspirator Hindenburg. Nico, vooral 'Omar Khayam' buitengewoon goed. In de Marginalia de heer Scholte van de 'Haus- und Küchezeitung für Nationalpoesie' hevig verneuried; ik heb idee, dat daar wel een hevige ruzie, resp. breuk van zal komen. Van Loon vind ik te uitmiddelpuntig. - Als geheel dus, best! Me dunkt, dat dit nummer wel representatief is voor veler beste potenties.

Wat het logeeren betreft: primo - *gaarne*! Het dorp wordt al wat stil en ik ben bezig *Kant* te snappen, hetgeen een heele kluif is. Ik bericht je nog nader, welke datum; dus ± 1 Juli; ik wacht nog op convocatie van Henny, om dan ook met van Vriesland te overleggen. - Wil aan je ouders vast vragen of je moeder en Wijnhuistorentante van *22 tot 23 Juli* op één kamer kunnen logeeren. (*f* 3.50?) Mijn moeder houdt zich aanbevolen, met de jouwe een spel tric-trac te spelen.

Het artikel over de Jong hing mij zoo de keel uit, dat ik het niet verder heb omgewerkt.

Natuurlijk uitstekend, dat je 'Jaarkroniek' en Greshoff in Juli komt. De Scaenicakroniek kreeg ik al van Clausen terug; het is nogal een lap geworden.

Dank voor Else Lasker; ik had het stukje nog niet gezien. Verder moet ik allerlei 'bijlezen'. Mocht er iets buitengewoons geschieden, schrijf dan vooral!

Den heere Henrik Scholte antwoordde ik p.o. afwijzend, met lange opgaaf van redenen. Hoorde daarna niets meer.

Vermoedelijk zie ik je vertrouwde hand dus wel dezer dagen weer ter ontbijt-, koffie- of eettafel.

Groeten aan allen

Menno

B.D.

Van harte dank voor je telegram. De uitslag was boven verwachting en zeker wat geflatteerd. Ik vond nog in geen enkele krant bevestiging. Waar haalde jij het uit?

In ieder geval ben ik verzekerd van een werklooze vacantie. Je stok koop ik; zelfs heb ik hem al in de trein laten staan, maar zal hem niettemin betalen. Het beste verder.

Gegroet van

Wim

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 21 juni 1925

aant.

aant.

aant.

aant.

Zutphen, 21/6 1925

Mon cher ami.

Nog steeds geen beslissing genomen in zake Cambridge. Er wordt n.l. overwogen, of een bescheiden reisje door België niet beter (= nuttiger) voor mij is. Het wordt vervelend, dat getalm! Aan 't eind van den brief zal ik schrijven hoe het afgeloopen is.

Henrik blijkt wel zeer verstoord te zijn over onze euvelmoed om ons tegen hoogstdeszelfs plannen te verzetten. Ook ik ontving nà verleden week Zaterdag niets van hem. Enfin - òòk goed.

Met buitengewoon genoegen las ik je, werkelijk uitnemend, stuk over die dramatische trein. Ondanks het feit, dat ik door de veelvuldige gesprekken over dit onderwerp wel op de hoogte was van jouw (en mijn) opinie, trof mij deze geconcentreerde samenvatting, die niets te veel en niets te weinig geeft, om de helderheid der definities en de zuiverheid van redeneering en begrip-stelling. Alle hulde! De prijsvraag is aardig: ik denk mij aan Brooke en Heym te wagen. Lübeck, de moeilijkste; (want hier komt het op zeer subtiele dingen aan) zal ik maar onverkracht laten. ‘Ziekewacht’ middelste strofe, en ‘In memoriam’ geheel, vind ik, zonder verdere gedefinieerde kritiek op de aard van het werk te willen leveren, prachtig; ze behooren tot zijn beste verzen. ‘De Danser’ I, 3e strofe, eveneens voortreffelijk; II minder, veel minder zelfs evenals het te magere eind van I, dat niet voldoende opgenomen is in het stroomend-concrete van het geheele vers. Nijhoff: onvergelijkelijk goed, en *knap*. M'Ahesa vind ikzelf ook goed. Querido niet; slap en uit mekaar geslagen; maar ik zou onder géén omstandigheid er goed over kunnen schrijven: kritiek op kritieken brengt, naar den aard, geen vastheid in een stuk: je moet te veel aandacht verdeelen. ‘Elisabeth’ valt me mee en tegen: mee om de afgerondheid die zij in zoo klein bestek bereikt en die toch het levende niet heeft doodgedrukt; tegen... ja: eigenlijk omdat elke psychologische roman of novelle, om de inhoud, me tegenstaat. Roel is nog lyrischer, egocentrischer, daarom interessanter. ‘De Droom’ lijkt mij (ik las 't pas 1 keer) een sterk stuk proza; vooral ‘proza’, goddank. Iets erin herinnert aan van den Bergh's prozastuk ‘De Boer’ (Getij '19). Hindenburg, een sterke ‘Lofzang’, met benijdenswaardige onrhetorische woordkracht geschreven. Of Omar beter is dan Poppaea durf ik niet te zeggen. Beiden zijn voortreffelijker dan ik ooit van Nico had verwacht. Ik vind dat Henrik eigenlijk zoo

erg niet verneukt is in de ‘Marginalia’. De Charade: kostelijk. Van Loon over Unamuno zeer interessant; ook goed om eens over buitenlanders te laten schrijven.

Maar nu een grap: Het Handelsblad van vanmorgen geeft onder Tijdschriften: De Vr.Bl. gedetailleerd overzicht; zooals je weet door Chr. de Graaff. De eenige, die hij overslaat ben... *ik*. Wraak om zijn gezoende vrouw?! Ik zal deze wraak zoenen. Maar hoe? - Het is 'n best N^{o}, inderdaad. Toch heeft N° 3 'n nog levendiger aanschijn, dunkt mij. Met de filosofie gaat het best. Ik ben bezig aan Hume. Ook aan mijn scriptie. Herlas, bovendien, Der Idiot, las Rilke's Marienleben, van Kranendonk lichtte mij in over engelsche litteratuur. De volgende week geheel gewijd aan van den Bergh; een kluif! Ik zal het lollig vinden als je weer hier bent. Ik zit hier zoo stierlijk alleen en voelde me eergisteren overwerkt, kon niet slapen 's nachts.

Wim's succes las ik in... de Zutfensche Courant. Ik loerde in elke krant Donderdag en Vrijdag, maar ontdekte niets. Wanneer was de uitslag?

Kamer voor je moeder en tante gereserveerd. Tric-trac-bak staat gereed. Prijs 3.50 p. persoon, indeed (dit is Engelsch!). Nog een nieuwtje: van Rooyen smeekte mij om in Sneek te komen vervangen voor 'n leerares gesch., die met verlof ging (15 uur p.w.). Eerst schreef hij niets over den tijd van het verlof - de smeerlap! Er naar gevraagd, antwoordde hij: tot Juli. Hieruit concludeer ik: tot Juli '26, dus een heel jaar. Met het oog op examenvoorbereiding, Stoett's eischen, etc., wimpel ik het af. Jij zult er zeker ook geen zin in hebben? Om 1 jaar op 'n gat te zitten, nog vòòr dat je afgestudeerd bent en de studie (natuurlijk) te vertragen erdoor; bovendien op 'n gym., dat zoo'n rotnaam heeft, dat ze je nergens anders meer willen hebben zooals Bloemers en Dolhain mij zeiden; daarvoor pas ik!

Nog steeds hoorde of zag ik niets van Friede. Jij? Zeker evenmin. Ze schijnt nog in A. te zijn. Vroeger moest ze altijd onmiddellijk met de vacantie naar de Steeg, want ‘Mama’ verlangde zoo. Deze Ingenieur schijnt alle moederlijke obstakels overwonnen te hebben! Knappe kerel. Zeker vanwege de bloemen, die hij meebrengt. Maar bovendien is haar lust naar buiten-zijn klaarblijkelijk bekoeld. Dit zijn allemaal bitterheden. Maar daaronder - het is vreemd na al het gebeurde - nu ik zoo alleen ben en veel over allerlei denk, leeft toch nog heel sterk het verdriet om het gemis, het verlangen waarvan ik mij vroeger misschien te weinig bewust was, althans te weinig heb laten blijken. Eenige gelegenheid om te spreken is me ook niet gegeven. En ik heb 'n vermoeden, dat daarmee alles helderder zou worden; dat door een opwekken van oude dingen een scherper inzicht in haar gedrag, bij haar zou kunnen worden te weeggebracht.

Hartelijk gegroet
je Dick

Voor de, reeds verloren, stok accepteer ik onder geen omstandigheden eenig geld; zeg dat aan Wim.

P.S. Ik ga *niet* mee naar Cambridge!

Mijn vader stelde voor, dat ik met moeder in Sept. naar Parijs kon gaan. Zij heeft dat erg noodig. Jammer eenerzijds! Adio -

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan

Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 18 juli 1925

aant.

aant.

Z : 18/7 XXV

Mon cher ami.

Allemachtig graag. Je zult mij as. Dinsdag, waarschijnlijk vroeg, zien arriveeren. Vanavond ga ik een atelierfeest meevieren bij Johan Buning. Hoe dat alles in elkaar zit (het is n.l. een consequente voortzetting van verhoudingen en situaties, die in Hamdorff zijn begonnen, nà het feest), vertel ik je. Er zijn aardige dingen bij. Bovendien moet ik Maandag spreken met van Looy over de v/d Bergh-bundel, die nu toch, ook apart, zal worden uitgegeven; en met van Wessem over het VB-N^{o}: Marsman n.l. moet plotseling naar de Ardennen (gelukzalige!) en, Roel is op reis (kreeg 5 mnd. bij zijn doctoraal). Hoe was de dag bij van Vriesland? En Wegener? Waarom schreef je niet eens? Vordert dèr Mouw? - Ik ben nog, verleden week, in den Haag op stap geweest met Nijhoff en Plasschaert. Verder in Noordwijk dagelijks bain-mixte genoten; letterlijk genoten: françaises in rose badmantels, ay!; gedanst in ‘Huis ter Duin’ etc. Maar niets evenaarde den Zondag na het midzomernachtsfeest. Amuseerde jij je daar eigenlijk. Met bewustzijn spraken wij elkaar daarover niet. Jij was 's nachts ook, geloof ik, in de granen!! Enfin, genoeg te kletsen, volgende week. En te werken, ik tenminste: die week in Leiden deed ik, behalve het definitief redigeeren der ‘Inleiding’, - *niets*. Nu studeer ik Kant, en word weer hyper-relativist van al die filosofie. Het is fataal voor mij.

Hartelijke groeten aan je familie en huisgenooten.

Pootje (peau de suède) van

Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 27 juli 1925

aant.

aant.

Z : 27/7.XXV

Mon cher ami.

Deze brief is verdeeld in twee hoofdstukken.

1. *Allgemeines*. Je zult mij 'n groot genoegen doen, door langs dezen weg, namens mij, je ouders nog eens hartelijk te danken voor hun onbegrensde gastvrijheid die zij mij wederom in zoo rijke mate hebben doen genieten; en bovendien voor hun onbaatzuchtige welwillendheid t.a.v. de behandeling mijner, nu volkomen genezen,

keel. Het verblijf bij jullie - je weet dat - is voor mij altijd het deel mijner vacantie, dat (behoudens luidruchtige feesten) het aangenaamste is, o.a. door zijn rustige en intellectueele gedachte-wisselingen. Doe hun tevens mijn hartelijke groeten; hun èn de verdere leden van het gezin. -

2. *Spezielles*. Alvorens het te vergeten: ik liet mijn zwempak bij jullie liggen. Kan mij dat ding op eenige wijze geworden? Graag. - Mijn dank voor de opzending van Ine's brief. Veel wijzer dan ik reeds was, ben ik over de kwestie niet geworden. Maar, terecht, is I. zeer voorzichtig geweest in haar positieve uitlatingen, daar ze van F. geenerlei toestemming tot publicatie had ontvangen. Overigens zou ik I. graag terugschrijven. Zij zegt in haar brief, dat jij weet, hoe dit gebeuren moet. N.l. aan een harer vriendinnen, die tijdelijk in Utr. op kamers woont. Wil je mij daaromtrent inlichten (haar adres en naam).

- Zaterdagavond ontving ik van Roel ter recensie: Beversluis' Ballade v/d Vleermuis en A. v. Scheltema's Gevleugelde Spreuken, een boekje, welks uitgave waarlijk compromittant moet worden genoemd voor de nagedachtenis van een *D*ichter, die toch als zóódanig zijn onomstootelijke verdiensten bezeten heeft. Een praatvaêr, ja: een ouwe hoer van het reinste water. Ovidius in Tomi is er een kwajongen bij!!

Zoo meteen zal ik Henrik terugschrijven over al zijn plannen. Doe jij dat ook. Dan weet hij hoe of wat, en kan zich prepareeren op 10 Aug's. -

Ine heeft zeker bij haar tentamen gemerkt, dat het Nederlandsch, zooals het geschreven wordt (en behoort te worden!), te lastig is. Haar ‘nieuwe’ spelling acht ik een onverantwoordelijke concessie aan gemakzucht en een bewijs van hare onvergeeflijke minachting voor een heilige traditie. Het is om te huilen! -

Broeder in den nood, - het beste!; bid voor mijn ziel - het is noodig! Schrijf nog eens spoedig!

Een hartelijke poot van
je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 31 juli 1925

aant.

aant.

B.M. -

Hart. dank voor de toezending van het vergeten Adamshulsel. Porto verrekenen wij mettertijd wel. Henrik schreef mij, ja, smeekte mij, om 8 Augs te komen; 10 Augs kon hij niet. Iets later weer wel. Mij schikt het, met het oog op mijn werk, wellicht beter om half Augs te gaan. Hoe dit ook zij: laten we de definitieve beslissing opschorten tot jij hier bent. Want, dit wou ik je bij dezen zeggen, wij rekenen er op, dat je alvorens naar Soeren of A'dam te vertrekken, in elk geval een dag overblijft. Mocht ik niet 8 Augs. gaan, dan kunnen wij samen alvast een schets maken van 'n herfstprogramma D.V., dat Henrik met mij wilde vaststellen. Op die wijze zijn dan

alle bestuursleden in die materie gekend en hebben er, zij het ook afzonderlijk, hun meening over gezegd. - Over den bundel (of liever: het poëem) van Beversluis durf ik nog niets concludeeren; ik keek het even in, leek niet slecht. Maar als ik iets bespreken moet, laat ik 't altijd liggen tot ik er meteen over schrijf. - Van Wybo ontving ik een lijstje van S.L.-lezingen, waarop ook de Graaf en Jordaan prijken. Jan zit in Brussel, interviewde Teirlinck en v/d Woestijne. Hij logeert er bij 'n vriend!?? Enny de Gr. nog steeds niet in A'dam verschenen, schreef Henny! - Je schrijft wel, wanneer je komt.

Hartelijke groeten aan allen.
'n Poot van
je Dick

2e druk N. Geluiden veel beter! Geen Adw.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 4 augustus 1925

aant.

aant.

B.M.

Uitstekend, Vrijdag 2 uur. Het is hier heelemaal niet druk. Ik denk niet, dat ik Zaterdag of Zondag al naar A. ga. Er is nog zooveel te doen, dat ik liever eerst alles afwerk. De kritiek op de litt-gesch. is klaar; het ‘overzicht’ op een klein stukje na. Zal ik die dingen bewaren zoodat jij ze meeneemt, of zal ik ze naar Clausen sturen? Maar is dat heer wel thuis, nu. Er staat mij iets voor van vacantie deze week. - Of Henny 10 Augs wel kan, weet ik niet. - Neem je die Adwaita-capita mee; ik zal ze graag lezen. Of wil je ze meteen al aan Marsman sturen voor de V.B. - Ik schreef een tweetal kwatrijnen, die ik voor het Kosmos-jaarboek aan v/ Uytvanck zond. - Gisteren maakte ik met Dolhain een 85 K.M. lange tocht in de Achterhoek; waren vlak bij je in Groenlo, maar hadden geen tijd, helaas, om aan te komen. - Hoe het zit met dat 7 VB-n^{o} begrijp ik niet. Hoorde niet of de proef terecht kwam, en evenmin arriveerde de revisie.

Het adres van Marsman is *Wilhelminalaan 3 - Zeist*. Hij zal wel niet thuis zijn, want hij schreef me dat hij ging ‘zwerven door Holland (un peu d'amour)’.

Tot Vrijdag.
Veel groeten,
je D.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan

D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 14 augustus 1925

aant.

aant.

Eibergen.14.VIII.'25

Amicissime

Je begrijpt er natuurlijk niets van, dat je niets van me gehoord hebt, na de haastige notitie onder de drukproef, die je zeker wel bereikte. De reden is, dat ik, nauwelijks in Engeland, een vrij heftige aanval van nervositeit, met eenige physieke bijverschijnselen, kreeg, waardoor ik naar Holland terug gedreven werd. Later doe ik je het verhaal wel omstandig; het is nu nog steeds vrij onaangenaam het weer nauwkeurig te herhalen. Ik zag in ieder geval Cambridge nog even, kreeg het in den trein naar Londen nogal erg te pakken. De zeereis, heen en terug, was absoluut vrij van zeeziekte, zoodat daarmee geen verband kan bestaan. - Mijn vader heeft me nu eenige dagen rust voorgeschreven, waarvan ik er eenige in den Haag bij mijn oom Huizinga hoop door te brengen. Ik kan dan altijd nog zien, of ik nog een reisje naar Londen aandurf; want, zeer terecht geloof ik, meent mijn vader, dat het mijn wel eenigszins geschokt zelfvertrouwen ten goede zou komen, als ik het na een paar dagen rust, nog eens waagde. Ik kan niet anders veronderstellen, dan dat de drukte vóór en tijdens de reis, tegenover mijn psychische eenzaamheid, de oorzaak van het geval was. - Op mijn terugreis kon ik in Amsterdam niet op mijn kamer komen, doordat de afwezige ploerterij de deur op geheimzinnige wijze gesloten had. Ik moest daar van ± 8 tot 2 uur wachten, was dus zeer dankbaar, dat ik Wybo tegenkwam, die me, allemachtig aardig, trouw gezelschap hield. - Ondertusschen heb ik in Engeland eenige penarievolle uren doorgebracht.

In Eibergen stuitte ik nog op de verrassing van den cycloon. Borculo is een afgrijselijke ruïne; misschien zag je het al? Hier kregen ze ook nog een flinke dosis mee; ettelijke bomen gingen er aan, maar het is niets bij Borculo vergeleken.

In A'dam probeerde ik tweemaal zonder resultaat Henny op te bellen. Ik kon dus verder niets in het belang van de Distelvinck doen. - Bij de redactievergadering in Soeren waren alleen ik, Korthals Altes en F.V. aanwezig; het onthaal was zeer gastvrij; de Fontaine's zijn aardige lui.

Ik heb tot nu toe nog erg onder den druk van mijn mislukte reis gezeten; kan er hopelijk op een of andere manier afkomen. Schrijf me eens; tot *Woensdag* a.s. ben ik Irisstr. 10, den Haag. Misschien daarna, als ik voldoende bijgekomen ben, nog naar Londen.

Je vergeeft me nu wel, dat ik het hier maar bij laat; binnenkort meer. De heele familie hier laat je hartelijk groeten. Dank ook ouders nog eens voor hun gastvrijheid; ze zullen mij ook al wel van ondankbaarheid beschuldigd hebben.

Zelf een hart. poot van je

Menno

Wat moet er in deze stemming van Adwaîta terecht komen!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Den Haag]

Zutphen, [16 augustus 1925]

aant.

aant.

Zutfen. Zondagmorgen

Cher ami.

Wat 'n ongeluk! Ik kan me zoo indenken, hoe beroerd je geweest moet zijn: je eigen ongesteldheid + de vreemde omgeving. Wat het geweest is, moet je me toch eens schrijven. Jij kan in ondoorgrondelijke stilte en volkomen onopgemerkt, je over-stuur maken. Want er was van eenige predispositie in die richting niets te merken, toen je bij ons was. Het is te hopen, dat je nu in den Haag (en vooral in Scheveningen; kijk naar de zee, kerel, dat geeft je de eeuwigheid terug!) vlug opknapt. Ik zelf heb anderhalve week beroerd geslapen; eerst van de warmte, dat verslapte me; toen door hard werken en de voorafgaande slapeloosheid. Ik voel me ontzettend gammel, en op den rand van overspanning, ongewoon nerveus, maar toch niet zoo, dat ik er iets anders tegen behoef te doen, dan er een paar dagen tusschenuit gaan. En wel: morgen ga ik naar A'dam, en blijf er tot Donderdag. Ik pik er mijn oom Jan uit Indië, die plotseling overkwam, op en tijg met hem aan de rol. Als ik me dan weer in Z. vestig, wacht mij het werk; net zoolang tot ik er weer uit moet, ad infinitum...

Van Ine ontving ik een brief vanmorgen. Terugschrijven durf ik niet. -

Ga je naar Londen of niet? Kom anders in A'dam. Maar schrijf het mij dan even. Henny was tot Donderdag in den Haag. Nu weer terug.

Het stuk van Rens tegen ons staat deze week in De Groene! Fraai, hoor!

Laat Adwaita vooral rusten. Zulke werkjes, ik weet dat bij ondervinding, matten door de inspanning die ze vergen ontzaglijk af. Ga liever eens met een ‘pruimedant’ uit. Dat doe je te weinig. ‘Al die inleggerij strekt tot niets en is hoogst ongezond’. (Dr Naaigraag). -

Nog geen P.C. ontvangen. Jij? V.Bl. evenmin. -

Nou, reconvalescent, spoedige beterschap! Hou hem taai. Schrijf *in elk geval* naar mijn A'damsch adres. Tot *Donderdagmorgen* zit ik er. Ga dan waarschijnlijk naar Laren. You understand? Well.

Een hartelijke groet van ons allen, een hartgrondige heilwensch en 'n stevige poot van

je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Den Haag, 18 augustus 1925

aant.

aant.

den Haag 18.VIII.'25

B.D.

Hartelijk dank voor je brief, die me ten zeerste verkwikt heeft. Vele er in verwerkte raadgevingen hoop ik naarstig op te volgen. In den Haag is het prachtig; gisterenavond schitterend weer in Scheveningen. - Voor mijn vertrek werd ik door mijn vader ijselijk nauwkeurig onderzocht. Resultaat: gezonde physieke toestand, maar 'nerveuze reflexen'. Welke bijzonderheid op zichzelf niet van veel belang is, maar onaangename accidenties als niet of weinig rooken (!), consumeeren van zekere tabletten meebrengt. Vooral het rooken-laten valt me zwaar; ik merk nu pas, dat ik er, laten we zeggen, aan 'gewend' was. - Je adviezen, (zeer beeldrijk!) om uit te gaan met een 'pruimedant' en wat dies meer zij, zooals je het in fraaie en exquise termen verhult, strijden helaas met die van den medicus, die zeer belangstellend bij me informeerde of ik wel voortdurend 'geregeld' leefde. Hetgeen, volgens hem, een eerste vereischte voor mijn corpus is. Ik ben besloten, me daaraan slechts zeer betrekkelijk te houden! Het leven is toch niet alleen een plaats des behouds, maar ook een Gehenna des bederfs!

Blijft alles goed, dan ga ik morgenavond naar Londen, hoop daar een week te blijven. Natuurlijk ben ik er niet erg bedroefd over, dat ik Cambridge misloop. De enkele oogenblikken, dat ik daar was, ontmoette ik al een ergen nederduitschen onderwijzer, hetgeen de maat toen deed overloopen blijkbaar. Ik kan nu langzamerhand met eenige humor aan het geval gaan denken, hoewel soms het werkelijk verschrikkelijke me nog levendig voor den geest staat. - Mijn adres in Londen is *Regent Palace Hôtel*, close to Piccadilly Circus. Hier reserveerde ik een kamer; als ik er plaats krijg en als 't me bevalt, blijf ik daar. In geen geval een Christelijk jonchelingentehuis! -

Ik las Rens in de Groene. Kolder met eenige waarheid, mijns bedunkens. Welke waarde heeft het manifest voor de Hottentotten? Dit vroeg ik mij ook onmiddellijk af. Er antwoordt toch zeker iemand? Of is de heele Distelvinck kapot? - Ik ontving nog geen 'Vrije Bladen', P.C. komt *zeker* deze week.

Ook jouw hand begint aan onleesbaarheid te laboreeren. Ik kon tenminste niet ontcijferen van wie je een brief ontving (*Ine*? Eline?) - Ook jij dus op den rand van overspanning. Ga dan niet een soloreis naar Angelsaksië maken; deze doorsnee-kevers maken je niet beter. Ik zal hen nog eenmaal onder de oogen trachten te zien, toegerust met Bromural en Corieplannen. Niettemin benijd ik je je Amsterdamsch verblijf. Veel plezier in het Gooi!

Je kent dus mijn waarschijnlijk Londensch adres. Mocht ik daar verblijf blijven houden, dan hoor je natuurlijk meer.

Allegoeds.
Poot, je
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Den Haag]

Zutphen, [23 augustus 1925]

aant.

aant.

aant.

Beste Menno.

Wel mijn dank voor je brief en je eropvolgende, alles-herroepende, dus noodlottige briefkaart. Hoe is het mogelijk, dat je Londen laat schieten! Voel je je nog niet zoo als het wezen moet? Ja: in dat geval is dit nog het beste, al lijkt mij de achterhoeksche eenzaamheid weer een nieuwe voorbereiding tot overspanning; want je gaat weer overdreven werken of peinzen, en laat wat het leven aan spannends en verrukkends bergt afzijdig liggen. Ik zelf zit nu ook weer hier, geheel verkwikt na mijn reisje, moedig en vaardig tot het hervatten van allerlei werk. Maar, o god, als ik er niet uit geweest zou zijn...

Ik weet niet (dat staat althans niet op je kaart) of je zoo snugger zult zijn om op doorreis naar Eibergen aan te komen. Daarom zal ik een en ander van mijn strapatzen verhalen, al bewaar ik de fijne trekjes tot je hier bent; want die zijn te kostelijk om niet te vertellen, met gebaar en wederkeerige lach. Van Maandag tot Donderdagmorgen bleef ik in A.; trof direct Wybo, vierde 's avonds met hem en Henrik Hartjesdag, ging naar ‘Kras’, zoop (slechte) eau-de-vie... en kreeg diarrhee! Dinsdag: Clausen (gerustgesteld, H.O. à fl. 1.50 in Sept.), van Looy (H. en ik red. Almanak, aardig gekletst over het midzomernachtfeest, waarvan hij nog steeds vol was; belofte voor een winterfeest perste hij af!). Woensdag met mijn oom uit Indië op stap, 's avonds naar Gaîté, alwaar Ine (hier staat: Ine) met Ben Ledeboer, met welke eerste uitvoerig en aangenaam gedanst. Nu de clou: ik had Eline (hier staat: Eline) voor 's Maandags naar A. ontboden met minder eerzame bedoelingen. Zij kon niet (Ma op reis) doch noodigde mij, mede namens Ma, uit om in Blaricum te komen Donderdag op terugreis naar Z., n.b. met de 1e trein. Hetwelk gedaan prettige gevolgen heeft gehad. 's Middags bij Vic geweest, met haar in Hamdorff gegeten, 's avonds gedanst, 's nachts terug (over deze onbeschrijflijke kwesties dus mondeling), bij Vic gelogeerd d.w.z.: om *6* uur naar bed. Vrijdagmorgen half 11 weer bij Eline, 's middags afscheid; niet op de eeuwigheid, want mij gewerd van Mama de officieele uitnoodiging om bij hen stellig in den Haag te komen, waar ze 1 Sept. gaan woonen. (E. is geëngageerd bij het Odeontheater). Over deze Ma kan ik je kostelijke anecdotes meedeelen. Overigens had ik het er prettig (in alle opzichten!!) ben ontzettend door deze 2 vrouwen verwend, rustte ‘overdag’ heerlijk uit en werd 's nachts zeer gansch ontkracht. -

Etwas anderes: nu jij niet op reis gaat, kan je best met ons (moeder, oom en ik) mee naar Parijs. We gaan 15 Sept. Kan je dat niet klaar boksen. Zou verdomd lollig zijn!

P.C. is zwaar, maar goed. Vrije Bladen zouden volgens Van Looy deze week uitkomen, maar zijn er natuurlijk nog steeds niet.

Van Johan Buning de mededeeling, dat ‘De Kring’ gevestigd wordt boven ‘De Munt’: Als het waar is, want dat is een open vraag, dan zou het schitterend zijn, ook voor De D.V., waar mee in contact zal worden getreden over arbeidsverdeeling etc. Rens, die ook juist bij van Looy was, krijschte mij toe of ik ‘het stuk’ gelezen had.

Ik geloof niet, dat iemand erop antwoorden zal: het is toch weer hoofdzakelijk reclame voor hemzelf, zijn artikel.

De brief, wiens afzender je niet uit mijn manuscript kon afleiden, stamde van *Ine*; hij liep over Friede, die zij had gesproken, maar die mij nog niets liet hooren. Dat geval schijnt dus hopeloos te zijn.

Jan Campert logeert nu bij Nijpels in Maastricht. Van Hans Warendorf ontving ik gisteren een briefkaart vol onzin over P.C. en met 7 punten die ik moet beantwoorden, en die gaan over jouw artikel over 'Uitkomst', indertijd. Ik kan je onmogelijk schrijven hoe de vork in de steel zit: het is zóó verward en onzinnig; hij zal een grondig antwoord krijgen, dat eigenwijze ventje.

Mon cher, schrijf eens gauw! Kom eens gauw! Naai eens gauw! Want bij 'geregeld leven' behoort ook geregeld keezen!

Hartelijke groeten ook aan je familie en van de mijne;
een poot van
je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 25 augustus 1925

aant.

aant.

Z : 25/8.25

Mon cher.

Even, zéér kort, een antwoord op je brief, die uitmuntte door zijn onderhoudendheid en blijk gaf van je compleet herstel, gelukkig. Ik acht het dan ook, om deze gevolgtrekkingen, fout gezien, dat je niet mee zoudt gaan naar Parijs. Daar mijn moeder erbij is, kan je ervan verzekerd zijn, dat we ons niet vermoeien; waar mijn oom erbij is, die eenige jaren in P. heeft gewoond en een, ik mag wel zeggen, 'wereldervaring' heeft, behoef je je evenmin over taal-complicaties of onaangename avonturen ongerust te maken. Het geld, dat 'oom Jan' ter beschikking stelde, is toch niet op? Of trok hij het in, na de engelsche mislukking? Het zou nu zoo gemakkelijk gaan: eerst logeer je bij Dolhain (die je een dezer zou uitnodigen voor de 1e helft van Sept.) en dan gaan we gezamentlijk op reis: 1 dag in Brussel, overnachten, en op ons gemak door naar P. - Alle beangstigingen van: alléén op enorme perrons staan met alle monden vol tanden, zijn uitgesloten. En je hebt immers toch nog een reis naar P. tegoed, nietwaar? Zie, dat alles nog geregeld wordt in dezen geest; ik zou het zoo ontzettend prettig vinden!

Inderdaad las ik het 'feuilleton' in P.C. niet; ik doe dat nooit, en wist niet dat het van jou was. Maar na je voorafgaande 'Kritik der Methode', blijf ik hardnekkig volharden bij het overslaan van dit product. Schaam je toch! - Het stuk over Mann, vind ik, die niets van M. ooit las, zeer goed; ik bedoel dus: qua schriftuur. Zeker: iets te eklektisch, te feingeisterig, maar toch met karakteristieke trekjes, die bewijzen

dat hij erin thuis is en de stof systematisch èn lezend heeft begrepen. - Het kaartje van J.C.S.W. moet tot lokaas blijven dienen voor je komst. Je krijgt het niet eer te zien dan in Z. Eigenlijke reden: ik moet nog antwoorden! -

Op Ine ben ik, integendeel, zeer ontstemd na haar geringschattende kritiek t.o.v. Eline, die zij niet kent. Alleen om déze reden, want ze zal wel gelijk hebben; maar deze, op vrouwelijke 'Intuitie' berustende minachting, aanvaard ik niet zonder meer.

Je ziet: ik word ervaringsfilosoof, en mijn ervaring in deze 'stof' is zoo, dat ik, om met Vic te spreken: 'lichte' vrouwen meer apprecieer dan 'zware'. -

Vanavond komen neef en nicht Valkenburg. Ik zal hem bedwelmen om eens naar Borculo en Eibergen te gaan met de auto. Dan zie je me wel.

Schrijf me onmiddellijk of (dat) je meegaat (of niet). Wij bespreken plaats in een eenvoudig hotel; dan bestellen wij er één bij.

Hartelijke groeten, ook aan je fam. en van de mijne,
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 25 augustus 1925

aant.

aant.

aant.

aant.

Eibergen.25.VIII.'25

Amicissime

Hartelijk dank voor je uitvoerige brief, die me ganschelijk heeft doen meeleven in je uitspattingen tot herwekking der geestelijke krachten. Ik benijdde je; reisde zelf van den Haag naar Tiel, waar ik enkele dagen bleef en keerde vandaag pas hier terug. Eerst dus nog eenige woorden gewijd aan mijn dierbaar zenuwgestel; want ik geloof, dat je de clou nog niet juist begrepen hebt. Hoewel alles me meters de keel uithangt wil ik mijn beste vriend toch niet in verkeerde voorstellingen laten, als ware ik thans een soort Willem Mertens. Daarom was ik ook liever even aangekomen; maar aangezien oome Nico hier verblijft en al vanavond weer vertrekt, reisde ik maar dadelijk door, zag alleen de gazellenoogen van 'Jan' terloops. Daarbij, ik ben eenigszins bevreesd voor de, begrijpelijke, weetgierigheid van je moeder, die natuurlijk ook graag een verslag zou hebben van mijn lijfelijke ervaringen; iets, wat ik haar, gezien de vele verplichtingen, die ik aan haar heb, ook niet met droge oogen zou kunnen weigeren, terwijl ik langzamerhand van alle bijzonderheden desbetreffend meer dan genoeg heb. Maar in ieder geval kom ik begin September. En wat de Parijsche reis betreft... het woord 'verdomd lollig' is hier nog te zwak! Maar het zal, vrees ik, bezwaarlijk gaan; oom Jan nu weer om geld te pompen, terwijl hij mij met alle geweld in rustige rust wil hebben, zal een toer zijn. Enfin, we zullen zien; ik zal een balletje opgooien. Anders, tot later!

Een klein 'ziektebeeld' nog, dus. De heele kwestie is, naar ik uit de artsen opmaak, alleen deze: ik heb me voor mijn reis overwerkt, teveel heen en weer gedenderd, zonder me behoorlijk op de komende geestelijke eenzaamheid voor te bereiden. Vandaar, dat, toen ik plotseling voor alle initiatief *alleen* stond mijn zenuwen en, dientengevolge, mijn corpus, het opgaven en ik er a.h.w. plotseling bij neer viel (gelukkig geschiedde zulks zittend in den trein van Cambridge naar Londen). Tot nu toe reisde ik altijd in gezelschap (mijn reis naar Berlijn was, zooals je weet, niet bepaald 'alleen' te noemen), had me dus niet geprepareerd voor dit. Ik kan je zeggen, dat je je niet bepaald lekker voelt, wanneer je op het reusachtige Liverpool Station in Londen je beenen onder je voelt zwikken. - Niettemin wil ik dit, in betere conditie, nog eens overdoen, voel me echter op 't oogenblik nog te lamlendig. Ik heb er nu volstrekt geen behoefte aan wereldsteden te ontginnen op mijn eentje; de lust zal wel weer terug komen, daarvoor ben ik niet bang. Voor het peinzen cum annexis voel ik me thans zelfs heel geschikt. Alleen geen gedonder aan mijn hoofd van overstappen, kaartjes en grilled mutton! Maar ik ben niet gedeprimeerd meer, nadat ik van de plotselinge terugreis wat bekomen was; ik heb het buitenland voorloopig maar uit mijn hoofd gezet. Zenuwen zijn een zonderling bezit, dat ervoer ik helaas; als je er het minst op verdacht bent. Daarom: hoe moeten ze behandeld worden? Ik veronderstel, met jou, dat de 'plemuurderij' hiervoor zijn beteekenis heeft; maar waarschijnlijk dan in den vorm van den echtelijken staat van 'in het vertrouwelijke gedag zeggen', zooals je een hors d'œuvre consumeert. De verrukkingen, die *wij* bedoelen (waarvan ik trouwens vlak voor mijn reis, in Amsterdam, ook in het geheel niet gespeend was) zullen misschien voor een zelfopvreter des vleesches 'deugdzaam' zijn, voor mij zijn ze alleen... verrukkelijk. (Ik sprak hierover ook met mijn vader, natuurlijk in andere, algemeenere termen.) Een andere dan juist 'erschütterende' werking verwacht ik er niet van. Concludeerend: de zaak is voor mij, dat ik mijn uithoudingsvermogen niet overschat en daarnaar leef. Wat ik me voor gezegd kan houden en toch niet opvolg. -

Hierover basta. Mondeling nog wel eens amusante bijzonderheden, ook van de Angelsaksen. Waarvoor ik dan beloond hoop te worden door anecdotes van de familie Jean Louis Séparé. Je aanwezigheid in Gaîté was me al door Ine verraden; zij had plezierig met je gedanst en haar antipathie voor Eline te kennen geven, wat je haar wel niet euvel zult hebben geduid. - Hoe is oom uit Indië?

De Vrije Bladen kwamen gelijk met mij hier aan. Over de Inleiding heb ik al *zeer* waardeerende woorden gesproken, hetgeen ik schriftelijk nog eens met nadruk bevestig. De verzen ken ik deels, zal ze nauwkeurig bestudeeren. De houtsnede is niet kwaad. - Het stuk van Rens (ik las het nog eens) is toch eigenlijk bezopen. En wat beroerd gesteld! Verward, voor ons, die zijn stokpaardjes kennen zelfs; laat staan voor de onschuldige dorpsnotarissen, die dit onder oogen krijgen. Toch geloof ik, dat een kort en krachtig antwoord wel op zijn plaats zou zijn. -

Wel, wel is J.C.S.W. weer herleefd na het Midzomernachtsfeest? Kun je me die briefkaart niet eens sturen; je krijgt hem p.o. terug. Dat die man nog niet van hoofd ontdaan is, om hetzelve in een hoek te zetten en er geel vocht over te laten neerdalen!

De kwestie-Friede is mij nog steeds even helder als vroeger. Ik hoorde ook niets, hoewel zij Ine verzekerd had, dat zij me zou schrijven. Ik berust.

Hoe vond je in de vacantie P.C. Fonteintje over Thomas Mann? Het scheen mij, hoewel vrij slecht op de hoogte met Mann, een goed stuk, een beetje 'encyclopaedisch' wel, zooals bij F. altijd. - Mijn feuilleton heb je natuurlijk overgeslagen. Het werd,

o schanddaden der journalistiek, ‘omdat er een feuilleton moest zijn’, in *één* uur bedacht en samengedraaid. Ja, het wordt tijd dat ik er uit ga. -

Dezen dag wijd ik aan het bijeenzijn van Wim en oom Nico, wat een zóó daverende combinatie van intellectueele waanzin is, dat je grijs wordt van den lach. Overigens, ik werkte aan Adwaîta, in Tiel, in ’s mans studeervertrek. Een volledige en smaakvolle philosophische bibliotheek, met litterairen aanhang! En... ± alles gelezen en onderstreept! - O, ja, nog één vermakelijke reisanecdote: in Scheveningen kwam ik op de boulevard, ’s avonds, mijn vroegere natuurkundeleeraar, starnakel onder de olie, tegen, pierewaaiend achter de vrouwen! Ik groette diep, maar hij was te ver heen om zich te gêneeren voor de Tielsche praatjes, die komen.

Schrijf nog eens. Deze wisseling van gedachten is zeer genoeglijk. Groet ouders.

Saluut en handdruk je

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 3 september 1925

aant.

aant.

Cher ami -

ik zal a.s. Maandag 1.45 aan het station staan, zonder fanfare-corps weliswaar doch met een lach van oprechte vreugd langs mijn versmalde kaken. Helaas bemerk ik, dat het werk en de afzondering, of beter: de inwerking van deze beide op elkaar mij geen heil brengen. - Vanavond moet ik haastig een ‘prettig, opgewekt stukje over Slauerhoff’ schrijven voor D.G.W. Greshoff belde me gisteravond op, of ik hem in godsnaam helpen wou: er komt een foto van het afscheidsfeest van Slau. in D.G.W. (hij is naar China!); en nu wilde hij er een artikel van mij bij hebben. - Het treft grappig, want Gr. komt Maandagmiddag bij me en blijft den heelen dag. 's Avonds kunnen we dan gezamenlijk iets doen. Van Marsman een brief, dat hij vandaag naar Parijs gaat. Ik tref hem daar. Hoe de copy nu terecht komt, die naar zijn huis wordt gezonden, begrijp ik niet. - Ben erg belangstellend naar ‘Adwaita’. Kranig, dat je het zoo gauw klaar hebt gekregen! Zal het met gretigheid recenseeren.

Tot kijk.

H.gr. aan allen.

t.à.t. Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Parijs, 20 september 1925

aant.

aant.

Paris: 20/9 '25

Mon cher ami. -
In den korten tijd, dat ik nu hier ben, zag ik al ongeveer alles. Ga nog naar de Salon d'Automne en Louvre. Morgen ga ik eropuit met Marsman; Dinsdag met Besnard. Donderdag terug naar Zutfen, alle goden staan me bij, bid ik. Is er nieuws in Amsterdam?
Het beste. Groet broer Wim.
Poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Eibergen, 11 december 1925

aant.

aant.

Eibergen.13.XII.'25
(Vrijdag nog wel!)

Geliefde medestrijder op het raadselachtige gebied,
hierbij de eerste confessie uit den Achterhoek, ‘moeurs de province’. Het Distelvinkje kijkt verbaasd van dit onzakelijk en onlitterair begin, waarvoor het eigenlijk geenszins bestemd is. Een vrouw ook, een vrouw aan de éene kant, een vrouw aan de andere kant... En ik, die toch ook deels hier heen ben gegaan, om me ‘af te zonderen’ en te werken, ik vrees het ergste! - Ter zake: hedenmiddag ondernam ik mijn eerste tocht in het hol van de leeuw. Praeludiën: van zuinige moederlijke lippen indices, dat ‘mevr.’ Pl. gevraagd had, of ik vooral gauw ‘eens’ aankwam. Verder uit eenzelven gedrag weinig conclusies te trekken. - Ik, hoewel ik ook de beleedigde had kunnen spelen, heb me vandaag opgemaakt ter expeditie, langs een ontzettend smerige weg, met allerlei sprookjes tegen de ouders, die me aanraadden te wachten tot mooi weer etc. Mooi weer! Enfin, met eenige sidderingen onder de hartstreek en compleet bevuild door het achterhoeksch slik, belde ik aan bij de sfinx. Thuis? Binnen. Weerzien en ontroering, beiderzijds kunstmatig verborgen. Zij... ik ben pas weer terug, dus spaar me puberteitsgelijkende bijzonderheden. Nogmaals, mijn carrière ben ik misgeloopen.
Maar... vrouwen ook, vrouwen. Nu komt het wonderlijke. Hoewel het ± een kwartier duurde, alvorens de eigenaar van huis en vrouw binnenkwam, *viel er geen woord over het uitblijven van den brief*. De sfeer was prettig en slagvaardig. Schemerlamp. Haard. Vrouw - man. Man bemodderd, vrouw uitstekend gekleed.

Maar geen woord daarover! Het was, als was het niet gebeurd. Over vorige brieven spraken we, alsof ze gisteren geschreven waren. Het was absoluut goed. Geef me jouw verklaring over dit feit. Ik begon er natuurlijk niet over en liet me de goede sfeer aanleunen. Eenige malen gaf ik een duidelijke 'verwijzing', maar ik kreeg geen reflex. - Daarop de heer Pl. gewoon, even opnemend. Onwetendheid op litterair gebied door vrouw eenigszins korzelig rechtgezet. Bemoeide zich opvallend met de kinderen. Ik onderwijl natuurlijk eenigszins 'bescheten' voor mijn eigen gevoel, maar correct, geloof ik, tegenover hem. - Het geheel: heerlijk. Zoodat ik lichtelijk verdwaasd in de duisternis terugkeerde, in het carbidlicht van een arbeider, die mij over 'organisatie' onderhield.

Een wonderlijk praeludium. Er zit natuurlijk 'iets' achter. Als het uitblijven van de brieven een gewone, mathematische oorzaak had gehad, was er niet de minste reden geweest erover te zwijgen. Wat het nu juist is, kan ik me voorloopig alleen met verschillende hypotheses verklaren, maar ik vertrouw, dat jouw beproefd inzicht mij, in dit oogenblik geenszins objectieve, een sleutel zal verstrekken. Overigens: dit is pas een vrouw!

Het ongelukkige is, dat ik hier in de buurt vrijwel machteloos ben. En dan te weten, dat er 'iets' is. Wat? -

Hierover voor vandaag genoeg. Ik ben op dit gebied nu niet al te normaal.

Overdenk de zaak ook eens, om mij een genoegen te doen! Ik weet wel, dat jezelf eenige besognes aan je hoofd hebt, die je daarvan zullen afleiden, maar doe het desnoods als sport. Hoe gaat het overigens met de knijperij? Ach, wij allen laboreeren aan een teveel. (Ik ben niet geheel normaal) Meld me ook daaromtrent spoedig meer!

Om dit Distelvinckpapier niet heelemaal onwettig te verkrachten gelijk een minderjarige vrouw: ik zend je hierbij de laatste redactie van 'Martyrium'. Op je advies heb ik nu alle onnoodige aanduidingen weggelaten. Vind je het zoo goed? Ik bedoel als geheel; detailfouten kan ik later altijd omwerken. Mezelf komt het in deze conceptie wel bevredigend voor. Mocht het je zoo bevallen, dan sta ik het je af, om aan de nieuwe redactie der V.Bl. voor te leggen. Graag dus nog je 'laatste oordeel'. -

'Erts' zit zeker nog in den grond, dank zij den volijverigen, maar helaas zoo zieken mijnwerker van Looy. Ik kreeg althans nog niets. Zeer gespannen. De spanning neemt iederen dag iets toe, maar wordt op dit oogenblik langs andere banen afgeleid. -

Eibergen is phaenomenaal eenzaam en 4.5 K.M. van Neede gelegen. -

Gedenk mijner morgen ter 'Kring'! -

En nu, laat binnenkort iets van je hooren. Ik voel me wat 'gemengd'. Zekerheid en machteloosheid.

Een hart. hand, mon cher, en het beste met eigen aangelegenheden.

je

Menno

Groet op de 'Kring' alle bekenden. Dit is verder natuurlijk (maar dat spreekt trouwens al wel vanzelf) een geheim schrijven!

Teirlinck lees ik nu.

Vrouwen zijn honnête poppen / Die geen mannen konden worden

NITA ESSER

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

[Amsterdam], 13 december 1925

aant.

aant.

13/12-'25

Wapenbroeder met het prikzwaard!...

ik geloof, dat als je nú, d.w.z., nu de tijd rijp is blijkbaar, doortast, een zeker ‘Heer’ cocu wordt. Wat je me over het optreden, over de sfeer e.d. schreef, lijkt mij onbedrieglijk te wijzen op ‘wel-willendheid’. Toch vind ik het raadzaam niet krachtdadig in te grijpen, alvorens er over ‘de kwestie v/d brief die niet kwam’ is gesproken. Ik begrijp niet, waarom je dat niet meteen hebt gedaan. Maar blijf op je qui-vive, want zooals jij, met andere intonatie, zegt: het is een vrouw!; wees onder deze omstandigheden en juist omdat ‘dit pas een vrouw is’ uiterst behoedzaam. Doe geen dwaze dingen in je nervositeit. Want je lijdt onmatig aan ‘abnormaliteit’, getuige je dateering *13* terwijl het Vrijdag de *11*e was, getuige het feit, dat je brief gefrankeerd was met een postz. van *72* ct., en last not least: je schrijft het zelf, zij het dan ook tusschen haakjes. Hou je dus taai. Maar begin!; laat de wederzijdsche verlangens niet te veel onbevredigd! - *Mijn* ziel is gansch verscheurd en ik voel me onzeker en drooggelegd. Knijp hem nog steeds en bijwijlen met een beangstigende hevigheid, die visioenen van een lang niet prettige naaste toekomst oproept. Bid voor me, nogmaals: bid hartstochtelijk! Verder werd ik vanavond op het Leidscheplein ‘aangefloten’ door 'n meisje; keek om en wie?: 't peperkorreltje Greetje. Zij is tegenwoordig in A'dam en solliciteerde naar bezaaïng; waar ik niet op reflecteerde aangezien ik van zulke vrijgevigheden voorloopig genoeg heb. En ‘filosofeeren’ moest. - ‘Erts’ nog steeds niet verschenen; nu *Dinsdag*. De schoft van Looy liegt tot het gedrukt staat, varieerde Kelk geestig. Dinsdagavond Red-verg. Vr.Bl. Ik zond, na lezing, je stuk door naar van Wessem. Op enkele kleinigheden, die in een event. drukproef zijn te verbeteren, na acht ik deze vorm aan de bedoeling en de materie van de novelle, adaequaat. Je hebt overigens een kans, dat de anderen het niet ‘modern’ genoeg vinden; zij hebben de neiging v/d 1e jaargang weer opgevat: exclusivisme, strengheid, provoceeren van uitsluitend modern werk etc. Wat mij betreft: ‘De handelsreiziger’ is beter dan ‘Martyrium’; geslotener, al heeft het veel van 'n zwakke Houwink. Dit is breeder, vooral ruimer, maar minder strak, minder nerveus ook. Ik zal mijn best ervoor doen. Het ‘Robbersje’, dat in 't Jan-no zou komen, vind ik om je de waarheid te zeggen lang niet giftig genoeg. Ik sluit het hierbij in: werk het om, als je komt tot een geestig Marginalium. Stuur tegelijk Teirlinck, al weet ik niet of 't nog in dit No kan. Lees Ritter in de spreekzaal v/d Groene: 't is werkelijk ongelooflijk van omslachtige luchtledigheid. En Herman de Man, die de namen noemt van de gunstige uitzonderingen: 't is om te bulken!

Je moet van de ‘Kringers’ de hartelijkste groeten ontvangen. Ik stop nu van wege de filosofen. Schrijf me nog eens gauw hoe de ‘zaken’ loopen. Graag. Ik wou dat mijn zaakje, d.w.z. Elientje zaakje, ook maar ‘liep’... ik vrees, ik vrees!

Nou, beste kerel, veel geluk; een stevige poot van
je Dick

Groet ouders etc.!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

[Eibergen], 14 december 1925

aant.

14.XII.'25

Amicissime.
Hierbij het stukje over 'De wonderlijke Mei'. Verder geen verandering in *de* situatie; is ook trouwens pas een dag geleden, dat ik je schreef. Ik ben nog niet weer normaal. Echter kan ik niet nalaten je even een heerlijke freudiaansche verspreking van mijn moeder mee te deelen, als volgt:
Toneel: etend gezin aan tafel. Willekeurig gesprek.
Zoon: Ik wil me mijn heele leven gratis medisch laten behandelen.
Moeder: Dan moet je zien, dat je de vrouw van een dokter trouwt...
Och, ik bedoel natuurlijk de dochter.
Zoon (brutaal): Een aerdige freudiaansche verspreking?
Moeder (zwijgt en bloost).
Doek.
Schrijf eens gauw
t à t Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Eibergen, 15 december 1925

aant.

aant.

Eibergen, 15.XII.'25

Geliefde vriend,
hartelijk dank voor je laatste brief - welks conclusies inmiddels al door de feiten achterhaald zijn. Maar eerst mijn onderdanige excuses voor alle abnormaliteiten en verwardheden, die werkelijk te erg waren. Je krijgt een zegeltje van 20 cts. bij dezen ter vergoeding terug, het is toch gegapt. - Maar ter zake: mijn vorig epistel was dus

onzeker en derhalve misschien niet hyperduidelijk. Dat was Vrijdag. Maandagmiddag al was Jo hier, natuurlijk z.g. 'maar zoo'. Familiecerberussen lagen op de loer, tante Anna gromde, toen ze de tutoyeering met hare gespitste ooren vernam. Vlucht naar het eenzaam werkvertrek mocht weer niet baten; de achtervolgende bewaking werd niet gestaakt. Gelukkig kon ik in de duisternis een fiets vinden en meerijden naar Neede. Ik behoef je niet te vertellen, dat op die tocht zich talrijke hartsgeheimen onthuld hebben, aarzelend van haar kant, maar heel duidelijk. De heele tocht in het stikdonker in de sneeuw achter de lantarens had iets onvergetelijks. - De brief bleef, zooals ik heimelijk vermoedde, uit, omdat zij bang was voor zichzelf. (Een getrouwde vrouw is nu eenmaal iets gecompliceerds en acht zich verplicht, tijdelijk, 'bang voor zichzelf' te zijn). De vele merkwaardige woorden van haar pleidooi vertel ik je later wel uitvoerig. Ik ga nu Zaterdag weer naar Neede. Alles gaat met die geremde tempo's, die in gevallen als deze volstrekt niet onaangenaam zijn. Iedere overhaasting kan hier schaden. Het (on)geluk is, dat ik dermate 'weg' ben, dat ik de 'zaak' vrij wil houden van alle dilettantisme en alleen met iets 'volledigs' genoegen zal nemen. Er is nog ontzaglijk veel onopgelost. - Je kunt je overigens voorstellen, hoe bedonderd mijn positie is. Hier talrijke familieleden met ethische blikken, die ik voorloopig wel voor den gek kan houden, maar hoelang; daar de echtgenoot, de 'heer des huizes', een man, die ik tot op zekere hoogte apprecieer, al is hij nu al, wat de zonde der gedachte betreft, de cocu. God weet wat er van dit alles terecht moet komen; maar een grapje is het niet meer. Eén ding weet ik nu tenminste: dat ik in dezen niet 'eenzijdig' ben. -

Hierover schrijf ik je binnenkort wel weer. Over jouw vrouwenaangelegenheden kan ik me bij gebrek aan nieuwe gegevens (afgezien van Greetje!) geen nader oordeel vormen. Uitblijven van die gegevens lijkt me toch in casu zeker een gunstig teeken. Ik bid intusschen. Leg je niet te zeer droog met Falckenberg, aangezien dat droogheid zou opleveren. - Met de Dijkstra's heb ik nu definitief afgesproken Parijswaarts te gaan, 5 Jan. Kun je werkelijk niet meeschuiven? Peins er nog eens over.

Na vrouwen zaken. Allereerst: breng mijn adoratie over aan Kelk voor den prachtige variant op het spreekwoord! Geniaal. - 'Erts' verwacht ik nog niet. 'De Vr.Bl.' afl. December geenszins meer. v. Looy mocht mij anders wel met onderscheiding behandelen, daar ik verschillende bestellingen hier voor hem boekte. Hoe staat het nu met de zaken voor 1926? Moeten we ook nog niet even correspondeeren over het donderend *manifest*, dat 's distelvincks leven besluiten zal, in het vertrouwen op welk uiteinde ik dit papier rijkelijk versmeer? In de Valeriusstraat ligt toch wellicht zoo'n klein pestconceptje? -

Met je oordeel over 'Martyrium' ben ik het wel eens; ik zal er nu eens een week niet in knoeien, om het dan plotseling nog eens te lezen. Toch (ik heb echter weinig zelfcritiek op 'creatief' werk) lijkt het me geen epigonisme, in den zin die Marsman er in zijn 'thesen' aan verbindt. Mocht je me daarin gelijk geven, dan zou ik een overdreven exclusivisme van v. Wessem of Kelk nogal rigoureus vinden. Het is hun bedoeling toch niet van de V.Bl. een Cocteauclubje te maken? Trouwens, Bruning en jij zijn toch ook geen kinderen en zullen, naar ik vermoed, voor een alzijdig (niet *on*zijdig, maar met deze formatie onvermijdelijk *veel*zijdig) standpunt zorgdragen. Ik hoor over deze fraaie zaken zeker nog wel meer van je. Je oordeel: 'Dit is breeder, vooral ruimer, maar minder strak etc.' houdt voor mij in zekeren zin de tragiek van alle tegenwoordige proza in. Het wordt werkelijk een ruimteprobleem: hoe zal verwijding, ruimtelijk, geen verslapping brengen? -

Vandaag ontving ik een aandoenlijk briefje van mevr. Dèr Mouw. Daarom alleen heb ik lol in het stuk. -

Teirlinck kreeg je zeker. Ik vond het niet erg veel bijzonders. Komt het nog in het Jan. nummer? Voor Robbers heb ik geen idee, voor ’t oogenblik. - Ritter en de Man zijn werkelijk delicieus. De jodenman-volksjongen en de snuffelende aristocraat. -

Het beste verder met de filosofen; maak er gauw een abrupt en onaangenaam-onvermijdelijk-steeds-goed-afloopend eind aan. Volg mijn schreden in gedachten, want ik leef in belangrijke oogenblikken... voor mezelf tenminste.

Eenige pooten
je
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

[Amsterdam], 18 december 1925

aant.

aant.

18/12-XXV

Gelukkige!

Van harte - ik wist het wel. Houd moedig vol en stand in dit moeilijk tijdsgewricht, tusschen deze loerende bende van belagers. En breng het tot een on-dilettantische volmaaktheid; d.w.z. haar! En breng Eibergen & omstreken in verbazing, zoo mogelijk tot onmacht. - Ik ben vreeslijk benieuwd nadere avances in die richting van je te vernemen.

Wat mij betreft: ik pleegde hedenmiddag tentamen met goed gevolg, zoodat (als het officieel màg, zei de Boer) ik vrij van hem ben op 't examen. Wijders zal *ik* morgen - en Zondag Eline bij me krijgen en de *Almanak* verschijnen: hetwelk tezamen geeft een ‘bijslaaps-almanak’. Werkelijk, werkelijk: vanmiddag verraste Henrik, na 't tentamen, mij met een ‘Erts’. Het ziet er lang niet uit als we het gewild hadden, maar het *is* er tenslotte. Morgen komt de oplaag los.

Ik heb ontzettende zin om mee te gaan naar Paris. Vrees echter, dat het niet gaat; nog afgezien van de onhebbelijke houding in dat geval tegenover mijn neef. Denk er aan, dat Netty D. Zondag jarig is.

‘Martyrium’ is nog aangehouden tot de volgende vergadering: er was genoeg copy, vooral van 't vorig jaar + ‘De Schoolmeester’ van Kelk etc. Een Cocteau-clubje is het juiste woord niet; zij willen probeeren, wat aan Marsman en H. niet is gelukt: er een werkelijk (zoomogelijk...) modern tijdschrift van te maken. Zij zullen geen goed werk weigeren, dat niet. Zijn alleen ontzettend streng. Enfin: over al deze dingen nog eens mondeling. -

Ik stop, want ben erg moe van 't werken en drinken erna. Hou je taai. Ik ben in gedachten bij je en bid voor je. Stuur post tot Woensdag maar hierheen. As. Maandag

ga ik met Eline, die mij geen onrustbarende berichten zond tot nog toe, naar Leiden, weet echter niet hoelang. Zij sturen het wel na.
Een hartelijke groet en een stevige poot van

je Dirk
Groet je familie van me!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 22 december 1925

aant.

aant.

Eibergen, 22.XII.'25

Geliefde vriend
(uit het vervolg van dit schrijven zal weer ten duidelijkste blijken, dat deze titel niet op h.s. wijst!), ik zal het wachten op de verdomde Ertsalmanak nu maar weer staken en je laatste brief beantwoorden. Sedert Zaterdag kijk ik nu al naar de post, maar het boek, waarvan verschillende avonden in 'Americain' en in de Valeriusstraat in mijn herinnering gedrenkt zijn, weigert op te dagen en in lijfelijken vorm vleesch te worden. In godsnaam dan maar weer tusschen de knersende tanden op het gepatenteerde luie zwijn van Looy schelden en wachten tot later, tot later! (maar je krijgt op die manier een kater). - Wel kreeg ik vandaag het stukje van 'Beer' over de V.Bl. afl., waarin ik met genoegen lees, dat Loeb zijn draai heeft genomen, door Pauwels spotverzen op de Distelvinck in zijn uiterst belangrijke periodiek te laten dichten. Ik had het wel gedacht! Als 'Erts' hem nu nog op de spekrug valt, heeft hij helemaal genoeg van dit illuster inter se se adorant gezelschap. - 'D.A.M. Binnendijk schrijft over den bundel "Verzen" van Jan R.Th. Campert'. Ik meen, dat er voor den heer de Graaff ook nog een ander verband tusschen deze lieden bestaat, dan een bundel Verzen. Overigens is deze Beer een keurig trawant, die uitstekende overzichten geeft. -
Wat de 'stand van zaken' betreft, die is niet veel veranderd. Zaterdagmiddag bracht ik na voorafgaand bericht in Neede door; de heer Planten was dan ook niet thuis. Het merkwaardig toeval wilde, dat het electrisch licht weigerde, zoodat we bij den haard ongeveer een uur in het donker zaten. - Ik ben absoluut vernietigd door deze vrouw, zoo zelfs, dat ik je de nuances der gebeurtenissen niet goed kan schrijven. Je zult echter een deel raden; verder behandelen we dat alles mondeling wel met onze bekende commentaren. Het verblijf in Eibergen is daardoor van een eigenaardige charme, tegelijk van een eigenaardige gevaarlijkheid. Wanneer je soms plotseling me in Zutfen ziet aankomen, is er een bom gebarsten!
Wel g.v.d., daar heb ik totaal vergeten, je te feliciteeren met je tentamen. Trouwens, ik was ten eenenmale overtuigd, dat je er met glans door zou komen; maar, gezien, de trouw, die je *mij* bij diezelfde gelegenheid betoond hebt, is het toch niet bijzonder

hartelijk van me. Hoe was muis de Boer? - Je bent nu zeker al ten goede of ten kwade verzekerd van eventueele 'gevolgen', die zekere daad bij zekere vrouw zou kunnen hebben teweeg gebracht! Ik hoop, dat je pessimisme nu in den grond is geboord, om van verder boren in deze dagen maar niet te spreken. Veel plezier nog op deze reis! -

Het was goed, dat je me aan den datum van Netty's verjaardag herinnerde, ik kon haar nog juist een telegram sturen. De dag was me, met al deze aangelegenheden hier, door mijn hoofd gegaan. - Een andere 'bijvrouw', die ik toch niet heelemaal links wil laten liggen, maar me op 't oogenblik nu niet bepaald hoogelijk bezig houdt, is Hans van Raamsdonk, die me lange brieven schrijft. God sta me bij, daar kom ik bij terugkeer in A'dam niet levend af. Wil jij haar niet overnemen? (Laat haar van al deze aardigheden s.v.p. niets weten, want dat zou niet hoffelijk van me gehandeld zijn). Zij is m.i. een pittig en intelligent kind, maar met een overgroote dosis naieveteit.

Naar het eerste resultaat van de eerste redactievergadering ben ik zeer benieuwd. Hoe liepen de onderhandelingen met van Looy toch? - Van Marsman kreeg ik briefkaart + correctie. Hij schijnt ook nog een zwakke hoop te koesteren naar Parijs te gaan.

En nu, goden, laat mij dien almanak toch eens kijken!
Zeer hartelijke groeten en een hart. handdruk
je
Menno

Hoe moet het met dat Distelvinck manifest??

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 27 december 1925

aant.

aant.

Zutphen, 27 Dec 1925

Beste Menno -

Het spijt me, dat ik je zoolang op bericht heb moeten laten wachten. Ik vond je brief hier, bij thuiskomst, na mijn omzwervingen door Holland, en moest eerst wat tot mezelf komen, voordat ik de rust en moed vond de pen te dirigeeren. Die rust is overigens en helaas te plotseling ingetreden: Marsman die gisteren zou zijn gekomen, zit in Basel en gaat naar Parijs tot Oudjaar. Eerst daarna komt hij hier. Hoe dat alles is gegaan, begrijp ik niet; maar benijdenswaardig is het!

De dagen, die verloopen zijn van Vrijdag 18 tot Donderdag 24 behooren, naar je wellicht geraden hebt, tot de vermoeiendste en onzedelijkste welke ik den laatsten tijd (die toch waarlijk niet arm is geweest aan overspel en alcoholisme) heb beleefd. Het zou te lang duren om dit alles, naar de mate en waardering waar het recht op heeft, te schilderen. Ik zit er leelijk tusschen en heb mij in den Haag in 'amoureuze

perikelen' gestoken, die wel eens zeer lastig voor mij kunnen worden. Enfin - mondeling wisselen wij wel op de befaamde manier van gedachten = avonturen. Ik stel je daarom ten nadrukkelijkste voor, om deze week een of 2 dagen bij ons te komen. Je zult er mij een groot plezier mee doen, al begrijp ik dat 'beteren' je in het achterland gevangen zullen houden en dat je noode de streek der liefde zult verlaten.

Nu stop ik; er is zóóveel nieuws, dat ik werkelijk liever alles bewaar.

Hou je goed. Veel succes. Schrijf gauw welke dagen je komt. Liefst morgen al. Je bed staat klaar.

Hartelijke groet en 'n stevige poot van

je Dirk

Groet familie! Groet van familie!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 30 december 1925

aant.

aant.

Z: 30/12 '25

Mon cher. -

Het is natuurlijk uitstekend, dat je op Zaterdag komt. Hoogstwaarschijnlijk zie je Marsman dan ook: hij keert morgen weer binnenslands terug. Je ontving zeker 'Erts'. Let eens op de inhoudspagina der Vr.Bl. en maak je conclusies, voor de zooveelste maal, over de intelligentie des heeren van Looy. Breng je het Adwaita-manuscript, bijgewerkt, voor mij mee? Succes geoogst met je Ver. Eibergsch Tooneelgezelschap?! Wat voerden jullie (ten slotte) op?

Ik sidder van verlangen om weer eens met een redelijk man te praten. - Tot Z.t.d.!; ik ben aan de uitgang van 't station. Hou je goed.

Groeten van en aan.

'n Poot van

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Parijs, 6 januari 1926

aant.

aant.

6. I. 26.

B.D.,
In haaste vluchtige maar hartelijke groeten uit deze verrukkelijke stad. Wij dansen (1!), zien, hooren, eten, taxi-en en metroën.1)
Tot ziens voorloopig en een poot van
je Menno
Rients
Netty

1) ontberen slechts jouw aanwezigheid.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 13 januari 1926

aant.

aant.

Zutphen, 13-I 1926

Het is wel wonderlijk, wonderlijk, mon cher. Ik geloof, dat wij maar een trust moeten vormen tot het ontbinden van huwelijken. Voorwaar: in Nederland, het land der bonden en vereenigingen, een nog on-gezien en -gekend verschijnsel! Overigens voorspelde ik je t.a.v. Netty al iets, toen je hier was. We zitten er leelijk in, ouwe jongen. Gaat alles goed met je? Heeft het epistolair epos, dat je onder onze adem gedicht hebt, succes gehad? Ik bid zulks.

Er is hier tijdens je genotszwelging in Parijs zoo het een en ander geschied. Vader werd den dag na je vertrek plotseling geopereerd. Appendicitis, ernstige operatie want op het randje van buikvliesontsteking, zoodat er een kleine wond-infectie bij is gekomen, die nu ook weer bezworen is. Alles gaat van dien aard, dat ik Vrijdagavond naar A. terug kan gaan. Er is Zaterdagmorgen waarschijnlijk college, maar jedenfalls hebben we Redactievergadering (Roel houdt 's middags 'n Kosmo-lezing) en 's avonds (lees: 's nachts) komt de flaars Pis-pis mij de lang-onthouden bijslaap toedienen. Zij heeft blijkbaar een dergelijke injectie noodig om weer op krachten te komen. Ik zit er wel een beetje mee in, want de ontluikende verhouding met Emmy v.L. neemt bloeiender en tevens vaster vormen aan. Zij komt in A'dam wonen... in één woord: de vermelde, op te richten, vereeniging floreert al voordat zij geconstitutioneerd is.

Morgen ga ik, waarschijnlijk met Greshoff, naar Nico Donkersloot. De ruzie met Henrik is in der minne door tusschenkomst van Mies, geschikt. Inderdaad zal deze week ook de 2e druk van Erts uitverkocht zijn! Laat Wim die kloot afdoende en scherp terugschrijven: het gaat werkelijk te ver. Dolhain liet hij twee keer betalen! - Kom nu zoo gauw mogelijk (mét Jo!) in Amsterdam. Ik wil weer eens ouderwetsch ouwehoeren. Ook over Parijs, waar we stellig heen gaan met Paschen. Ik ben van

plan te ‘sparen’ : *àl* het Honorarium van *Van Looy*, van de *Gids* waarvoor ik mijn eerste stukje gisteren afleverde, en zal me verder rijk stelen en leenen! Doe je mee?

Je anti-thesen neem ik mee overmorgen; zal zien dat ze in Febr. er in komen. De 1e pagina is niet overduidelijk van formuleering, m.i.; de 2e veel beter en zelfs erg aardig. Al ben ik het niet met je eens, ondanks mijn individualisme. De interpretatie van Henny's versregels laat ik geheel voor jouw rekening.

Ik zit te prutsen aan een opstel over Besnard. Moet nog af voor Zaterdag. Ik *beloofde* (g.v.d.) aan Gr. een essay voor D.G.W., maar door vaders ziekte (ik bezoek hem minstens 2 x per dag) is er niets van gekomen. Het schijnbaar prettige baantje van Marginalist, valt ook niet mee. Scriptie is af. Zegen me! Schrijf eens gauw. Vooral over vrouwen: het zaad zingt luid...

Hartelijke groet, poot van
je Dick (in haast)

Geheim. Ed. van Beinum heeft een gehuwde en een gescheiden vrouw genaaid. Wordt ook lid.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 13 januari 1926

aant.

aant.

Eibergen, 13. I. 26

‘Als gewoonlijk strikt persoonlijk’ (Goethe aan Eckermann)

Mon cher!

Ik ben terug uit Parijs, ontzind nog, verwonderd dat de eibergsche kerk niet op de Place de l’Etoile staat. Voorzeker was ik eenige uren in Zutfen overgebleven, wanneer niet een bepaalde organisatie van treinenloop het me mogelijk had gemaakt drie kwartier in Neede door te brengen. Enfin, je begrijpt... Daaraan had ik, ook na Parijs, sterk behoefte. Dus waarschijnlijk zien we elkaar in Amsterdam spoedig terug. - Vanmiddag hoop ik naar Neede te kunnen eclipseeren. Waren we maar niet in deze onzalige streken, waar iedere stap je gebondenheid oplegt.

Hierbij de ‘Antithesen’, die ik met gelijke post aan Marsman zend. Wil je ze nog voor de V.Bl. gebruiken? Na de stof, die de thesen opwierpen, kan het misschien nog, mits in het Februarinummer. Zelf vind ik ze vrij goed, vooral omdat ze kort zijn. De titel, die ik al lang, onafhankelijk van Müller Lehning had bedacht, kan, indien gewenscht, wel veranderd worden, hoewel dit het meest rationeel is. Is van ‘Erts’ de tweede druk uit? Ik maak het op uit het exemplaar, dat Dijkstra thuis vond liggen (eindelijk) en dat het merk ‘tweede druk’ draagt. Of is dit weer een stommiteit van den genoemden S.L. jr., die o.a. Wim hier vervolgt met onhebbelijke briefkaarten

om zijn abonnementsgeld V.Bl. te voldoen, terwijl hij nooit abonné geweest is! Het is kras. Nijhoff in de N.R.Ct. heeft hem goddank even ‘genoemd’.

Nu Parijs. We kunnen daarover beter mondeling α□ ουρεν. Je kreeg mijn briefkaart zeker? Tot meer was ik niet in staat. We waren voortdurend mobiel en hebben ontzettend veel ‘gedaan’, zelfs het Louvre, dat ik horribel vind qua museum. St. Chapelle is ongeloofelijk, evenals het nachtelijk gezicht van Sacré Coeur. (We beklommen ook de Arc de Triomphe.) Rients was een uitstekende gids, die ook op de hoogte bleek van goedkoope en goede eethuizen, zoodat we niet van honger omkwamen. Een nachtkroeg kostte ons het laatste geld, zoodat we nauwelijks de hôtelrekening konden betalen. Maar het was onvergetelijk. -

Je voorspellingen omtrent Netty werden bevestigd. Zij is in een critieke overgangstoestand. Te vroeg verloofd, te vroeg getrouwd..., de rest laat zich denken. Gelukkig merkte ik pas den laatsten dag in Amsterdam, dat het surplus aan amour eenigszins naar mij uitging. Nieuwe conflicten wachten me dus weer in Amsterdam. G.v.d., hoe lang nog zullen wij onder dit teeken leven, Heer? - Rients leerde ik gedurende deze dagen meer en meer kennen als de voortreffelijke journalist, met het oordeel van anderen. Voor vijf dagen is dat wel aanvaardbaar, maar toch krijg je het gevoel, dat je voortdurend iemand je eigen gedachten opdringt. Een volgende maal gaan we dus samen, tenzij ik met Jo ga, wat onwaarschijnlijk is. Ik verheug me daarop zeer! - We zagen veel interessant tooneel, een heerlijk stuk o.a. van Marcel Achard, ‘La femme silencieuse’, subliem gespeeld.

De dagen in Zutfen zijn nu eenigszins verduisterd door de Parijsche, maar daarom niet vergeten. Het was allergezelligst en bovendien vruchtbaar. De combinatie deugde blijkbaar wel.

Hoe gaat het jou met de vier of vijf E’s?? Houd je goed, een poot van je
Menno

Groet ouders van me en dank hen nog voor hun gastvrijheid!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Eibergen, 15 januari 1926

aant.

aant.

Eibergen 15.I.26

Amicissime.

Hartelijk dank voor je belangwekkende brief. Van de vereeniging wil ik lid, donateur, begunstiger, handelsreiziger en later eerelid worden. Ik heb je weer veel over zaken, de constitueering betreffende, mee te deelen, maar bewaar dat liever tot persoonlijke ontmoeting. Waarschijnlijk keer ik de volgende week binnen Amsterdam terug, in de hoop, dat ik daar binnenkort onbelemmerder zal kunnen opereeren. God gave het!

Van Henny Marsman vandaag een nogal enthousiaste briefkaart over de Antithesen, die ik hem toezond. Hij vindt juist pag. 1 het best, wat ik zelf ook meende. -

Op mijn terugreis naar A. hoop ik even tijd te vinden je vader op te zoeken. Gelukkig, dat hij door de ergste complicaties heen is. - Wim kreeg een uiterst nederig antwoord van v. Looy (mét Erts!) na een donderbriefkaart. Zoo moet hij blijkbaar behandeld worden. Intusschen bleek meneer Wim met W.F.H. (van de gasfabriek) verward te hebben. (Deze is echter door de laatste V.Bl. nummers zoo enthousiast, dat hij ook dit jaar abonné blijft!)

Wanneer komt het eerste nummer 1926? Nog dit jaar? Zeer benieuwd.

Groet Amsterdam

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

[Eibergen], 1 april 1926

aant.

1.IV.26
(niettemin geen Aprilmop)

Amicissime.

Kom! Voîla tout. Er is te veel te bespreken dan dat ik zou kunnen schrijven. Kom dus de dag na Paschen, zijnde Dinsdag 6 April. Maak Woensdag de bekende vergadering achter het biljart mee, en blijf zoolang je wilt en kunt. Zaterdag 10 ga ik weer naar Amsterdam.

Meld nog even trein.

Groet hart. ouders

je Menno

Stelling. De *gezinsverhoudingen* openbaren zich in de Vrije Bladen. (Uit een essay over het gezinsleven door Manna van de Wijs-Schaapskop)

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 5 april 1926

aant.

aant.

Z: 5/IV/'26

Beste Menno -

Je hebt verdomd lang gewacht met een levenskreet. Ik had gehoopt nog in A. iets van je te zullen hooren. Ik zat zoo verschrikkelijk eenzaam 's avonds. Had in dien tijd nog allerlei moeilijkheden, die ik ternauwernood de baas kon worden: die dagen met Henny hadden me finaal uitgeput, zoodat er van manlijke weerstand bijna geen sprake meer was.. Enfin - alles is tenslotte geleden; de conflicten bleken oplosbaar, zooals vrijwel alle.

Maar hoe staat het met jou en je vrouwen. Ik weet van niets. En kan onmogelijk bij jullie komen logeeren: voor Dinsdag heb ik een afspraak met mijn neef om mee te gaan naar Hilversum, Woensdag komt mijn kleermaker uit Leiden om een pak aan te meten; en verder zou die logeerpartij, juist door het prettige, te veel tijd kosten die mijn werk te stade zou moeten komen. Kan jij nu niet Maandag in A. terugkeeren en Zaterdag hier komen; dan reizen we samen verder (ik ga nl. ook as. Md.). Of als je per se Ztd. in A. moet zijn (Waarom? Pop?) kom dan Vrijdagochtend hier. Want - ik biecht - voor de reiskosten naar Eibergen bezit ik geen geld en op deze manier zijn er voor jou geen extra finantiën noodig.

Als je iets van mijn gading uit de leesportefeuille kunt scholven - graag!

Inderdaad: De Vr. Bl. N° III zijn, vanwege de rangschikking der bijdragen, in alle opzichten pijnlijk en ‘conservatief’. Beter: achterlijk. Maar wel goed, m.i.

Ik schreef (n.b.) een vers.

Ik verlang er erg naar eens grondig met je te praten. Sla dus mijn voorstel niet af. En schrijf even hóe je het doet: Vrijdag of Ztd.

Je vergat mij nog ‘Trijntje Cornelis’ mee te geven. Bréal kreeg ik ook niet. Om op te schieten! Werk jij veel of zit je tusschen Neede en Eibergen het leven te bestudeeren?

Hou je taai. Groet je familie.

Poot van

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen 6 april 1926

aant.

aant.

6.IV.26

B.D.

Primo: ik kom *Vrijdag 1.45* en blijf tot Zaterdag; de reden, waarom Zaterdag heb je geraden. Overigens over dit en aanbelandende perceelen veel te spreken. De heele familie betreurt het, dat je niet komt. Ik was nog om half 12 aan den trein om te kijken of je er soms in zat. Vergeefs, met de post van 12 je brief. - Wat ik pas zoo laat schreef, en zoo kort, heeft zijn nader uit een te zetten reden. - Bréal heb ik *nog niet* uit, zal het in ieder geval uit hebben voor eind vacantie. Reden van deze

vertraging: Eibergen-Neede. Aan Paul ben ik begonnen. Overigens weinig opgeschoten.
Verder uitstel behandeling tot Vrijdag. Verheug me er zeer op.
LABYRINTH.
hart.gr. aan de ouders
je Menno

in haast.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Amsterdam, 12 juni 1926

aant.

aant.

A'dam, 12.VI.'26

Wat moet ik hierboven zetten?: zwijn of frater - of is dit identiek geworden; behoudens mogelijke rehabilitatie door askese. God geve het laatste. Hij geve het mij ook!

Hoe staan de zaken? - Neede... tentamen -. Pop? Wat 'n combinatie. Ik zal - hiernevens - je niet meer herinneren aan de ‘handgrepen’, gedaag ter ‘zake’ van een mijner achtbaarste nichten! ‘Het riekt bederf in 't dringen der cohorten’ en ‘hoort de kreet dier afgewerkten in de granen’ - of waren het dan de grassen en gewassen der zonne-tuin.

Ik zag vanochtend in Zutfen de foto. Het is een eeuwige schande voor mij en mijn nageslacht; een beeld van, nog nooit door mijzelf geziene, eigen ontreddering en verwording in statu alcoholica. Ontzettend! Je kunt hem [à] fl 2 - bij Trijssenaar bestellen (2.50 opgeplakt). Maar zweer me: laat hem *nooit* aan je drooggelegde ouders zien. Zij zouden nat van tranen worden.

Nicht Nel (een schat als er weinigen zijn) kwam gisteren nog eens over uit Leiden. Vanmorgen reisden wij samen naar A'dam terug.

Er is om 1 uur vergadering geweest bij van Looy: hij begint te honoreeren (fl 1.50) te beginnen bij het film-N^{o}. Het kon niet anders. Over Erts en 't Filmnummer wordt de volgende week vergaderd; Jobs had een afspraak en kon niet langer blijven.

Van Stoett nog steeds geen bericht. Ik heb er trouwens zelf definitief vanaf gezien tentamens te doen voor de vacantie. Ik werk in Paul en excerpeer vlijtig. Ga dan eind dezer maand bij Nel en Jan logeeren. Daarna een poosje naar Zutfen. En dan naar Montigny. Henny, die 100 pop verdienen gaat met vier lessen v/d Volksuniversiteit noodigde mij uit om, op zijn kosten, er nog twee weken in Bretagne aan te knoopen. Wanneer dit alles begint, hangt van Emmy af, omdat ze zelf ook misschien gaat. Donderdag wordt de Telegraaf beslist voor haar.

Zie hier literaria. -
Sexualia desunt adhuc...

Laat gauw achterhoeksche bizonderheden hooren. Hou je taai bij het werk! Succes in alle opzichten.
Poot van
je Dick

Groeten. Bijgaand Engelman over Vr.Bl. (N.E.).

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Eibergen, 15 juni 1926

aant.

aant.

15.VI 26

Amicissime.
Quid faciunt tentamina? Quid faciunt erotica? Quid faciunt litteraria?
Schrijf toch eens? Hier is nauwelijks eenig feitelijk nieuws. Eenige post briefkaartje van Roel Houwink.
Schrijf dus eens?! Antwoord-epistel volgt *p.o.*?
H. gr.
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Eibergen, 16 juni 1926

aant.

aant.

Eibergen, 16.VI.'26

Liever geen aanspreektitels, noch zwijn noch frater. Beide op zijn tijd (helaas, het groote ledige). Hartelijke dank voor je brief, die juist gekruist heeft met een exclamatie mijnerzijds per briefkaart. Ik haast me dus die te achterhalen. - Je wijze woorden kwamen me weer herinneren aan het Zutfensch bacchanaal, waarover ik achteraf eenige katers heb hooren miauwen. Niet om het geval zelf of het object zelf (g.b.m.), maar om de vunzigheid, die koning Alcohol toch blijkbaar zonder eenige moeite uit mijn verfijnde complexie weet te voorschijn te brengen. Zijn we dan allemaal toch bestemd om, al gemoedelijk hemelwaarts jammerend, den weg der generatie-Pom etc. op te gaan? Ik wensch het toch voorloopig nog te verdommen. - Kon ik maar

kiezen! D.w.z. niet alleen in den geest, wat ik al lang gedaan heb, maar ook handelend. Je begrijpt, hoe beroerd hier de situatie soms kan zijn. Zondag waren Jo en ik een oogenblik buiten het bereik des echtgenootelijken oogs; we waren samen in Goor bij de 'Joseph in Dothan', opgevoerd door menschen van het Schouwtooneel. Maar ook hier weer: familieleden, kennissen. God heeft het niet best met ons voor, mon cher! Jij gaat tenminste nog logeeren, Montigny-waarts, Bretagne. Ik zie niets van dat alles in het vooruitzicht, alleen het tentamen, dat me al stierlijk begint te vervelen. Ik heb er echter een voorgevoel van, dat Stoett verhinderd zal zijn het voor de vacantie af te nemen (hangt misschien daarmee samen, dat jij geen bericht van hem krijgt?). Dan heb ik al dit gerepeteer bovendien nog voor niets gedaan, omdat ik dan in Sept. toch wéér kan gaan repeteeren. -

Nu de V.Bl. niet betalen, kan ik mijn verdere vacantielusten wel ten eenenmale gaan inzouten. Er wordt hier überhaupt zeer gejammerd op het stuk van financiën; zoo gauw mogelijk onafhankelijk worden etc. Alles goed en wel; maar ik zou liever wat anders doen. Gelukkig heb ik van de 'Telegraaf' nog *f* 20 ontvangen. Laat gauw eens hooren, als de keuze voor Emmy beslist is; ik kan haar nu *onmogelijk* entrefiletjes leveren tusschen deze droogklooierij van Satzen en Francken door. Doe haar, als je haar spreekt, mijn beste groeten. - Van Pop vernam ik taal noch teeken. Ik begin overigens wel aan haar raadselen gewend te raken en vermoedelijk zal er wel een mij totaal onbekend 'misverstand' gerezen zijn. Waar? Hoe? Wanneer? Femina semper tacet...

Tusschen het werk kano ik een weinig; las de 'Nocturne' van Swinnerton uit, die wel goed is, lees verder essays van Brandes (o.a., een uitstekend over Flaubert!) en begon gisteren aan 'Le Songe'. Zag tevens, dat 'de Gemeenschap' mijn ingezonden stuk nog in dit nummer opnam en het met een zeer tamme en theologische commentaar voorzag. Maar we zijn nu inderdaad volkomen uitgepraat. Dit is een antwoord. Ik heb daar als pagaan niets meer op te zeggen. - Dank ook voor het stuk uit de Nieuwe Eeuw.

Laat nog eens gauw iets van je hooren. Ben je eind Juni nog in stad, als ik, behoudens onvoorziene omstandigheden, ook daar zal zijn?

Hou je goed.
Poot, mijn zegen
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Amsterdam, 17 juni 1926

aant.

aant.

A: 17-VI-'26

Niet zoo somber, beste kerel!

Als jij je tentamen gedaan hebt, voel je je veel lekkerder dan ik - al ga ik ook op reis. En jij zit dicht bij de vrouw, die, laat ik zeggen 'alles' is. En ik, ik ga après tout het land uit om mijn ellendige verdomming te verzetten. - Geef anders je tentamenplan op en doe het ook in September. Dan heb je nu rust en genoegen en het scheelt in tijd niet zoo veel. Stoett schreef mij gisteren, dat hij door huiselijke omstandigheden dikwijls dagenlang verhinderd was iets te doen. Daarom antwoordde hij nu pas op mijn lijst. Hij zei weer iets over Marnix, gaf nog een paar artikels op, vergat Wundt gelukkig, máár... 'ik zie niets van v. Ginneken: Kleuter en Regenboog', jawel! Dat ook nog. Overigens was de lijst in orde. Maar ik waag het er, zonder repeteeren, niet op.

Vanochtend liet ik mij neer bij American. Plotseling kwam Netty op mij af, die een afdeeling verder zat. Het ging vrij goed. Ze vroeg of ik de volgende week kwam. Dat beloofde ik. Maar vrees, als ik er voor sta, het toch af te moeten zeggen. Want al heb ik me met mijn lot als zoodanig verzoend, er is nog geen gevoel versmoord, geen spoor uitgewischt. Met vriendschap zijn al deze dingen niet op te lossen: het zou een fictie zijn die pijnlijk naar veinzerij zweemt. - Met Emmy heb ik Zondagavond weer eens heel precies gepraat: over haar en mij dan. Want er is - ondanks alle andere dingen - toch een zeer bepaald gevaar voor ons beiden in onze intimiteit. Hoe het zal gaan, weet ik niet. Willem gaat een week naar Zürich voor het Handelsblad (een muziekfeest!) - Pop is nu in Groet. Ik sprak haar niet meer. Er is tot afscheid Vrijdag nog een beestachtig feest geweest bij hen met Rients, Netty en Luger. Ik hoorde dat later van Emmy. Jobs stonk Zaterdag verschrikkelijk uit zijn strot en had bloedige Bols-oogen. - Van de Telegraaf kreeg ik 'slechts' fl 36.80 - Het viel ons niet mee. Jouw fl 10 - is werkelijk, in vergelijking met de anderen, zeer gunstig.

Hoe lang ik hier nog zitten zal is mij absoluut onbekend. Ik sukkel maar zoo'n beetje voort. Het kan me allemaal weinig schelen. Elke dag spreek ik pas om zes uur de eerste levende mensch. Het is ellendig, dat jij weg bent.

Eergisteravond is Hansje hier geweest. We hebben grondig over God gepraat. En - stel je gerust - er is *niets* gebeurd. Dat kan blijkbaar wel. Hoewel mijn erotiek zich dwingend aandient. Het zou mijn werklust ten goede komen, als ik weer eens flink vree. Maar ik *wil* niet. En *kan* niet.

Zaterdagochtend komt er een stuk van mij in De Tel. over: 'Pauselijke maaltijden'. Of anders Zondagochtend onder 'Rommelkruid' (ps. Giovanni, Pascalo - Ravenna!!).

Kerel, hou je goed.

Doe mijn hartelijke groeten aan Jo! En aan je familie.

Een hartelijke poot van

je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Eibergen, 18 juni 1926

aant.

aant.

Eibergen, 18.VI.'26

Amicissime.

Groote goden, Marnix, Kleuter, Regenboog, nog meer artikelen! Ik sidderde even, boog me daarna weer slaafs over van Wijk. Moet ik dit repeteeren nog eens overdoen, dan besterf ik het van verveling. Dus, als Stoett kan, in Juli maar probeeren. Bovendien pressen de ouders; het schijnt met het 'familiekapitaaltje' niet best te staan. -

Over de affaires de coeur bewaar ik, de historie leerde het me, natuurlijk een diep stilzwijgen. Ik begrijp, dat het je vaak in de Trooststraat te benauwd wordt en daarom bewonder ik ten zeerste je 'flinke' houding tegenover Hansje. - Ik hier heb soms over de situatie-Neede ondragelijk het land; ik schreef al eens een wanhopig epistel aan To ter Haar, van wie ik vandaag een buitengewoon hartelijke en lieve brief terug ontving. Gelukkig ga ik Maandagmiddag weer; willen we hopen, dat Theo een klein epidemietje te bestrijden heeft. Maar de atmosfeer van het huis benauwt me altijd hevig.

Met agrarische gevoelens van leedvermaak las ik je opmerking over het 'laatste' Bols-feestje, cum eroticis natuurlijk. Daarnaar, bij God, verlang ik niet terug, al komt een Siegfried als Rients er natuurlijk weer bloeiend en ongeschonden vandaan. Om van Pop niet te spreken. Ik schrijf haar niet. Ga ook niet naar Groet zonder haar initiatief. Bij mij is gebleven (als rudiment van een oude, dubbele moraal misschien? Ik geloof het niet.) de overtuiging, dat dergelijke zinnelooze zuippartijen een vrouw op een andere manier treffen dan een man, haar minder onaangetast laten. Pop heeft dat trouwens zelf eens tegen mij gezegd. Ik ben daarvan zeker; een op zichzelf onverantwoordelijke 'platitude' als mijn bacchushouding te Zutfen deed een ander ik in me. Of, met jouw elegantere woorden: de erotiek diende zich een oogenblik dwingend, te dwingend pro situatione, aan. - In ieder geval, afgezien daarvan, het systematisch erotiseerend zat worden, zooals dat in zekere kringen meer en meer usance schijnt te worden, verruil ik niet voor de eenzaamheid. Maar niettemin, de stad begint weer te trekken. Het wordt hier wat al te dorpsch; ik hoor Whiteman! -

Vanwaar komen de pauselijke maaltijden? Ik wist niet, dat je hiervan een speciale studie maakte, zooals toch ieder 'Telegraaf'schrijver gewoon is te doen. -

Ik volg het Frans Hals-proces. Merkwaardige kijk op het classiciteitsprobleem! Niet het genie beslist voor de 'echtheid', maar spijkertjes, vernis etc. Blijkt dus, dat het ding een copie is, dan is de heer van Wijngaarden, ergo, even groot als Hals, althans technisch. En Hofstede de Groot, Bode en Friedländer staan in zeker kleedingstuk. -

Hoe staat het met het Juninummer van de V.Bl.? Voorloopig zeker nog geen uitzicht op. -

Deze vluchtige aanteekeningen door het werk heen. Het stadium nadert, waarin de lusteloosheid gaat overheerschen. Schrijf gauw weer eens. Ik leef hier op de dagen van Neede overigens. - Hou je goed; ook in de verwikkelingen des gemoeds, waarin het advies geven te gewaagd is.

Een hart. handdruk

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan

D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Eibergen, 25 juni 1926

aant.

aant.

25. VI. 26

Amicissime

Hoewel de kans niet gering schijnt, dat een antwoord op mijn laatste brief deze briefkaart kruist, schrijf ik je even, wanneer ik in A'dam kom. Hoop zeer je daar nog te vinden. Ongelukkig kon Stoett me, op mijn verzoek, geen datum noemen, met het oog op de ziekte van zijn vrouw. Ik moet nu 1 Juli mijn bede om tentamen te 'mogen' doen nog eens herhalen. *Dinsdag a.s. 's avonds 10.17* kom ik dus op goed geluk voor een week terug. Zie ik je dan misschien aan den trein? Anders wandel ik, na mijn koffer thuisgebracht te hebben, wel even naar je kamer. - Tot Dinsdag ben ik dus nog in Eibergen.

Poot
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Amsterdam, 26 juni 1926

aant.

aant.

Amsterdam. 26 Juni '26

Nee, mon cher,

ik had je nog steeds niet geschreven, ik heb me dus schandelijk misdragen. Maar als je wist, wat er sinds verleden week zich weer in mijn, blijkbaar tot tourmentatie geschapen, leven heeft afgespeeld, - dan zou je je over mijn stilzwijgendheid niet verwonderen. - Intusschen, nu je toch Dinsdagavond terugkomt, wil ik je liever alle dessus' besparen en diezelfden avond nog straf met je praten. Ik was al zoo bang, dat dat niet meer zou kunnen: ik ga eind volgende week naar Leiden, moet eerst nog met van Looy over Erts praten etc.

Beloof me, met niemand over iets te spreken of ook maar iets te laten merken van wat ik Dinsdag zal vertellen. Dit alvast vooraf. Want ik kan je niet komen halen van den trein: ik moet juist op dien tijd met Henrik confereeren aan American. Kom daar maar niet. Ik zal zoo gauw mogelijk naar je huis tijgen. ± *half twaalf* kan ik er wel zijn.

Behalve dan mijn 'geheimzinnige besognes', schreef ik - om te beginnen een paar kwatrijnen-, werkte stevig door, was Zondag in Blaricum en Laren, niet met Eline,

hoor! (maar dit hangt nauw samen met de occulta), heb een paar uiterst nerveuse dagen achter den rug, etc.

Wat ellendig voor je, die onzekerheid omtrent het tentamen! Het is te hopen, dat het toch in orde kan komen. Hoe is het in Neede?

Om het je maar meteen te zeggen - dat is misschien beter -: Pop heeft een nieuwe verliefdheid en vergeet derhalve alle andere. Dit uit betrouwbare bron. Wie die nieuwe 'gelukkige' is, weet ik niet. - Er is überhaupt ontzettend veel te praten. Ik ben blij, dat je terugkomt.

Het stuk over de Pausen staat vanochtend, gecastreerd van wetenschappelijkheden en kath. aanstootelijkheden, in de krant.

De Vr.Bl. zullen dezer dagen wel verschijnen. Volgende week vergadering over 't film-N^{o}.

Tot spoedig. Houd je goed!
Hart. poot van
je Dick

Met groeten aan ouders etc.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Henrik Scholte en D.A.M. Binnendijk aan Menno ter Braak

Amsterdam, 1 juli 1926

Zeer geachte Heer,

Het ligt in de bedoeling van de uitgeversfirma S.L. van Looy, voor het jaar 1927 andermaal een Letterkundigen Almanak, getiteld 'Erts', in het licht te geven. Ondergeteekenden hebben zich opnieuw met de samenstelling daarvan belast.

Het succes dat aan den eersten jaargang ten deel is gevallen, geeft ons aanleiding om den oorspronkelijken kring van medewerkers uit te breiden in dier voege, dat de nieuwe jaargang thans nog meer dan vroeger geacht kan worden, de levende literatuur in Nederland zoo onpartijdig mogelijk te vertegenwoordigen. Ten einde het peil en de karakteristieke beteekenis der bijdragen zoo hoog mogelijk op te voeren, zullen behoudens geheel onuitgegeven bijdragen, die naar wij hopen, de kern van dezen Almanak blijven vormen, eventueel ook bijdragen, welke in 1926 reeds in tijdschriftvorm gepubliceerd werden, aanvaard kunnen worden.

De nieuwe jaargang zal a.s. herfst in een typografisch en technisch geheel nieuwe uitvoering verschijnen, terwijl wij ook dit jaar door een groot aantal illustraties en een zorgvuldig geredigeerden bibliografischen index een overzichtelijk geheel willen bereiken. Nu van den jaargang 1926 het 2e duizendtal reeds geheel geplaatst is, zal de oplage voor het komende jaar belangrijk vergroot moeten worden. Voor het welslagen van deze plannen roepen wij opnieuw Uw zeer gewaardeerde medewerking in. Zijt gij genegen ons een, zoo mogelijk onuitgegeven, anders dit jaar slechts in tijdschriftvorm verschenen essay van Uw hand af te staan? Nadere keuze laten wij geheel aan U over. Slechts in laatste instantie wil de Commissie van Redactie zich

het recht voorbehouden om over de plaatsing met een inzender in nader overleg te treden.

Ofschoon in bizondere gevallen dispensatie verleend kan worden, is het maximum der bijdrage vastgesteld op 5 pag. (kl. 8). Plaatsing van een of meer kleine illustraties tusschen den text zal, voor zoover de ruimte dit toelaat, mogelijk gemaakt worden.

De honorarium-grondslag zal f 3.- per pagina kunnen bedragen. Wanneer de inzendingen reeds in tijdschriftvorm verschenen zijn, wordt dit honorarium op de helft teruggebracht.

Mogen wij, indien Gij op dit verzoek ingaat, tevens van U ontvangen een nieuwe, voor het doel geschikte foto, liefst reproductie van een schilderij, portret-teekening of caricatuur, benevens de benoodigde aanvullingen en verbeteringen voor den bibliografischen index?

Met het oog op den dit jaar belangrijk vervroegden datum van verschijnen, moeten wij aandringen op inzending Uwer gewaardeerde bijdrage *uiterlijk* voor 1 September a.s. aan het adres:

Redactie Almanak 1927, S.L. van Looy, Binnenkant 30 Amsterdam, waar het secraetariaat voor dezen Almanak tot zijn verschijnen gevestigd is.

Bij voorbaat reeds onzen hartelijken dank voor Uwe medewerking, die gij naar wij vertrouwen, ons ook dit jaar niet zult onthouden.

Met de meeste hoogachting,
de Commissie van Redactie:
D.A.M. Binnendijk
Henrik Scholte

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Leiden)

Amsterdam, 6 juli 1926

aant.

aant.

Dinsdag

B.D.

Dank voor je briefkaart. Heel graag kom ik Donderdag 11.00 uur 's morgens; als het schikt, ga ik dan in den avond weer naar A'dam terug, aangezien ik alle verdere reisplannen wegens plotseling geldgebrek heb opgegeven. - Ik bleef tot gisterenavond in Tiel en ben nu hevig knijpende, zie regenboogkleuren van een onbegrijpelijk spectrum, val van tijd tot tijd uit naar een excerpt en verwacht niets meer van het lot. Maar ook als ik maanden krijg, kom ik je Donderdag even verslag doen.

Hart. gr. ook aan J. en N.
t à t Menno

Origineel: Den Haag,Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 11 juli 1926

aant.

aant.

11. VII. 26.

Amicissime.

Ik ging zonder schokken in het landelijk leven over, na den lolligen dag in Leiden-Noordwijk. Bracht gisteren je groeten in Neede over. Dezen morgen onderging mijn moeder een lichte operatie, die gelukkig geheel naar wensch schijnt verloopen te zijn, maar het veroorzaakte toch een oogenblik eenige verwarring in den huize. - Ik hoop (met vreeze, zooals je zelf uit ervaring wel weet!) vandaag de eerste hand aan het papier te slaan (contaminatie) voor 'het' stuk. Daarvoor heb ik nog noodig een citaat uit het artikel 'Psychologie en Aesthetica' van v. Ginneken. Wil je het misschien even voor me opzenden, ik vergat het over te schrijven. Je vind het in de excerpten, het is het eenige citaat uit het artikel, dat ik overnam. Geef er s.v.p. ook even titel, plaats, pag. bij op. Bij voorb. dank.

Nog eens: veel genoegen in Montigny en Bretagne! En laat gauw vandaar één en ander hooren.

Groet ouders hart. van me

t â t Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 12 juli 1926

aant.

aant.

Zutfen : 12/7/'26

Mon cher ami.

Al was de aanleiding een litteraire zakelijkheid (zijn er erger en ergerlijker zakelijkheden dan juist litteraire?!), - het deed mij een zachte vreugde je bekende handschrift nog vóór mijn vertrek te mogen zien.

Hoe gaat het met je moeder? Ik wil hopen van goed. Was de operatie niet ernstig? Wensch haar, namens mij, het allerbeste.

Ook ik ben, evenals jij, zonder kleerscheuren hier in dit ellendige achterland aangekomen. Echter niet zonder psychische schokken naar aanleiding en als gevolg van Emmy's bezoek. We gingen naar Noordwijk en reisden 's avonds samen naar

Amsterdam. Het was een wonderlijke dag, waarover niet veel positiefs te vertellen valt echter. -

Denk je erom, dat: Augs. het artikel over filmaesthetiek bij van Wessem wordt verwacht?! Verder veel sterkte bij het schrijven over den 'ondergang'. Wanneer vestigt zich eindelijk eens bij jou de overtuiging dat er althans *geschreven* moet worden over Opgang, al dan niet aanwezig, maar stellig te wenschen en dus te provoceeren, o scepticus! Het artikel van *Van Ginneken* heet: *Esthetica en Taalpsychologie* en is te vinden in: *De Nieuwe Taalgids* III, 161 volg. Het citaat staat pag *166*. En luidt als volgt:

'Wat mij aan dit nieuwe element bijzonder belang inboezemt, is het algemeene taalverschijnsel, waarvan dit dichterlijk fenomeen onder heel speciale belichting slechts de ietwat vervormde schaduw is'.

Opmerking van mij: Ik snap er geen jota van. En de beeldspraak is aller-erbarmelijkst: 'een dichter die de vervormde schaduw is van een taalverschijnsel'?! Wat is de *gewone* onvervormde schaduw? De spreektaal-sprekende niet-dichter? Het is mij alles even onbegrijpelijk. Hou je taai bij dat bedrijf.

Mijn beste groeten aan 'Mevrouw Planten' en zelf een stevige poot.

je Dick

Groet ook je ouders etc. Stoett's vrouw is Zaterdag gestorven. 't Stond in 't H.bld. Ik ga as. Vrijdag weg. Het adres gaf ik je, geloof ik.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk en H. Marsman
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Montigny-sur-Loing (Seine-et-Marne), 17 juli 1926

aant.

aant.

Hart. groeten van Dick. Gisteravond een surrealistische film gezien; ongelooflijk. Zal er over schrijven.

Henny

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk en H. Marsman
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Parijs, 24 juli 1926

aant.

aant.

Paris: 24-7/'26

We zitten vandaag een dag in de stad. Het rustieke leven bevalt overigens voortreffelijk; beter dan dit lawaai, deze stedelijke hitte. We zagen, god betere 't, in Montigny Prinsen met vrouw en dochter. (Twee keer.) Het is om een alternatief te stellen: hij weg, of wij! - Zie hier geen zwarte [-] maar de witte olifant v/d N Dame.

Hart. gr.
Dick
H.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Montigny-sur-Loing)

Eibergen, 26 juli 1926

aant.

aant.

aant.

Eibergen, 26.VII.26.

Mon cher.

Tot mijn verwondering hoor ik nog steeds niets van je. Jullie briefkaart ontving ik, maar die gaf me nog geen inlichtingen, over aankomst of woonplaats. Ik waag dus een kort epistel aan een onzekere Poste Restante, om je, als dit vod zijn bestemming bereikt, van mijn in-leven-zijn te overtuigen. Ja, ik heb zelfs veel 'gedaan'. Een aanzienlijk stuk van het befaamde stuk geschreven en eenige pagina's, zonder inspiratie, maar onder de zweep van Chasalletje, over de film gedraaid. Hij had er weer haast mee, op één of andere manier. Met veel deftigheid natuurlijk.

Overigens lees ik hier niets anders dan crisissen van de franc en ministeries, die kegelen en gekegeld worden. Hoe bevindt jullie je daarbij? Zet gij lieden de inflatie in alcohol om? Of stimuleert de eenzaamheid tot concentratie?

Jo zag ik gelukkig veel. De listen nemen toe en de positie blijft beroerd natuurlijk. Maar we teren op elkaar en dat *is* wat!

Maar goddome, zal ik beginnen brieven te schrijven aan kerels, die te lui zijn, om in het goddelijk Frankrijk zittende, hun inlandsche vrienden een letter te schrijven? Nooit of te nimmer! Mocht er, na afzenden van deze voorloopige en excitatieve regelen, soms een brief komen, dan zal ik ijlings per kaart deze insinuaties goedmaken.

Een poot, ook voor Henny
t â t
Menno

Origineel : Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Montigny-sur-Loing, 27 juli 1926

aant.

aant.

Montigny s/Loing 27/7/26

Hoe zit dat, mon cher?: ik hoor niets van je!! Is het stuk voor Dirk van de Stem af? Zondag hadden we hier Maas en Vos op bezoek van uit Parijs. Verder op 't postkantoor lijf aan lijf gesproken met Prinsen. Het is hier kostelijk. Schrijf nu eens over leven en werk in de Achterhoek.

Hartelijke hand,

je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Montigny-sur-Loing)

Eibergen, 29 juli 1926

aant.

aant.

aant.

aant.

Eibergen, 29.VII.'26.

Amicissime.

In afwachting van het feit, dat een brief van je zal arriveeren (voor de twee kaarten, die inmiddels kwamen, dank!), bevestigend den aankomst van mijn verontwaardigd schrijven, hedenavond vermoeid van het definieeren en peinzen, hoe ik mijn leven verder moet inrichten, weemoedig gebladerd hebbend in onze correspondentie van maanden en jaren geleden, en geconstateerd hebbende, dat deze aan een eventueel nageslacht een zeer onzedelijk denkbeeld (ten onrechte!) van onze faits et gestes zal geven... zet ik mij tot schrijven. (Hè!) Er is hiernaast juist een Chr.-Gereformeerde koperen bruiloft van lieden, die dus ten stelligste volhouden, dat de slang arameesch gesproken heeft en dit geeft een prettige heidensche stemming. - Hoe in godsnaam gaat het jullie toch; behalve de enkele korte aanteekeningen op de olifant en het idyllisch landschap van M.s.L. hoorde ik daarover nog niets. Misschien raakte er een brief van jou zoek? Ik hoop op een spoedige oplossing van het mysterie door een epistel uit je tegenwoordig agrarisch home. O, étrangers, uitvreters der fransche natie, hoe benijd ik jullie! (Tenzij er adders rondslenteren en je zelf pommes frites moet schillen.)

Inmiddels had ik een klein conflict met onzen stroosnijder, Chasalle, die mij mijn film-artikel terugzond met een onleesbaar en voor zoover leesbaar, ridicuul briefje,

bovendien onbegrijpelijk van bedoeling.1) Ik schreef hem een brief-op-pooten, waarop vanavond een antwoord kwam, ditmaal *drie* onleesbare floddervelletjes, behelzende een soort capitulatie. De zaak kwam hierop neer, dat hij in een enkel opzicht met mij van meening verschilde en bovendien mijn stuk te 'algemeen' vond. Dit was de reden, blijkbaar, om mij het stuk zonder begrijpelijke commentaar terug te zenden! Gelukkig bleek uit deze laatste brief de kern van het geschil: de heer Chasalle had zelf al een 'eerste stuk' klaar, waarop mijn divagaties waarschijnlijk niet pasten. Intusschen heeft hij eerlijk ingebonden. Het voornaamste bezwaar des mans (n.b. redactioneel secretaris!) vind ik dan ook niet, dat hij de heele wereld Chasalle wil maken, maar wel zijn onleesbare keukenmeidenpoot. Horribel, het kostte me een uur. - Schreef jij al over de surréalistische film? Allemachtig graag zou ik die zien. En *Prinsen*... schrijf me vooral over je rencontre met dezen druif der druiven! Heb je kennis gemaakt of hem bespogen en plein public? Ja, c'est la vie...

Graag zou ik je (jullie) oordeel hooren over mijn groeiende Persoonlijkheid-Woord-studie. 't Is een niet gering werk. Ik zit nu midden in het Woord. Als ik nu eindelijk zeker ben van je adres en deszelfs bereikbaarheid kan ik je misschien een doorslag sturen. - Toch: wat is het denken een beroerd procédé, gecombineerd met het opschrijven. Beide op zichzelf is pleizierig. - Ik werk nu à la Scharten-Antink (maar dan heel anders) met Jo samen; zij is (behalve in het ironiseerende, Wim) de eenige, waaraan ik mijn zwaaien aan het slappe koord hier kan verifieeren. Overigens zie ik steeds meer, in dit geval (Jo + ik), de analogieën met dat van Emmy en jou (ondanks de vele verschillen aan mannelijke zijde) en ik vrees voor het paradijs. God helpe ons. - Ik was gisteren weer den heelen middag in Neede. -

Schrijf ook, wanneer je weer in het land komt. Zulks in verband met je logeeren hier, dat we dan voorloopig kunnen vaststellen.

30.VII.26, Vandaag kwam er geen bericht van je. Ik verzend dus deze brief vanavond, in de hoop, dat hij aan zal komen. Het is ongelukkig, dat de correspondentiebanen zoo slecht zijn geregeld.

Hou je goed, groet Henny hart. Een stevige poot je

Menno

1) De bedoeling werd me *pas vandaag* (30 Juli!!) duidelijk, toen ik eindelijk een bepaalde zin in zijn kladboel had ontcijferd. De terugzending was een soort vriendelijkheid, omdat ik hem geschreven had, dat hij me weinig tijd gunde!!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Montigny-sur-Loing, 2 augustus 1926

aant.

aant.

Montigny–sur-Loing
II août. 1926

Beste Menno.

Laat mijn dank voor je twee brieven de tolk zijn voor mijn schaamte over d'eigen epistolaire nalatigheid. Overigens zou je die mij graag vergeven, als je eenige notie had van ons leven hier, ons gedrag (wan-gedrag) in *Parijs*, onze stemming na dien. Want wij, vooral Henny, lijden hevig aan volslagen verzwabberdheid. En dat in een omgeving van zon en stilte, van paradijselijke zaligheid, wat het contrast van innerlijke ellende en uiterlijke volmaaktheid pijnigend en martelend doet zijn.

Ons plan is dan ook om over eenige dagen, als we lichamelijk wat zijn uitgerust, en feestelijk zijn geëquilibreerd, weg te gaan. Eerst een paar dagen naar Chartres, dan naar Holland. Brr! H. gaat wellicht (als zijn geld en gezondheid het toelaten) nog naar Bretagne. Ik zeker niet: wat ik me van werken had voorgesteld is hopeloos mislukt. Het huis-houden kost ontzettend veel tijd, vooral door onze onervarenheid. - Ik schort verder alle (dat zijn er vele) anecdotische bijzonderheden over het land- en stad- leven liever op, om het je later te vertellen. In Parijs gingen we uit met C. Vos, Cingria, een Armenisch professor, en een Italiaansch dichter. Veel geld opgemaakt, de nacht grootendeels doorwaakt en gezopen...!! We zijn dood-op en nerveus; H. bovendien ziek van verkoudheid. - Sterkte met je stuk. Ben zeer benieuwd. Schrijf maar niet meer hierheen. Deze week nog ben ik in Z.

Hartelijke poot, ook van H.

je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Chartres, 7 augustus 1926

aant.

aant.

Chartres, 7 août, '26

De kathedraal gezien: prachtig, op het krankzinnige af; donker-paarse en licht-blauwe vensters. Hier kan je je laten doopen, een heiligenleven schrijven en sterven...

Chartres is, rondom de kathedraal, dood; de atmosfeer staat stil. Huizen met 15e Eeuwsche gevels, vol heiligenbeelden en nissen. - Morgen, god sta me bij, terug naar... Zutfen.

H.gr.

Dick

hart. gr. Henny

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 10 augustus 1926

aant.

aant.

10.VIII.'26

Amicissime.
Je roomsche, intuschen zeer gewaardeerde briefkaart uit Chartres, doet me vermoeden, dat je nu weer in Zutfen bent. Is zulks juist, dan zou ik je willen voorstellen mijn gezelschap van a.s. Zaterdag (1.45) tot Maandag te verdragen; ik wil je niet van je werk houden, maar zou je toch graag over veel dingen spreken. Je logeeren verwachten we beslist begin September; nu is alles helaas vol. -
Ik doe één deel 'Thiss' per dag! Het stuk breng ik mee.
Schrijf nog even of het schikt. En hopelijk tot ziens.
Hart. gr. ook aan ouders
t à t Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 11 augustus 1926

aant.

aant.

Mon cher.
Het is goed, heel goed zelfs dat je die dagen hier komt. Wél is het druk, want terzelfdertijd zullen de Valkenburgen bij ons logeeren.
Alle nieuws (en ouds; en eeuwigs) spaar ik maar op tot Zaterdag. Breng alles, wat je voortreffelijk brein, bijgestaan door je vaardige pen, heeft voortgebracht, mee! Graag. - Tenslotte schreef ik nog iets in Montigny. En ben vol goeden moed en élan: het eenige waarop ik teer (teren moet) nu ik weer terug ben en verbitterd. -
H. groet van huis tot huis.
Poot:
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 25 augustus 1926

aant.

aant.

Zutfen: 25-8-'26

Beste Menno. -

Een kort bescheid omtrent de resultaten van mijn reis naar Amsterdam. Het onderhoud met Van Looy heeft in zooverre een gunstige wending in de stand van zaken gebracht, dat ‘Erts’ bij hem zal verschijnen in omslag met felsprekend fond en slechts versierd met de titel in de daartoe apart gesneden letters. Huszàr was, volgens hem dan, modern en slecht; Hahn volgens ons, ouderwetsch en slecht (een programma-omslag was er 'n kunstwerk bij vergeleken!). Compromis: niet - ‘absoluut modern’, maar... *goed*. Dus: op proef Hahn met letters; dan: van Krimpen of De Roos. Maar, in elk geval, volgend jaar bij V.L. weg! Dat weet hij nog niet, maar dat doen wij. Hij dacht de volle macht in handen te hebben, de zeggenschap over de inzendingen etc. Van dat idee heb ik hem grondig genezen! Maar, nu alles al loopt, is het beter bij hem te blijven door iets te geven en veel te nemen. Tenslotte had hij gelijk, waar hij zijn bezwaren grondt op de afschuw van het koopend publiek t.o.v. een modern-typografisch boekwerk. Vooral waar het een boek als ‘Erts’ betreft: oud en nieuw, rijp en groen, allerlei groepeeringen en het doel, dit *alles* aan en onder de lezers te brengen. Soit! Het is dus zaak spoedig iets in te zenden. Stuur het maar naar mij toe. Dat verspoedigt de gang van zaken.

Overigens trof ik het in A. goed en slecht. Slecht, omdat Emmy, te laat door mij verwittigd, juist Ztd. en Zd. naar Groet moest. Zij vertelde mij anecdotische bijzonderheden van het leven aldaar, geseind door Rients, die je het wijze bebaarde hoofd zullen doen schudden. Overdag zwemt en springt ‘De Kring’, 's avonds *zuipt* ‘De Kring’ en Pop, leidster, is lijderes aan overspanning en zenuwen. Totdat zij, plotseling door het zien verdrinken van twee dames, ontnuchterd werden en zoo hopeloos ineenzonken, door gebrek aan weerstand, dat het noodig werd hulp, in de vorm van Emmy, uit A. te halen. Ja, ja, c'est la vie... - Verder allerlei menschen (er waren er weinig) gesproken. Henrik, Wybo, Müller Lehning + vrouw, Valentijn + vrouw, Ivens, Wim & Greet. En... Dr. H. van Loon + Mevr. Rost + Willem Pijper + Emmy...stel je dit, ons vijftal voor. Om te stikken. Tenslotte 's avonds met E. alleen uit geweest, Vrijdag. Gedanst en weinig gepraat, expres. - Zondag naar Utr.: Jan Engelman, Lichtveld, Henny en Mdll v. Charante. Gerard Bruning kan zich bijna niet meer bewegen hoorde ik.

Je zending boeken ontving ik. Kan je voor Erts niet schrijven over Cocteau-Maritain? Je kreeg zeker nu proef van je filmstuk. Schiet Jaarsma op?

Laat eens iets hooren. Is ‘baardje’ er af, of heeft de ‘manager’ geen permissie gegeven. En Jo?? Schrijf!

Hartelijke poot
je D.

Henny was verleden week Dinsdag bij Coster geweest, maar heeft niets over je stuk gehoord. Jij al iets? Hij zit in A'foort.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan

D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 26 augustus 1926

aant.

aant.

Eibergen, 26.VIII.26

Amicissime

Zeer erkentelijk voor je verslag van je amsterdamsche reis, die dus in hoofdzaak aan het gestelde doel beantwoord heeft. Mijn nu weer correct en baardeloos gezicht heeft moeten glimlachen om de tijding uit Groet; vooral het verdrinken van twee dames als teeken Gods voor de tuchteloozen is een prachtig staaltje van het miraculeus ingrijpen eener hoogere Macht in het zenuwziek menschenleven. Overigens heb ik, c'est plus fort que moi, nog steeds medelijden met Pop, omdat ze zenuwziek is; je voelt nu eenmaal, dat zij niet loopt, maar gedreven wordt; waardoor, dat interesseerde mij eens, maar het laat me nu koud. - Het quintet van Loon + Binnendijk was ook niet kwaad. Daarin waren vele schakeeringen van een bloeiend cultuur- en liefdeleven. - Ik zelf leef vacantie-achtig; had al dadelijk de pech door den te laten trein, toen ik uit Zutfen terugkeerde, niet bij Jo te kunnen aanloopen; maar met het oog op Tine's aanwezigheid was dat misschien ook maar beter. Den volgenden dag haalde ik de schade in. Daarna speelde ik tennismatches, werd uit de mixed met 2-6, 6-4, 6-2 en uit de heerendouble met 6-1, 8-6 geslagen, nogal nette cijfers dus, hoewel ik de laatste partij misschien had kunnen winnen. Zondag danste ik in Hengelo met een meisje, dat buitengewoon saai en onbelangrijk en friesch was, maar *reusachtig* danste, waarvan dus naar hartelust geprofiteerd; het was een 'avondje' bij mijn oom Avéres. Fietste den volgenden dag naar... Neede, alwaar de middag doorgebracht met Jo en Tops ter Haar, die er logeert. Op het gazon gezeten en prettig gepraat en Theo niet gezien. Gisterenavond begaf zich mijn gansche familie naar den huize Planten, mijn moeder per trein, broeders en zusters, plus twee logé's per fiets. Aldaar jazz gespeeld en me tooneelspeler gevoeld; Theo den heelen avond aanwezig. Ik kwam er als een halve gare vandaan, voel me nog onwezenlijk van een dergelijke comedie; intusschen, ik heb me op Theo's wijn, die goed was, gewroken. Dit moet zich maar niet herhalen. -

Maritain las ik met belangstelling; hoewel ik een sterke antipathie tegen den geest heb, er staan uitstekende dingen in. Toch schrijf ik er liever niet over, vooral niet in 'Erts', omdat de toon allicht polemisch zou worden en het stuk meer het karakter van een apologie dan van een essay zou dragen. Eerlijk gezegd, heb ik geen enkel idee voor den gesauveerden almanak. Heb dus nog even geduld! Misschien Couperus. - Proef van het filmartikel kreeg ik Zaterdag; het is nu wel naar mijn zin, omvat 10 pag. V.Bl. druk. Hoorde je nog iets over het filmnummer? Hierbij ook Jaarsma waar ik eigenlijk mee in mijn maag zat; het is toch eigenlijk 'net niks' en toch weer niet zoo beroerd... enfin, mijn geweten heeft me geplaagd en ik hoop, dat deze vorm tenslotte naar behooren is. Je wilt verder wel voor het stuk zorg dragen. - Pijper's stuk over D. is voortreffelijk, alleen m.i. nog iets te schematisch. - Van Coster hoorde ik, zooals ik trouwens verwacht had, nog niets. Ik zal Henny Marsman even een briefkaart schrijven, om hem te vragen bij gelegenheid eens poolshoogte te nemen; ik heb n.l. altijd heimelijke bezorgdhedens, dat stukken bij de post wegraken.-

Breng aan ouders nog mijn dank over voor de genoeglijke dagen in Zutfen!! Deel ook aan Jan & Nel mee, dat zij mij weer als ‘heer’ kunnen zien rondwandelen. Is de kiek gelukt? Ik houd me daarvoor, als zijnde eenigst document van den barbaren toestand, zeer aanbevolen! - Je zweeg over den Woensdagavond, door te brengen in ‘Negro’??

Op je komst hier *13 Sept.* wordt gerekend.

Schrijf nog eens gauw.

Een hart. poot

t â t

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 10 september 1926

aant.

aant.

Zutfen: 10-IX-XXVI

Beste Menno -

Als laatste levensteeken voor mijn lijfelijke aanwezigheid, nog wel mijn hartelijke dank voor de toezending van het fijne Couperus-opstel. Ik zal er verder zorg voor dragen. Hóe - dat weet ik zelf nog niet. Van Henrik, dringend om inlichtingen gesommeerd, ontving ik taal noch teeken. Intusschen stapelt zich hier een massa copy op, en krijg ik geen inzage van wat in Amsterdam ligt.

Met den ‘heer’ de Jong wordt het toch wel wat bar! Heeft hij dan ook heelemaal geen onderscheidingsvermogen? Of alleen maar stupide demagogenhaat? Ik brand van benieuwdheid of hij voor ‘Erts’ instuurde?

Verleden week Ztd. en Zondag was ik in Utr. Feest bij Vos. Gelogeerd bij Engelman. Een lollige bende! Bijna Dr. van Ravesteyn op zijn kop gekotst. Maar over dit en over de aangelegenheden der ziel, mondeling meer. Gisteren trof mij, geheel onverwacht, een pijnlijk avontuur, waarbij mijn aanleg voor zieleherder en psychiater aan den dag is getreden zonder dat ik 't zelf besefte: de paradox was afgrijslijk, want ik zit zelf, momenteel acuut, in een uitzichtlooze impasse. Maar ik schijn een ziel gered te hebben tot geluk. Wanneer zal ik mezelf eindelijk eens tot geluk weten te leiden?

Je ziet me Maandag verschijnen: 11.23. Haal je me af?

Hart. gr. ook aan je familie.

Poot

je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk

aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 23 september 1926

aant.

aant.

Z: 23/9/26

Mon cher Menno (dit, opdat je dezen brief niet zult publiceeren!!)

Begin, namens mij, met je ouders hartelijk en herhaaldelijk te bedanken voor de, in alle opzichten, zoo aangename dagen, die ik verleden week bij jullie mocht passeeren. Zij zullen mij weer, als altijd, een heuchlijke herinnering blijven.

Nu eenige zaken: kom je a.s. Maandag nog hier op doorreis? Ik zou dat erg prettig vinden. Zelf ga ik pas Donderdag naar Amsterdam.

Woensdag was ik in Arnhem. Henny Marsman ging naar Nijmegen en vroeg of ik dan in A. kwam 's middags. Met Gerard zal het wel heel gauw afloopen: of hij bloedt dood of hij moet stikken. Het schijnt ontzettend te zijn om hem te zien. Eindelijk is het hem duidelijk gemaakt, dat het doodelijk is. Eten en drinken kan hij niet meer; spreken nauwelijks; en lezen is onmogelijk. Als ik kan en durf, ga ik hem Dinsdag even opzoeken.

Gisteren hier Jan Greshoff gehad. De echtparen Gr. en Besnard komen as. Woensdagavond in ‘Negro’ dansen. Coster is, - dat bewijzen eenige staaltjes van zijn pathologisch geworden vervolgingswaanzin en onaanrandbaarheidsmanie, - gek geworden. De staaltjes zal ik je Maandag vertellen. Henny zei, dat je het eerste half jaar maar niet op antwoord moest rekenen: dat is zijn gewoonte. -

Schreef je nog over Maritain? Of werk je alleen maar... Historie.

Ik begin hem leelijk te knijpen: er is nog heel wat te repeteeren, het is eigenlijk onoverzienbaar veel. Erts schijnt, volgens Henrik, nogal te vlotten. Er kwamen nog bijdragen van Engelman, Lichtveld, Vic. - Ik maakte een bibliografie over van Schagen. En zit te branden om aan al de dingen, die ik omdraag, te gaan zitten schrijven. Maar als ik begin, schiet Paul niet op en Wundt verrekt en Bréal verhongert. Nl. die heeren schreeuwen aan mijn oor om aandacht voor hun eigengereide theorieën. God verdoeme hen!

Enfin: alles zal reg kom, zegt de Hottentot die zich Afrikaans noemt.

Tot Maandag hoop ik. Hoe was het Donderdag bij Jo? Doe mijn hartelijke groet aan haar. En aan je ouders.

Zelf een hartelijke poot,
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Amsterdam, 4 november 1926

aant.

den 4.XI 1926

B.D.

(In groote haast, want ik weet niet, welke turf ik het eerst moet aanvatten!). Ik belde vanavond Kelk op, die jou een convocatie had gezonden voor een redactie-vergadering a.s. Zondag half twaalf. Hij zou dit nog even naar Zutfen doorgeven. Er is dus blijkbaar geen sprake meer van een medewerkersvergadering op dien dag. Overigens was hij welgemoed comme toujours en beloofde bijna zeker Zaterdag op de Kring te zullen komen. Als zijn gezin zulks toeliet. Wees dus dan ook in ieder geval weer in stede. (Ik hoor nog, wanneer, waar?)

Proeven van V.BL. of Erts bleven nog steeds uit. Gisteren voltooide Jo Spier mijn portret; het is verdomd goed, moet ik zeggen, maar op zijn allerongunstigst, wat techniek betreft bijna Japansch geteekend.

Ik zal me toch morgen maar bij Brugmans gaan melden. Ik keek vanmiddag op de U.B. zijn en Oppermann's palaeogr. atlas door en moet bekennen, dat het resultaat van onze ‘oefeningen’ me meeviel.

Spoedig tot ziens dus. Groet ouders van me.

Poot

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak

Zutphen, 5 november 1926

aant.

aant.

Z: 5-XI-'26

B.M.

Dank voor je brief. Ik kreeg van Kelk een kaart met bericht der vergadering. Ik maakte er uit op, dat na de red-verg. een medewerkersverg. zou plaats vinden. Maar ik kan dat verkeerd begrepen hebben.

Zoo, je hebt dus toch de stoute schoenen aangetrokken? Ben zeer benieuwd, wanneer je het doen moet.

Morgenavond kom ik terug, 10.17 te A'dam. Als je tijd kunt vinden, sta dan aan de uitgang. Anders op de Kring.

Hartelijke groeten van huis tot huis,

poot van

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak

aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 17 december 1926

aant.

aant.

Eibergen, den 17.XII 1926

Beste Dirk,

Aangezien één het initiatief moet nemen, zal ik je kostelijk even de laatste feiten des overigens onbelangrijken levens alhier opschrijven, in de hoop nu spoedig ook iets van jou te hooren, je laatste dagen in A'dam etc. Je bent nu zeker weer in ouderlijke armen teruggekeerd; de oudelui verheugden er zich zeer op, kon ik bij mijn bezoek merken. (Natuurlijk heb ik het incident-Stoett in de teederste kleuren afgeschilderd.) Onze laatste blik aan de W.P. werd eenigermate vertroebeld door de schichtige figuur van Erich, die hijgend in de coupé stortte en wien ik nog maar weer één van die ronde dingen heb 'geleend'. Het gelukte hem desalniettemin nog ijlings een bourgeois-epateerend verhaal over lupanaria in Amerika te doen. In Utrecht verdween hij naar zijn doeken, hoofdschuddend door het gezelschap nagestaard.

Tiel leverde de gewenschte resultaten op; een credietbrief werd op het eerwaardig hoofd van bovengedrukte vastgezet, benevens □ 25 extra 'losgemaakt', voor het doctoraal. Nu ben ik weer sedert eenige dagen in Eibergen en verslind met grooten hartstocht Spengler. Ze mogen zeggen wat ze willen, maar het is een enorm stylist en een kranig denker, al ben ik het met zijn beroemde morphologie ten eenenmale oneens. Verder echter vind ik dingen, die bijna letterlijk in mijn Opium- en Ondergangstukken staan, wat niet voor S., maar wel voor mij beroerd is, omdat ik de latere ben. Laten we dit dus maar op rekening van de 'faustische Seele' schrijven, die ook in mij zoo'n klein pietsie spokende is.

Jo heb ik nog niet weergezien; ze schreef me per briefkaart, of ik a.s. Maandag kwam. Dus dan ga ik weer, om op de bekende half gelukkige, half pest-in-hebbende wijze terug te karren door dit verrotte nachtelijk duister, dat nu al om drie uur aanvangt. Ik voel de noodzakelijkheid van het *geheele* en... etc., we hebben er al zóó vaak over gesproken, dat een litanie geen zin meer heeft. Het *kan niet* eenvoudig. Deze kant van de zaak werd gisteren nog eens urgent door een brief van Hansje, met een elegant adresboekje in leer voor Berlijn als een souvenir aan j.l. Zaterdag. Uit de brief merkte ik wel, hoe het eigenlijk 'zat'. Ik heb nu een lang en zoo eerlijk mogelijk epistel teruggeschreven, alles geexpliceerd, mezelf zoo zwart en intellectualistisch mogelijk voorgesteld. De goden weten, hoe ze het zal opvatten en het gaat me erg ter harte. Zou het eigenlijk maar niet goed geweest zijn, als ik dit eens gewaagd had? Maar het lijkt me een misdaad, waarachtig, dat is het beste woord. Overigens, aan Pieterse zou ik haar niet gunnen; maar je hebt kans, dat mijn brief haar in die richting drijft. In godsnaam, het kan toch ook niet goed zijn, bewust een eenzijdigheid uit te kiezen. Schwamm drüber. -

Gisteren schreef ik v. Looy nog eens om geld. Hoe ging het bij Querido en hoe is de zaak van de laatste v. Looy-nummers opgelost? - Kijk als je wilt ook eens in de Leeszaal of Dirk van-de-Stem voor de volgende jaargang soms mijn stuk aankondigt; ik heb hem een proef gevraagd voor mijn vertrek naar Berlijn. -

Laten we voorloopig afspreken, dat je 27 Dec. hier komt tot en met 30. Op 29 of 30 is de beroemde boerenuitvoering, die je dus nu zeker meemaakt. - Het zal een verandering zijn, na de vacantie, eigenlijk zeer bedenkelijk!

Een hart. poot van je

Menno

Groeten aan en van wederzijdsche familie. Wim kwam vandaag ook aan en is zeer humoristisch.

Origineel: Den Haag Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 21 december 1926

aant.

aant.

Zutfen: 21 Dec '26

Beste Menno

Zie hier dan mijn eerste levensteeken sinds het onvoorzien tumultueuze afscheid in Amsterdam. Die wonderlijke snaak heeft je dus de reis ‘aangenaam’ gekort door koprolalie en je beurs gelicht van eenige dukaten. Enfin: het zal je in den Hemel dubbel en dwars vergoed worden. Ik zag in Utr. waar ik gisteren bij Henny was, zijn tentoonstelling: er hangen toch ettelijke verrekt goeie dingen. Ook zond hij mij een afdruk van zijn Erts-schilderij, een fascineerend smo[-].En nu mijne wederwaardigheden van een gansche week.

's Maandags dan naar Querido geweest: [-] compleet gebracht, prosp. verschijnt [-] bladen worden in twee typen gezet: 10 [-] en 12 punts (creatief werk). Wat is voor [-] aardig. Verder krijg ik een perskaart [-] met dien man valt te werken. [-] 's Woensdags met Emmy naar den [-] Darja Collin en Valeska Gert geweest. [-] van psychologisch instinct, bijna [-] maar nog net wel, en van een schaam[-] . Het publiek riep ‘oh’, en ‘Schande’, van [-] zich zot om biseering van het lubrieke [-] spel. Later met haar naar De Kring geweest: [-] weliswaar ongegeneerd, maar toch geen ‘Gewoon[-] intelligent en buitengewoon geestig. Ik heb haar [-] in Berlijn gekregen, omdat ik over haar zal schrijven in De Vr.Bl. Je moet eens naar haar toe gaan, al [-] ze gehuurd. Ze ging vrij vroeg weg (Emmy ook), en wij getrouwen: Pop, Prins (vriend van Vic!), Henrik etc., zoopen zeer veel en werden lazerus. Mondeling uitvoeriger.

Donderdag naar Zutfen. Eerst tot afscheid - met een enorme kater - in het Tramhuisje gelunchd met Emmy. Ze heeft me naar den trein gebracht, en heeft me het verlaten van A'dam in niet geringe mate bemoeilijkt en vergald. Wat zal ik je zeggen: je lijdt zelf aan een parallel verdriet. -

En het feest in Den Haag. Dat is werkelijk bizonder geslaagd. [-] dat ik in finesjes treed wil ik eerst met je [-] want er zijn eenige dingen naar aanleiding van [-] omstandig te overwegen. Iets à la het [-], d.w.z. jouw positie in dit netelig be[-] zal ik mede erg graag komen de [-] Dec. De 30e moet ik hier terug zijn; [-] dorpsfeest 29?

[-] werklust; deed al het een en ander. Van [-] krijg ik over Gert; dan over Donker (dat is al [-] mens). Gisteren kreeg ik proef van V. Looy. [-] er weer één aflevering van makend (10/11/12). [-] honorarium nu ontvangen?

[-] : mijn kop staat niet erg naar briefschrijven - [-] [s]poken allerlei problemen door. We zullen snel [-] praten. Houd je goed, vooral in Neede. Doe haar mijn beste groeten.

Jij zelf een hartelijke poot
je Dirk

Groeten van huis tot huis!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 22 december 1926

aant.

aant.

den 22.XII 1926

B.D.

Hartelijk dank voor je brief. Primo echter: kom Maandag, maar blijf ook Donderdag, want pas dan is de uitvoering! Je zou alleen de onaangename storingen der repetities meemaken en geenszins het slot, z.g. ‘koud vreten’ bij de fam. Prakke na afloop; zij inviteerden je al voor ’t geval je bleef. Overweeg dit dus nog. Ook anders natuurlijk van harte welkom; ik moet alleen, als gezegd, repeteeren, omdat ik niet meer of minder op me genomen heb dan een rol van... Bassermann te spelen. (‘Een Graaf’ van Felix Salten!) Het zal waarschijnlijk gemakkelijker blijken over ’s mans knieën te schrijven, dan zijn knieën te evenaren, vrees ik, kom dit schoons dus zekerlijk zien! - Met belangstelling je lotgevallen gelezen. Valeska Gert dus geen gewoon, maar wel ongewoon l..l, opzoekenswaardig. (Waar intusschen wel niets van zal komen.) Ik kreeg ook proeven van v. Looy, van alles, ook weer Merijntje Gijzen, verder Acket en Margot Vos. Querido zal nu zeker wel binnenkort volgen? Zeer benieuwd naar het lettertype, dat voortaan het onze zal zijn. Hoe vlot ‘Erts’? Van Jo Spier hoorde ik *nog* niets! Ook al niet betrouwbaar wat het mij altijd dierbare punt ‘afspraken’ betreft.

Ik zelf deed overigens aan beweeglijke daden niet veel. Ik was Maandag zeer naar genoegen in Neede; Th. kwam pas zeer laat ten tooneele. Het was werkelijk: goed. (althans, zoolang ik er was.) We gaan, als ’t kan, Maandagmiddag samen. (Ik heb o.a. uitvoerig over de ‘gevallen’ Pop en Hansje gesproken. Van de laatste hoorde ik niets meer.) Spengler I geheel uit; vermoeiend, prachtig van conceptie, stimuleerend, overal aan te tasten, toch... geniaal. Ik dool nu in II rond en bereid me op eigen werkzaamheden voor. Maar eerst die Bassermann maar afwerken. - Gisterenmiddag verscheen plotseling Dolhain! Buitengewoon aardig, hij was ook niet in een al te paedagogisch-maniakale stemming; we praatten zeer genoeglijk. Ik bracht hem per

fiets naar Neede, waar ik en passant nog even bij Jo binnenviel, die natuurlijk niet thuis was! Zelfs het toeval is altijd tegen ons. -

Honorarium, ho maar!! Het begint op woordbreuk te lijken.

Tot Maandag dus. Schrijf nog even wanneer, en of je Donderdag blijft.

Hart. gr. v.h.t.h.,

een poot je

Menno

Kerstnummer van ‘de Gemeenschap’ ontvangen. Een knap vers van Jet Holst. Marsman ontbreekt, mirabile dictu!! Massa’s illustraties, mooie Wiegersma-teekeningen, belazerd-slechte Paulus van Toorop, prachtige ‘Kinderen’ van Charley dito; gewone kletspraatjes van Terburg en P.v.d.M. de W., short story van Kees Meekel en... Herman de Man (joodsch-katholiek).

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutpen, 23 december 1926

aant.

aant.

Zutfen: 23/12/26

Beste Menno.

Wat heeft God met ons voor? Marteling na marteling. Wàt overkomt mij, nu ik in rust en veiligheid mij op mezelf heb teruggetrokken in dit eenzaam oord, nu ik gehoopt had te kunnen werken zonder vooruitzichten op rendez-vous' die steeds afleiden en enerveeren?...

Een brief van Emmy. Of er voor de Kerstdagen voor haar en Willem plaats is als logé's van de Soleil, officieel vermomd als het echtpaar Pijper! Een opgetogen brief, blij dat ze er eens uit kan; blij om die dagen - hoe dan ook - bij mij te zijn, vol dringend vragen of ik het wel prettig vind. Het is n.b. op voorstel van Wim, dat ze hierheen komen en niet ergens anders. Opzet? Pesterij? Of vriendschappelijke toenadering, waar hij, volgens E. steeds op gesteld is?

Toch, je snapt het, ben ik heimelijk in mijn binnenste verrekt [-] nerveus, en in de war. Ik schreef, om allereerst Emmy niet te desilluzioneeren, een hoera-brief. Maandag zullen ze wel weer weg gaan. Dan kom ik bij je.

Ik wou graag de 30e hier zijn, om te naaien. Dan logeert hier n.l. Corry Roosendaal, die actrice waar Eduard zijn hart aan opgehaald heeft onlangs. Nu is hij verloofd, maar hij vergist zich nog al eens: zoo iets moet wennen! Intusschen: ik zal dan toch de 30e maar blijven voor het feest; tenzij ik werkelijk heel erg noodig naar het spermatoire moet.

Het kerstn^{o} Gemeenschap stuurden ze me toe. Viel me niet mee. Waar staan die ‘Kinderen’ van Charlie Toorop? Niets gevonden van haar. Vers van Jet wel goed,

vergeleken bij haar laatste werk, maar toch wat al te formeel van maaksel. Ja: Wiegersma is prachtig!
Het beste met je grafelijke knieën! [-] benieuwd!
Groeten van h.t.h.
[-] van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 1 januari 1927

aant.

aant.

Zutfen: 1-I-'27

Beste Menno -

Even een snel bericht. Allereerst om je ouders - jij brengt dat wel namens mij over - hartelijk voor hun spreekwoordelijke hospitaliteit te danken en om hen, plus de andere leden van het gezin, mijn beste wenschen voor dit jaar toe te juichen. Apart voor jou: geluk in de (verboden) liefde, succes op het pad der wetenschap en verder in alles wat ziel en zinnen begeeren!

Ik ben hier teruggekeerd met het voldane gevoel van een, als altijd bij jullie, vroolijk en aangenaam verblijf dat achter den rug ligt en zoodoende een bittere bijsmaak aan de vreugde verleent. Want wie weet, of dergelijk onbekommerd logeeren ooit herhaald zal worden. Er bestaan namelijk zeer goede kansen voor me op het banio aan De Telegraaf. Ik kreeg een brief van Jobs die mij verzocht, namens Arntzenius om zoo spoedig mogelijk even over te komen, daar A. een persoonlijk onderhoud met me wenschte. Er waren drie candidaten waarmee serieus geluld zou worden en één ervan was ikke. Dus...? God weet het. Op hoop van zegen, a.s. Dinsdag naar Amsterdam!

Inmiddels ga ik straks, als vooroefening, trachten over de sokjes te schrijven, en verder voor De Vr.Bl. Je ontving zeker ook een prospectus. Schrijf nu, alvorens op reis te gaan, nog een stuk voor het 2e N^{o}. Ik sommeerde Pom gisteren; en zal nog eenige lieden aanschrijven.

Het was mij vanmorgen niet mogelijk Friede's vader geluk te wenschen met zijn kleindochter. Dat laat me n.l. niet los. We spraken er niet over en dat is ook goed. Als ik mij er in verdiep, in de onherroepelijkheid van dit afscheid dat blijkbaar aan den overkant een hecht en voor mij onverstaanbaar verbond heeft te weeg gebracht, - dan blijft het mij pijnigend vervolgen.

Het is, als ik alles goed bij mezelf onderzoek, noodig om te kiezen: erop of eronder. Hoe het gaan zal, mag de hemel weten; zoomin als jij weet, wat er worden mag van jouw, onmeedoogend door het lot geteisterd, leven. Er zijn wonderlijk sombere dingen; het wonderlijke is dat het zoo concreet aan den lijve gevoeld wordt, wat op het eerste gezicht alleen maar een soort romantisch-anecdotische fantasterij schijnt:

het onmogelijke en het onherstelbare. En dat in dit eene korte bestaan. Bij wijlen kan dit mij zeer hard en helder bewust worden; het kost ongelooflijke inspanning dit wreed bewustzijn zegevierend te overwinnen. Maar het moet. Jij moet het, en ik moet het. -

Doe mijn hartelijke groeten aan Jo. En houd je goed.
Beste groeten aan je familie;
jij zelf een stevige poot van
je Dirk

Schrijf eens gauw. Breng die broekenknijper mee, wil je, als je hierheen komt; hij hangt in de kast. Vergeten.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Amsterdam, 1 januari 1927

aant.

aant.

den 1.I 1927

Beste Dirk.

Ik voel me op het oogenblik zoo down, dat ik bang ben om te gaan schrijven en alles door schriftelijk relief nog eens te verhevigen. Je brief was niet bepaald opgewekt en ik kan niet anders, dan dat nog eens aandikken. Ja, 't is bedonderd met ons. We loopen in het stikdonker op den Needschen weg te scharrelen en zien geen hand voor de oogen. Vanmorgen kwam Jo onverwachts, z.g. nieuwjaarwenschen. (O ja, g.v.d., alle goeds voor 1927, dat is waar ook.) Ik bracht haar terug tot Neede. Zij is er ook beroerd aan toe, maakt zich bovendien nog ziek door het lezen van Weininger, waar ze bepaald onder lijdt. Weet jij niet iemand, die een goede, zakelijke critiek op dien fluim heeft geschreven, die ik haar kan geven? Ik voel me werkelijk als een onverantwoordelijke, nu ik het land uitga, zóó was haar stemming vanmorgen. Maar hier kan ik ook al niet veel doen. Alles is mis, mis, mis. Zoowel jij, als zij, als ik voelden blijkbaar de avond van 30 Dec. als een soort laatste zorgeloosheid; nu volgt het bordeel of zoo iets. - Donderdag ga ik er nog eens heen, maar hoe we afscheid moeten nemen, weet ik niet. Gelukkig heb ik weer even aan mijn tooneelstuk kunnen werken, schoot 4½ pag. op. - Ik kan me haast niet meer bij het 'onvermijdelijke' neerleggen. Dat breekt me op; ik heb me er te lang en te kunstmatig bij neergelegd. En ik kan niet berekenen, wat er met Jo zal gebeuren al dien tijd; ik voel, dat er ook in haar leven een nieuw verzet, een nieuwe crisis, na een periode van berusting komt.

Het bericht van Friede's dochter trof mij ook; en ik verklaar niet te begrijpen, hoe iemand zoo totaal afstand kan doen van een toch zeker waardevol verleden. Van dat afstand doen schijnt me deze baby het vleeschelijk symbool. Ik kan me indenken, dat je den ouden heer Knapp niet kon gelukwenschen! Het is alweer één van die onherroepelijkheden.

Laten we overigens niet te pessimistisch zijn, waar het niet noodig is: b.v. inzake het logeeren. Ook al krijg je de baan aan de ‘Telegraaf’. (Overigens een prachtkans, die je hebt, schijnt me!) Maar met dat al zal het leven nu verdomd gaan veranderen.

Het prospectus van de V.Bl. is heel goed. Alles dadelijk beter, meer af dan bij van Looy. Ik weet niet, of ik nog iets voor no. 2 leveren kan, zal mijn best doen. Anders wel gauw iets uit Berlijn. - We spreken dus voorlopig af, dat ik Donderdagavond 13 in Zutfen kom. Ik moet dan Vrijdagmiddag door naar Eibergen en ga Zaterdagmorgen naar Berlijn. Donderdagavond kunnen we dan nog ‘de laatste dingen’ belullen.

Met deze zelfde post verzend ik een epistel aan Brugmans om hem om een onderhoudje te verzoeken. Zonder twijfel. Aan de eene kant. Ook dat... ook een soort mensch.

Laat gauw eens hooren, als je vastigheid hebt omtrent de ‘Telegraaf’. Hou je goed.

Hart. gr. aan de oudelui en een handdruk van je

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 6 januari 1927

aant.

aant.

Z: Donderdag

Beste Menno. -

Ben Dinsdag in A. geweest, sprak met Arntzenius, en Jobs. Had goeden kans, zou volgende week nader bericht ontvangen om nog eens uitvoeriger te komen praten. En... nu juist brief met benoeming. Morgen half 10 op bureau gaan zitten. Drie maanden proeftijd. Als het mij dus après tout niet bevalt, is er niets verloren.

Door al die snelle veranderingen in lust en leven, ben ik vrijwel overrompeld. Spoedig meer. Of zien we elkaar gauw in A'dam?

Hart. groeten van huis tot huis;

een poot

je Dick

Vr Bl 10/11/12 ontvangen? Wat een Kermis! Ed. v. Beinum ligt bij ons ziek; griep. Groeten v. hem.

Adio. ‘Choléra’ net bezorgd. Je krijgt het in A'dam -

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Eibergen, 6 januari 1927

aant.

aant.

6.I '27

Amicissime!

Van harte gelukgewenscht met je voorloopig succes!! Moge er een geheel origineele Holdert-editie uit je groeien, maar zonder gekheid, wat een veranderingen. 1926 is een afsluiting, ik voel het. - Ik kom Maandag 11.38 W.P. in Amsterdam; kom dan koffiedr... G.v.d. meneer is in positie! Kan je dan, of wanneer? *Schrijf even een kaartje naar mijn kamer, wanneer we elkaar zien.* Ik blijf tot Donderdag. - Ik kreeg nog geen V.Bl., die moeten waarschijnlijk opgestuurd worden. Wel proef van Dirk, die reeds geretourneerd is; 28 pag. Ik schreef verder voor de bladen een entrefiletje over 'De lachende Cavalier', dat ik aan van Wessen zond. 3 pag. schrifts, hoop, dat het als 'Kroniek' of 'Marginalia' bruikbaar is; voorspel op een stuk over classiciteit, dat ik jullie zal zenden uit Berlijn. - 20 pag. met comedie opgeschoten. En nog gelezen. En vanmiddag naar Neede, erg beroerd afscheid; daarover mondeling meer.

Wat een leven. Ik zal me nu zeker buitenlandsch op de Telegraaf abonneeren.

Allen huisgenooten hart. gr. en tot ziens

een stevige poot

je Menno

Ook gefeliciteerd namens ouders en Geschwister!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 17 januari 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Berlijn den 17.I.1927

Beste Dirk.

Uit het overigens betreurenswaardig feit, dat Pawlowa heden niet wenscht te dansen, kan ik deze goede munt van een eenigszins uitvoerige brief slaan. (Ik had gedacht, me eerst nog met een briefkaart tevreden te moeten stellen; voor je eenigermate op orde bent is het beestachtig druk.) Overigens een voorspoedige reis gehad en wat dies meer zij. Ik voel mij al weer ietwat mofsch aangedaan. De omgeving is merkwaardig. Ik heb n.l., wat ik trouwens al vermoed had, ontdekt, dat ik in vijf jaar verdomd veel veranderd ben en dat mijn zeer dierbare gastvrouw niet de minste erotische attractie meer op me uitoefent. Omgekeerd, meen ik, is het echter anders en dat maakt de situatie een weinig Shawesk (Mensch en Oppermensch). Ik ben echter langzamerhand in het vrouwenavontuur wel zooveel getraind, dat ik me

hier, naar ik hoop, uit kan redden. Het is verder een prettige en ook nogal intelligente vrouw en ik heb hier een uitstekend huis, zelfs een heel wat beter bureau dan in Amsterdam. - Het is om je soms dood te lachen: gisteren charlestonde ik hier, *alleen*, met vijf vrouwen van de meest verschillende leeftijden (waaronder bliksemsch aardige, echter nog met het consigne: afblijven!). De bibliotheek heb ik, zooals je je kunt denken, zelfs nog niet van buiten gezien. Ik denk er Woensdag 'eens te gaan kijken'. - Gisterenavond aanschouwde ik Valeska Gert: 'gesprochene und getanzte Grotesken' (was het gesprochene er ook in Amsterdam bij?; dat was niet onverdienstelijk). Met je oordeel ben ik het geheel eens; ik zal het iets populairder en algemeener en in verband met Pawlowa nog eens in de 'Groene' beipflichten.

Deze stad maakt overigens, in tegenstelling tot Parijs, den indruk van een absoluut zondig Sodom. De revue 'An und Aus' zegt al genoeg! Ik wil dat ook eens zien, verwacht echter geen erotisch genot van die zwijnderij. Er is sedert de inflatie niet veel, uiterlijk, veranderd, behalve dat de schouwburgen en bioscopen horribel duur zijn. - Ik schreef vandaag een briefje aan Picard, den vriend van Arthur en hoop binnenkort iets van hem te hooren. Van Annie hoorde ik pas, dat de operatie meegevallen is. Mooi zoo! I 10 heb ik nog niet ontvangen; ik weet niet, of het misschien eerst naar Eibergen gezonden is. Ook de 'Telegraaf', waarop ik hier een abonnement nam, zal nog wel een dagje uitblijven: maar dan hoop ik getrouwelijk een studie van je berichten te maken. Hoe gaat het overigens op je bureau? Schrijf daarover ook vooral. Veel post zal ik, nu in 't bijzonder nog, zeer apprecieeren. -

Aan Jo heb ik vandaag een eerste briefkaart gestuurd, terwijl ik al vellen vol aan haar had kunnen schrijven. Ik moet voortdurend aan haar gevangenschap in Neede denken, als ik hier door de straten loop. Zij houdt me, met Leopold, in portretvorm op mijn bureau gezelschap; maar het is wel een schamele vergoeding voor wat, in een wereld buiten deze ruimte en deze tijd, had kunnen zijn. Weet je nog de duisternis van den Needschen weg, op onze wandeling terug? Dit wordt me meer en meer een symbool.

Hoe stond het met de Bladen Zaterdag? Houd me vooral van alles op de hoogte; ik blijf graag gedeeltelijk in Amsterdam. Heeft de Nieuwe Eeuw nog iets gezegd?

Nog iets, lach niet: *ik houd kas!* Zooals je weet, op voorstel mijner tante. Alleen zal ik geen enkele, maar dan ook geen enkele poging doen Debet en Credit met elkaar in overeenstemming te brengen.

Nu, beste kerel, schrijf gauw eens. Veel succes met je werk, van mij merk je binnenkort wel weer iets.

Hart. poot van je
Menno

Groet Emmy, en Arthur, als je hem soms mocht opzoeken.

Let er even op, dat mijn Postbezirk veranderd is: Admiralstr. 18A S.O. 36 *niet* 26

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Berlijn]

Amsterdam, 21 januari 1927

aant.

aant.

aant.

Amsterdam 21/1/ '27

Beste Menno. -

Op dit papier, rechtens toe behoorend aan den heer Holdert, den oppersten god op den Olympos, maar door rechtmatige diefstal van eigenaar veranderd, - schrijf ik je nu, d.i. zoo gauw als ik maar kan, terug. Ik heb het werkelijk razend druk. Ben Maandag naar een operette geweest; na afloop, god betere 't kwart voor twaalf, stukkie schrijven. 's Nachts naar huis, slaperig, moe. Maar met dat al toch uitstekend: ik leer weer wat werken is. En daar mijn kamer onbewoonbaar is gebleken, heeft Arntzenius mij weer geïnstalleerd naast Jobs. Het was niet uit te houden.

Hedenavond dan, nog gedrenkt van het stentorgeluid des heeren Rooyaards, wiens receptie ik vanmiddag versloeg, zet ik mij - eerste respijt sinds lang - om te verwijlen bij rustige vriendschap, die helaas ruimtelijk verafgelegen is.

Je hebt het alzoo naar je zin, en naait de vrouw des huizes vlijtig. Want al beweer je nog zooveel over erotische onaandoenlijkheid - daar geloof ik absoluut niets van. Je blijft niet rustig als je Gert 's middags gezien hebt. Heeft ze ook de ‘Diseuse’ gemaakt: ‘je cherche après Titine’? Foto's gekregen? Ik had geen tijd om haar te schrijven.

Vr.Bl. N°2 is voor elkaar, 32 pagina's. Maar stuur copy, want we hebben geen voorraad. - I 10 verschenen. Ziet er zeer goed uit. Arthur maakt het best: hij is al uit het ziekenhuis en komt volgende week hier terug. Dinsdagavond ging ik na gedane plicht (Vr. Bl. stuk) Wim je broeder even opzoeken. Ik vind het zien van die ontvriende kamer overigens niet opwekkend. -

Wat nu, ten laatste en ten belangrijkste, de liefde aangaat - ik zit er maar in. Alles wat ik hier ga schrijven, onder diepste geheimhouding (*niemand* weet er iets van). Sinds Zaterdagnacht heb ik een ‘geregelde’ liaison met... Ella! We hebben ontzettend gepraat, en na wederzijdsche wanhopigheden geconstateerd te hebben, besloten vrijblijvend het er dan maar eens op te wagen. Er zijn steeds geheimgehouden dingen van haar aan het, d.w.z. *mijn*, licht gekomen, die alles van haar zonderlinge houding t.o.v. mannen verklaart. Enfin: au fond, dat fond waar niemand behalve één aan kan komen, gaat het mij niet aan, al zou ik ook de krachtigste pogingen in het werk stellen. Maar dit ascetische droogklootenleven gaat niet langer. Dit alles strikt geheim. - Gisteren bij Greet en Wim gegeten met mijn Leidsche ‘liefde’. Ook al willig as de pest. Dat wordt weer een warboel, waar ik me niet uit kan redden...

Na deze dingen, wordt het pijnlijk om over werkelijke waarden te schrijven. Ik begrijp ten volle, hoe het je te moede is nu je Jo eenzaam weet in Neede bij dien helhond. Er zijn in deze wereld geen wegen tot geluk. Er is enkel vechten om seconden van verzaliging die maanden en jaren van ellende na zich slepen. Aanvaarden of afwijzen? Ik weet het niet. Alles gaat voort.

Geluk althans, beste kerel, met je werk en Anna Pavlova!

Een hartelijke groet van

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk

aan
Menno ter Braak [Berlijn]

Amsterdam, 26 januari 1927

aant.

A'dam: 26 Jan. '27

Beste Menno.
In haast en door overstelpende drukte helaas te laat mijn allerhartelijkste gelukwenschen met het vijfde lustrum van je aanwezigheid op dit ondermaansche. Je kent mijn wenschen voor jou: mogen zij voor den dood nog eens vervuld worden!
-
Maandagavond, na afloop van de krant, haastig Mozart gespeeld in Zutfen. Om 4 uur dronken naar bed; om 6 uur op; eerste trein terug. Heelen dag werken, 's avonds extra stuk schrijven voor de krant over Jannings' Tartuffe. Je begrijpt, dat ze me gisteravond konden uitwringen.
Enfin: alles komt terecht.
Spoedig meer.
Hartelijke poot
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 28 januari 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Berlijn den 28. I 1927

Mon cher,
ook zonder je gelukwensch, die hedenmorgen aankwam, zou ik je vanmorgen geschreven hebben, om het te bejammeren, dat je prullaria-om-den-broode over operettes met ‘BK.’ moet onderteekenen en een uitstekend geschreven stuk als dat over Jannings anoniem moet laten verschijnen! Ik las het laatste gisterenavond en constateerde aanstonds uit wendingen, woordenkeus etc., dat het van jou moest zijn. Hulde, ’t is een goede Janningskarakteristiek, veel te goed voor de krant. Maar in godsnaam, de centen kleeden. - Maar nu, zonder gekheid, eerst dank voor je beide epistels. Ik dacht wel, dat je door drukte geen tijd had gehad te schrijven op 26 en miste desondanks je brief onder een stapel andere, waaronder een interessant philosophisch document van oom Nico en een (toevallig) stel aanteekeningen van Henny Marsman (+ uitknipsel ‘Nieuwe Eeuw’). Je hebt dus Mozart gespeeld, zij het

in eenigzins andere dan den gebruikelijken zin! En daarna bezopen! En dan Jannings! Netjes. - Het boek, dat ik je zal zenden, is Kaiser's 'Gas'. Je hebt dat immers niet? Ik moet het nog krijgen van Picard, bij wien ik mijn librairische lusten kan botvieren; hij bezorgt me alles goedkooper, zoo ook de 'Querschnitt'. Ik was laatst bij hem; een zeer sympathieke, rustige vent, een typische vriend van Arthur overigens, edel-communist, vertegenwoordiger van verschillende boekhandels in Berlijn. We hebben voor vanavond een afspraak in het Romanisches, dat ik tot op heden alleen nog maar van buiten zag. - Mijn werk schiet op. De bibliotheek heb ik nu al rijkelijk betreden; het is een enorme tempel vol moffen. Van een dergelijke leeszaal heb je geen idee; een geweldige, religieuze, belachelijke-want-wetenschappelijke gemeente van vossende menschen, allen emaneerend uit een allerminst goddelijk middelpunt, werkend aan een miniem vakje natuurlijk; de vorm is ongeveer zooiets

waarbij de streepjes alle bureaux ministres zijn, waaraan men werkt. En dat ter grootte van een dom! Een koepeldak etc. Maar de zaak is voor Otto III compleet, tot op heden. Soms kan ik me zelfs voor hem enthousiasmeeren, als ik me daar bevind; maar ben ik 's avonds weer uitgeweest, dan denk ik er niet meer aan. Ware wetenschapsindividuen zijn we niet! (Van Brugmans had nog nooit iemand hier gehoord; Huizinga is algemeen bekend door zijn 'Herbstzeit des Mittelalters'.) - Om nu maar eerst nog even bij zakelijkheden te blijven: ik zag weer van alles. 'Metropolis' is inderdaad een pompeus prul, al tracht Jordaan zijn Fritz Lang in de 'Groene' nog de hand boven het hoofd te houden. Dit is de waanzin van het doode beeldvlak; ik schreef erover voor I 10. Alles is er bij gesleept en er is zelfs een roman bij geschreven!! Het grapje duurt 2½ uur. Ik zag echter een goede film met Elisabeth Bergner (uit 'Nju'), 'Liebe', naar Balzac; libretto niet veel, maar Bergner is een uitstekende filmactrice, ze heeft iets van Hans van Raamsdonk. - Over Pavlova en Gert heb ik voor de 'Groene' geschreven, echter nog geen proef ontvangen. Maandag zag ik 'Major Barbara' van Shaw, een gijnig stuk, maar met alle Shaweske fouten ook; gisteren 'Grabmal des Unbek. Soldaten', eigenlijk nog het beste, van wat ik hier ging zien. Misschien schrijf ik erover voor de Bladen. In ieder geval beloof ik een stuk voor het Maartnummer; maar eerst zou ik graag proef hebben van mijn entrefiletje over Frans Hals. Dat was er toch? Ook ontving ik prompt *ƒ* 10,50 van Querido! We zijn er wel op vooruitgegaan, blijkt uit alles. - Ik maak hier ook typische mofsche dingen mee. Zoo heeft de politie mij ingeschreven als nooit eerder in Berlijn geweest... *omdat* ik in hun archieven onvindbaar ben; terwijl ik zelf verzekerde er wel geweest te zijn! Mij een zorg overigens. En Zondag accepteerde ik een invitatie van een ambtenaar-anciën-régime, duitsch-nationaal, met alle aankleve van dien. Hij begon zich omstandig tegenover mij te excuseeren, dat er hier een republiek was, terwijl wij een koningin hadden etc. Het heele feest trouwens had ik voor geen geld willen missen; om je te bez(w)ijken! Militair geregeld; dikke, onderdanige vrouw, charlestonnende en derhalve telkens berispte dochter. Fraai. -

Nu nog iets over het hart, van jouw confessies keek ik op. Bij de goden, wees voorzichtig. 'Vrijblijvend' is, althans voor mij, nog nooit iets geweest in dezen. Maar ja, hierin moet je tenslotte alles zelf regelen en is zelfs het advies van de beste vriend overbodig. We kunnen alleen steeds weer constateeren, dat geen vrouw, in één bepaald opzicht dan, de vriendschap kan vergoeden, de beproefde en ongegêneerde mannenvriendschap. Deze nieuwe visie op Ella blijft me voorloopig vreemd en het

spijt me daarom ook, dat ik nu in Berlijn en niet in Amsterdam zit; want briefmatig zijn deze contacten moeilijk bij te houden. - Van Jo kreeg ik alleen nog maar een briefkaart, met photo van haar in de sneeuw; ik had n.l. mijn adres niet duidelijk opgegeven; en zoo wacht ik dezer dagen een brief, die ze me daarom nog niet heeft gezonden. Je wensch speciaal voor dit levensonderdeel, het belangrijkste, is in zooverre toch al in vervulling gegaan, dat ik haar eigenlijk geen oogenblik vergeet. Gelukkig geeft de stad een an sich secundair-erotische afleiding; want, geloof me, (dit is dan waarschijnlijk een temperamentsonderscheid tusschen ons), het is me godsonmogelijk, daarbij nog iets met de vrouw des huizes te 'doen'. Daarvoor zou noodig zijn dronkenschap en liefst nog een andere, veel willekeuriger vrouw. Misschien overkomt me dat in deze maanden nog, daarvoor sta ik niet in.

Ik kreeg ook Gerard Bruning gisteren. Merkwaardig, die dingen hier plotseling weer onder oogen te krijgen. Hoe staat het met 'Erts'? Zorg je, *als* het verschijnt, dat ik hier een exemplaar krijg? Van Looy zal dat ongetwijfeld vergeten.

Maandag ga ik naar de première van 'l'Histoire du Soldat', waarin Gert de prinses danst. Zeer benieuwd naar een vergelijking met de amsterdamsche opvoering.

De volgende week wel weer iets. Succes met het werk. En het beste met het hart en omgeving!

Poot je
Menno

Was je al bij Stoett? - Schrijf even, of deze en 'Gas' overkwamen! Het laatste kan nog een dag of wat duren.

Krijg juist proef van v. Wessem. Dat is dus in orde. En een pakje van Jo!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Berlijn]

Amsterdam, 4 februari 1927

aant.

aant.

A'dam, 4 Febr. -

Beste Menno.

Mijn hartelijke dank voor je omstandige brief, en het zéér naar genoegen zijnde Gasje van Kaiser. Of god het wil geven, dat ik in dit mijn toch kortstondig leven nog eens tot lezen zal komen, begin ik langzamerhand te betwijfelen. Want het is de laatste week bar, zooals de krant beslag op mij heeft gelegd. En nu heeft Jobs griep gekregen, zoodat ik dubbel werk heb en morgenmiddag zijn danskritiek op Maria Theresa zal dienen te schrijven. 's Avonds een familiefeest in Leiden, - ga je gang maar!

En jij schiet dus flink in de richting van het doctoraal. Schrijf me vooral vaak over alles; en word niet ongeduldig als je niet direct antwoord ontvangt. Het spijt me genoeg, dat ik niet meer kan schrijven.

Komt er nu morgen een ‘brief’ in de Groene? Ook al over Gert in L'Histoire du Soldat geschreven? Het schijnt - ik zag in 'n duitsch blad een teekening - bar geweest te zijn. Stuur je gauw iets voor de Bladen? De verhalen over dien Duitsch-Nationaal hebben mij bizonder geamuseerd. Wat een volk toch!

Hoe gaat het met Jo. Bevatte het pakje goed nieuws? Het geval-Ella baart me nu al kopzorgen en hartsonrust. Want de, in verteedering en gerechtvaardigd meegevoel als het ware spelenderwijze begonnen, amourette, neemt bij haar (tenslotte is ze toch een... vrouw sans frase) ernstige afmetingen aan en intensifieert zich gevaarlijk, - terwijl ik me volkomen onverschillig weet, wel telkens ‘verleid’ word, maar na afloop bijna geheel gedesinteresseerd ben. En bovendien: ik zie Emmy geregeld; dus de magnetische kracht die ik wil ontvluchten blijft zich voortdurend doen gelden. Bovendien bedrijf ik de liefde met ‘het rijke nichtje van oom Johan’, een werkelijk heel lief meisje waardoor ik eigenlijk meer geboeid ben dan door Ella. Becijfer nu maar de toekomst: de tragedies; en de afloop: de eenzaamheid waartoe we geschapen schijnen.

Ik stop. Ik ben moe en somber. Nog steeds niet bij Stoett geweest ook. Die vent is - geloof ik - mijn fatum; hij heeft althans een minder vroolijke invloed op mijn huidige levenstand. Ging je De Dictator van Bassermann zien? Top Naeff is er geweest. Verbeek hier is schandelijk slecht. Ik was er Zaterdag.

Kerel, houd je goed en schrijf, schrijf!

Stevige poot van

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 4 februari 1927

aant.

aant.

4.II.27.

B.D.

Hierbij een nachtelijke UFA-impressie (beeldvlak!) van Berlijn am Zoo. Mijn brief en ‘Gas’ aangekomen?

Ik zag hier ‘L'Histoire du Soldat’, vreemd, Nijhoff in duitsche Knittelverzen, opvoering goed, maar minder eenvoudig; Gert ook al niet op haar plaats hier.

Ik maakte een ‘Goldrauschfest’ mee. Het Romanisches is al niet veel anders dan Kring en Americain.

Schrijf eens!

Poot

je Menno

Let op de veelzeggende lichtcourant!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 9 februari 1927

aant.

aant.

aant.

Berlijn den 9. II 1927

Beste Dirk.

Ik had je al eerder willen schrijven, kwam er echter nog niet toe door allerlei besognes; je verprutst hier nog meer tijd door loopen, bussen en hochbahnen etc., dan in Amsterdam. Ja, kerel, ik begrijp, dat je het razend druk hebt aan de Tel., vermoedde ook al daaruit je lange zwijgen te moeten verklaren. Mocht je echter geen tijd hebben voor brieven, stuur dan eens een briefkaart; je weet niet, hoe veel meer nog dan in Holland post door me geapprecieerd wordt. Wat je in het vaderland soms de keel uithangt (litteraire gezwellen in het leven b.v.), mis je hier toch en het interesseert je en ergert je, dat je het niet nauwkeuriger kunt volgen. Zoo b.v.: wat is in godsnaam het 'drama' van Jacob Hiegentlich, waarover ik iets in je krant las? Iets als 'de Hoer en de Stofzuiger'? En hoe staat het met het onvolprezen 'Erts'? Het wordt dunkt me, zelfs voor van Looy, langzamerhand tijd. En staat mijn stuk in de 'Stem'? Ik weet nog van niets, ontving nog geen bewijsnummer of overdrukken. En, last but not least, is de 'Groene' één probleem voor me. Het weken geleden gezonden stuk is zonder asem gebleven, geen proef, geen bericht. Ik schreef j.l. Vrijdag aan van Dam; hoor niets. Ik kan alles gissen en weet niets zeker. Misschien zijn de krenten Holkema & Warendorf van mijn onkostenrekeningetje geschrokken en loozen ze mij door niets van zich te laten hooren? Enfin, veel zorg baart het me niet, maar het is alleen verduiveld onaangenaam, dat ik niets hoor. Over al deze zaken, voor zoover je iets te weten kunt komen of weet, graag eenig bescheid!! - Voor de Bladen schreef ik een stuk (4½ pag.) over 'Le Tombeau sous l'Arc de Triomphe', mogelijk als Kroniek te plaatsen. Ik zond het aangeteekend aan van Wessem. Ook van Arthur kreeg ik proef van 'Metropolis'. Waar dus de Groene blijft, begrijp ik niet; wel sturen ze me geregeld een exemplaar. De Bladen ontving ik, met aangevraagde bewijsnummers, weer prompt op tijd. Het nummer is niet zoo perfect als het eerste, maar m.i. toch zeer behoorlijk. Het stuk van Emmy is *voortreffelijk*; ik kon het niet nalaten, haar daarmee weer te complimenteeren. M.i. wel het beste van alles, wat er in staat. Zij weet bliksemsch goed een man te doorzien! En tenslotte is toch ook Chasalletje lang niet onaardig, hoewel ik zijn kroniekje over de Medusa niet waardeeren kan; dit geforceerde tragiek-willen-ontloopen is eigenlijk even knaapachtig als een geforceerd tragiek-zoeken. - Van Henny kreeg ik 'Paradise Regained'; het is alles bij elkaar toch een vent, die de moeite waard is, dat moet ik steeds weer constateeren, nadat ik zijn roomsche sympathieën bestreden heb, een zeldzaam onafhankelijk individu. Ik zal nog over de 'anatomische les' schrijven voor de Bl. (April). Het stuk over genialiteit schrijf ik hier niet; het wordt nog gaar gekookt,

maar de eindredactie laat ik wachten tot mijn terugkeer naar Holland; daarvoor heb ik meer rust noodig, dan hier voorloopig te vinden is. Maar in ieder geval reserveer ik het voor jullie, als je het hebben wilt.

Nu dan eindelijk het leven. Hier kan ik wel dadelijk beginnen, met wat ook op intellectueel terrein noodig is, maar hier nog meer: we moeten weer noodig lullen. Het pakje van Jo bevatte, behalve een mietersche leeren cigarettendoos, een lange brief, die me een paar dagen totaal kapot heeft gemaakt. Het is niet precies te schrijven, daarvoor is het alles te gecompliceerd. Het is ook eigenlijk niet erg, maar het heeft me niettemin zeer geschokt, omdat ik er niets van wist. Ik kan het je wel kort zeggen: er was, voordat ik 'optrad', nog een ander. Ik kan je er dadelijk bij zeggen, dat ik hem, om het primitief uit te drukken, overwonnen heb en dat ik dus eigenlijk mezelf geluk mag wenschen. Maar er zit zooveel aan vast (zooals je begrijpt b.v. al, dat ze het mij nog nooit verteld had!), dat ik haar zien en spreken moet! En ik, godbetert, schrijf briefkaartjes!! Begrijp je de toestand van slavernij, waarin ik me hier die dagen voelde? Niemand, om er over te praten, schrijven aan haar gaat niet, om gek te worden. Ik voelde deze heele stad als een rotzooi. Enfin, ik ben nu weer de goede kanten van alles gaan zien en kan me nu rustiger houden tegenover het onvermijdelijke. Jo is bovendien een schat, zij kan er niets aan doen. - Ik denk hier te blijven, zonder intermezzi van schokkenden aard, tot eind Maart. Ik hoop dan zoover te zijn, dat ik ook voor oome Jan mijn plicht gedaan heb en de bibliotheek voldoende geestelijk bestolen heb. Want het leven is hier verdomd interessant, maar vaak drukkend. Een veel schriller ellende dan in Amsterdam, veel door de oorlog verpeste zielen in mijn omgeving, een vuile stad, ondanks alle moderniteit nog... oud. Het 'Goldrauschfest' was een babylonisch festijn in het Sportpalast; daarbij zijn de feesten van de Kring kinderspel. Maar het is vergulde barbarij, die ik na één keer wel geloof. Ook achtte ik me aan mijn onfatsoen verplicht de grootste revue van Berlijn 'An und Aus', te gaan zien. Het is echter doodelijk vervelend en al het naakt is etalage, waarbij je ijskoud blijft. Ook de Tillergirls interesseeren me niet langer dan een oogenblik. Morgen ga ik Bassermann als Diktator zien. - 'l'Histoire du Soldat' was merkwaardig, solider dan in Amsterdam, de muziek vooral scheen me stukken beter. Maar van Uytvanck werd niet overtroffen, ook de Meester niet. Ik schreef je, geloof ik, al, dat Gert hier niet voldeed; zij is een te geil dier om hier de noodige eenvoud te vinden.

Verder: met je conflicten het beste! Het is niet bepaald eenvoudig. Houd me op de hoogte, zoo goed als dat schriftelijk gaat. - Zag je Hansje nog? Ik hoorde niets van haar.

Een stevige poot van je
Menno

Als je in den Texstraat komt, moet je Wim eens vragen, mij wat te laten hooren! Ga er vooral nog eens heen.

Hoe varen de lieden, die zich om mij heen plachten te bevinden? Kelk e.a.? Is Arthur weer helemaal opgeknapt? Wil je hem, als je hem ziet, misschien vragen of hij me *2 ex. I 10* van Febr. wil zenden? Ik schreef hem een kaart, vergat dat erbij te vermelden.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak

aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 13 februari 1927

aant.

aant.

Es ist erreicht!

'[...] Voranzeige, Donnerstag d. 17 Februar 1927, 1. Frühjahrs-Modenschau, *Anita Berber* als Mannequin [...]'

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Berlijn]

Amsterdam, 18 februari 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Amsterdam, 18 feb.-

Beste Menno.

Alleen achtergelaten - overigens zeer aangenaam in dit geval: het beteekent lijntrekken - door Arntzenius en Jobs, kan ik eindelijk na een week zwaar werken eens rustig aan je schrijven. Ik ontving je Anita Berber-kaart. God geef ze de ruimte!

Verder - om te beginnen - heb ik gisteravond bij Arthur je boodschap overgebracht, en Fritz Picard ontmoet, die tot Maandag bij hem logeert: een aardige vent, lijkt me. Hij neemt persoonlijke groeten mee voor jou.

Het is goed, dat ik het druk heb, want ik mis je erg. Kom, als je terugbent, weer hier wonen, kerel. Ik heb soms werkelijk heimwee naar den ouden tijd van samen studeeren, psychologiseeren en fuiven.

Sinds ik het fuifje in Leiden, veertien dagen geleden, bijwoonde, is er weer veel gebeurd. Primo: heb ik het met Ella afgemaakt. De proefneming lukte mijnerzijds absoluut niet. Het is geëindigd met een romantische nachtelijke scène. Over al die dingen praten we wel, als je weer in het land bent.

Hoe is het met Jo? Van dat geval 'andere' heb ik erg opgekeken. Ik geloof graag, dat het zeer gecompliceerd is en het zal dus gevoegd worden bij de vele onderwerpen die op mondelinge behandeling wachten. Het is inderdaad om gek te worden, als je niet kunt schrijven.

Ik heb intusschen niet stil gezeten. Kan ik ooit, in zaken de vrouwen, stil zitten? Er is voor zoover er tijd voor is (gestolen nachtrust!), een heftige vrijage ontstaan tusschen het meergenoemde nichtje en ondergeteekende, een zwijn van een vent.

Maar achter, door en in alles houd ik alleen maar van Emmy die ik vaak zie, te vaak eigenlijk, om ooit iets hardnekkig door te zetten. Het is zelfs momenteel weer inniger dan ooit. 't Is soms niet om uittehouden! -

Eergisteren heeft Lieber zijn kind aangegeven. Je hebt zeker het stuk van Jobs, dat zeer juist de volle maat gaf van wat er goed in was, wel gelezen. Marietje Hamel was werkelijk prachtig. Dinsdag een kroniek geschreven over Donker. Verleden week schreef ik Stoett, of ik eens een avond bij hem mocht komen praten over studie etc. Nog steeds geen antwoord! Dat maakt me ietwat ongerust. - Ik werk zooveel mogelijk voor dat tentamen, intusschen: Middelned. Bloemlezing grondig doorgewerkt, phonetiek, en op het oogenblik bezig aan Marnix. -

- Arthur maakt het niet erg goed. Die neus is wel in orde, maar hij voelt zich slap en zal daardoor onder behandeling moeten van een zenuwspecialist (de broer van Joris Ivens). I 10 verschijnt volgende week. Ziet er goed uit. Vrije Bladen II wel veel minder dan I, maar III weer iets beter: o.a. een essay van den ‘wel intelligenten’ heer Van Loon over Gide...

Misschien houd ik binnenkort een lezing over moderne dichters in Den Haag met Van Dalsum. Hoe ik tegenwoordig voor alles tijd heb en niet gek word, begrijp ik niet, maar, dat is zeker, een baantje heeft in dit opzicht een gunstige uitwerking. Alleen 's middags heb ik met dit lenteachtige weer wel eens jeuk tusschen de beenen... Als Stoett me gaat pesten, neem ik absoluut na Maart mijn ontslag, en studeer af. Dan heb ik bovendien nog het genot van een langen zomervacantie, welker derving een vreeselijk vooruitzicht voor me is.

Heb je Valeska nog gesproken? Vraag haar eens, of ze die kroniek van me heeft ontvangen.

Nu, beste kerel, schrijf gauw en veel; voor zoover de onderwerpen niet te gecompliceerd en te subtiel zijn, valt er toch nog wel wat te vertellen.

Een stevige poot van
je Dirk

Hansje nog niet gezien.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 22 februari 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Berlijn den 22. II 1927

Beste Dirk.

Gisterenmorgen je brief ontvangen. Hart. dank! Ook ik (zelfs ik!) heb deze week hard gewerkt en weinig de geneugten des levens nagejaagd; trouwens, het geld begint

een pietsie te krimpen, zoodat ik langzamerhand meer op den penning moet gaan zien. Honorarium van I 10 zou ik eigenlijk best kunnen gebruiken; maar ik wil er Arthur, vooral nu hij zich niet goed voelt, niet om manen. De Groene zal natuurlijk zoo laat mogelijk betalen, na mijn eerste phaenomeentje met koeien van drukfouten in het licht te hebben gegeven. (Waarheid i.p.v. gereedheid, periodiek i.p.v. parodisch!!) Ik zal nu iets over Shaw en von Unruh's 'Bonaparte' trachten te dichten. Gisteren zag ik het laatste; hier en daar duivelsch goed, deed me sterk aan Danton van Büchner denken, hoewel het geheel minder warm en onopzettelijk is. Werner Kraus als Napoleon was prachtig, maar ik zie hem nog liever op de film.

Juist nu ik dit schrijf, deelt me de werkvrouw mee, dat er beneden is ingebroken, 'Laden ausgeräumt, Geldschrank aufgeknabbert'; het is hier zoo schering en inslag, met als afwisseling om den dag een moord. Ik schreef je, geloof ik, al over deze prettige toestanden. Er heerscht hier een fabelachtige armoede, in deze buurt ook in het bijzonder. En als de burgerman arm is, is hij nog onaangenamer, dan wanneer hij Zaterdagsavond in Americain kan zitten. De burgerman is, in alle schakeeringen der nationaliteiten, toch overal dezelfde, dat valt me steeds meer op. Overal dezelfde heimelijke koppelinstincten, kletsneigingen etc. Het creatief surplus ontbreekt hun en dat is hun deficit, wanneer *wij* met hen in aanraking komen. Ik mis erg het geregeld contact met geestelijke standgenooten; want hoewel het hoogst merkwaardig is, te observeeren, is de behoefte die observatie te toetsen aan een ander voordeel, niet minder groot. Dit dus bij terugkeer, hoop ik, in rijke mate! Ja, als ik kan, kom ik weer in Amsterdam wonen! Maar wie weet, wat er nu met me gaat gebeuren! - Ik wist niet, dat Picard in Amsterdam was, hoop hem deze week dus weer te zien en zijn hollandsche impressies te hooren. Ik mag hem graag, maar toch, hij is een duitscher. En dit zegt heel veel. Van Duitschers gesproken: ik maakte een officieel studentenbal hier mee. O, Otto Weininger en Sigmund Freud! Mijn God! Waar zijn de

verhoudingen der sexen nog zoo geitig, bij alle heersende perversiteit, als hier! Bijzonder 'lohnend' was de 'Einzug der Chargierten' (de praesides der vereenigingen); zooiets als een verzopen schuttersmaaltijd. En daarbij moet je, beleefdheidshalve, ernstig blijven; want het is alles zeer ceremonieel en plechtig; daarbij leeft dit volk. Oude heeren met Chargierten 'Kouleurbänder', en 'Mütze' op het kale hoofd, worden weer levend bij dit schouwspel. Ik weet niet, of bovenstaand beeld duidelijk genoeg is, om dezelfde misselijkheid bij je wakker te roepen als bij mij! Iets voor Erich Wichmann; ze moeten allemaal in mijn maskers! Ja, moffen zijn wonderlijke menschen. -

Ik kreeg nog een brief van Jo en heb nu eindelijk een gelegenheid gevonden haar te schrijven. Zij was de vorige week op reis, zoodat ik haar via To ter Haar een brief kan sturen. Ik hoop tenminste, dat hij goed is overgekomen, want kreeg nog geen bericht van ontvangst. Ik kan het soms haast niet houden van verlangen; dat zegt genoeg. Ja, wonderlijker dan de moffen is nog het menschelijk hart. Jouw ervaringen las ik met belangstelling; de uitslag van het Ella-probleem lijkt me (maar ik ben, zooals je weet, vooringenomen tegen haar) zeer wenschelijk, en was bovendien vooruit te voorspellen. Jullie zijn te zeer different, om ook maar zelfs dit contact lang te verduren. Altijd mijns bedunkens, hierover lullen we beter.

Ik moet 22 April in Arnhem een lezing afsteken over 'Grondslagen der Filmaesthetiek'. Invitatie van Winkler, Franken en nog eenige lieden, die daar een

filmconferentie organiseeren. Ook dat moet dus nog geprepareerd worden. Mijn stuk over genialiteit etc. vordert in mijn hoofd; helaas moet het zich daar steeds in een mésalliance begeven met Otto III, die dat niet te best verdraagt. Die promotie, waartoe ik na dit verblijf wel verplicht ben, ligt me als een baksteen.

Je maakt me jaloersch door over lenteachtig weer en deszelfs gevolgen te schrijven! Hier is het verrekt koud, het vriest nog stevig. - Bassermann als Diktator is subliem! De heele voorstelling is trouwens, zooals Top Naeff terecht zegt, één stuk poëzie. Een prachtige koning ook en een uitstekende Féréol. Ik zag hier ook nog Alfred Abel in een horribele film; hij is toch altijd de moeite waard. - Gisteren kreeg ik proef van v. Wessem, die ik p.o. retourneerde. Aan Dirk van de Stem heb ik reeds een blaffend briefkaartje geschreven. Van Henny M. het Roosvenster cadeau. Hij schrijft nogal eens. En de prijs der poëzie! Waar wordt die opgedronken?

Hoe staat het toch met Erts? Is dat op de flesch?

Laat, als tijd en ruimte zulks gedoogen, nog eens gauw iets hooren! Het mondeling wederzien nadert, want ik ben hier den langsten tijd geweest. Maar voor dien valt er nog wel wat te chroniqueeren.

Groet alle bekenden
een poot van je
Menno

Juist een briefk. van Arthur. Bedank hem alvast, als je hem ziet!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Berlijn]

Amsterdam, 6 maart 1927

aant.

aant.

6 Maart '27

Beste Menno. -

Deze Zondagavond lokt tot schrijven. Ik heb daarmee weer ellendig lang moeten wachten (de herhaling: ‘Drukte’ zal ik maar achterwege laten bij deze en voor het vervolg.) - Je schijnt het goed, meer speciaal: alcoholisch goed te maken. Dat bierwijf, o! germanendom, hoe haat ik u, - heeft mij bereikt. Maar ‘bezopen’ was je niet; daarvoor schreef je te netjes.

Inderdaad: de tijd van weerzien schiet - goddank - op. Wanneer precies? Zoo 's Zondags is het verrekt eenzaam hier. Vanmiddag ‘Nachtasyl’ gezien van de Moskauers. Ongelooflijk!! Zoo iets is voor geen omschrijving vatbaar; het laat zich alleen loven door een hartelijke vloek. De kerels waren gisteravond op ‘De Kring’ (30 fl. champagne gezopen). Vóór vandaag had ik geen gelegenheid ze te gaan zien: meer dan de halve week van 's morgens 10 tot 's nachts half twee in touw voor de krant geweest (Maandag Lefèvre geïnterviewd in den Haag, Dinsdag Revue, Woensdag lezing Lefèvre), en de rest moest ik studeeren en een beetje uitslapen.

Verleden week Ztd. en Zondag was Henny M. bij me. Zondagochtend naar Stoett geweest: uiterst charmant máár... er waren nog eenige boeken verschenen, die hij graag had dat ik bestudeerde! Ga je gang maar weer. Wat ik dat tentamen vervloek! - Metropolis is een kreng van een film. Nu ik daarover toch schrijf: kan je de uitstekende stukken voor I 10 niet eens voor de Bladen schrijven? Ik vond het 'Grabmal' *te* journalistiek, in 't algemeen. Als kroniek ging het natuurlijk niet: die blijft voor A'damsche evenementen. Kan je jedenfalls voor een stuk zorgen vóór 15 Maart. We zitten met n° 4 volkomen vast.

'Erts' schiet in de goede richting. Prospecti zijn verzonden: ik sluit er een in.

Hoe gaat het met Jo? Schrijf daarover, voor zoover dat kan, nog eens. Emmy is verhuisd en gaat over een week burgerlijk huwen. Lach niet. Dat doet zij zelf voldoende.

Wat er met mij zal gebeuren voor het aangezicht van Venus - ik weet het niet. Nergens zie ik vervullingsmogelijkheden: de eene geeft dit, de andere dat, en geen van allen de volle maat waarbij ik nu eindelijk wel weer eens wensch te leven. -

Kerel, ik stop. Heel veel nieuws is er niet. We moeten nu eenmaal gauw samen praten. Blijf niet te lang weg en kom dan direct hierheen. Je moet van allerlei bekenden de groeten hebben.

Houd je goed, en schrijf - zoo mogelijk, nog eens een brief.

Hartelijke poot,

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 8 maart 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Berlijn den 8. III 1927

Beste Dirk.

Dank voor je brief, die vanmorgen aankwam. Het deed me goed je hand weer te zien, je wachtte te lang met schrijven! Maar ik begrijp, dat de krant je aan handen en voeten bindt en daarmee dus ook je schrijfhandje. Ik zal vandaag onsamenhangend moeten schrijven, voel me niet optimistisch gestemd tegenover de affaire, die leven heet. Berlijn wordt me te drukkend, de lente zit in de lucht en komt niet door al deze drek en ellende heen voor mijn gevoel. In den beginne is iedere stad, hoe smerig ook, boeiend; maar nu alles langzamerhand als Amsterdam zoo bekend langs me heen gaat glijden, voel ik des te meer, dat het Amsterdam (laat staan Parijs) niet is. Veel menschen heb ik hier gezien, maar nog geen, bij wien de intimiteit primair en de nationale slagboom secundair was; het is altijd andersom. Voorlopig heb ik besloten *Maandag 4 April* terug te komen; ik hoop, dezelfde week ook nog naar Amsterdam.

- Het eenige lichtpunt: met Jo gaat alles goed. Ik kreeg pas nog een uitgebreide brief, in antwoord op een 'ondergeschoven' schrijven van mij. Het wonder, dat ik deze vrouw heb, geeft me voorloopig ook het eenige uitzicht. Verder draait mijn wroetend brein in afzichtelijke circuli vitiosi rond; ik hoop, dat daaruit een lang essay geboren zal worden, maar het is ook mogelijk, dat ik er voor een tijd de pen bij neerleg. Ik word zoo *razend* sceptisch in dit hol hier, dat ik bijna geen woord meer durf schrijven, zonder een gevoel van verantwoordelijkheid eenerzijds en een besef van volkomen nutteloosheid anderzijds te ervaren. Wie geeft ons toch een Lieve Heer of iets dergelijks terug? - Oom Nico, de hartstochtelijke, schreef me vandaag een brief naar aanleiding van Kandinsky, zeer oproerig en attaqueerend, ook al niet vroolijker stemmend. O.m. het volgende over de 'jongeren': 'Maar de ernstige buitenstaanders (waartoe ik dan nu eens mezelf wil rekenen) krijgen langzamerhand genoeg van het gedaas in de ruimte, van de veelpraterij, die als een proces zonder einddoel (dat niets bereiken kan, omdat het geen doel heeft) langs ons heen rumoert met een geaffecteerd geluid van zelfingenomenheid dat op den duur onuitstaanbaar wordt...' etc. etc. Kennelijk het geluid van een verbitterde sanguïnicus, die zich opvreet, ik weet niet waarover, maar het in ieder geval, ook niet vinden kan. God beware me, wat zijn we toch stakkers bij elkaar! Later heeft hij het over 'dezen schemertijd van zijn laatste jaren', dat hij nog iets zal kunnen begrijpen; enfin, een apologie van eenzaamheid. Daarbij een felle critiek op de vraagstelling van de 'Stem', die ik ook idioot vind en nog steeds niet beantwoord heb.

Waarom eigenlijk nog schrijven? Leven heeft tenminste nog een directe noodzakelijkheid. - Maar ook dit zal weer omslaan; we *zullen* schrijven, omdat we anders tenslotte toch weer niet leven. Alleen het *hoe* is me nu een raadsel. - Ik zal mijn best doen morgen over de An. Les te schrijven, om de copienood aan te vullen; hoop, dat het lukt. Geef je volkomen toe, dat het 'Grabmal' te journalistiek was, wat inkleeding betreft; ik had ook weinig veine, toen ik er aan bezig was. - Zooals jij over de Moskauers, ben ik over de russische film enthousiast. Dat is eenvoudig verbluffend goed. De laatste is 'Iwan der Schreckliche', ook weer een evenement. Dat ik hierover voor I 10 schrijf en niet voor de Bladen is zuiver historisch toeval door de aanteek. over 'Potemkin'; ik vind, dat het in zooverre iets voor heeft, dat het papier reproducties mogelijk maakt. Verder gaan natuurlijk de Bl. bij me voor; als, onverhoopt, mijn groote stuk slaagt, krijgen jullie het, dat spreekt vanzelf. Nu de uitgever goed is, heeft het ook geen practischen zin naar Dirk van de Stem te loopen. Over Kelk heb ik me royaal kromgelachen; het heeft weliswaar niet veel met de verhouding van leven en kunst te maken, maar het is verduiveld mooi en herinnerde me levendig aan dien avond in mijn viesgroene suite.

Ik heb juist een europeesche anthologie gekocht, duitsche vertalingen van alle mogelijke lyriek in alle mogelijke talen. Van Vlamingen en Hollanders zijn opgenomen Firmin van Hecke, Marnix Gijsen, Urbain v.d. Voorde, Wies Moens, Jacob I. de Haan (3 kwatr.), Dop Bles (!! 'Stadtvision'), Pom ('Zwei Rettungslose', voor zoover ik zie, goed vertaald), last not least Marsman!:

Virgo

Morgenseen,
Eure Umgrenzung ordnet,
Berge klimmen in das zinnerne Licht.

Und eure stillen jüngfräulichen Lippen
Keuschen auf die zitternden Bäcke

süsse Befleckung von grünem Düster

und euer Auge wird licht.

Aber die Nacht stürzt rücklings in die Nacht.

Und euer Mund ist in sich selbst beschlossen
und euer Blut von eurem Blut umringt –

'Befleckung' vertaalt 'smetten' niet (magie?) en 'jungfräulich' 'virginaal' niet. Oordeel overigens zelf.

De Germania-met-bier stuurde ik je van een z.g. 'Bockbierfest', iets specifieks duitsch, waar de Ehemann zoo'n beetje heimelijk loskomt. Daarover mondeling meer.

Allerlei toeristisch nieuws spaar ik op. We zien elkaar, als God wil, binnenkort weer. Blijf je aan de 'Telegraaf'? - Stuur me een 'Erts', als die er is, want v. Looy vergeet dat zeker en ik ben vooral uiterst benieuwd naar de portretten.

Adieu, kerel, hou je taai!
Een poot van je
Menno
Groet Emmy van me!

Ik ga misschien nog een dag of wat naar Dessau, naar Moholy.

Waarheen gaan wij? Gaan!! Men meent te scherrelen, maar men *wordt* gescherreld!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 18 maart 1927

aant.

aant.

18. III.'27

B.D.

Ontving je mijn laatste brief? De tijd schiet op en ik tracht hier nog alles van de overschietende dagen te halen, wat er van te halen valt. Vanavond premiere van Hasenclever's 'Ein Besserer Herr', waarnaar ik uiterst nieuwsgierig ben, omdat hij dezelfde idee bewerkt, die ik ook onder handen heb (huwelijks-advertentie). Pech! Concurrentie! Zag een heerlijk stuk van Ben Jonson, 'Volpone', kostelijk gespeeld en plat en lollig en toch goed. Lil Dagover in haar nieuwste film 'Lady ohne Schleier'. Las een goed stuk van je over Jodj. en S. Mahesa in de Tel. Schreef over de Anat. Les en beantwoordde ietwat vernachelend de Stemenquête. Las in P.C., dat de Cherubijn v. Broekhuizen 'vermist' wordt. Is dat waar?

Een hart. poot, bezweet echter door de laatste pogingen Otto III te reconstrueeren.
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Berlijn]

Amsterdam, 19 maart 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

Amsterdam: 19 - Maart

Beste kerel. -

Hoe gaat het? Ik ontving vanmiddag, bij mijn thuiskomst na volbrachte weekslavernij, je kaart. Jammer van dien Hasenclever. Toch doorzetten: het werken aan zoo'n stuk wekt vanzelf nieuwe ideeën die weer op hun beurt vruchtdragend het werk verrijken. Het is zoo jammer, dat ik geen vrijen tijd heb. Eerst heb ik verlangd naar drukke bezigheden om weer ijver en drift te krijgen. Nu heb ik die, zelfs volop, en de gelegenheid ontbreekt me om alle goede mogelijkheden des geestes ten uitvoer te brengen. Wisselwerking, die weer eens overduidelijk het principieel tekort van het leven aanwijst; de erfzonde van den tijd is wel de smartelijkste doem die de Eeuwigheid ons heeft opgelegd. Ik wilde nu aan mijn roman werken, misschien lukken er een paar verzen, die in aanleg aan het ontkiemen zijn. Wie weet...

- Ik zal blij zijn, als je terug bent. Er is in dezen tijd zoo ontzettend veel gebeurd met me, waarover wij anders uitvoerig gepraat zouden hebben. Als ik alles naga, zooals het is gelopen met mijn liefdesavonturen, voel ik mezelf niet alleen een schoft, maar, wat erger is, een gek! Het valt werkelijk alleen maar mondeling te behandelen. Op het oogenblik ben ik op zeer eigenaardige en onverwachte wijze... gelukkig. Je gelooft het niet, maar ik heb een vrouw van wie ik veel houd, waarop ik verliefd ben, die gek op mij is, die van Den Haag waar ze speelt en tijdelijk woont, telkens een nacht overkomt om bij me te zijn hoewel ze feitelijk daar niet weg kan... altemaal vreemde en tumultueuze dingen in mijn toch al gejaagde leven, waarin ik me beter gevoel dan ooit. En dat terwijl ik me rot naai!; hoe ik het fysiek volhoud, mag god weten. Daarbij zit ik ontzettend in de rats voor ‘gevolgen’. Je snapt: het is weer gaande.

Intusschen is Emmy in Londen getrouwd en gisteren teruggekeerd. Ik heb, in algemeene termen, mijn zonden gebiecht en zij zijn vergeven. Tot de illusie weer voor me breekt en ik, naakter dan ooit en berooider dan in mijn grootste eenzaamheid, bij haar terugkom,... om *niets* te ontvangen maar om het arme geluk te gevoelen van het enkel geven en verslaafd zijn. -

Hoe is het met Jo? Je schrijft daarover te weinig. Of kan dat niet?

Mijn moeder is hier drie dagen gelogeerd. Ze moest eens even eruit en nu ik kapitalist ben, heb ik haar uitgenoodigd op mijn kosten in American te gaan logeeren. Het houdt natuurlijk erg op: wij moeten samen uit voor zoover ik tijd heb.

Op ‘De Kring’ heeft de fransche film ‘Rien que les heures’ van Cavalcanti gedraaid. Erg verrukt ben ik er niet over, maar de volgende week zal er toch een artikel over in de Tel. verschijnen met foto's; meer een algemeen praatje over de nieuwe richting van de film, en deszelver gedeeltelijke resultaten in dit product. Dat moet ik nog schrijven, maar de tijd is niet ruim. Zulke dingen moet je 's avonds, in je z.g.n. *eigen* tijd doen!!

Voor I.10 zal ik een kroniek over het Vl.Volkstooneel schrijven: Franciscus viel niet mee, maar zoo'n stuk geeft altijd tot bespiegeling en probleem-stelling aanleiding en dat is net iets voor A's krant. (Uitstekend artikel over Shaw etc. in de Groene! Hoeveel betalen ze daar nou voor?) -

‘De Stem’ is blijkbaar op *mijn* opinie niet gesteld: waar gaan we heen?: waarheen na afloop... de Japansche theetuin of de ‘Zwembroekjes’. Jawel. Daar gaat Dirk altijd zelf naar toe in den Haag, héél stiekum.

Voor sceptiek houd ik - helaas - geen tijd over. Ik lijd aan een gemis aan meditatie, aan contemplatief leven. Dit bestaan leert snel en vehement reageeren op realiteiten, raak samenvatten, maar het laat geen gelegenheid tot verdieping in de bestaande stof: verrijking is uitgesloten, je moet met eigen gevestigde rijkdom de verschillende feiten benaderen: uit de feiten zelf iets puren kan niet. Dat heeft ook zijn goede, gezonde zijde. Grübeln komt niet voor. Je moet voort. Het is zaak een kern van gesloten stilte met je mee te dragen, waarin je duiken kan, als het even mogelijk is. Het gaat n.l. erg makkelijk om je heele ziel te vergooien aan, om je heele wezen in te zetten òp: de praktijk. Dat is: oppassen! Je ziet gauw de onbenulligheid en betrekkelijkheid over het hoofd. -

De Cherubijn is terecht. Hij was voor P.C. weg: d.w.z. hij kwam niet meer op de Red-verg. en zond geen copy. Dat heertje heeft ook de lente in zijn toch al erotisch hoofd. Vandaar.

Blijf vooral voor de Bladen schrijven; we hebben dit N^{o} met kunst en vliegwerk bijeengebedeld. Zoo mag het niet gaan. Je stuk over Henny las ik niet. Je zendt alles naar Van Wessem. Die ik - tusschen haakjes - tegenwoordig mag tutoyeeren. Het heeft rond twee jaar geduurd!

Die vertaling van Virgo vind ik heel slecht. - Erts verschijnt over 1½ week. Dit keer Valentijn's schuld.

Kerel, tot over veertien dagen, goddank!

Hartelijke poot

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 25 maart 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Berlijn den 25.III 1927

Beste Dirk.

Nog een laatste brief voor ik je persoonlijk weerzie. Nogmaals, het wordt tijd! Uit je laatste ervaringen bleek me, dat de tijd niet alleen de beroerdste erfzonde, maar ook de vlugste passant is; mijn God, wat is er weer veel gebeurd, waarover we nog geen woord gewisseld hebben. Laten we het nu ook uitstellen tot mondeling; 5 april reis ik naar Eibergen terug, moet dan in een paar dagen mijn lezing voor 22 in elkaar draaien en kom dan zoo gauw mogelijk naar Mokum. Blijf je aan de Telegraaf, of zie ik je weer als vrij man? Hoe zit het? Laat je anders als correspondent ter filmconferentie afvaardigen, dan hebben we in Arnhem een mooie reüniegelegenheid. Verleden jaar stonden er althans verslagen in de courant. Vandaag bracht de film me het winstje van *f* 32, hon. van I 10. Is jou ook ter oore gekomen, dat Arthur door de geheimzinnige factor 'Rusland' betaald zou worden? Hoe het ook zij, ik inde guldens en geen kopeken.

Ik geloof, dat onze levens in de afgeloopen maanden heel verschillend op 'het' leven opereerden; althans ik was erotisch weinig beschäftigt, daarentegen des te meer sceptisch. Ik leerde de zonderlingste lieden kennen, physiologen, kunsthistorici, garçonnes, journalisten, ambtenaren, god weet wat. Mijn studie over genialiteit en schoonheid heb ik nu ongeveer in het hoofdvat uitgedacht, de tijd, om te schrijven, moet nu nog komen; veel klein werk heb ik hier wel gedaan, maar voor grooter ontbrak me de concentratie. Im grossen und ganzen: ik ben geestelijk *niet* veranderd, voorzoover ik weet. Er is niets gebeurd, dat in beteekenis vergeleken kan worden bij mijn ontmoeting met Jo. Deze week kreeg ik twee brieven van haar, maar we wachten beide op de terugkomst. Beide hebben we de neiging, al schrijven we fervent, om meer in brieven te verhullen dan te openbaren, zoodat ik met jou ook liever na mijn eerste bezoek aan Neede over dit alles praat. - De vorige week knipte, eindelijk, Jo haar haar af; ik ben uiterst nieuwsgierig te zien hoe het haar staat, zij is er zelf rebellisch over. Mijn moeder had er een zeer zuinige opmerking over!

Hasenclever was witzig, satyrisch, geestig; maar, als altijd bij hem, zijn tooneelfiguren zijn weinig levend, programma's, hasenkleverig. Ik zag den man zelf ten tooneele gesleept, een leelijk ventje in een keurig colbert.

Weet je wat de 'Groene' mij offreerde voor mijn eerste artikel? *f* 10, tien gulden; de rekening, die ik gezonden had, werd genegeerd! Ik ben woedend op deze kale schoften, zend den fluim Kann ook geen droppel copy meer. Waarschijnlijk krijg ik bij reclame het geld wel binnen; maar ik vind de geste meer dan erg! Dan is Querido beter; die betaalt precies, wat je toekomt. Bovendien is de heer van Dam blijkbaar niet veel over te laten; in een opschrift onder een portret maakt hij spelfouten!

Donderdag en Vrijdag ben ik dus bij Moholy, in het Bauhaus. Kun je me nog een 'Erts' sturen, of wordt het te laat? - Proef van Anat. Les kreeg ik.

Laat ik nu niet verder delireeren, ik ben bovendien moe van het werk vandaag.

Kerel, tot ziens, hou je goed,

een poot van je

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan

Menno ter Braak [Eibergen]

Amsterdam, 4 april 1927

aant.

aant.

Amsterdam, 4 April -

Beste Menno,

Hartelijk welkom weer in ons kikkerland! Hoe gaat het? Je kaart - mooi, dat koele heldere evenwicht van vlakken! zoo winnen ze me nog voor het constructivisme! - uit Dessau ontving ik eergisteren. - Henny Marsman en vrouw waren Zaterdag en Zondag bij me. We maakten een aardig plan: jij komt, nog deze week, naar Amsterdam, blijft tot Zaterdag hier en we gaan samen 's avonds naar Utrecht om bij hen 's Zondags de boel op pooten te zetten. Goed? -

Waarom schrijf je die lezing (die je toch maar hoeft over te schrijven uit de Groene, I 10 en een paar filmboekjes die ik van je kamer haalde) niet hier in A, op je kamer. Het heeft toch voor de 22ste niet zóó'n haast. -

Las je in de Tel. van Zaterdagochtend j.l. mijn artikel over ‘Moderne filmkunst’? Je hebt geen idee, hoeveel ik den laatsten tijd schrijf. Ook een stuk voor I 10 gefokt. Arthur gaat voor zijn gezondheid een maand naar Zd. Frankrijk: hij voelt zich steeds beroerd.

Verder hier alles wel. Lamsveld vanmorgen naar Leeuwarden vertrokken om overmorgen te huwen en dan naar Indië te gaan.

Alle verdere nieuws bewaar ik. Ik reken erop, dat je b.v. Vrijdag hier bent. Donderdag ben ik drie maanden a/d Tel., dan wordt wederzijds beslist. Ik wil wel blijven, maar ik moet fl. 300 - hebben. Want het is hard werken en ik moet er tenslotte van kunnen leven!

Ik ben nog geen vader, maar wat niet de eerste keer lukt, kan later reüsseeren.

Adio. Hartelijke groet voor Jo! En voor je familie.

Poot

je Dirk

Kom gauw!!!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Eibergen, 6 april 1927

aant.

aant.

B.D.

Dank voor je brief. Ik had een goede terugreis. *Alles* (heel wat!) verder mondeling. Ik kom Vrijdag 4.20 in de stad: bericht me nog even, waar we elkaar treffen. Ik reken erop, dat we den *heelen* avond, etend, zwetsend etc. gezamenlijk doorbrengen!

poot
Menno

Natuurlijk ga ik mee naar Utrecht!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Amsterdam, 6 april 1927

aant.

aant.

Woensdagavond

B.M.

Ik kom Vrijdagmiddag direct na afloop van de krant. Ben dan *5 u.* bij je in de Den Tex. Daar samen eten en - God geve het - ook den avond passeeren.

Hart. gr. (ook voor je fam.)
je Dirk

Arthur en Annie zijn na Paschen samen in ’t buitenland (± 3 w.). A. wil je vragen hun atelier zoolang te bewonen o.a. om de post te ontvangen etc. Zou dat gaan? Overweeg! Het zou gezellig worden !

D/

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Amsterdam, 15 april 1927

aant.

Beste Menno

Even een paar woorden.

Zie ik je 2e Paasdag? Ik moet 's avonds weer terug naar Amsterdam, maar vind het erg prettig als je kans zou zien het te schikken, om, zij het dan ook kort, bij ons te zijn. Schrijf het nog even: ik ga hier Zaterdagavond vandaan.

Het was lollig Zondag; ben 8.24 nog verdwenen. Stuurde je het v. Klinkenberg-commentaar al naar V. Wessem? Ik sluit hierbij in - wat je, gezien onze

ergernis aan: ‘Een heiden sjal hij sjijn’, wel plezier zal doen - een critiekje op Sjternheim, den afgod der S.D.A.P. Dit stond alleen in de stadseditie vanwege de slechts plaatselijke belangrijkheid.

Hartelijke poot
je Dirk

Met vele groeten aan allen, die daarvoor in aanmerking komen...

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Eibergen, 24 april 1927

aant.

aant.

Eibergen den 24.IV.1927

Beste Dirk.

Enkele woorden mogen het reservoir mijns vulpenhouders ontvlieden; veel is er niet gebeurd, natuurlijk. Ik reisde na je vertrek voorspoedig af, kwam, o wonder voor mij, bijna te laat, doordat ik me van 12.40 de visuele wijzerplaatvoorstelling van 12.50 had gemaakt en sprong in een motortrein, juist tegenover... Jo, die een Plantenknaap, zijnde ook háár zoon, had afgehaald. We reisden dus samen tot Neede en hadden, hoewel de omstandigheden (motortrein, lokaaltrein, spiedende nakomeling) niet gunstig waren, toch een heel ‘prettige’ tocht, die in Neede natuurlijk weer allerbedonderdst door den bezitter-echtgenoot werd afgebroken. Enfin... Het was 20 dezer juist twee jaar geleden, herdachten we in den trein, dat wij beiden voor den eersten maal in het nu zoo bekende huis in Neede doordrongen, zonder eenige vermoedens van wat er uit worden zou; verjaardag, ‘hideus’ dorp etc., wat lijkt het me een eeuwigheid geleden en hoe onherroepelijk is daarmee een deel van mijn leven bepaald. - Je moet Jo’s groeten hebben, die zich inspant je stukken in de Telegraaf op te sporen, maar ze meestal niet kan vinden.

Tweedens: je weet zeker al, dat de bioscoopconferentie is uitgesteld, dat wil waarschijnlijk zeggen, afgesteld. De heeren zonden mij één dag te voren een telegram, zoodat ik mijnerzijds zoo vrij zal zijn de publicatie in I 10 zijn gang te laten gaan; mijn inspanning wordt dan tenminste niet heelemaal, ook pecuniair, onbeloond gelaten; overigens vind ik het een zonderlinge manier van conferenties organiseeren. Ook de pegels van het Hbl. ontsnappen me nu, wat me aan mijn hart gaat, waar de financiën door de laatste onthullingen van mijn moeder zich niet heel best laten aanzien. Het is zaak om met vaart te promoveeren! In ieder geval kom ik begin Mei in de stad.

Ik ontving een brief van Arthur uit Ascona, waarbij hij mijn lezing voor I 10 accepteerde; hij maakte het ‘goed, althans beter’, wat me nog niet erg geruststellend lijkt. I 10, 4 vond ik niet onaardig: de artikelen van Segal en Kallai zijn, hoewel zwaarduitsch, lezenswaardig en scherp formuleerend. Je aanteekeningen over

Franciscus vond ik, kroniekmatig, goed, maar ook ietwat journalistiek; dit is hier echter op zijn plaats. - Ik ben nu bezig aan mijn nieuwe studie over genialiteit etc., waarbij heel wat zweet gestort wordt. Ik wanhoop soms en zweer me zelf, dat dit, voor een lange tijd, de laatste philosophie zal zijn!

Vandaag schrijf ik ook Ine over de dictaten, wat ik nog steeds verzuimde; ik wentel daarbij dus alle schuld op mezelf!

Een hart. poot van je
Menno

Schrijf nog eens volgende week! Ook de familieleden laten je hart. groeten.

Je oudelui kraakten mij nog eenige rare nooten over den heer Knapp. Hoe zit dat?

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Amsterdam, 27 april 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Amsterdam, 27 April -

Beste Menno -

Je zult nu wel zoo wat zelf een genie zijn geworden, stel ik me voor. Of gek - wat vrijwel op hetzelfde schijnt neer te komen. Intusschen: schiet het essay goed op? ‘De vrees voor het verleden...’ en dergelijke Delphische orakelspreuken maken me uiterst benieuwd en angstig tegelijk.

Ik hoop, dat het nu niet lang meer zal duren, eer wij elkaar weer dagelijks zien en vooral spreken. Die finantiën... maar ik dacht, dat oom Jan tot je promotie fourneerde? Enfin - je komt jedenfalls weer in A. wonen. En als je hier eenmaal zit, ben je zoo gauw niet weer weg.

Het optreden van de V.C.S.B. in zake de filmconferentie, bevestigt nadrukkelijk mijn ingeschapen afkeer van dit onzakelijk milieu. Gewoon publiceeren; natuurlijk. Maar schrijf nu ook eens een ‘filmbrief’ in de Bladen. Die kunst mag bij ons niet verwaarloosd worden.

Cornelis Veth verzocht mij om een artikel over ‘de decors van V. Uytvanck en hun waarde voor het modern tooneel’ voor het ‘Maandblad voor beeldende Kunst’. Met illustraties. Daarop wacht ik alvorens het te schrijven.

Van Arth. en Annie ontving ik een ansicht uit Domodossola, waar zij een stiekum puntje hebben gezet, blijkbaar. Hij komt al weer gauw terug, schreef hij.

Het is de laatste week erg rustig op de krant, zoodat ik met psychologie etc. op kan schieten. Vrijdag ga ik Pawlowa kijken. Ik heb zoo'n idee, dat ze het *ensemble* op de koop toe flink overschatten. Hoe gaat het nu met Jo? komt ze nog in A'dam volgende maand. Verleden week heb ik bij de Pijper's gegeten en zat na afloop (Wim

had les) op E's kamer, met begrijpelijke consequentie van geruischlooze vrijage. Overigens bevind ik me, goddank, nog steeds goed in de liaison met Corretje: alles in zijn eigen verhoudingen en waarden gezien, heeft dit geval toch voor mijn - laten we zeggen - 'eenvoudig' liefdeleven, wel degelijk belang en geeft maximale voldoening als zoodanig. Op hoop van zegen dus! Geen kinderzegen, echter. -

Tot volgende week!
Hartelijke groeten aan Jo vooral, en aan je gezinsleden.
Poot van
je Dirk

Ontving je 'Erts' al? Lees dan vooral het proza van de wijven, dat werkelijk heel goed is - vooral van Emmy (al zeg ik het zelf...). Denk daarbij even aan De Kring, de auto's waarin we 'onbehoorlijk' zijn, De Huize Dijkstra en de volgende Zondag. Daarin schuilt n.l. de aanleiding. -

Ik herinner me plotseling, dat je moeder jarig is geweest onlangs. Wensch haar namens mij, al is het erg laat, hart. geluk. D.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Eibergen, [30 april] 1927

aant.

aant.

Eibergen 1927

Ten dage, waarop H.K.H. 18 jaar wordt en Casimir + v. Werm. haar zachtkens...

B.D.

Even een geruststellend bericht; ten eerste is 'Erts' onder mijn smachtende oogen gekomen en ten tweede is mijn essay op een zeer klein oor na gevild, zonder dat ik geniaal of gek ben geworden. 'Erts' kwam vandaag; natuurlijk *niet* het ex. van v. Looy voor zijn medewerker, maar een gekocht ex., dat ik voor mijn moeder had besteld! (Bovendien vertelt Wim me juist, dat deze keverigste aller keveren voor eenigen tijd in de den Texstr. over mijn... overdrukjes Erts 1926 heeft durven disponeeren!! Terwijl hij verdomt mij het Filmnummer te betalen!) - 'Erts 1927' is overigens, bij zeer oppervlakkige lectuur als uiteraard nog de mijne, grappig, maar veel verheffende schoonheid vond ik nog niet. Ook Emmy's stuk schijnt me bij eerste lezing niet zóó, als je schreef; wel fijn, maar niet b.v. met die rake juistheid van zeggen als in Stendhal. v.d. Zee vind ik een merkwaardige schilder. Vic enorm! (trouwens verzen ook beter dan het vorige jaar, lijkt me). Ik een wereldverachtend, sensueel-gelipt beursprol, niet vrij van gelijkendheid, maar overwegend lip en daarom onjuist. Jij heel slecht, voorzoover ik zie, de mond lijkt naar niets, de oogen zijn dilettantisch in het hoofd gezwabberd. Geef mij dan nog maar liever Wybo's toevallig

geslaagd dilettantisme! Dat Valentijn het wel kan, bewijst hij met de schitterende Plasschaert.

Het stuk over de bewuste angst voor het verleden wordt 27 à 28 pag. van mijn schrift. Kan echter in tweeën geknipt, als jullie het om zijn verderfelijke theorieën niet afwijzen. Gelukkig kan ik veel meer positieve levensbeschouwing geven als in 'Ondergang'. Ik breng het mee naar Amsterdam. - Van Dirk Coster een plotselinge brief, waarin faringeesche opmerkingen over zijn abonné's. (Volgens zijn schatting zouden 10 iets van mijn stuk begrepen hebben; maar hij vindt het nog altijd een evenement.) Hij vraagt, daarom gaat het natuurlijk, kleine stukkies. Evenwel, nu de Bladen weer werken, is hij natuurlijk no. 2.

Wat het geld betreft, ik moet tot mijn promotie, als het kan, van *f* 600 leven + wat ik aan honoraria verdien. Dat valt niet mee! Ik wist n.l. niet, dat oom Jan zijn toelage grootendeels in mijn berlijnsche reis gestoken had.

Eergisteren was ik weer in Neede, heel prettig, maar met een uiterst pijnlijk intermezzo à trois. Over dit alles mondeling meer. Ik kom a.s. *Donderdag* terug; houd dan, als het gaat, de avond vrij, want ik kom voor het eten. Als we samen kunnen eten, des te beter. Schrijf dat nog even. - Eerst ga ik Woensdag nog naar Jo.

Poot en hart. gr.
je Menno

Wim en Jan zijn vanaf a.s. Zondag weer in de stad.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 6 juli 1927

aant.

aant.

Eibergen, 6.VII.'27

Beste Dirk.

Ubi esne? Nu ik van mijn zuster ervaren heb, dat de zutfensche Zaadmacht haar beste zaad weer terug heeft, richt ik me naar deze plaats. Hoe gaat het? Hoe gaat het Corretje? Hoe de literatuur? Hoe leven en denken etc.? Welke plannen? Eventueel gelegenheid hier te komen en wanneer?

Wat mij aangaat, weinig nieuws. De landelijke rust heeft deels een goede invloed op me. Ik werk aan de dissertatie, in het duitsch!! Ontzettend: 'immerhin', 'nebenbei', 'folglich', 'fraglich' en zoo worden eeuwige herhalingsmotieven. Er zijn nu 20 pag. af, met veel zweet; dit nooit weer, nadat bul en promotiediner verorberd zijn! Als ik tenminste ooit aan een eind kom. Het bederft in ieder geval mijn vacantie.

Jo maakt het goed. Th. is, zooals je weet, een paar dagen uit, maar er is nu een kletsgrage plaatsvervanger. Ik was er eergisteren, heb een stille hoop haar vanavond nog te treffen, maar dit is zeer speculatief. Vreemd, zooals geluk en ongeluk in elkaar

overgaan; het ééne moment ben ik werkelijk gelukkig, het andere verknijp ik me van pestilentie. Enfin, kom eens gauw hier om te praten. -

Vandaag ontving ik de Bladen; wel veel ter Braakerigheid; maar v. Klinkenberg is 100 maal beter dan vorig maal! Ook met Henny's kroniek kan ik *geheel* meegaan; voortreffelijk gezien, wat den Doolaard heeft en niet heeft. Helman eindigt in Delteil-achtige mopjes; toch wel aardig, maar dit sadistje moet even oppassen voor het Episcopaat!

Ik schrijf dezer dagen het scheldstuk. Weet je al iets van de copy voor het kankernummer? En bedachten jullie al een betere, fellere naam? Ik zag met blijdschap, dat v. Wessem die titel althans nog niet letterlijk aankondigde.

Ook zend ik, nu alles compleet is, de copy voor het boek naar Querido. Ben benieuwd, wat hij er van zal zeggen. Adwaita heb ik gedeeltelijk omgewerkt; een verschrikkelijke bezigheid.

Gisteren een brief van Henny M.; hij wil samenkomen met ons, tusschen Lunteren en Eibergen, d.i. dus wel ongeveer bij de Drogenapstoren. Ik schrijf hem vandaag even.

Met de Liga's schijnt het goed te gaan. Er komen nog altijd leden. Joris is in Parijs. In Groningen staat de zaak ook op poten nu. De filmpers begint te schelden; ik heb hier een prachtig stukje uit ‘Film’ (een schuw prollenblaadje) over het verband van het achterste van Hendrik Scholte en de filmkunst. Zond Pelster me; lezenswaard!! - Ik schreef voor I 10 over ‘Jazz’, met daarvan ook goede photo's, die echter, vrees ik, door Arthur's uitstedigheid, niet meer tijdig geclicheerd zullen kunnen worden. Ook kocht ik een Remmington portable, waarop ik duitsch tik! Umlaut een kruis!

Gerda is weer hier. Verder nog geen logé's. Schrijf dus nog p.o., of je eventueel komt. Ik weet niet, hoe de plaats moet worden verdeeld, maar er is allicht ruimte.

Met een hart. poot
t à t
Menno

Groet ook de oudelui hart. van me. En vice versa heb je ze.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 7 juli 1927

aant.

aant.

aant.

Zutfen: 7 Juli '27

Beste Menno,

Wij maken het allen even best als jij. Corry is weer aardig boven Jan, het afscheid was beroerd: ze blijft zoo alleen en kan er slecht tegen. En ik heb mij vol goeden moed op het werk geworpen; voorloopig Nederlandsch en het lezen van Stendhal

('Chartreuse de Parme'). Dan ga ik schrijven. Die critieken voor De Gids zijn *beide* terecht, Beversluis was in een *gleuf* gegleden!! Dat kan ik hem natuurlijk niet kwalijk nemen.

Ook hier weinig nieuws. Verbiest heeft de 30e gepoogd de mij toekomende kwart maand salaris nog door den neus te boren; wat hem, dank zij Jobs, niet gelukt is. Arntzenius is toch ook een lul van een vent: over schadevergoeding had hij heelemaal niet gesproken. Zoojuist heb ik hem over dit optreden een venijnige brief geschreven. - Van A'dam tot hier reisde ik met Polly Obdam, die drie weken in Z. logeert. Dat kan wellicht gezellig worden.

Wat betreft de logeerderij: a.s. Dinsdag ga ik naar A'dam om Van Beinum bij z'n huwelijk te assisteeren. Hij drong daar sterk op aan. Diezelfde week komt tante Mien hier logeeren, wat mede een beletsel tot verdwijnen moet worden geacht! Het zal dus nà de volgende week worden, wat *mij* aangaat. Schikt het jullie dan? Of kan jij vóór dien hier komen? Het zou n.l., nu ik juist weer met werk op stoot ben, onverantwoordelijk zijn bij jou te gaan luilakken. -

Inderdaad: Van Klinkenberg uitstekend, zóódanig, dat ik moet zeggen, dat jij er je in je onderschrift wel wat makkelijk afmaakt. Er zal trouwens tusschen ons, naar aanleiding van 'Het schoone Masker', ook nog wel iets te praten zijn.

Wat scheldstuk betreft: herinner jij je iets waar ik, blijkens uitlatingen, erg de pest aan heb. Mijn stemming is momenteel zoo idyllisch-klein steedsch, dat ik niets kan bedenken.

Tot hoelang blijft Henny in Lunteren? Zouden jullie misschien Zondag, van beide zijden, in Zutfen kunnen komen?

Ik stop. Succes met je dissertatie. Hoe duur koop je een Remington?

Hartelijke groeten speciaal aan Jo en verder aan je familie.

Poot,

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Eibergen, 10 juli 1927

aant.

aant.

Eibergen 10.VII. '27

Beste Dirk,

Het is jammer, dat je a.s. week niet kunt komen, aangezien het juist prachtig schikt. Kun je niet eind van de week een paar dagen? Daarna kan ik natuurlijk ook in Zutfen komen (deze week om interne redenen minder goed), maar iedereen zou je aanwezigheid hier op prijs stellen.

Over het Masker zal inderdaad te praten zijn. Ik hoop v. Kl. uitvoerig te schrijven; maar je begrijpt toch, dat zonder wéér talrijke pagina's een discussie vliegen-afvangen zou zijn geworden; daarom liet ik alles verder blauw blauw, juist omdat ik het ditmaal een uitstekende commentaar vond. Trouwens, vriend, laten wij geheel zwijgen;

Augustus Defresne, heimelijk ontsticht over den roof van Charlotte Köhler door Henricus Scholte, beveelt het ons alle drie in gemoede aan, zooals je zeker in de ‘Groene’ las. Ik ben benieuwd jouw opinie te hooren over het complex dat deze listige psychoanalyticus toch vrij doorzichtig heeft afgereageerd, al heeft hij (natuurlijk!) eenig gelijk. De erotische Ausschweifungen, die ons aangekondigd worden, zijn prettig om nog in het vooruitzicht te hebben.

Ik hoop, dat je hiermee voorloopig nog niet in verband zult brengen het feit, dat ik j.l. week bij nacht en levensgevaar in den huize Planten doordrong; daarover mondeling meer. Het geheel was van een beroerde romantiek en vreemd belicht door onophoudelijk weerlichten. Het was heel raar... ten deele een geluk zelfs, door het onverwachte. Daarover, nogmaals, mondeling meer! Kom! Van luieren hoeft hier toch geen sprake te zijn! Ik arbeid aan mijn dissertatie!

Ik kon vandaag niet komen, met Henny, had je anders natuurlijk al eerder geschreven. Ik weet niet, hoelang hij blijft; tracht met hem een afspraak te maken, ik kan doorsneedelijk wel.

Hart. gr. v.h.t.h.
en een hart. poot van
je Menno

N.B. Dit proefje van het Ligapapier. Pelster heeft o.a. Raskolnikov al ter beschikking!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 13 juli 1927

aant.

aant.

Z: 13 juli '27

Beste Menno,

Allereerst een afspraak: Henny komt met eega a.s. Zaterdag naar Zutfen en hoopt ook jou hier te treffen. Jij kunt ‘doorsneedelijk’ wel, dus ik reken op je komst zoo vroeg mogelijk. Deze week naar Eibergen gaat niet: vanwege tante Mien immers. Die gaat volgende week Dinsdag weg. En dan zit ik in mijn maag met dat Kankernummer. Wij zullen binnenkort wel eens moeten vergaderen.

Van Wessem schreef, dat het niet erg liep. Heb jij al gezonden? Doe het dan gauw. Ik weet nog steeds niets. De Joden, de Socialisten, de Zondag, Kliekgeest bij de S.D.A.P.?? De Vrouwen? Verdomd, het is lastig.

Ben ontzettend benieuwd naar je ‘romantisch avontuur’.

Gisteren een dag in A. geweest. Eduard is nu in den Hemel gehuwd. Verder vele bekenden gesproken: Joris, Enny de Graaff, Wybo, Jacques v. B., Peggy, enfin de heele kluit. Ook Defresne glimlachend en bemoedigend toegeknikt. Ik wist niet, dat iemand van 25 jaar wonderkind kon zijn; ik dacht dat men dat meer op zijn 15e was. Wat deed hijzelf op onzen leeftijd... de psychologie van den Reinaert. Ongetwijfeld

heeft Henrik dit complexje veroorzaakt. Vandaar de sexualia, waar *H*. nu juist aan bezig is, die *ik* al achter den rug heb, en waar *jij* nu eindelijk wel eens aan toe mag komen. Of...?? Mijn zegen!

Liga-papier doet het uitstekend. Zeg, schikt het misschien, als ik *volgende week Dinsdag* kom logeeren? Eerlijk zeggen. Want wat mij betreft, ik kan ook laat in den Zomer natuurlijk. Als wij maar eens kunnen lullen. Schrijf even hoe laat je arriveert Ztd.

Hartelijke poot en groeten v.h.t.h.
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 2 augustus 1927

aant.

aant.

Zutfen: 2 Aug. '27

Beste Menno

Behalve om je oudelui te bedanken voor hunne hartelijke gastvrijheid, mogen deze regelen dienen om je moeder in het bijzonder te loven voor hare attentie mijn bril te vinden en dezelve op te zenden. Je wilt een en ander wel overbrengen.

Intusschen ben ik weer grondig aan den arbeid getogen. Maar morgen en overmorgen zit ik in Amsterdam: redactievergadering (ik ontving, na dringende alarmeeringen, niets...) en verder een verzoek van Merkelbach om een onderhoud. Waarschijnlijk over dat tijdschrift. Ik zal een van die zotte stukken van Slauerhoff maar in het Kankernummer zetten. Schrijf jij ook nog iets: 11 Augs uiterlijk moet Qu. de copy hebben; je hebt dus nog even den tijd!

Schiet Otto op? Denk ook nog eens aan je drama; en aan die novelle, waaraan ik nog herinner, dat je destijds werkte. Is die af?

Ik verzink in Franck, Sperber en Kaiser's Gas. Tot schrijven weinig tijd beschikbaar. Maar geldnood zal me wel gaan dwingen. Verder geen nieuws. Je komt, voordat je naar den Haag gaat, dus minstens een dag hier!

Hart. gr. aan ouders, zusters, Gerda en broeders; bijzondere aan Jo; en jij zelf een poot,
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Den Haag, 17 augustus 1927

aant.

aant.

Haag 17.VIII. '27

Beste Dirk.

Ziehier de zee, zooals ik haar nog niet gezien heb. We richtten een Nederl. Filmliga op. Vanavond bij Capi groote filmdraaierij voor het Ligabestuur: Nju, de Straat, Raskolnikov. Ik sprak Arthur uitvoerig. Er komt een ligablad.

Hart. gr. ook aan ouders
Poot
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Den Haag, 23 augustus 1927

aant.

aant.

den Haag den 23.VIII. '27

Beste Dirk.

Je brief kwam vanavond, dank voor dit levensteeken. Ontving je overigens mijn kaart? Ik meen uit je brief op te maken, dat je nog totaal niets van me gehoord had. Ik ben daar nieuwsgierig naar, aangezien ik met dezelfde post een ‘officieele’ kaart aan Jo verzond; maar ik hoorde nog geen woord. Mocht je dus dit stuk werkelijk niet ontvangen hebben, schrijf me dat dan nog even p.o., wil je? Ik ben altijd ongerust, als ik niets van Jo hoor; je begrijpt, dat dat uit de altijd wankele toestanden daar voortvloeit, want allicht heeft ze geen tijd gehad en is mijn zorg dus (als in 90% van dergelijke gevallen) volkomen misplaatst.

Op mijn briefkaart schreef ik je één en ander over ‘zaken’; vermeldde niet, natuurlijk, dat ik ook Corry op de Kring even sprak. (Het was er overigens als gewoonlijk). Helaas kan ik je momenteel geen enkele persoon met geldschietersneigingen voor haar aan de hand doen; mijn familie hier is zelf als de ratten, vreten bij wijze van spreken stroo, ik zelf ben in zoo inferieure conditie, dat ik hier vrijwel zonder luxe leef. Wel heb ik eventueel altijd de credietbrief, maar die raakt aardig op en moet nog lang mee. Ik zou daarvan alleen geld op zéér korte termijn kunnen voorschieten zonder de oudelui er in te betrekken. Zoek dus, indien mogelijk, een betere weg; maar schrijf, in het uiterste geval, dan neem ik het er natuurlijk af en stuur het haar p.o.

Van ‘Napoleon’ weet ik nauwelijks iets meer dan jij. Het is een grand gala zaakje voor fancyprijzen; ik ga er dus *alleen* heen op vrijkaarten. Maar daarover schreef Bep me niet; ik antwoordde haar naar Parijs, kreeg echter nog geen antwoord. Zoo weet ik niet, wanneer ze terugkomt, niet, of er vrijkaarten disponibel zijn. Maar kom in ieder geval over, dan reizen we b.v. Zaterdag over Tiel terug, we kunnen daar

logeeren. Mocht je niet komen, dan zal ik zien a.s. Maandag op doorreis in Zutfen over te blijven. In ieder geval vertrek ik hier einde der week.

Zooals ik al schreef, geld heb ik nauwelijks en ik leef eenvoudig en vrij eenzaam, werkend. Het moet opschieten, ik wil aan deze geschiedenis niet te veel tijd verknoeien. Maar het opscharrelen van feiten is een criant vervelend en bovendien nog tijdroovend werk.

Woensdag j.l. hebben we ons bij 'Capi' in films begraven. Pelster schreef, dat ze Vrijdag doorgekeurd hebben, tot ze lijk waren. Jordaan schijnt zeer lastig te worden en al maar over de UFA te meieren; hij moet tijdig beteugeld worden. Materiaal is er overigens genoeg, en zeer interessant ook. 'La Roue' is verouderd en alleen bij fragmenten nog aanzienbaar. 'De Straat' is heel goed. Verder hebben ze nog hoopen laten draaien, waar ik niet bij kon zijn. - De flubber (van Wessem) heeft ook zijn blaadje voor elkaar; het is vrij aardig opgezet, moet echter liefst niet gaan concurreeren met het andere bewegende zaakje van Merkelbach, want dan zouden ze beide wel eens kunnen kelderen. 'Charlie Chaplin' las ik, is niet onaardig, veel gegapt, maar toch goed verwerkt. Ik kocht ook een nieuwe 'Vie de Stendhal' van Paul Hazard.

Als je dus komt, hoor ik wel iets. Anders stuur ik wel weer bericht naar Zutfen, als ik aanwaai. Schrijf echter in ieder geval even, als je mijn unieke foto van Scheveningen uit de lucht niet ontvangen hebt. (z.b)

Groet oudelui,
zelf een hartelijke hand van
je Menno

24 Aug. Morgen

Juist bericht van Bep; geen vrijkaarten. Ik kan dus niet gaan, want ben geheel platzak, moet nog reizen. Bovendien dringend bericht uit Amsterdam, om daar Vrijdagavond te gaan proefdraaien. Mijn gedragslijn is nu deze: ik laat Kurhaus loopen, ga Vrijdagavond naar A'dam, waar ik Zaterdagmiddag 2 uur nog in American moet zijn en ga Zaterdagsavonds naar Tiel. Kom daar dan eventueel ook. Ik schrijf Bep met gelijke post, dat ik niet kom. Laat me nu in ieder geval even hooren, wat jij doet.

Poot
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Den Haag]

Zutphen, [23 augustus 1927]

aant.

aant.

- Dinsdag -

Beste Menno -

Jij zit waarschijnlijk op bericht van mij te wachten, zooals ik op eenig levensteeken jouwerzijds. Gaat het goed? En zullen wij elkaar Vrijdag in Voorburg ontmoeten? Bep de Roos inviteerde mij n.l. - en zij schreef dat zij dezelfde uitnoodiging naar jou had gezonden - om ter gelegenheid van de Napoleonfilm in het Kurhaus over te komen en zij bood logeergelegenheid bij haar aan. Wat doe jij? Blijf je bij je oom of verhuis je naar Voorburg? Ik denk wel, dat ik ga. Heb alleen geen geld - althans niet genoeg - en weet geen weg te vinden.

Het is overigens hoog noodig, dat ik er een paar dagen tusschenuit knijp. Ik verstik hier door het voortdurend studeeren, zonder behoorlijke afleiding en aanspraak. Bovendien maak ik mij erg ongerust over Corry. Zij heeft geen geld meer, zelfs niet om voldoende te eten en vragen durft zij niet. Het is des te erger, omdat zij 15 Augs zich heeft moeten melden bij v/d Lugt om met repeteeren te beginnen en dit niet heeft kunnen doen daar zij zelfs geen reisgeld bezat. Als v/d Lugt dit nu voor contractbreuk aanziet, is zij voor een jaar werkloos. Zou nu niemand haar een bedrag kunnen leenen voor den tijd van 1 maand (dan ontvangt zij salaris) opdat zij tenminste in de gelegenheid is haar betrekking te aanvaarden. Deze toestand is toch al te gek! Ik heb haar alles gestuurd wat ik aan schamel honorarium had ontvangen, maar het is nauwelijks voldoende om de eenvoudigste schuld af te doen, natuurlijk. -

Schrijf me even hoe dat gaat met die film. Of weet jij er niets van? Is Bep al terug uit Frankrijk?

Hartelijke poot
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Den Haag)

Zutphen, 24 augustus 1927

aant.

aant.

Zutfen Woensdag

B.M. -

Zoojuist ontving ik briefkaart van Bep, waarop zij mij aanraadt aan jou te vragen om ook een plaats voor mij te bespreken. Doe dit dus even als je wilt. Schrijf tevens of smoking noodzakelijk is: ik las n.l. ‘Gala-voorstelling’. Zouden er geen perskaarten te krijgen zijn?! Kan jij dat ook informeeren. - in elk geval tot Vrijdagavond! Ik kom in de loop van den dag. - Dit in haast.

Hart. poot
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan

Menno ter Braak [Den Haag]

Zutphen, 24 augustus 1927

aant.

aant.

aant.

Zutfen 24 Aug's '27

Beste Menno

Laatste bericht! Vanavond kwam je brief en je kunt gerust zijn als je de gevolgtrekking wilt maken: de K.L.M.-kaart kreeg ik destijds. Met ‘bericht’ bedoelde ik in dit geval: betreffende die filmvertooning. - Ook de kwestie met Corry's finantiën is, dank zij Arthur, zonder moeilijkheden gered.

Maar nu ter dringendste zake. Jij gaat dus Vrijdagmiddag naar A'dam en komt noch op de filmgala, noch bij Bep logeeren. Dat is jammer. Want nu zullen wij elkaar waarschijnlijk niet kunnen zien. Ik was n.l. van plan om te gaan, zooals je uit mijn briefkaart van vanmiddag zult hebben gemerkt, en wilde bijv. tot Maandag in Voorburg blijven. Maar als jij geen kaarten koopt (of hebt gekocht) noch voor mij noch voor Bep, dan blijf ik maar weg, want persplaatsen geven zij blijkbaar niet. Of kocht je toch voor Bep? Over deze zaken zal ik haar morgenochtend even opbellen, dan heb ik direct antwoord. Dat gala zou desnoods nog gaan, die fl 4 -... vooruit, - maar dan wil ik ook de zekerheid hebben dat ik erin kan: een reis naar den Haag zonder Napoleon zit er momenteel allerminst aan.

Ik ga, onder geen omstandigheid, dus naar Tiel. Of ik zit Ztd. nog in Voorburg, of ik blijf hier. Want 3 Sept. moet ik naar Amsterdam; dat wordt me allemaal te kostbaar.

Mocht je nu a.s. Maandag langs Zutfen komen, dan schikt het helaas bijzonder slecht als je zoudt willen afstappen bij ons. Oom Jan uit Leiden met nog eenige geweduwde lieden zijn dien dag per auto bij ons gelogeerd. Dat zou dus - mede gezien de neerslachtigheid van denzelve - een weinig opwekkend bezoek worden voor jou en een mogelijke onwennigheid bij hen veroorzaken. Kom dus in Sept. nog eens een ‘autonome’ logeerpartij houden.

Om dus te resumeeren: morgen bel ik Bep op en bespreek alles met haar. Dan hoef jij je geen zorgen meer te maken over tegenstrijdigheden die zich eventueel voordoen. Het zou het beste zijn, als ik maar stil thuis bleef, maar in die Nap zit een mooi stuk copy. Schrijf vóór 10 Sept. als je kunt nog een Vr.Bl.-artikel over Huizinga-Arntzenius!

Ik word gek van dat Nederlandsch-studeeren. Hoe grondiger je het doet, hoe meer moeilijkheden je ontdekt. En dat alles te moeten onthouden, paraat te hebben, god betere het!

Het beste met Jo.

Vraag in A'dam eens of ik haast geld van ‘Erts’ krijg!!

Hartelijke poot,

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak

aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 11 september 1927

aant.

aant.

Eibergen den 11.IX.1927.

Beste Dirk.

Ditmaal heb ik weer bar lang niets van me laten hooren; ik sta beschaamd. Als je wist echter, hoe het me hier dikwijls te moede is, zou je het me (als daarvan onder ons nog sprake zou kunnen zijn) zeker niet kwalijk nemen. Er zijn tusschen Jo en mij dingen gebeurende, waarvan ik zelf de draagkracht nog niet ken en waarover ik moeilijk kan schrijven; we moeten praten. Ik hoop a.s. Dinsdag weer naar N. te gaan en dan tenminste iets te bereiken. Het is tusschen haar en Theo daarenboven weer ellendiger en uitzichtloozer dan ooit; je begrijpt, hoe zij den winter ingaat! Ik voorzie nu werkelijk, dat het in ieder geval zóó spaak moet loopen. Maar wat dan! Enfin, we moeten daarover en over aanverwante quaesties noodig praten; ik ben er aan toe en zie tegen Dinsdag op. Pas daarna zal ik ook kunnen bepalen, wanneer ik weer naar Amsterdam ga; in ieder geval uiterlijk morgen over een week. Als jij nog in Zutfen blijft, zou ik het dan graag zoo inrichten, dat ik een dag bij je over kon blijven. - Soms stijgt er een zeepsop van eenzaamheid hier uit het land op, hoorbaar, voelbaar, eetbaar. Waarheen gaan wij, Dirk (*niet* Coster)? Ik weet het niet, ben zelfs van zins binnenkort naar een betrekking te gaan solliciteeren. De promotie schiet wel zoó wat op, maar het duurt lang. En ik voel, dat het zaak wordt van de ouderlijke centen afstand te doen en iets aan te pakken. Tegen Nov., Dec., of zoo. - Het is een zonderlinge, maar aanvaardbare gedachte te denken, dat weinig menschen den dood van ons soort individuen zullen betreuren, werkelijk betreuren. Daarom zijn we ook nog steeds in leven, om hun de gelegenheid te ontnemen te doen alsof. -

De ‘zaken’ staan in de wereld, voor zoover ik weet, niet veel anders dan anders. Tenslotte heb ik toch nog met veel luidkeels lachen en stil genoegen de ‘Ergernissen’ gelezen. Bij elkaar is het een zot stel uitspraken, maar nog al geslaagd, wat variatie betreft. Erich is op zijn best! Ook Kuyle en Donker zijn zeer geslaagd, terwijl de heer Kelk in fragmenten bij mij tot lachparoxismen aanleiding heeft gegeven. Daarentegen vind ik Coenen, Chasalle en Koster mislukkingen. Toch: als geheel niet kwaad en soms wel een prettig scherp nummertje! Zooals je zeker las, heeft de N.R.Ct. er zich eigenlijk aan geërgerd en dat is veel waard. (Ik lees juist een zoo bedonderd slecht stuk van Hopman over ‘slechte romans’, dat ik hem niet meer als criticus wensch aan te zien). - Met de Filmliga zullen we 24 Sept. beginnen; nadere bijzonderheden ontbreken nog, maar er is een goed programma, naar het schijnt. Morgen confereert men met het hoofdbestuur van den Bioscoopbond. - Zag jij ‘Napoleon’? Hoe beviel het je verder tijdens je verblijf in den Haag, waar we elkaar zoo zeldzaam passeerden? - Verder heb ik een invitatie aangenomen, om in October te Rotterdam voor de Kunstkring aldaar een lezing over het jonge Ned. proza te houden. Een wegens schaarschheid van het product moeilijke taak, die echter door een honorarium van *f* 40 wel ietwat verzoet wordt. - We hebben verder een proefnummer van het ligaorgaan, ‘De Explicateur’, in elkaar gedraaid, dat onder redactie van Constant, Jordaan, Henrik en Joris zal verschijnen. Hoe zit het intusschen

met het beweeglijke blad van Merkelbach? We konden daarover laatst geen uitsluitsel krijgen. - Onderwijl bestudeer ik de Comte de Lautréamont, waarvan ik hier toevallig een (goede) vertaling van Stärcke in handen kreeg. Ken je hem? Ik zeg: bestudeer, want het is mij voorloopig een interessant aenigma, dat ik in het fransch moet zien te krijgen.

Voor de Bladen heb ik een marginalium gezonden over het geval Smeding, naar aanleiding van het interview in den Gulden Winckel. Dat blad wordt ook hoe langer hoe beroerder! Uitroeiing van hetzelve en vooral Pannekoek lijkt langzamerhand niet ongewenscht.

Schrijf eens, wat je plannen zijn. En hoe het leven staat (we zijn, ondanks alles, nog niet zoover, als Veth insinueert). Groet ouders van me, wees van de mijne gegroet.

En zelf een hart. poot van je

Menno

Het is je zeker wel ter oore gekomen, dat ik in Amsterdam Corry toevallig nog even sprak.

Hoe gaat het haar nu?

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 12 september 1927

aant.

aant.

aant.

Zutfen: 12/9/'27

Beste Menno. -

Gelukkig, dat je eens hebt geschreven. Ik begon mij ongerust te maken en zelf had ik zoo weinig tijd en nog minder nieuws, dat ik op een brief van je wachtte om terug te schrijven. - Waar gaan wij heen? Inderdaad. Ook mij schijnt het hoe langer hoe onoplosbaarder toe een bevredigend perspectief te vinden in de chaos van gevoelens en gebeurtenissen die ons belegeren. Maar toch, geloof ik, sta ik er momenteel zoo al niet beter voor dan toch ongeschokter als jij. De zaken gaan vrij rustig. Alles is weer geregeld. En al mijn aandacht richt ik, noodgedwongen, op mijn studie. Het is eigenlijk jammer, dat je niet, zij het ook in het kort, de toestand hebt aangegeven tusschen jou en Jo. Nu is het zoo moeilijk om er iets over te zeggen. Vergis ik mij niet in dezen, dan meen ik te mogen herhalen wat ik je steeds heb gezegd: hak de knoop door d.w.z. dring aan dat *zij* de knoop doorhakt, al moet zij dan ook missen wat haar lief is. Want dit leven vergalt en verbittert alles. Zie een baan te krijgen, en trouw met haar.

Misschien sla ik de plank, door dit te schrijven, volkomen mis. Dan vindt dat alleen zijn oorzaak in gebrek aan gedifferentiëerde kennis omtrent de dingen die zijn

gebeurd. Kom dus in elk geval een of twee dagen bij me. Vóór October zal ik wellicht niet naar A. gaan; misschien een dag om de filmpjes te zien van de Liga.

In Voorburg was het heel prettig. Ik bleef er meer dan een week, heb 'Napoleon' gezien die bij fragmenten subliem was, maar als geheel zeer tegenvalt, en niet haalt bij de Russische. Dat was zelfs bij deze slechte vertooning te constateeren. Verder vaak in Scheveningen gezeten, en gewerkt. Bep is een wonderlijke vrouw.

Die krant van Merkelbach zal half Nov. verschijnen, geloof ik: over tooneel, film, dans, voorzoover deze door beweging zich verwezenlijken, oncritisch, met foto's en teekeningen. Over eenigen tijd verschijnt er een prospectus.

Als je die lezing in R'dam houdt, ga ik mee. Wie pik je uit: dat proza is zóó armtierig... Houwink, de Boer, 'Colmjon' (ha, ha...)? Ik wil dat graag hooren.

Schrijf je nog wat voor De Bladen (Oct.) behalve het Marginalium? Over Amerika? Er is copygebrek, en ik heb geen tijd om iets te schrijven. Help ons als je éenigszins kans ertoe ziet!

Kerel, hou je goed, het beste. Groet Jo hartelijk van mij.

Tot spoedig ziens dus! Mijn eerbiedige hulde aan je ouders,

een poot van

je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Zutphen]

Amsterdam, 29 september 1927

aant.

29 September 1927,

Beste Dirk

Dank voor je kaart. Ik verrek van de ambtenaarsdrukte, het is geen leven, dat Cavalcanti mij bereidt. We spreken elkaar dus Zaterdag weer. Voorloopig afspreken eten, tenzij we met Cavalcanti ergens te eten gevraagd worden, hetgeen niet waarschijnlijk.

Bep vraagt je, voor de N.R.Ct. een 'men schrijft ons' te maken; zij is in Brussel. Daarvoor hierbij een plaatsbewijs, dat *met je invitatie, die je als lid al ontving*, als toegangsbewijs dient. Ik sta als Liga-portier aan den ingang. Ik regel de zaal, alsof het bij Klaassen in Eibergen was. Zoo heb ik een aardige vrouw naast je gezet; het blijft een verrassing wie.

Tot *Zaterdagmiddag half drie* dus! Een programma kun je in de zaal krijgen; het is nu nog nat. Als Cavalcanti niet komt, is de blamage werkelijk niet te overzien. Maar hij zál komen!

Hart. poot,

gr. aan ouders

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 4 november 1927

aant.

aant.

Z: 4 Nov.

Beste Menno -

Graag. Ik kom dan maar Zondagochtend. De Zaterdagavond heb ik te veel noodig. De lezingschrijverij gaat mij benauwen en erger: vervelen. Toch kan ik het niet willens en wetens slordig of slecht doen. En op improviseeren kan ik het ook niet laten aankomen. Drie kwartier is verrekt lang: ik hoorde dat vanavond aan Rutters. - 'Rythme' is verschenen. Ziet er goed uit. Merkelbach over Hilde Wagener is om het te besterven.

Smoor verliefd! Ik zal een n^{o} meebrengen plus Groene. Stuk over Entr' Acte schreef ik Woensdag en dat is met foto ook al weer het huis uit. Ik zal blij zijn, als ik weer aan Brugmans & Kernkamp bezig kan zijn.

Mijn trein arriveert dus *11u. 19*.

Hart. gr. v.h.t.h.

Poot

je Dirk

De heer Elzas doet de groeten aan het labbekakje.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Amsterdam, 24 november 1927

aant.

A'dam den 24 XI 1927

Beste Dirk

Hierbij het voorstel, dat je dus namens mij wel, met of zonder gijntjes, wilt voordragen?

'Eva' heb ik uit. Het eind is minder dan de 3/4 begin. Toch wil ik juist graag dit boek als 'het' cadeau van je hebben. Laat mij dan de band betalen, anders wordt het te duur.

Verder nog geen nieuws.

hart. gr. ook aan oudelui

en poot

je Menno

N.B. Juist komt Kuyle hier, met wien ik de zaak eingehend bepraat heb. Hij is te winnen, wil het nieuwe blad in ieder geval, als de basis gevonden kan worden, uitgeven.

Om dubbele koopen te voorkomen: ik kocht gisteren in drift 'Eva' al, maar zal dit ex. graag uit je handen met inscriptie aanvaarden.

Kuyle wil een speciaal Anti-Nu-nummer van de 'Gemeenschap' *zeer binnenkort* uitgeven. Schrijf hem daarover!!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Eibergen, 29 november 1927

aant.

Eibergen den 29 Nov. 1927

Beste Dirk

Zooals mijn plan was, ben ik voor eenige dagen naar Eibergen gegaan en zonder Ligaconflicten of dergelijke denk ik tot Zondag te blijven. Wij waren eerst nog in Tiel, waar ik waarschijnlijk te veel gedineerd heb, althans afgrijselijk ziek ben geweest met onaangename gevolgen mijn naam waardig, waarschijnlijk van te copieus dineeren. Intusschen is dus de vergadering van medewerkers geweest, liefelijk ingeluid door Cel 2 in de 'Groene'. Hoe in godsnaam is die vent dat te weten gekomen? 'Miel' zeker waternijdig!? Nooit meer genegen boekjes van de heeren uit te geven! Overigens m.i. de beste plaats, om dit zaakje even voor het forum nader toe te lichten. - Schrijf me eens gauw, welk verloop de zaken genomen hebben. Ik ben zeer nieuwsgierig. In ieder geval zijn er zeker de noodige woorden gevallen! Schrijf!

Het geval Pisuisse heeft jou natuurlijk om bijzondere redenen nog sterker getroffen dan mij. Die kerel heeft goed geschoten! Wat zat er achter?

Met Kuyle ben ik tot overeenstemming gekomen over de uitgave van het filmboek. Alleen de naam is nog niet voorradig. Er komen plaatjes in en zoo; band van v. Ravesteyn. overigens wilde K., zooals ik je al schreef, een anti-Nu-nummer uitgeven, met als omslag het omslag 'Nu' met een roode potloodkras er door. Een subliem idee! Als je er hem nog niet over geschreven hebt, doe het dan alsnog. O.a. jouw stuk tegen Am en Is zou daar uitstekend en sensationeel tot zijn recht komen.

Tijdens je afwezigheid heb ik nog een gevaarlijk terrein betreden, n.l. de verhouding van film en muziek en ter completeering van het boek een stuk over film- en muziekrhytme gepend.

Vanmiddag was ik in Neede. Het leven is droevig. Ik weet er niets meer van, weet alleen, dat ik geen andere mogelijkheid heb, dan deze, die me niets dan herhaalde ellende brengt. Een ellende, die altijd nog te verkiezen is boven een middelmaatstuk. Dat is ook het eeuwige conflict. Maar g.v.d., we weten er nu beide al te veel van. Naïeve oplossingen als 'weggaan', 'huwen', 'wat anders' zijn onzinnig.

Beste kerel, tot ziens!

Een hart. poot
je Menno

Kuyle wil een speciaal Anti-Nu-Nummer van de ‘Gemeenschap’ *zeer binnenkort* uitgeven.
Schrijf hem daarover.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Amsterdam, 30 november 1927

aant.

aant.

aant.

Amsterdam, 30 Nov '27

Beste Menno.

Eerst zakelijk: met meerderheid van stemmen is Zondag besloten onderhandelingen aan te knopen met ‘de Gemeenschap’ en, zoo dit compromis mocht mislukken, om De Vr Bladen tot elken prijs in stand te houden als eenig orgaan in Nederland dat, bij voorkomende gelegenheden, tot vrije tribune kan dienen. Over redactiewijzigingen is ditmaal nog niet gesproken, zijnde van later zorg. - Het Cel 2-tje was fijn: door Van Dam geïnspireerd! Ja, ik denk wel dat Em. de pest in zal hebben. In elk geval prettig, dat je filmboek uitkomt, als Q. zoo kinderachtig zou zijn om het andere werk, wegens *onze* conflicten, te weigeren. Over het anti-Nu-Nummer zal ik Kuyle schrijven.

Door het geval-Pisuisse ben ik Zondag geheel uit het lood geslagen. Temeer daar de oorzaak van dit optreden (veel te reëel om nog romantisch te zijn) een verhouding is, waarin ik ten opzichte van een ander heer verkeer. Jij trouwens ook. Alleen: mijn tegenstander heeft reeds publiekelijk geannonceerd, dat hij hetzelfde zou hebben gedaan. Wat ik volkomen kan onderschrijven. Het is dan ook geen angst die mij trof, meer de naaktheid, de directheid, de persoonlijkheid van het feit.

Vroeger is Kuiper met Jenny G. getrouwd geweest (hadden 2 kinderen). Toen is zij met P. er van door gegaan, van haar kant grootendeels berekening. Toen heeft zij dit jaar Kuiper bij het gezelschap van P. gebracht en (omdat zij van K. scheen te houden) er is weer een verhouding ontstaan tusschen hen, die Pisuisse tot het uiterste razend heeft gemaakt, zoodat hij hem heeft ontslagen. De wanhoop en de geldnood deden bij K. de rest en ziedaar hoe deze oplossing de eenige bleek te zijn en dit ook ongetwijfeld is. Zoowel *K.* als *P.* schijnen geen wezenlijke uitkomst te hebben gezien: zij hielden beiden van J.G., die weer op haar beurt (en manier!) van hen hield.

En om nu tot het persoonlijke te komen: Willem heeft dan aan een soupertje Zondag gezegd, dat hij hetzelfde zou doen zoodra zijn vrouw er met een ander liefdesbetrekkingen op na hield: hij trekt dus de parallel-Kuiper, die destijds in die omstandigheden verkeerde, en poneerde het als ‘eenige oplossing’. Hoe, overigens, de kwestie met Emmy zich zal ontwikkelen, is weer onvoorspelbaarder dan ooit. (De

verhouding tusschen mij en Corry is ten einde. Niet om Emmy alleen (daarvan heb ik met haar niet gesproken) maar in zichzelf is dit voor mij onmogelijk geworden. Overigens trachten wij 'goede vrienden' te blijven.) Maar sinds Zondag (of eigenlijk sinds vandaag voor twee weken) is Emmy tot de ontdekking gekomen, dat haar gevoel voor mij zich op onnaspeurbare doch snelle wijze overrompelend ontwikkeld heeft; wat, helaas, nog steeds haar liefde voor Willem niet deert, maar wel ernaast een woekerende kracht blijkt. Woensdag spraken we, ten einde raad, af elkaar niet meer te zien. Expres ging ik verleden week op reis omdat ik haar Donderdag kon opbellen en zij mij. Dit wilde ik voorkomen. Vrijdag krijg ik in Zutfen een wilde brief: zij had mij opgebeld en verlangde. Een brief om gek van te worden. Zondagavond, na de vergadering, lang in den avond geloopen, gisteren weer een afspraak gemaakt, in een taxi gezeten. Enfin: wij zijn verder van onze goede voornemens verwijderd dan ooit, en de gevoelens laten zich minder bedwingen dan tevoren. Hoe het nu moet... ik weet het evenmin als jij in jouw geval. Ik geloof ook, dat wij in godsnaam maar, zonder scrupules, moeten aanvaarden wat wij nog kunnen krijgen aan liefde bij haar van wie wij eigenlijk *alles* wenschen. Maar dat tersluiksche maakt zoo nerveus en bedroefd, en tenslotte wordt elk afscheid dan zoo eenzaam en pijnigend. Er zijn geen naïeve oplossingen mogelijk: er is òf geen oplossing, òf het doodelijke schot. Het is jammer, dat je juist nu in Eib. bent. Want ik heb niemand om mee te praten over al deze dingen. Houd dit volstrekt geheim! Dat begrijp je natuurlijk.

Houd je goed, kerel! Tot Zondag. Ga maar niet meer naar Neede.
Hartelijke poot,
je Dirk

Groet je ouders

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 17 december 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Eibergen den 17 Dec. 1927

Beste Dirk.

Sedert eenige dagen hier weer geacclimatiseerd, aan het werk. Een hoofdartikel tegen de Telegraaf geschreven. Merkwaardig overigens, hoe dergelijke polemische aangelegenheden je plotseling op eenigen afstand vrij onbelangrijk gaan schijnen! Het kostte me eenige moeite de vereischte temperatuur te bereiken; maar door me het verwaten aangezicht van den jongeheer Arntzenius voor den geest te roepen, gelukte dat tenslotte toch.

Natuurlijk... ben ik bezweken, ondanks onze afspraak. *Getergd* om te bezwijken. Mijn moeder zou gaan (naar Jo, begrijp je al), kon niet, zei toen tegen mij: 'Jij zult wel willen gaan!' Wat kon ik doen dan ja zeggen? En gelukkig was het ditmaal niet ellendig, maar goed. Zooals soms iets plotseling reusachtig goed kan zijn. Ik heb mijn hart over de diverse dingen, die me bezwaarden, uitgestort, ook nogal scherp hier en daar; en zij is nu eenmaal een vrouw, die begrijpen kan en wil. Er is merkwaardig weinig Strindbergsch in onze verhouding, dat is één geluk, want anders had ik het al lang niet meer volgehouden. De momenten, waarin me de hopeloosheid niet overvalt, zijn daarom ook zoo goed. Gelukkig vertoonde de heer des huizes zich slechts eenige seconden, waarin hij echter nog kans zag, om over Pisuisse te beginnen! Er staat nu een radio: het samen zoeken van Daventry blijkt een bijzonder genot. Hoe ging het jou? Je zit nu zeker weer te Zutfen; ik stuur daar dit epistel maar heen.

Je krijgt van me een uitvoerige kroniek over 'Eva' voor het Jan. nummer der Bladen. Dirk C. zond me n.l. het stuk terug met de verontschuldiging, dat hij er zelf aan bezig was. 'Een lastig geval!' P.S. 'De naam van Top Naeff naast Smeding heeft me werkelijk geërgerd. Dit wordt me te onrechtvaardig. "Letje" wordt een relletje, gevolg van zich verkeerd op dit boek instellen.' Dat was natuurlijk meer in het bijzonder de oorzaak van het terugzenden. In ieder geval werk ik het stuk nu om (er staan in de inleiding, die als geheel blijft, inderdaad een paar 'onrechtvaardigheden') en waarschijnlijk breid ik het uit. Het kan dan een kroniek van het Proza in I worden. Amerika, dat ik zeker schrijf, bewaar ik dan voor IV. Goed?

Op *Vrijdag 30 Dec.* zal ik hier het publiek met films bezig houden. Kom dan ook, het kan wel grappig zijn. Joris komt draaien.

De enkel van mijn vader knapt al goed op. In het nieuwe jaar zal hij weer klaar zijn waarschijnlijk.

Schrijf eens gauw. Over alles.

Hart. gr. aan ouders en zelf een poot van je

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, [19 december 1927]

aant.

aant.

Maandag

Beste Menno. -

Je mag van geluk spreken dat het lot je - zonder woordbreuk of meineed - een belofte deed schenden. Mij verging het in de dagen dat je weg bent, minder goed. Ik heb Emmy niet meer gezien of gesproken; belde niet op en werd niet gebeld. Ik heb mij nu, met den moed der wanhoop, voorgenomen het erbij te laten en niets van me te laten hooren. Daartegenover staat, dat Corry, blijkbaar geladen met wraakgevoelens, het heeft klaargespeeld een sfeer in huis te scheppen waar Strindberg een voorbeeld

aan had kunnen nemen. Zij heeft gebruik gemaakt, om mij te pesten, van een systeem van verdachtmakingen van het minste allooi; iets zoo grofs en vulgairs, dat ik er werkelijk niet tegen op kan. Over de bijzondere feiten te schrijven is te onverkwikkelijk: misschien dus mondeling. Au fond vind ik het ontzettend zielig: ze houdt van me, en in haar benauwdheid doet zij deze rare maar onverdraaglijke sprongen. En *ik*, ik kan niet anders: het was een vergissing, het was kapot gegaan voor zoover het bestond (ik heb dat, geloof ik, altijd met opzet overschat) maar nu is het grondig dood. Ik dank God dat ik nu hier zit: twee dagen lang heb ik koorts gehad van nervositeit.

- Uitstekend die prozakroniek over Eva. Van Coster natuurlijk smoesjes: toen hij jouw stuk ontving had hij het boek nog niet eens uitgelezen, vertelde Henny M. immers. Stuur je het mij eerst, of aan Van Wessem? No 1. zal wel pas den 15en kunnen verschijnen, want er is nog lang niet genoeg *goede* copy.

Zaterdag sprak ik Kuyle, die tegen 20 Jan het anti-Nu-pamflet (los van de Gemeenschap uitgegeven) bij de boekhandel etc. wil hebben. Dus: vóór *10 Jan* copy inzenden aan de redacteur van het geval: *Lou Lichtveld*, *Koppeldijk*, *Abcoude*. Van Klinkenberg zond een alleraardigst artikel tegen Coster over de Montherlant. Op de Rythme-vergadering bewerkten Valentijn, Verkade en ik de uitzetting - zij het ook met zachte hand - van Van Booven en Maurits de Vries en de adopteering van Matthijs Vermeulen voor Parijsche beweeglijkheden.

Ik zal zien, dat ik 30 Dec bij jullie kom. Dat lijkt me ontzettend aardig. Van Wessem zat met plannen voor een Russisch nummer filmliga met het oog op ‘De Moeder’. Help hem een handje!

Er is verder hoegenaamd geen nieuws. Schrijf dus zooveel mogelijk voor De Bladen, en werk prettig aan de wetenschap. Ik probeer zulks ook, al gaat het slecht met het huis overhoop vanwege de aanleg der nieuwe centrale verwarming: lawaai en kou. Over mijn event. komst 30e hoor je natuurlijk nog nader. Schrijf nog eens, bitte. Ik ben wat somber, en uit het lood geslagen door de laatste gebeurtenissen.

Hartelijke poot van
je Dirk

Groeten v.h.t.h. en het beste met je vader's enkel.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

[Eibergen], 27 december 1927

aant.

aant.

B.D.

Hierbij de kroniek over Carry van Bruggen; omgewerkt zooals je ziet.

Dank nog voor je brief. Ik schrijf nu maar niet, aangezien het nieuws van feitelijken aard zeldzaam is en de andere dingen zich beter mondeling laten behandelen. Je komt a.s. Vrijdag? Schrijf nog even.
H.gr. v.h.t.h. en een hart. poot van
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 7 januari 1928

aant.

aant.

Beste Menno. -
Wanneer ga jij weer stadwaarts? Henny Marsman, die weer een beetje opgeknapt is, wilde ons graag op doorreis naar A'dam treffen in Amersfoort of Utrecht. Schikt het jou om a.s. Vrijdag te gaan; dan kunnen wij bijv. 's middags in A'foort blijven en 's avonds verder sporen. Tegelijkertijd ontmoeten wij dan Dirk van de Stem.
Schrijf mij, behalve verdere nieuwtjes, even of dat gaat. - Voor D.V.Bl. schreef ik een verfrisschend inleidingsartikel tegen ‘Nu’. Nou nog een stuk voor het pamflet: die verdomde hollandsche litteratuur dwingt je tot dingen die beter aan de Kleerekopers en Stenhuizen overgelaten kunnen worden!
Kreeg je al proef van ‘Eva’? Van Wessem is zeer tevreden met den inhoud van het eerste nummer. Van Pop een briefje, dat mijn stuk inderdaad bij hen zoekgeraakt was. Met zoo'n berichtje wachten zij dan veertien dagen! Zag je de wraak van Arntzenius in D.Tel. v. Oudejaarsavond: teekening Jo Spier en het overzicht?
Hart. groeten v.h.t.h.
poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Zutphen, 10 januari 1928

aant.

aant.

Dinsdag

Beste Menno.

Ontving je twee briefkaarten. Afgesproken met Henny, dat wij beiden Vrijdag na 12 in A'foort komen. Ik ben er *13.37*. Sluit dus bij dien tijd aan. H. zal je nog schrijven waar wij moeten gaan zitten, en ook als het hem onverhoopt niet schikt op Vrijdag. Misschien kom ik morgenochtend even in A'dam, om film te zien in Rembrandt. Kreeg een uitnoodiging: *Sowkino*. Jammer dat Q. mislukt is. Probeer bij De Spieghel of van Loghum Sl.

Verder nieuws tot Vrijdag, in elk geval. Is er Vrijdagavond persvoorstelling?

Hart. gr. [-] ook voor je broeders [-]

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 2 februari 1928

aant.

aant.

Eibergen 2 II. '28

B.D.

Als ik niet onverwacht weggetelegrafeerd wordt, blijft het dus de avondtrein-Vrijdag! (Ik ben overigens al drie maal opgebeld, wist me echter op den post omstreeks het jaar 1000 te handhaven. - Je stuk tegen Maantje las ik nog niet in ‘Het Volk’, wel een artikel van Winkler ‘Literatoren als Straatventers’, reuze reclame (S.D.A.P.ers in Eibergen bestelden het pamflet!), maar toch eigenlijk verdomd vuile Schund, ieder argument onzerzijds verzwijgend, voor de helaas aantastbare uitingen van Wichman. Toch heb ik hier iedere dag heimelijk nog lol in de zaak. Verschillende brieven bereikten me om toezending van de brochure, die ik allen maar naar Kuyle verwijs.

Er is inmiddels een stuk ‘Waarom ik Amerika afwijs’ gesproten, is bijna af, ± 11 pag. typs. Ik zend het maar onmiddellijk aan v. Wessem, kan echter *niet* in 2 stukken geplaatst. De naam van Broer heb ik niet genoemd, noch die van Huizinga. Stille polemiek.

Tot morgen dus

h.gr. v.h.t.h.

poot

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Amsterdam, 10 maart 1928

aant.

10 Maart 1928

Beste Menno,

Hoe gaat het je sinds Dinsdagochtend bij ons ‘eigenaardig’ afscheid? In de haast vergat ik je nog te vragen of ik al of niet den brief aan Jo moest posten. Is het in orde gekomen? En heb je de verleiding om naar Neede te gaan kunnen weerstaan?

Waarschijnlijk ga ik a.s. Dinsdag of Woensdag naar Zutfen. Zou het je mogelijk zijn om op doorreis even aan te komen, of om een dag te blijven, eventueel samen Zaterdagmorgen terug te gaan naar A. Wat zijn eigenlijk je plannen? Het feit dat ik je niet per handschrift schrijf en ook de omslag die ik tot nu toe maakte, vinden hun oorzaak in mijn onrust. Ik heb n.l. iets voor je verzwegen gehouden waarvan je als vriend het eenvoudige recht hebt ingelicht te zijn, evenals ik het mijn plicht acht je ervan op de hoogte te brengen. Dat ik dat nu pas doe heeft zijn reden. Vooraf: de *striktste geheimhouding* is in deze zaak *geboden*. Alleen op die voorwaarde heb ik toestemming gekregen er met je over te spreken.

Er heeft sinds eenigen tijd - ik twijfel er niet aan of je hebt het al gemerkt - een ‘verhouding’ ontwikkeld tusschen mij en Enny de G. Op geheel andere en ernstiger leest geschoeid dan die vroegere flirtation, die zelfs nog de warmste gevoelens voor haar bij mij had nagelaten. Hoe het ook zij: op het oogenblik is de toestand zoo, dat ik er met je over praten wil. Misschien zal ik heel weinig zeggen als het eenmaal zoover is, maar in elk geval wil ik het even tot onderwerp van gesprek maken; jij moet dan maar erover beginnen.

Schrijf mij of je in Z. kunt komen en wanneer. Adresseer het alvast naar Z. met verzoek te bewaren.

En laat *niemand* iets merken.

Hartelijke poot van

je Dirk

P.S. Ik liep met ‘het groene hoedje’ tot de Dam. Als ik even gewild had zou zij den zelfden avond in mijn bed gelegen hebben. Zij bood het openlijk aan. Aan het geval zit een anecdote vast die ik je liever vertel dan tik.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Zutphen)

Eibergen, 11 maart 1928

aant.

aant.

aant.

Eibergen den 11 III 1928

Beste Dirk.

(Aangezien ik juist een uur met potlood op de bekende wijze aan de diss. heb geschreven, antwoord ik ook maar even getikt.) Het vergaat mij sinds Dinsdag zoo-zoo. Ik ben niet bezweken, kan dat ook niet, daar ik Th. niet meer wil zien; van zooiets krijg je eens genoeg. Wel heb ik Jo opgebeld; we hebben n.l. juist hier telefoon gekregen; noteer het nummer *16*, voor eventualiteiten! Ik heb haar nu alleen langs een draad gehoord; misschien zie ik haar deze week in A'dam. Ik heb mijn wil overigens uitgeschakeld; zij weet, dat ik in de stad ben; verder laat ik alles nu maar aan haar over.

Wat het belangrijkste deel van je brief betreft: ik dank je voor het vertrouwen, dat je hierdoor weer laat blijken! Natuurlijk had ik 'iets' gemerkt: maar de begrenzing van de verhouding niet. Ik kan voorloopig je gelukkig prijzen: ten eerste, omdat ik E. in den laatsten tijd hoe langer hoe meer ben gaan apprecieeren, zoodat ik zonder meer de richting van je gevoel begrijp; ten tweede, omdat ik mezelf *on*gelukkig prijs, dat ik geen redelijke oplossing voor mijn eigen dilemma kan vinden. Een dubbel leven is geloof ik het eenigste, wat er voor mij opzit, en daarvoor zou ik toch al weer een bijzondere evenredigheid moeten vinden.

Het spreekt vanzelf, dat ik niets aan wie ook laat doorschemeren! Daar kun je natuurlijk van opaan! Het is mijn plan a.s. Woensdag (ook met het oog op bovenstaande!) naar de stad terug te gaan; laten we dan afspreken, dat ik Woensdag van trein *12.10* tot 's avonds in Zutfen overblijf. Zonder tegenbericht van jouw kant reken ik er dus op Woensdag je aan den trein te zien! We kunnen den middag dan aan de dialoog wijden.

Het 'afscheid' was inderdaad fraai! Ik zag je een vage omtrekkende beweging maken, die tenslotte weer tegen het 'groene hoedje' strandde, maar verder kon ik de manoeuvre helaas niet meer volgen.

Het geval met Tops is minder erg, dan het zich eerst liet aanzien; het kind zal er zelfs nog wel bij blijven leven. Ik ontving een briefje van haar; ze had het overigens zwaar te verantwoorden gehad; tweemaal in een ziekenauto e.d. grapjes.

Heb je gezien, dat je door A.M. de Jong in het Volk tegen de Dood wordt uitgespeeld? Litt. Kroniek, jezuïtisch sdapisme. Om te laten zien, dat hij geen vriendjes protegeert, vindt hij de Dood slecht,... maar toch achteraf weer geweldig goed. Een vermaak. De litteratuur zie ik hier verder niet, nauwelijks de liga. Gelukkig is Wim ook hier, die al een deel van zijn semi met groot succes wederom heeft gedaan.

Tegen de oudelieden heb ik nog geen woord laten vallen over mijn wegblijven in Neede. Ik zwijg maar, ben bang te veel los te laten. Het is overigens vaak beklemmend en eenzaam.

Houd je goed! Zonder bericht dus tot Woensdag!
hart. poot
je
Menno

De brief voor Jo heb ik onder zeker motto door mijn moeder laten bezorgen!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, 7 april 1928

aant.

aant.

Zutfen: 7/4-28

Beste Menno.
Het spijt mij, dat ik je niet van dienst kan zijn: ik ga hier pas Donderdag weg. Kan je juffrouw het niet voor je doen? - Is het met de krant in orde gekomen? Ik heb er n.l. twee dagen mee gewacht, daar de kiespijn mij zoo ontzettend kwelde: eerst laten trekken, en toen blijven bloeden. Op het oogenblik voortdurende pijn alsof het zweert. Niks leuk.
Overigens alles goed, voor zoover zulks mogelijk is.
Hartelijke groeten van huis tot huis
poot
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Berlijn]

Amsterdam, 21 mei 1928

aant.

Amsterdam, 21 mei 1928

Beste Menno,
Dank voor je zegenwensch. Zij heeft geholpen. Tweede deel 4 Juni. Scriptie over: Jorissen's Richelieu-studie! Stoett heeft niets gevraagd, wat mij een beetje verdacht voorkomt. Hij zal toch niet in de meening verkeeren, dat ik geen bevoegdheid voor Nederlandsch wensch! Ook de Boer hield zijn smoel, zoodat alles in ruim drie kwartier afgeloopen was. Overigens ging het weer niets goed, had geen oog dicht gedaan 's nachts en voelde mij geradbraakt, verlamd. Ik dank God dat dit deel althans voorbij is.
Heb je Jo nog gezien? Wanneer kom je terug?
Hartelijke poot
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Berlijn, 24 mei 1928

aant.

Berlijn 24 mei 28

Beste Dirk!

Van harte gelukgewenscht met het succes! Wanneer greep het feit plaats? Ik werd al benauwd, dat er iets niet in orde was, omdat je bericht uitbleef. In ieder geval ben ik nu bij je tweede deel weer terug. Waarschijnlijk reis ik Vrijdag of Zaterdag (na Pinksteren dan) af. Ik doe hier niet veel anders dan werken, omdat er een vervloekte hoop aan zoo'n correctie vastzit. Een correctiemof heb ik op den kop getikt; als hij het nu maar vlug en ondogmatisch doet, ben ik tevreden. Een echte historicus overigens, à la Presser!

Ik zag Jo nog, voor ik ging. Ging naar Neede, toen ik zeker wist, dat zeker heer er niet was. Het is nu goed. Hoe gaat het jou?

Ik krijg juist bericht van den in staat van maffen verkeerende Gerda (overigens langzamerhand een schoone vrouw!), dat ik niet meer mag tikken. Ben doodop van de correctie, zoodat ik er voorloopig mee ophoud. Weerzien is toch binnen zeer afzienbaren tijd.

Hart. poot, groet Enny,
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Zutphen, 10 juni 1928

aant.

aant.

Zutfen: 10/6/'28

B.M. -

Dank je voor je briefje. Een vruchtbare Zondag gehad bij pater Lichtveld O.P.? Ik ben Dinsdag weer terug, maar 's middags ‘geen spreekuur’. Met *Enny* sprak ik af, dat het fuifje *Dinsdagavond* zou plaats hebben. Maar ik krijg hierover nog nader bericht; bel me dus Dinsdag even bij Wim op ± half 7. Ik zal *probeeren* om half 6 even bij jou aan te loopen. Jobs komt in geen geval.

Hartelijke groet, ook van ouders,
je Dirk

Me dunkt: Knuttel vangt je de vlieg af.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Amsterdam]

[Zutphen], [18 juni 1928]

aant.

aant.

Beste Menno.

Dank voor je briefkaart. Ik was juist vandaag in Leiden, bij Jan en Nel en hij adviseerde mij hetzelfde. Hetwelk ik deed. Om te beginnen (vóór 20) naar Amsterdam. Maar hoe het precies moet, weet ik niet: bul opsturen? gezegeld papier? en hoe met de bul als je naar alle drie solliciteert? Enfin. Die rotzooi van geboortebewijs en 'zedelijk wangedrag' zend ik wel later. Ik kom Vrijdag terug om die HBS-directeur te bezoeken en Zaterdag Bolkestein.

Het is een geluk voor me, dat plotseling al deze dringende zakelijkheden beslag op mij leggen, want ik ben er sinds Zaterdagnamiddag beroerd aan toe. E. en ik hadden twee dagen, zoo subliem en onbeschrijfelijk, dat het verlangen en het verdriet na het afscheid te erg werd: een vergif, een ziekte. Ik ben hier naar boven gevlucht omdat ik huilen moest. Er is niet over te schrijven. Alles liep goed af; ten halve: helaas, want wij beiden vonden dit het moment om door te vasten. Maar waarheen? Het is een vloek om even in den hof van Eden te mogen leven en er dan uit verstooten te worden.

- De Bladen ontving ik nog niet.

Schrijf me even hoe zoo'n sollicitatie gaat. Ik bedoel: als je er *drie tegelijk* pleegt. Ik *moet* een baan hebben met September: in Zutfen zitten verdom ik gewoon. En ik *wil* aan dien toestand met Enny een eind maken d.w.z. den knoop doorhakken. Dit maakt me radeloos en vreet mijn zenuwen stuk.

Over je droom zal ik nadenken: die haren pij lijkt me oplosbaar. Erg sexueel zou ik alles niet durven verklaren.

Hartelijke poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Zutphen, 12 juli 1928

aant.

aant.

Z: Donderdag

Beste Menno

Van harte alvast. Dat komt natuurlijk in orde. Lollig, dat wij allebei met Sept. brood - zij het ook zuur of droog - zullen kunnen eten. Die Verschuur (ik was Dinsdag even bij hem) is anders een sympathieke kerel: te goed voor een H.B.S.

Morgen moet ik naar Baarn om met mijn voorganger te praten. 's Avonds kom ik in A'dam; ± 8 uur thuis? Dan zie je mij op de den Texstraat. Tot hoe lang blijf je in stad. Ik ga Zondag weer terug. Met E.!
Hart. poot van
je Dirk

P.S. Doe jij nog iets aan Dordt? Je moet dat niet laten loopen, want A'dam is onvermurwbaar tijdelijk.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Amsterdam, 24 juli 1928

aant.

aant.

A'dam: Dinsdag

Beste Menno.
Wij hebben Zondag met de koffie op je zitten wachten. Ik kwam n.l. pas vandaag even in de Trooststraat, en vond er je briefkaart. Gisteren waren wij twee keer aan je huis zonder je te treffen. Ik had graag alvast geweten, wat je plan is met mijn kamer vóórdat ik in H'sum ga zoeken. De kwestie gaat dan - in verband met al of niet laten staan van mijn inboedel - tusschen gemeubileerde of ongemeubelde kamer voor mij. Morgen gaan E. en ik op zoek, want zoo langzamerhand moet ik toch weten, waar ik 1 Sept. beland. - Schrijf mij dus, zoo mogelijk, even naar Eindhoven wat je doet (Zaterdag ben ik daar, Pauwlaan 16) en anders moeten wij elkaar eind volgende week in Zutfen spreken. Bureau en boekenkast neem ik toch in elk geval maar mee. Ik zie erg tegen die verhuizing op. - Is je moeder weer thuis en hersteld? Doe haar en je vader mijn hart. groeten, en dank nog eens voor hun gastvrijheid verleden week.
Allen wel gegroet,
jij een poot van
je Dirk

Wij vonden tenslotte toch den weg naar Zutfen.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 5 augustus 1928

aant.

aant.

aant.

Zutfen, 5/8/'28

Strikt persoonlijk

Beste Menno,

Hoe gaat het, en wat doe je? Het leven der laffe burgers beschrijven, je tooneelstuk beëindigen, stuk over Otto flanzen? Wat? En de liefde? Wanneer gaat Jo naar Hilversum?

Allemaal vragen!

Ik kreeg je brief opgezonden naar Eindhoven. Ik bleef n.l. in Amsterdam, bij Enny, en ging vandaar naar E. Het was een, voor buitenstaanders ietwat zonderlinge, toestand, zoo met zijn drieën samen te wonen maar voor ons zelf schikte alles zich als vanzelf. Enny en ik gaan nu samenwonen, in Soestdijk, waar wij tot 1 Januari een huis huurden onder het volgende *officiëele motto* (denk daar s.v.p. aan!): zij gaat daar met Edo voor gezondheid wonen en ik kom bij haar en pension. Dit lijkt ons volkomen veilig, vooral omdat het huis aan den rand van Soestdijk ligt, zoo ver mogelijk van Baarn verwijderd en juist vlak bij den trein. God geve nu maar, dat ik vast benoemd word, anders weten wij in Januari niet waar wij heen moeten. Indië? Liever niet.

Er komt een logeerkamer, dus ik hoop je te zien zoodra dat eenigszins kan. Op het oogenblik bestudeer ik ijverig de gesch. der Ned. Letterkunde en andere schoolboekjes. Het lijkt mij noodig eenigszins beslagen ten ijs te komen, zóó, dat je ook zonder boekje voor je neus iets kan vertellen.

Aan Henrik schreef ik, dat ik dan maar instem met mijn redacteurschap. Het geld kan ik n.l. met die verhuizerij etc. best gebruiken. Als ik in nood zit, spreek ik jou, met je koninklijk inkomen, aan!! Blijf je tot September in Eibergen? Deze week ga ik nog eens naar Soestdijk en Amsterdam, alvast wat opruimen en ordenen. Enny komt morgen hier eenige dagen logeeren, dan gaan we samen terug. - We moeten het een en ander huisraad van mijn ouwelui lospingelen.

Van Emmy, die van al mijn plannen en van al de gebeurtenissen nog niets weet (ik vertel haar dat liever dan dat ik al die finesses per brief behandel) kreeg ik een beroerden verlangenden brief, die ik bijna niet kon beantwoorden. Waarom blijven er toch altijd - ook als je eindelijk een rustig geluk hebt veroverd - haakjes aan het verleden die op alle oogenblikken zich weer weten vast te slaan? Ik had gedacht absoluut vrij te zijn geworden van het oude gevoel, maar die brief bewees, dat wat een doodsslaap scheen slechts een sluimering was. Ik heb er nu het mes bij gebruikt. Dat is het beste, want aan niets ter wereld wil ik iets van mijn liefde, die mij eindelijk 'gelukkig' heeft gemaakt, opofferen.

Zie ik je binnenkort? De vacantie gaat voorbij, zonder dat wij elkaar, zooals anders, behoorlijk en langdurig spreken. Schrijf in elk geval gauw en uitvoerig. Doe hartelijke groeten aan je familieleden en aan Jo; en jij zelf een stevige poot van

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan

Menno ter Braak (Eibergen)

Amsterdam, 12 augustus 1928

aant.

aant.

Amsterdam, 12 Augs '28

Beste Menno,

Ik zou graag den 16en komen, maar weet niet, of ik dan al weer in den Achterhoek zit en bovendien: of ik reisgeld heb. Dit laatste kan ik ondervangen door per fiets te komen. Laten wij dus afspreken, dat ik in de door jou genoemde tijdruimte een paar dagen kom. Het is zoo moeilijk uit te pikken, want vóór 1 Sept. moet ik ook weer naar A. om mijn rommel in te pakken. Het wordt een heele verhuizing. Daar schiet mij ineens te binnen, dat je nog niet weet, dat E. en ik, veiligheidshalve en door geldgebrek gedwongen, ons plan om samen te gaan wonen in Soestdijk hebben gewijzigd. Zij blijft nu voorloopig in A'dam, en ik kom bij Prins in huis. Wij zijn daar verleeden week een dag geweest: ik krijg een groote kamer met balcon, uitzicht in het bosch, en voor een zeer civiele prijs, zoodat ik, ter bestrijding van de noodige installatie-kosten en voor de huwelijksreis naar Londen in de Kerstvacantie, iets op zij kan leggen.

Vandaag en gisteren was Henny Marsman hier, - goed op dreef.

Over allerlei meer intieme aangelegenheden, jou en mij betreffende, beter mondeling. Ik begrijp *hoe* je de pest in hebt over H's vernieuwingsplannen, die natuurlijk geen kans van slagen hebben. Ook hier maakt de toestand - het nooit heelemaal met zijn beiden alleen-zijn - mij nogal prikkelbaar, en bij vlagen zou ik liever wegloopen. Het is ellendig - ook voor Beer tenslotte, dat wij niet ertusschenuit kunnen trekken voorloopig. Dit geeft toch een zekere troebelheid.

Tot spoedig in elk geval. Ik schrijf nog wanneer ik precies zal aankomen. Mocht het mislukken, reis jij dan naar Zutfen. Het ‘prepareeren’ neemt godbetert bijna al mijn tijd in beslag.

Hartelijke groet van Enny en een poot van
je Dirk
Groeten thuis!

Zag je al die vacatures? Ik weet niet, of ik ook zal solliciteeren. Mij dunkt: als ik Vor der Hake zeg, dat ik het naliet, dat hij zich dan ‘moreel’ ietwat gebondener zal voelen.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Amsterdam, 13 augustus 1928

aant.

Amsterdam: 13/8/'28

Beste Menno,
Wil je het volgende doen met beide lijsten, hier ingesloten (gemerkt *C.* en *C.bis*): *C.* achter *Br.* invullen ‘voor’ of ‘tegen’. Daarna: optreden als teller; dus: de eindconclusie vaststellen. Van hen die *niet* ‘*gekozen’* zijn de namen *doorschrappen op* lijst *C.bis.*, en deze *onmiddellijk* aan *Strengholt* <Heerengracht 390. A'dam-C.> zenden die dan weer verder voor invitatie zorgdraagt.
Lijst C achterhouden. Niet opzenden.
Alles heeft haast.
Hart. poot, groet van Enny,
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Zutphen, [18 augustus 1928]

aant.

aant.

Zutfen, Zaterdag

Beste Menno!
Het is bij nader overleg met ouders beter gebleken, dat jij eenige dagen hier komt. Jij zit al zoo lang achtereen in Eibergen, en ik ben feitelijk nauwelijks thuis geweest dezen Zomer. Conclusie: jij wilt wel eens iets anders zien, en ik moet uit kinderlijk fatsoen een week (de laatste!) hier blijven. Kom dus Maandag naar Zutfen en neem werk mee. Ik ben chronisch aan het prepareeren, en ga volgende week Zaterdag via Utrecht (Vinkesteyn) naar Amsterdam om in te pakken.
Er is uiteraard onnoemelijk veel te bepraten. Zooals je schreef: de amore et de rebus (gestis et nondum gestis) de vita scholaque...
Hartelijke groeten thuis. We zien je dus wel in de loop der daags verschijnen.
Poot
je Dirk

Zorgde je voor de verzending van het stuk aan Strengholt?

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak

[Baarn], [4 december 1928]

aant.

aant.

Dinsdag.

Dinsdag.

Beste Menno

Namens Ina en Apie een dringend verzoek: wil je zitting nemen in de 'Lezingencommissie' van Ned.- N. Rusland? Met o.a. S. van Praag, die als secr. zal fungeeren. Mocht je te eeniger tijd A. voorgoed verlaten, dan kan je altijd eruit. *Mijn* advies: doe het maar. Last heb je er niet van, en nu komt het tenminste in bevoegde handen. Je taak is, om met de andere commissieleden, te overwegen wie tot een lezing moet worden uitgenoodigd, etc.

Verder: Ina zou graag 'The green hat' van je leenen. Kan dat? Stuur je het even op, of breng je het *morgen ± 5 uur*; dan ben ik op de Mesdagstr.

Hoe gaat het toch? Waarom schrijf je nooit? Te druk? Hoe is het met Jo? - De filmliga-matinee was een sof, hoorde en las ik. Enny en ik waren in Zutfen Ztd en Zondag. Verder weinig nieuws; alleen: ik blijf in de baan gehandhaafd. VdH. gaat geen anderen meer 'hooren'. Wij gaan dus nu de voorbereidingen treffen voor onze Londensche reis met Kerst. Zie dat je morgen even oploopt, wil je? Dan lullen we meteen weer eens.

Hartelijke poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Baarn)

Parijs, 11 december 1928

aant.

aant.

Parijs, 11 december 1928

Een saluut van de gothiek, 'die wij niet waarnemen'; maar vandaag wel!

poot
je Menno
Wim
Bep

Het sneeuwt hier! Eerst niet!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Londen, 25 december 1928

aant.

aant.

London: Kerstmis

Beste Menno, -
Behalve de plechtige huwelijksaankondiging voor je heele familie, wil ik jou nog even op meer directe wijze overtuigen van het feit, dat wij inderdaad in Londen zitten en den 4en huwen. Eigenlijk had ik wel eenig bericht van je verwacht in Baarn: van je terugkomst in Ned., en je verdere plannen; ook over het Kennemer Lyceum. Hoe liep dat? Waarom kwam je verleden week niet even aan op event. doorreis naar Eib.? Schrijf eens uitvoerig over alles. Adres achterzijde. Londen is in zijn soort prachtig.
Hartelijke poot van
je Enny en Dirk

Gr. a/fam.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Londen)

Eibergen, 28 december 1928

aant.

aant.

28.XII.'28

B.D. en E.
Toevallig heb ik juist eergisteren via Zutfen een brief gezonden; vanmorgen komt jullie kaart met adres. Deze dus ter kennisgeving, dat de brief verzonden *is*!
Er is geen verder nieuws, nadien. Waarschijnlijk komt 10 Jan. Pudowkin in A'dam voor de Liga spreken.
Veel pleizier
h.gr.
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Londen, 2 januari 1929

aant.

aant.

aant.

aant.

London: 2 Jan 29

Beste Menno,

Primo veel geluk, in de meest verscheiden opzichten, in het pas-begonnen jaar. Om even de liefde - een onderwerp dat recht heeft meer op ‘bespreking’ dan op ‘beschrijving’ - bijzijden te laten, - in elk geval veel litterair en maatschappelijk succes (in den juisten zin des woords: want je verdient hem).

Zooals ik al even schreef, wij zitten hier goed, zien veel, lezen veel, etc... alles veel en prettig. En zijn heden ‘onderhuwd’ met plechtige voorlezing van officiëele wetsartikelen onder bedreiging van straffe op meineed. God almachtig helpe mij dus!

Wij gingen een middag uit met het echtpaar Vaz Dias, corr. v/d Telegraaf, die ook onze getuigen zouden zijn, maar zooeven berichtten door sterfgeval verhinderd te zijn. Ik zal nu nog een poging wagen bij Van Eyck, anders moeten er huurlingen voor fungeeren.

Ik kreeg een perskaart om tegenwoordig te zijn bij de opening der Dutch Art Exhibition: vanmiddag geweest (press-view), morgen weer (private-view, met gezanten en mooie vrouwen, meer natuur dan kunstgenot derhalve). Een prachttentoonstelling overigens: echte Van Gogh's, een collectie Rembrandts die ongelooflijk is en *werkelijk* mooi, primitieven (waarbij ik - bij wijze van ‘sprekende schilderkunst’ - de stem van onzen onvergetelijken Six hoor)... À propos jouw plan tot schenking van een valschen V.G.: graag, zij zijn even ‘schoon’, de genialiteit is navolgbaar, leerde ik van zekeren Doctor (al toen hij nog geen Dr was) en de prijs zal wel iets schelen. In ernst, - vraag geen verlanglijst, zoek zelf iets uit voor ons als je geld genoeg hebt (dan vinden wij het als ‘monumentum amicitiae’ erg prettig), maar jaag je in geen geval op onaangename onkosten.

Ik begin 8. Jan. weer. Wij gaan nu 4/5 's nachts over, en blijven tot Maandag, of Dinsdagochtend, in *Zutfen*. Kom dus daar *Zondag vanuit Eibergen*. Dat lijkt mij reusachtig. Schrijf daarover even definitief naar Zutfen, wil je.

Prachtig portret van Wim. Een volstrekt gaaf burgerman! Zeg hem dat; misschien wordt hij nijdig. ‘De Vrije Bladen’ zijn dus ook naar jouw zin. Werk er stevig aan mee; vooral nu je Carnaval goed opschiet, zal het wel gaan. Nog steeds niets van De Vletter gehoord? Gek; ik las ook nog geen benoeming van een ander. De laatste week voor de vacantie - toen jij, gelukzalige, het Heidendom van Chartres genoot - is Van Swaay op school geweest: twee uren achter elkaar bij mij: 3e en 5e klas. Heel vriendelijk overigens.

Nou, beste kerel, houd je taai. Groet je familie. En tot Zondag, hopen we.

Hartelijke poot

je Enny en Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan

Menno ter Braak (Amsterdam)

Zutphen, 5 januari 1929

aant.

aant.

5 Jan 1929

Beste Menno!
Jammer, dat je niet bent gekomen. Telegram ontvangen, waarvoor hartelijk dank. Slechte terugreis gehad wegens zeeziekte van Enny, maar nu weer op dreef.
Ik begin Dinsdag weer, en kom graag - als je mij toegang kan verschaffen - bij Pudowkin's lezing Donderdagavond. Schrijf mij daarover even. Anders: Vrijdag les tot 2u.20. Daarna naar Amsterdam. Donderdag kom ik al vroeg 's middags. Zit Mr Scholte al in Spanje, dat jij zoo druk bent met de Liga?
Adio, tot spoedig jedenfalls!
Hartelijke poot van
je E. en Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Baarn, 24 januari 1929

aant.

aant.

Baarn: 24 Jan. '29

Beste Menno.
Mijn hartelijken dank voor je ‘Cinema’, die, hoewel gebonden, toch militant is gebleven. Wie erover zal schrijven, weet ik nog niet: of Beer, of Bep, of ik. Alles in alles, ziet het boek er toch wel goed uit, al houdt het vignet op den band niet aan schoonheid over. - Waarom zag ik je niet meer Zondag, of Maandag in Baarn, bijv. Je bent zoo ontzettend obscuur den laatsten tijd! Geen gelegenheid om weer eens te praten! - Schrijf dan tenminste eens: over Jo (hoe staan de zaken nu eigenlijk?), over de ‘Burgers’, over jezelf en alles. Jij hebt nog tijd voor zulke dingen, ik zwoeg maar als nauwelijks gehonoreerd schoolmeester. Al iets gehoord over Bloemendaal? Een Van Gogh gevonden? Ik zal in De V.Bladen over Clair een filmkroniek schrijven. Wanneer stuur jij iets, een kritiek over een boek voorloopig bijvoorbeeld.
Wil je, namens Enny en mij, je ouders hartelijk bedanken voor hun telegram bij ons ‘houwelijck’. Ik heb nog zoo velen te beantwoorden. Graag. En ik hoor dus binnenkort iets: een brief! Tot de 1e Febr. aan het oude adres. Daarna: Marisstr. 36.
Hart. poot,
je D.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Baarn, 3 februari 1929

aant.

aant.

aant.

aant.

Baarn: 3 – II – '29

Beste Menno. -

Je brief, die maar al te duidelijk deed blijken, hoe de ‘impasse’ waarover wij - zij het snel en vluchtig - den laatsten keer in A. spraken, nog steeds niet overwonnen is, maakt mij bezorgd. Ik weet aan den eenen kant te weinig en anderzijds te veel en te goed al die moeilijkheden die je leven op het oogenblik belagen, om op een of andere manier je te kunnen helpen of raadgeven. Bovendien zijn raadgevingen altijd onpsychologisch en dus onjuist. Ik zou je kunnen zeggen: breek. Hoe dan ook: breek of dóór - naar jouw kant, eischend, - of àf, naar beide kanten, je op en in je werk concentreerend en isoleerend. Maar *red* je in elk geval uit deze, voor jou op den duur funeste en enerveerende onzekerheid, uit dit halfslachtige, al is het je ook nog zoo dierbaar en, misschien juist in dezen vorm, onmisbaar geworden. Denk aan jezelf en niet in de laatste plaats: deze verhouding zal toch tenslotte je zenuwen aantasten zóó, dat de groeibodem voor ‘iets anders’ gedurende geruimen tijd ondermijnd wordt. Máár... we moeten eens uitpraten, al betwijfel ik of dat je ook maar tot eenig besluit zal weten aan te drijven. Nu wil het ongelukkig toeval, dat, hoewel ons huis volkomen en uitnemend bewoonbaar is - wij zijn enthousiast - een logeerkamer ons voorloopig zal ontbreken: er is nog een bed noodig (en dat zal dan juist op de gunstige dagen, Ztd. en Zondag, wel door Beer worden beslapen die hier natuurlijk vaak zal zijn voor Edo); en ten tweede moeten wij, gezien ons arbeidersloon, de gastvrijheid tot het alleruiterste beperken. Zie dus eens *een Donderdag* te komen. Dan ben ik 's middags en 's avonds vrij. Dat is tenminste de moeite waard.

Alles gaat hier goed: huwelijk, werk, alles. Dinsdag begin ik met mijn reeks voordrachten over en uit de poëzie van '80 tot heden. - Wat de Bladen betreft, die zaak gaat vlot: kopij genoeg en enthousiasme! Graag toch zoo gauw mogelijk je ‘Carnaval’. Om zoo'n forsch brok proza, laat zich een nummer altijd beter groepeeren. Van Do Sannes kreeg ik gisteren een brief, die o.a. meldde dat de E'sche Liga een succes is geworden.

Hoorde je nog niets uit Bloemendaal? Wat een vervelend getreuzel! Dat boekje van Van Leeuwen: ‘Dichterland’ (hij zond mij zoojuist een exemplaar) is ontzettend. Ik fabel de kinderen liever op mijn eigen manier iets voor over poëzie.

M.i. heb je ‘Bill’ misgezien. Je hebt goed gezelschap in Coster die er ook niet veel aan vindt. In het algemeen denk ik, dat jullie, ‘zwaardenkers’, daar het orgaan voor missen. Het is net niet journalistiek, al heeft het er de goede eigenschappen van ingelijfd: concreetheid, snelheid, sportiviteit. Het is net litteratuur en geen

‘Nova’-schets. Maar ja, de bespiegelaars weten er geen raad mee, het leent zich niet tot be-essayeering: het is compleet uit zichzelf!
Beste kerel, houd je goed en ik hoop tot spoedig!
Wat doe je in Amsterdam? Is Eibergen te afleidend?
Ons beider hartelijke groeten en een stevige poot van
je Dirk

adres: *Marisstraat 36.*

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Zutphen, 30 maart 1929

aant.

aant.

Zutfen 30 Mrt '29
Telefoon 70

Beste Menno,
Ik schrijf maar per kaart, want ik hoop, dat wij binnenkort weer eens kunnen praten. Sinds gisteren heb ik (pas) vacantie, en wij zitten nu hier. Kan je bijv. met Bep, als zij naar A. gaat, bij ons komen; dan blijf jij dien dag of langer. Schrijf dat even. Schikt het je niet, dan komen wij jou opzoeken, de volgende week.
Al iets over den Haag gehoord?
Hartelijke groeten v.h.t.h.
Poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Baarn)

Amsterdam, 21 april 1929

aant.

aant.

aant.

aant.

21 April 1929

Beste Dirk.

Gisteren je epistel ontvangen. Helaas, ik kan voorloopig nog geen Carnavalsfragment leveren, want ik ben vanaf morgen leeraar te... Zalt-Bommel! Bolkestein verzocht me voor eenige dagen daar te gaan waarnemen, en ik meende het maar te moeten doen. 15 uur geschiedenis, dus niet al te veel. Ik ga zoolang in Tiel wonen, want Bommel is een afgrijselijk oord. Duurt tot de groote vacantie. Overigens heb ik er verschrikkelijk het land over, dat ik nu de laatste eindsprint van het Carnaval weer uit moet stellen! Misschien dat het meevalt, en dat ik nog veel tijd over heb; maar toch de eerste twee weken zeker niet. Het spijt me erg; het zal, vrees ik, nu wel Augustus of September worden, voor ik iets uit handen kan geven. Er zijn wel vijf hoofdstukken af, maar ik moet er nog zoo veel aan omwerken, dat ik ze liever niet in dezen vorm ter publicatie afsta. Maar graag zal ik, als ik eenigszins kan, wat copy leveren, over de film of over Ludwig.

Ik beleefde inmiddels een zoo romantische geschiedenis, dat ik die alleen maar mondeling kan vertellen. Misschien, dat ik Zaterdag a.s. nu eindelijk eens bij jullie kan komen? Er kwam weer iets tusschenbeide de laatste maal. - In Dordrecht maak ik zeer goede kans, maar dat hangt nu natuurlijk ook van mijn prestaties te Bommel af, van welke boerengemeente ik zoo zeker nog niet ben. Bij Casimir was ik ook, maar dat lijkt me uitgesloten. Overigens zeer halfzacht; Caas zelf is er helaas nooit meer.

Gisterenmiddag Liga, aardig programma met nederl. film ‘Stad’ van Bon. Aangezien de pianist gek was geworden, moest ik zelf accompagneeren. Oom Jan uit Tiel was aanwezig!

Schrijf nu nog even, of jullie Zaterdag en Zondag onbezet zijn, dan doe ik mijn best. Und jetzt - nach Bommel!

Groet h. Enny
h.gr. en poot van
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Amsterdam]

Baarn, 23 april 1929

aant.

Baarn: 23/4/29

Beste Menno.

Toch gelukgewenscht met deze waarneming. Beter Bommel, dan zoo het gevoel te hebben dat je nergens je haken in vast kunt krijgen. En, inderdaad, het zal zonder twijfel je sollicitatie naar Dordrecht schragen.

Niet alleen uit begrijpelijke benieuwdheid naar je ‘Romantisch Avontuur’, maar allereerst om jou zelf, ben ik blij je a.s. Zaterdag en Zondag hier te zullen zien. Schrijf nog even hoe laat wij je kunnen verwachten.

Mij dunkt, dat die luttele 15 uren - al brengen ze je weer wat in het laatje - je nog voldoende tijd overlaten om het ‘Carnaval’ definitief te bewerken.

Dat Bommelsche schooltje is zeker een boerenhok: een Rijks-H.B.S. Schrijf meteen eens iets over je ervaringen.
Ons beider hartelijken groet
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Tiel)

Baarn, [10 juni 1929]

aant.

aant.

Baarn: Maandag

Beste Menno, -
Beiden door ons beiden van harte gelukgewenscht met het geestelijk succes. Hoe staan de huwelijksche zaken nu verder; ik weet niets. Al in Zeist geweest en in Eibergen? en hoe waren de - ongetwijfeld schichtige - reacties? Uitermate benieuwd. En helaas: die belangstelling zal je a.s. Zaterdag niet kunnen bevredigen: wij zijn dan juist uit de ‘stad’ en in Zutfen. De week daarna? Ons best. Maar schrijf alvast eens iets.
Ook over je sollicitaties: werd R'dam nu iets definitiefs? En hoe gingen de eindexamens? Verdomme, kerel, niet zoo opgeslorpt door de liefde! Open oog houden voor de ‘wereld’ en de ‘burgers’. Het Carnaval der laatsten af? Al een fragment persklaar?
Je hebt misschien gezien of gehoord hoe ik stront heb met Uyldert en hoe - maar dat las ik zelf ook nog niet - Coster een ‘Storm over Europa’ (o, aestheteling en lijder aan titelsnot) - tegen mij ontketende in de laatste ‘Stem’. Het Handelsblad wenscht mij niet in zijn kolommen toe te laten ter rechtvaardiging en - tegelijkertijd - tot ontkleeding-op-hemdsdikte van zijnen redacteur U.
Gisteren waren Emmy en Willem hier, heden Valentijn Edgar, en zoo houden wij, genietend van de ‘natuur’ en de rust, levendig contact met de cultureele phaenomenen!
Wat een volslagen benauwd en machteloos grootsprakig stuk van Kuyle aan jou in ‘De Gemeenschap’. Zonderlinge logica bezitten ‘die Roomschen’ toch.
Gauw een epistel verwachtend,
hart. groeten voor jullie samen,
je Enny en
Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Tiel)

Baarn, 14 juni 1929

aant.

aant.

Baarn: 14 Juni 1929

Beste Menno,

Ik ben in elk opzicht buitengewoon verheugd over je situatie, zooals die uit je brief blijkt. Wij hebben beiden op het goede oogenblik de ‘ontmoeting’ gehad: dan is doorzetten en moedig voortbouwen mogelijk. - Prettig, dat jullie a.s. Zaterdag (22 Juni dus) komen. Schrijf jij maar hoe laat. Ons schikt elk uur van den middag om jullie van den trein te halen.

Wat R'dam betreft: eveneens van harte gelukgewenscht; je stond vanochtend ‘benoemd’ in de krant. De zaken loopen nu tenminste voor ons beiden zooals zij loopen moeten. Wat ik weet van het Lyceum is niet veel; alleen hoorde ik, dat genoemde Bierman wanorde had; maar dat schijnt meer aan hem, dan aan de school te wijten. Vor der Hake zal ik nog interviewen, maar hij is door de examens bijkans onvindbaar. Overigens onderschrijf ik jullie tegenzin tegen R'dam als woonstad. Moeilijk geval, indeed.

Je voornemen, om Zutfen aan te doen, lijkt mij zeer geslaagd. Ik zal de oudelui prepareeren op jullie bezoek, dat ongetwijfeld - gezien de belangstelling van bovengenoemde lieden in alle en zeker in jouw amoureuse perikelen - in goede aarde zal vallen. Schrijf hun overigens nog even zelf: dat vinden zij natuurlijk aardig, en vertel hun dan ‘officiëel’ (you know!) het feit.

De tijd die nu begint maakt mij vrijwel gek. Eindexamen Gym., HBS-A, HBS-B, toelatingsex., proefwerken, alles tegelijk en bovendien een gecommitteerde Gymnasium die wil dat ik ook de fr., d., en eng. vertalingen zal nalezen op de hanteering der Ned. taal! Prof. Wille, een krentenweger en querulant. Leuk!

Heb je eigenlijk al je ‘relaties’ al op de hoogte gebracht van je heuglijk besluit? Bep? Henny M.? Ik geloof, dat niemand het weet. Mag ik - als het gesprek ertoe leidt - erover praten?

Tot volgende week dus.

Onze hartelijke groeten, ook voor Hannie;

een poot

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Tiel]

Baarn, [16 juni 1929]

aant.

Baarn: Zondag

Beste Menno,

In alle opzichten onze hartelijkste gelukwenschen. Wij zien jullie dus gauw. Als je komt logeeren: er is slechts één ruim bed... ik weet niet hoe ver je bent, dus dit als waarschuwing.

In hoeverre forceerde je? Door de publicatie? En hoe vinden je ouders het en oom Jan? Gaf *hun* reactie je kopij of de ouders des a.s. echtgenoote? Schrijf toch nog maar eens hierover.

Prachtig van R'dam! Ook al iets over Dordt gehoord?

Enny en ik zijn gisteren en vandaag bij Emmy en Wim geweest en nu juist thuis gekomen van een groote autotocht. Succes voor H's eindex.! Verwacht nog kopij van je over de Sprekende film.

Poot van E. en
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Baarn, 27 augustus 1929

aant.

Zutfen. 27 Augs 1929

Beste Menno,

Van Henny Scholte ontving ik een brief met raadgevingen en inlichtingen omtrent den gang van zijn huwelijk. Een verrukkelijk document, waarvan ik je de lezing niet wil onthouden; daarom bijgaand denzelve. Wij althans kunnen dien dag alles slap dragen, wat heel raar is op een trouwdag!! Let op de Essex en de nonchalance, waarmee over gelden, bouwen, e.d. wordt gesproken. Ik lach me dood als na verloop van tijd blijkt, dat Isabel een gewone amerikaansche oplichtster is, en dat het ‘fortuin’ afkomstig is uit een opzienbarende inbraak, gepleegd door de fameuze ‘red Bella’ en haar vrienden ‘toffe Willy’ en ‘mesjogge Hein’! Intusschen: kan jij op den aangegeven tijd aan het C.S. zijn? Kan jij tegen dien tijd een behoorlijke mondvol Engelsch-Amerikaansch kallen, en het tafelgesprek gaande houden? In godsnaam!! Bewaar den brief, ik stop hem gelakt in mijn verzameling, bij het bekende document betreffende de Orion-bar!!!

Hoe gaat Carnaval? Ontving je al inzendingen van essayisten? Schrijf eens.

Hartelijke groet aan je ouders en Wim en Jan en Gerda;
poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Baarn, 30 augustus 1929

aant.

B.M.
Uitg. Dom. is Nijgh & v. Ditmar's Uitg Mij. R'dam. Ik schreef H.S. reeds.
Veel succes a.s. Dinsdag.
Onze h.gr.
je Dirk

Gefel. met Carnaval.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Baarn, 16 september 1929

aant.

aant.

Baarn: 16/9/29

Beste Menno,
Hierbij de inzending van Bep voor Erts. Zij beklaagde zich, in een begeleidenden brief, erover, dat zij geen definitieve welomschreven uitnoodiging tot medewerking heeft ontvangen. - Denk je voor De Vrije Bladen aan: Mien Proost; Remarque - van Oudshoorn? En ook hadden wij graag *van jou* aparte critieken over: *Helman*'s Hart zonder Land en *Kuyle*'s Bries. Wij kunnen zulke boeken nu niet meer onbesproken laten! - Hoe gaat het sinds Woensdag? School nog steeds ‘bevallend’; en verder nog wetenswaardigs? Schrijf eens. Het kan nog wel even duren, eer we elkaar zien. - Hoe vind je het Vermeulen-boek? Grootsch, niet? - Voor Erts heb ik werkelijk goede inzendingen: het kan alles samengenomen wel goed worden, quant à la poésie. - En what about Hannie? Al terug?
Onze hartelijkste groeten,
een poot van
je Dirk

(In haast.)

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Baarn, [26 september 1929]

aant.

aant.

Baarn: Donderdag

Beste Menno,

Hierbij eenige kronieken, die Beer voor ‘Erts’ inzond. Liefst zag hij zijn stuk over Remarque geplaatst, en dat lijkt mij, mede om actualiteitsredenen, ook het geschiktst. Ontving je al veel inzendingen? - Dank voor je bespreking van van Oudshoorn. Mien Proost zal ik je dezer dagen toezenden. Vraag het eigenlijk maar aan bij De Gemeenschap voor D.V. Bladen. Wij ontvingen geen ex. En maak met Helman een beetje haast. Wij zijn zoo vreeslijk ‘achter’.

Jullie logement op 5 en 6 October is goed. Alle Carnavalscritiek zij dus opgeschort tot dan.

Schrijf jij nog voor *deze* (Oct n^{o}) Vrije Bladen over die *Showboat*-vuiligheid, wil je!!

Dat Bep naar Engeland zou gaan, wist ik al; maar daar ze geheimhouding had verzocht, en ik wel vermoedde dat zij het je zelf zou schrijven, zweeg ik. Overigens moet je dit niet te tragisch opvatten, of te ‘wonderlijk’.

Voor 5 Oct. zal ik wel niet naar R'dam kunnen komen. Ik stik in het werk: Erts, bloemlezing, school, privaatles. En ik wou zoo graag weer eens aan eigen werk beginnen. Wat?...

Met Hannie onzer beider hartelijke groeten,
poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Baarn, 28 september 1929

aant.

Baarn, 28-9-29

Beste Menno,

Wat allervervelendst! Hoe gaat het nu met Hannie? Onze beste wenschen voor haar spoedige beterschap. Ik begrijp, dat een bezoek de volgende week tot de onmogelijkheden moet behooren; maar we rekenen alvast op de daaropvolgende. Op jou dan in elk geval, want inderdaad: het is de vraag, of Hannie dan al reisvaardig kan zijn.

Proost ontving ik in dank; het stuk is ter zetterij. Over Remarque zal Nijhoff schrijven, meldde Henny. Ik hoop nu maar, dat jij nog niet begonnen bent. Wij moeten een met zooveel moeite los te krijgen artikel van Pom in eere houden; wat natuurlijk niet wil zeggen, dat jij je voor die luilak moet offeren. Intusschen, om Vader Brugmans te citeeren, hij is bezig aan een paar drama's en zond mij voor *Erts* een uitstekend vers!, terwijl hij nog meer in voorraad scheen te hebben. Ook ik ben weer

aan de poëtische slag gegaan, en niet slecht al zeg ik het zelf. Ik durf zooiets wel over mijn eigen werk loslaten, omdat ik overcritisch genoeg ben, dunkt me.

Hierbij sluit ik in een essaytje, dat Emmy voor *Erts* zond. Wil je het niet hebben, stuur het dan direct terug, om het event. in De Vr. Bladen te kunnen zetten. Creatief proza had ze momenteel niet: haar roman is ter perse, en losse novellen bezat ze niet. Wij zijn dus wel op dit, overigens alleraardigst uit de hoek schietend, stukje aangewezen.

Kreeg jij ook een huwelijksaankondiging van Hansje van Raamsdonk? Zij gaat a.s. Dinsdag trouwen met Prof. De Beaufort, een weduwnaar van 50 jaar, zeer bemind en kwiek niettemin. Twee zoons van hem zitten op het lyceum; een in de hoogste klas!! Vraag: met wie gaat Hansje naar bed?

Nou ouwe jongen, het beste met Hannie, groet haar namens ons beiden hartelijk, en wees zelf gehanddrukt door

Enny en Dirk

Stuur mij eens een NRC-feuilleton van je over film; ik lees die krant niet.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Amsterdam, 5 oktober 1929

aant.

aant.

A'dam, 5/10/29

Beste Menno,

Van Hannie ontving ik bericht, dat jij ook ziek te bed ligt. Erg? Als wij niet hadden afgesproken vandaag naar Amsterdam te komen, zou ik je in je sponde zijn komen bemoedigen. Beroerd natuurlijk, zoo alleen op een kamer ziek te zijn. Spoedige beterschap!

Dank voor de toezending der N.R.Ct. Als die krant iets doet, doet zij het goed.

Emmy's artikel behield je zeker voor Erts?!

Schreef jij al een inleiding en kreeg je proeven?

Adio. Het beste. Ons beider hart. groeten,

poot

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Baarn, 17 oktober 1929

aant.

aant.

Baarn, 17-10-29

Beste Menno,

Never mind! Ik begreep wel, dat alleen overmatige drukte je dien dag had kunnen doen vergeten. Ik vind het trouwens prettig hem ongevierd te laten passeeren. En nu heb ik er denkelijk een des te uitvoeriger brief aan te danken!

Om te beginnen: het is uitstekend als jullie den 26en komt. Maar gaat dien middag niet in A'dam Jeanne d'Arc? Daar zou ik heen willen, en ik onderstel, dat ook jij dat niet wilt missen. Schrijf dus even hoe of wat over dit geval. Ook nog eens iets over de Liga; ik hoor niets; Henny S. schreef alleen, dat zij een eigen theater in A. had gekregen. Waar en hoe en onder wiens leiding? Jullie sluit me zoo van al die belangrijke zaken af, en hier in dit gat merk je van niets!

Gelukkig, dat Hannie zoo gauw en volkomen hersteld is. Groet haar hartelijk van ons. Ik had - om je de waarheid te zeggen - den 12den een flauwe hoop, dat jullie even zouden zijn overgekomen uit Zeist, omdat het een Zaterdag was.

Ik had ook aan jou den laatsten keer over mijn hernieuwde productiviteit op poëtisch gebied geschreven; je hebt dat dus niet van Bep gehoord voor het eerst! Integendeel, toen ze bij ons logeerde wist ze er van door jou. Ja, in eenige weken tijd een viertal verzen, die naar eigen en anderer (Henny Marsman en Willem en Emmy) smaak en oordeel goed zijn, veel en veel beter dan vroeger. Ik heb het stellige gevoel, dat ik mijn ‘vorm’ gevonden heb. Althans ben ik mijn, mede door jouw levenshouding verstevigde, twijfelzucht in deze zaken te boven en durf weer, durf weer te probeeren en laat me niet dadelijk door een eerste mislukking voorgoed afschrikken. Toch stuur ik je de dingen niet; liever wil ik de litteratuur bewaren tot je komst. In het nu komend nummer der Blajen zal er wel een staan.

Wat betreft het Carnaval: Bep heeft het heele boek gelezen, ik alleen het eerste hoofdstuk, en haar kijk op het totaal is natuurlijk anders dan de mijne op een inleidend stuk! Mijn en Henny's kritiek betrof ook alleen die inleiding, en waarachtig, die is niet goed. Erger, die is voor het grootste deel: vervelend. Wat weer niets over het boek zegt. Als je dat stuk niet omwerkt - en ik kan me voorstellen dat je dat niet wilt of kunt - publiceer het dan ook niet als fragment van een werk, dat in zijn geheel misschien voortreffelijk is. En met Bep als critica moet je oppassen: ze is op jou en je werk ingesteld door een zekere gelijkgeaardheid, die vooringenomenheid ten gunste wordt.

Ik stik al eveneens in de arbeid. School, drie lezingen, nog eens vier lezingen, nog één, Erts-inleiding en schikking der bijdragen, bloemlezing. Het is gelukkig, dat de school me blijft bevallen, zoodat het vervelendste nog altijd houdbaar is.

Met Hannie onze hartelijke groeten en tot spoedig dus. Vergaderen we niet meer voor Erts? Schreef jij die oriëntatie over het essay al?

Een poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Baarn, 21 december 1929

aant.

aant.

Baarn: 21/12/29

Beste Menno,

Waar zit je met de vacantie? In Zeist, in Rotterdam, in Eibergen? Overstelpende drukte van allerlei aard heeft het mij helaas onmogelijk gemaakt, je te schrijven over het 'Carnaval'. Mijn bezwaren, naar aanleiding van hoofdstuk I geuit, blijven ook voor het heele boek gelden, echter met deze restrictie dat ook in de andere hoofdstukken fragmenten voorkomen, die zoo brandend geschreven zijn, dat ze ver boven het gewone peil van het werk uitstijgen. In het algemeen concentreert zich mijn afwijzend oordeel over het boek als totaal op het bezwaar tegen de opzet: het te zichtbaar vermengen van plastiek en betoog; en dit laatste overheerscht dermate, dat ik - mede omdat de stijl lang niet altijd van een zekere saaiheid ontbloot is - het alleen fragmentarisch kan waardeeren. De 'Carnavalsmoraal' heb ik met bijzondere belangstelling gelezen, maar hier heb ik helaas Havelarisme ook in de beschouwingswijze ontdekt en een dergelijke adoratie van het indifferente en vormlooze, dat mij destijds bij Van Schagen zoo tegenstond. Maar inderdaad: de oplossing is stylistisch boeiend en origineel van compositie. Het heele boek is te vrijzinnig m.i., niet in de godsdienstige beteekenis van het woord, maar in algemeenen zin.

Ik gaf op zijn verzoek den doorslag aan Henny M. eenigen tijd geleden, zoodat mij alles niet meer in finesses voor den geest staat.

En hoe gaat het met jou en Hanny? Heb je aldoor op een bericht van mij gewacht, dat ik niets van je hoorde? Op school alles in orde? Al aan een nieuw werk begonnen? Schrijf eens of kom eens een dag deze week als je tenminste in Zeist zit.

Mijn bloemlezing is naar den uitgever, komt in het voorjaar. Wat was Erts weer 'op tijd'!!! En wat ziet dat ding er door en door vervelend uit.

Nou beste kerel, onze hartelijke groeten voor jullie beiden, en laat gauw iets hooren. (Jij schrijft toch voor D.V.Bl., over Emmy's boek?).

Een poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Eibergen]

Baarn, [26 december 1929]

aant.

aant.

Baarn, Tweede Kerstdag

Beste Menno,

Alles treft wel slecht: wij zijn den 4en en 5en uit de stad. En a.s. Zaterdag gaan wij naar Zutfen ten einde aldaar een week te passeeren. We zullen dus de verschillende geestelijke bekommernissen op papier moeten auseinandersetzen.

Henny is verleden week gehuwd en vertoeft momenteel te Parijs. Mijn vader is weer gezond, hoewel de oorzaak der ziekte nog steeds niet gevonden is.

Het eerste hoofdstuk van ‘Carnaval’ komt in het Januari-nummer en het Februari-nummer. Hoe kan je een aanbieding van ‘De Stem’ hebben? Wil Coster het ongelezen plaatsen, of las hij het? Van Tricht heeft daarover toch niets te zeggen!

Ik kan mij wel begrijpen, dat Van Loghem het uitgeeft: het boek behoort geheel thuis in haar fonds, het ademt - je zult dat niet onderschrijven - een volkomen vrijzinnige geest. Het hoort daar meer dan in het fonds van ‘De Gemeenschap’.

Weet jij soms wat Nico Donkersloot in ‘De Stem’ wil? De critiek saneeren! Is onze litteraire critiek zoo ziek? - die van jou en van mij, van Henny en hem zelf. De rest doet toch niet mee! Mij dunkt de vogelaar-Coster heeft het hem als ‘naam’ in de val gelokt. Als het plan van Nico zelf was uitgegaan, zou hij allicht bij ons ermee zijn aangekomen. Ik moet zeggen: dat optreden van hem vind ik - hoe de zaak dan ook ontstaan is - misselijk. Als er iets in de litteratuur deugt, dan toch wel de critiek. En dan zullen we zeker ons leven moeten beteren, terechtgewezen door Pa Coster en zijn ouwe-hoerenblad. Daar moet hij niet Nico voor huren, maar die Ramakrishna. Las je, althans zag je dat wezenloos gezeur? Een tijdschrift dat zulk gefazel opneemt met vermelding van de bijzondere eer en de speciale vervaardiging voor ‘De Stem’, hoeft werkelijk in de litteratuur geen praatjes meer te hebben.

Las je Van Duinkerken's ‘Hedendaagse Ketterijen’? Een boek voor jou, om je anti-paapsche hart aan op te halen! Maar boeiend geschreven, vol kostelijke sofismen en andere spitsvondigheden. Las je ‘Borgia’ van Klabund? Een meesterwerk!

Alors, schrijf nog eens gauw. Het beste voor het volgend jaar!

Voor jullie beiden onze hartelijke groeten en een poot van

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Baarn, 6 januari 1930

aant.

Baarn, 6-1-30

Beste Menno,

Goed, a.s. Zaterdag en Zondag. Ik zal het ook op de gevraagde wijze aan H. laten weten. Er is één bezwaar: dat Edo thuis is, die dus jullie onkuische gedragingen meebeleeft.

Er moeten wel zware motieven achter Hannie's vertrek liggen, dat zij er zoo toe besluit, jou in de eenzaamheid te laten. Ben benieuwd ze te hooren.

Schrijf wél over ‘Vrouwen’! Emmy vroeg erom: er moest, hoe dan ook, in D.V.Bl. geschreven worden; zij riskeert dus alles. Ik vind het ronduit een lor van een boek.

Zij weet dit en ik wacht nog steeds op een brief, die mij haar gevoelens na lezing van mijn critiek zal verduidelijken.

Over Nico, van wien ik een uitvoerigen brief kreeg over zijn malle fratsen, nader mondeling. Je helderde mij nog niet op, langs welken weg en op welke gronden De Stem je om publicatie van het Carnaval heeft verzocht! Je stille dreigement hinderde mij n.l.; daarom vraag ik er zoo nadrukkelijk om. De Stem wordt voor ontevreden medewerkers meer en meer de stok achter de deur! Als een stuk om een of andere reden niet vlug genoeg wordt geplaatst - De Stem! Allervervelendst, vooral wanneer er met dát tijdschrift wordt gedreigd, het eenige waarmee wij, als Redactie, nu juist op vijandelijke voet leven. Serrez les rangs! Ondanks lokkende manifesten van bangelijke letterkundigen, die voornamelijk om den goeden toon bekommerd zijn... arme van Deyssel!

Hartelijke poot,
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk

Rotterdam, 28 maart 1930

Bericht van adreswijziging
dr. Menno ter Braak
Oud adres: N. Binnenweg 131b
Nieuw adres: 's Gravendijkwal 142b
Telefoonnummer: 33385
Woonplaats: Rotterdam
Datum van ingang: 1 April 1930

MtB

Origineel: antiquariaat Fokas Holthuis

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Baarn, 27 augustus 1930

aant.

Baarn, 27-8-30

Beste Menno,

Dank je wel voor het levensteeken uit Duitschland. Was het een prettige reis? Ja, Nürnberg en Frankfurt zijn mooi. In Rothenburg ben ik niet geweest, maar in München wel. Jij ook? Munche, zou de ouwe Six zeggen, zaliger gedachtenisse!

Toen wij uit België terugkwamen, ontbrak ons nog de gelegenheid nog eens van Zutfen uit naar Eibergen te reizen. Op die manier hebben wij elkaar de heele vacantie niet gezien. Enfin, laten we afspreken gauw naar Rotterdam te komen. Is je huis naar je zin geworden? Wij zochten dezer dagen in Amsterdam alvast, maar kunnen nog geen definitieve keus doen, hoewel er bijzonder geschikte woningen waren, omdat ik nog steeds niet weet, wanneer wij hier weg gaan. Waarschijnlijk zal dat Kerstmis worden, maar zeker is er niets doordat de heeren rectoren zich zonder adres op reis bevinden.

Direct na aankomst in Baarn heb ik mij met de borst geworpen op het schrijven van uitnoodigingen voor Balans. Daarover wil ik nog even met jou van gedachten wisselen. Ik heb n.l. weinig lust, om Van Eyck voor verzen te vragen, maar zou jou wel adviseeren, als je het nog niet hebt gedaan, hem om een essay te verzoeken. Kan ik daarop rekenen, want ik vind, dat hij niet ontbreken mag door ons toedoen. Verder: wil je onder jouw proza-rubriek iets van mij opnemen, of ben je er tegenstander van, om zelf als redacteur in het boek te verschijnen met eigen werk? Ik hoorde van Scholte, dat hij jou wou vragen om een opstel over film; hij laat dus dat standpunt van verleden jaar weer varen en als dat de algemeene regel is, zou ik wel een bijdrage willen leveren in jouw afdeling. Schrijf me onomwonden, hoe je daarover denkt.

Met veel vreugde las ik, dat je roman den staat van geboorte verlaten heeft voor een gevorderder stadium. Veel succes met de bewerking van de rest. Heet hij nog Octavianus? Binnenkort hoop ik over het Carnaval te schrijven. Ben momenteel aan het lezen en verzen creëeren. God zegen de greep!

Vraag jij ook Gerard Wijdeveld voor proza? Hij is bezig aan een boek over Jeanne d'Arc, dat heel goed moet zijn. Zijn adres is: Aelbertsbergstraat 104, Haarlem. Stuur me eens een lijstje van de door jou genoodigden, om event. je nog een aanvulling te zenden, als me wat te binnen schiet. Du Perron? Tusschen haakjes: er loopen geruchten, dat jij met Du Perron en Slauerhoff..... een tijdschrift gaat oprichten. Is dat waar? Waarom, zoo ja?

Laat gauw iets hooren! Onze hartelijke groetenissen ook aan de huisgenooten,
en een poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Baarn, 6 september 1930

aant.

aant.

Baarn: 6 Sept. '30

Beste Menno,

Henri Bruning, wien ik om gedichten vroeg voor ‘Balans’, zond daarbij nog een fragment uit zijn, in voorbereiding zijnden, roman: ‘Jeanne d'Arc verloofd’. Hij wilde graag, dat dit stuk voor plaatsing in aanmerking kwam, en ik doe het dus jou hierbij toekomen. Hij sloeg zelf voor: Hfdstuk III uit dit fragment op te nemen, indien de redactie tot keuze mocht overgaan. Door de drukte heb ik het niet zelf eerst gelezen. Er is natuurlijk principiëel geen bezwaar tegen, wanneer één auteur in twee of meer rubrieken optreedt. Denk daaraan bij je uitnoodigingen, en ga ook de dichters na, die proza schrijven! Het zijn er - althans essayistisch! - vele.

Die 29 uren gaan mij nog net even nekken. Gisteren gaf ik 7 uren; de laatste twee middaguren in eindexamenklassen, terwijl tegen de open ramen vijf metselaars aan het bikken waren van wege de schoolverbouwing. Eenvoudig om gek te worden!! Bruyn en V.d.H. zijn het er nu over eens geworden, dat ik met 1 Jan. naar A'dam ga. Ik zit dus nog bijna 4 maanden aan die lesroosters vast. Met dat al hoop ik voor 15 Sept. nog iets te kunnen schrijven voor Balans. Maar *reken* er nu maar niet op.

Aardig stuk van Vic in de N.R.C., dat tweede. - Tot *Zaterdag*! Je hoort nog wel, hoe laat wij komen.[1)]

Ons beider hartelijke groeten,
je Dirk

[1]) We komen 14.36 R'dam - Maas. Kom je ons dan halen? Heb het meteen maar even nagekeken. Adio!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Baarn, 16 september 1930

aant.

aant.

Baarn: Dinsdag, 16-9-'30

Beste Menno,

Nogmaals - en allereerst - onzen hartelijken dank voor je gastvrij onthaal van Zaterdag en Zondag, in welke hulde en dank je ook Truida wel zult willen laten deelen. Wij vonden het verblijf bij jullie bijzonder gezellig en ik heb een bijna bezielende herinnering aan de kamer met het ouderwetsche, amsterdamsche, gesprek.

Wij pikten Rien en Henny in Soestdijk op, en 's avonds hebben wij over het tijdschriftplan gepraat. H. was niet enthousiast; hij stond zeer sceptisch tegenover een trust op dit gebied: juist de wrijving en de struggle for life achtte hij noodzakelijk. Ook geloofde hij stellig, dat zulk een blad geen twee jaren zou stand houden, d.w.z. als eenheid. Hij voorzag een onontwijkbare splitsing na korten tijd, omdat juist bij een schijnbare, uiterlijke, eensgezindheid de verschillen zich sterker zouden gaan accentueeren. En dat - n.l. die splitsing - was natuurlijk niet de opzet van de onderneming. - Daartegenover wees ik hem op het boeiende van het vraagstuk, op de finantiëele potentie, die elke aflevering zoo ‘dik’ kon doen zijn als noodig was

etc. Ik mag zeggen, dat hij na mijn verdediging - evenals ik na de jouwe - het project met meer instemming begroette dan in den aanvang. Wij zullen er natuurlijk nog met Van Wessem over spreken. Beiden blijven wij het sterk betwijfelen, dat Van Kampen - zelfs al zou hij zelf willen - niet contractueel door de Gidsredactie in zijn daden belemmerd zou kunnen worden. - Is het niet mogelijk, om binnenkort met den Heer B. enerzijds en de V.B.redactie anderzijds te confereeren. Mocht het plan instemming verwerven, dan is het toch zeker de bedoeling met Jan.'31 te beginnen?

Ziehier, hoe de zaak er voorloopig van onzen kant voorstaat. -

En hoe vind je het stuk van Bep Vuyk: dat is toch minstens een merkwaardige, eigen, kijk op de dingen en een niet kinderachtig expressie- en verbeeldingsvermogen voor een teedere nymf! Vraag haar nog gauw! En vraag ook Henny Marsman, raad ik je, om proza; hij las mij een novelle (een vertelling) voor, die ik ronduit prachtig vind.

Laat gauw iets over een eventueele bespreking betreffende het tijdschrift hooren, wil je.

Onze hartelijke groeten, ook aan Truida, met poot
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Baarn, 20 oktober 1930

aant.

aant.

B: 20-10-'30

Beste Menno,

Onzen hartelijken dank voor de gelukwenschen, die Truida en jij op mijn verjaardag hebben gezonden. Hoe gaat het? Hier alles wel. Wij huurden een huis in de Geleenstraat (A'dam-zuid), zeer naar onzen zin, met logeerkamer.

Hoe staat het met Balans? Van Scholte-vâer hoor ik nu niets meer. Ik geloof overigens, dat je afwezigheid dien Zondag meer jouw dan zijn schuld is geweest. And what about Mr Bouws? Bij het afscheid, dien avond, zag ik er nog niet veel licht in.

Ik heb het afschuwelijk druk met kiezen en instudeeren van een tooneelstuk voor de lyceumfuif. En telkens zijn wij naar A'dam geweest. - Wil je me excuseeren, dat ik nog wat zal wachten met het Carnaval. 'k Wilde n.l. met het oog op mijn bundel essays, die in het voorjaar verschijnt, nog een paar *dichters* behandelen, die bij de rest geplaatst moeten worden. Goed?

Hartelijke poot van
je Dirk en Enny

Gr. aan Truida!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Baarn)

Rotterdam, 24 november 1930

aant.

aant.

aant.

aant.

24 Nov. 1930

Beste Dirk

Hierbij een reactie op je 'Prisma', waarvoor hartelijk dank! Ik had het al bijna in een winkel gekocht, maar vermoedde, dat je het me zou zenden.

Nu, ik las dadelijk je inleiding en werd daarop zoo vurig polemisch, dat ik tusschen 4 en 8 Zaterdag bijgaand stuk schreef. Ik zend het je hierbij, met het verzoek, het in De Vrije Bladen te willen plaatsen. De omstandigheid, dat het een publicatie van een redactielid betreft, zal, gezien den algemeenen vorm der polemiek, in dit geval wel geen bezwaar zijn.

Het kostte me eerst veel moeite, de te bestrijden figuur 'Binnendijk' los te maken van je persoonlijkheid als vriend, maar het is me toch gelukt, die splitsing te volbrengen. Daarom schreef ik ook met opzet zoo scherp en fel mogelijk, wetend, dat onze relaties daar best tegen kunnen, ook als A.M. de Jong dat (met zijn minderwaardigheidscomplexen) niet zal willen gelooven. Aan een 'critiekje' van mijn kant zou je in dezen niets hebben. Je weet, dat ik het flagrant oneens ben met je beginsel en dat ik dat ook als de bron van je gebrek aan eigen schrijfkracht beschouw. Juist, omdat je inleiding *bijna volmaakt* van bouw en systeem (dogma) is, wil ik niet via details tot critiek komen, maar *van de basis uit*. Er spreekt uit het heele stuk de verhevenheid (m.i. pseudo-) van den Dichter, die (je zegt zelf trouwens: 'losgeraakt') in de cultus van zijn 'burgerlijk' product zijn fetisch heeft gevonden en zoo zich heeft veiliggesteld, eigenlijk precies als een katholiek. Vandaar dan ook, denk ik, dat je aan het verschil tusschen katholiek en heidensch bijna geen woord verspilt. Die fundamenteele tegenstelling heeft geen belang voor je, *wel* de formeele der poëzie. Dat is m.i. een grondfout, waaraan ik niet speciaal aandacht heb gewijd in het stuk zelf, omdat ik niet voor een maniak wil worden gehouden. Enfin, de verdere argumentatie vind je in de tekst zelf. Het is misschien een vooruitloopen op je stuk over het Carnaval, dat misschien een uitwerking zal kunnen worden van de bezwaren, die je tegen mijn oordeel hebt.

Ik stuur je het artikel in het volle vertrouwen, dat je zult begrijpen, dat ik het scherp moest schrijven, om te kunnen zeggen, wat de grondverschillen tusschen ons zijn. Het is struisvogelpolitiek, die te verzachten; aan de emotioneele zijde van vriendschap doet deze scherpte trouwens niets af of toe. - Jij zorgt dus wel voor de verdere behandeling in de redactie?

Gisteren prevelde ik voor de radio over Alie Smeding, dewelke eerst een poging had gewaagd, mij te 'beïnvloeden', door me een persoonlijk bezoek te brengen! Ik

heb me daardoor overigens niet laten weerhouden, haar af te tuigen, tot groot vermaak van de lyceumventjes, die aan de diverse loudspeakers hingen. Het is vreselijk, om er 15 bladzijden van te moeten maken, aangezien tien woorden voldoende zijn om te zeggen, dat het boek een stinkend prul is. - Na afloop was ik den heelen dag bij Jo; het was een wonderlijk, verrukkelijk weerzien na alles, wat er tusschen lag. Onze verhouding bleek plotseling weer nieuwe, fonkelnieuwe facetten te hebben!

Wat doe jij op het oogenblik? Wanneer gaat de verhuizing beginnen?

Groet hartelijk Enny, ook van Truida. Zelf, in dit speciale geval, een extra-stevige poot van

je

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Baarn, 25 november 1930

aant.

aant.

aant.

aant.

Baarn: 25 Nov '30

Beste Menno.

Met belangstelling las ik je brief en je artikel, en je had werkelijk niet zoo nadrukkelijk de onaantastbaarheid onzer vriendschap behoeven te accentueeren. Dat is so wie so in orde. Ik keek op van je bezoek aan Jo. Werd je het huis niet uitgewerkt door zekeren krachtpatser, die zijn eigendom verdedigen wilde? - Jammer, dat ik je lezing niet heb kunnen hooren; ik zou zonder twijfel genoten hebben.

Wat de zakelijke zijde: de plaatsing van je stuk betreft, dit. Het Dec-N^{o} is volstrekt vol. Het zou dus moeten wachten tot Januari. Verder: is het wel juist gezien het naar De Vrije Bladen, dat bolwerk voor ‘dogmatische’ poëzie te zenden en niet naar... ja, naar wie dan ook? Vooral nu het bovendien werk van een redacteur betreft, al is je stuk dan ook algemeen. Hoe het ook zij: de kwestie moet ter redactievergadering besproken worden en blijft dus nog eenigen tijd hangende.

Ik zal natuurlijk in dezen brief niet uitvoerig ingaan op je critiek: misschien doe ik het als ‘naschrift’ bij de publicatie van je artikel of anders in een essay betreffende je opvattingen van het dichterschap, wellicht dus in verband met ‘Het carnaval der burgers’. - Nu wil ik alleen enkele punten eruit bestrijden of toelichten.

Humanisme, beter: ‘humanitarisme’ is m.i. volstrekt *niet vijandig aan kunst*. Daarom werd niet Coster als humanitair criticus bevochten, maar zijn keuze, die niet *artistiek én humanitair* door de beugel kon, wat theoretisch - gegeven een ideale Coster - wel had gekund. Maar ook hier steekt het hem in de ‘creativiteit’. Er is humanitarisme (= bleekzucht, bloedarmoede, principiëele zachtmoedigheid) en kunst, die gevoed, *bezield* wordt door strijdbare menschelijkheid. Een gedicht als de

Krantenvrouw van Gijsen is het een en het ander: een gedicht en humanitair, maar zóó dat het zich als poëzie manifesteert. En daarmee wenschte ik te maken te hebben.

Een bloemlezing moet, naar mijn meening, als elke cultuur-historie - wat het (voorbarig) is - de persoonlijkheid van den verzamelaar; het standpunt van zijn intensifieerende ordening, duidelijk maken; het moet dus een orde zijn en die orde moet gemotiveerd kunnen worden in een inleiding. Daar is niets tegen. Bovendien heb ik den lezer niets wijsgemaakt. Op de eerste pag. staat onomwonden, dat het boek op een 'voorkeur' berust, die een - nader toegelichte - overtuiging inhoudt. Dus een overtuiging, die de *mijne* is en alleen als zoodanig voor mij absolute waarde bezit. Ware mijn meening niet de juiste, wat zou die opinie dan beteekenen?

Je vergelijking van den oorlog met de schoonheid is wel zeer ongelukkig. Oorlog is uiteraard wanorde. Schoonheid, per definitie, *orde*; en wel: *bezielde orde*. Dit versta ik dan ook onder: *creativiteit*. Een orde, die van binnen uit leeft; die ik niet van buitenaf 'gemaakt' achten kan, al is het dan zoo natuurlijk in werkelijkheid geschied. Daarom is de z.g.n. theorie van Nijhoff (beter: van elken dichter, v.g.l. de definitie van Nietzsche, die aangehaald werd in De Lamp van Diogenes!) geen harnas, geen regel als Aristoteles' voorschriften (die dat trouwens ook niet waren), maar Nijhoff heeft alleen nog eens op een moeilijk moment gezegd, wat ieder poëet intuïtief gevoelt, wat ieder kan beseffen die het scheppingsmoment psychologisch kent. *Zoo is elke soort poëzie mogelijk*. Er bestaat geen voorschrift, er is alleen een maatstaf. Zoo is Slauerhoff een groot dichter en du Perron niet, hoewel hun stof vaak van gelijken aard is, althans niet hemelsbreed verschilt. Waarom? Omdat ik du Perron's *woorden* zie en Slauerhoffs' *gedicht*; om dezelfde reden, aan den anderen kant, vallen Moens en Marsman beide in de termen in mijn bloemlezing te verschijnen. Ik houd inderdaad Moens voor een dichter *in deze drie gedichten*. Hier gaat dus absoluut niet op, te zeggen: 'Wat hem niet smaakt, is niet scheppend'. Wat niet scheppend is, smaakt mij slechts niet als poëzie. Niet onder dezen naam! Ik houd van sommige menschen, om hun eigenschappen; ik vind <dan soms> die eigenschappen terug in wat zij een kunstwerk wenschen te noemen en ik verwerp het als kunstwerk. Jouw criterium is zoo onartistiek mogelijk, en bovendien onhoudbaar. Want als jij naar aanleiding van iemands *werk* zegt: dat is een kerel!, dan trek jij een conclusie uit een versteening, uit een symbool; je concludeert omtrent een ziel naar de zichtbare en *de eenige teekenen* van het leven van die ziel. Jij stelt iemands 'dichterschap' vast uit zijn 'burgerlijkheid'. Hoe trouwens anders. De Ziel, de pure dichterlijkheid, is zonder de burgerlijke symbolen immers onkenbaar: Ziel, lichaam, God: wereld enz. Of iemand een vent is, - daarvoor heb ik, anderzijds, weer geen poëzie van noode.

Een bundel 'kerel'-verzen dunkt mij overbodig. [x] Ik kom nu hier tot jouw fetisch: de oorspronkelijkheid. Hoe durf jij die absoluteeren, waarom is die een betrouwbare maatstaf, beter dan 'creativiteit'? Is er *iets* of *iemand* oorspronkelijk? Is jouw Slauerhoff oorspronkelijk?! Hij is *als dichter* oorspronkelijk, omdat elk waarachtig gedicht - niet twee rijmende regels! - per se oorspronkelijk... schijnt, - schijnen moet.

Helaas ga je, na herhaalde verzekeringen van het tegendeel, toch over tot een summiere bespreking van de keuze. Hier dan mijn antwoord: drie gedichten van Van Geuns vind ik, als zij goed zijn, niet te veel. Van du Perron wilde ik niet het oude paard van stal halen, afgezien van mijn bezwaren tegen het 'Gebed'. Slauerhoff gaf ik het maximum aantal verzen, dat zoo'n beknopte bundel verdragen kan, en bovendien: meer nemen is een bundel plunderen, een schrijver en uitgever dupeeren.

Daar ik de poëzie opvat als een principe, is zij inderdaad als zoodanig onvergankelijk, t.w. zoolang er menschen zijn om besef te hebben van creativiteit.

Jij hebt daarvan nog steeds niet het rechte besef. Wij noemen dat arrogant-weg: je vergist je in de waarden der afzonderlijke werken bij herhaling, getuige je depreciatie van de laatste gedichten van Van Kl. en Achterberg, waarop je doelde, getuige je waardeering voor du Perron, bij wien je de spijkers en scharnieren in zijn verzen <toch moet> zien zitten: elke regel een slokje adem en dan een Sonnet volpraten, met brutale woorden. Poëzie? Een flinke, intelligente 'vent' waarschijnlijk, maar daar hadden wij het dezen keer eens niet over. Jij bent geen haar beter dan ik, als je stelselmatig van Geuns veracht, omdat hij teederheid bezit. Ik aanvaard die teederheid niet bij een W.A.P. Smit, omdat zij daar geen kracht, geen energie bezit, - bij v. G. heeft zij dat *vaak* wel. En alleen dan 'dicht' hij.

Al voedt zich een bloem ook met de grootste rottigheid, *als bloem* is hij essentiëel een veranderde vorm van leven vergeleken bij de voedende instrumenten, aarde, stengel, enz. Heb ik ooit *de persoon* van den dichter ontkend als noodzakelijke praemisse? Maar toon mij die persoon in het ***W***erk! Of toon mij die persoon, *zonder Werk*, in zijn huis, met zijn volle leven dat tot mij uitgaat. Maar het slechte werk van den goeden persoon gaat mij op een bepaald moment niet aan.

Ziedaar! De apologie van den God-die-schiep tegenover den werkeloozen God, die wij feitelijk niet zouden kennen als hij niet wél geschapen had!

Een hartelijke poot
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Baarn)

Rotterdam, 27 november 1930

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

R'dam, 27 Nov. 1930

Beste Dirk

Ook ik was overtuigd, dat 'verontschuldigingen' over scherpte eigenlijk gemist konden worden, gegeven onze vriendschap; maar het blijft altijd een zwakheid, die niet weg te redeneeren is, om publiekelijk polemiseeren tegen een vriend onaangenaam te vinden. Toch is het een zwakheid; theoretische vijandschap verdraagt persoonlijke vriendschap.

Wat de zaken betreft; ik zond het stuk in naar De Vrije Bladen, omdat ik van meening ben, dat het nog steeds het tijdschrift der jonge garde is (of van de 'dertigers'), geheel afgezien van hun principes betreffende kunst of philosophie. Meent de redactie, dat de Vrije Bladen het tijdschrift van de 'poésie-pure-groep' zijn, dan wil ik mijn stuk terugnemen, maar heb dan uiteraard ook geen relaties meer met zulk een redactie als medewerker. Immers, wordt mijn stuk niet geplaatst, dan vereenzelvigt de redactie zich met één bepaalde opvatting onder haar medewerkers, die ik onder geen beding kan deelen. Ik blijf er, zoolang er geen redactioneele beslissing is gevallen, sterk op aandringen, dat het stuk *juist* in de V.Bl. wordt geplaatst, omdat ik het zelf goed en principieel vind. Oordeelt de redactie, dat het *slecht* is, dan aanvaard ik die uitspraak zonder meer en dan zal het ding wel eens ergens anders gedrukt worden; over eenigerlei rancune zou ik - natuurlijk! - dan niet denken. Oordeelt de redactie het echter in strijd met de beginselen van de V.Bl., dan moet ik dat, hoezeer het me ook zou spijten, opvatten als de mededeeling, dat ik onder de medewerkers niet meer thuishoor. Ik *kan* niet anders schrijven dan zoo, in dezen geest. Uit je woorden weet ik niet goed wat op te maken. Wil je dit ding niet plaatsen, dan heb ik niets meer aan te bieden. Critiekjes of essaytjes in poésie-pure stijl kan en wil ik niet schrijven. Maar omdat jullie mijn antipaapsche stukken *wel* hebt opgenomen, die van hetzelfde standpunt uitgaan, denk ik, dat ik me vergis. In ieder geval zou het toch interessant zijn, uitgemaakt te zien, of de V.Bl. een 'tijdschrift voor kunst en letteren' of een dogmatisch poëzie-tijdschrift zijn. -

Nu je argumentatie. Vooropgesteld: de *felle* toon van je brief is totaal anders levender! dan de *dicteerende* toon van je inleiding. Het doet me aan, alsof je in je inleiding de verhevenheid der poëzie heel anders accentueert dan in je brief; vandaar ook mijn scherpe reactie. Want dat ik je niet voor een stommeling in poëziecritiek houd, zal je toch zeker wel duidelijk zijn. Ook, dat ik je geen onzinnige voorstellingen over gewassen toeschrijf, zelfs over het gewas der poëzie. Anderzijds zul je dan ook wel willen toegeven, dat *ik* niet zoo dom ben, om de waarde van de vormkracht te loochenen. Maar nogmaals: dat is toch een waarheid als een koe, dat een dichter zoo moet schrijven, dat zijn schoonheids*idealiteit* tot een schoonheids*realiteit* wordt voor zijn (doorsnee) omgeving! Daaruit mogen toch niet de hooghartige oordeelvellingen volgen, die in jouw inleiding voorkomen. Immers, wat de dichter doet, doet ieder mensch op zijn manier, wanneer hij materialiseert. Schoonheid (hier gaan wij absoluut uit elkaar) is geen 'bezielde orde', schoonheid is de 'wanorde der dichterlijke werkelijkheid', die door ons in een burgerlijke orde moet worden geketend. Dat zij geen stellige, hiërarchische, algemeene orde is, blijkt al wel voldoende uit het feit, dat menschen als wij tweeën, die toch niet abnormaal ver van elkaars schoonheidsappreciaties (in de practijk) zijn verwijderd, over het werk van b.v. du Perron *fundamenteel verschillend* oordeelen. Omdat de schoonheid een persoonlijke relatie is, die *ondanks* de orde der burgerlijke teekens (gedichten of lucifersdoosjes) tot ons spreekt, voor den één zus, voor den ander zoo. Er *zitten* geen 'spijkers en scharnieren' in gedichten, als ik ze niet *voel* zitten, zij zijn niet absoluut aanwezig, zooals jij (ongefundeerd m.i.) aan wilt nemen. De 'teederheid', die jij van Geuns toeschrijft, *is* er natuurlijk voor jou, maar ze is er niet absoluut, want ik kan die teederheid niet anders zien dan als epigonisme.

Dit brengt me tot het cardinale punt. Je verwijt mij, dat ik hetzelfde doe als jij, maar met andere termen, n.l., dat ik de oorspronkelijkheid verabsoluteer. *Dat nu ontken ik*. Ik wil niemand opdringen: dat en dat is oorspronkelijk, voor altijd en eeuwig. Ik zou n.l. ook kunnen zeggen: alles, wat als vorm, als gestalte, als

persoonlijkheid, in de wereld verschijnt, is qua talis oorspronkelijk, zelfs van Geuns, en een gedicht van van Geuns. Epigonisme is dus ook een graad van oorspronkelijkheid, zooals oorspronkelijkheid altijd graden van epigonisme vertegenwoordigt. Ik maak dus geen absoluut contrast tusschen oorspronkelijke en niet-oorspronkelijke, zooals jij tusschen creatief en niet-creatief! Ik wil voorts niemand opdringen, dat lieden, die ik oorspronkelijk acht, voor anderen het ook zijn; alleen kan ik namen noemen, om te laten blijken, wat ik in concreto onder oorspronkelijkheid versta.

Natuurlijk zoek ook ik de persoon in het werk! Maar jij beweert, dat het werk is 'losgeraakt'. Misschien bedoelen we dan hetzelfde; in dat geval druk je je toch zeer mysterieus uit. En wat is het gevolg? Dat er op het oogenblik een cultus van 'losgeraakte', d.w.z. doode gedichten aan het ontstaan is, met een vast rhetorisch apparaat van bloed etc., waar terecht geen sterveling dan eenige dichters meer belang in stelt. Natuurlijk zijn ook de Graaff, Achterberg, Klinkenberg, v. Geuns, Smit, M. Leopold etc. etc., oorspronkelijk in dien zin, dat hun werk nooit geheel te herleiden is tot het werk van een ander. Maar hun oorspronkelijkheid is zoo gering, dat je die gerust epigonisme kunt noemen, dat zelfs de symbolen klakkeloos ontleend worden. Zoetgevooisd epigonisme, dat lijkt het mij toe. Voor mijn part *zijn* ze dan losgeraakt, poëzie in den essentieelen zin; dan lees ik voortaan geen poëzie meer. Per slot van rekening is, de bloem, het gewas, geen essentieel veranderde vorm van humus-leven; niemand kan de pretentie hebben, precies aan te wijzen, waar de schoone vorm zich heeft geëmancipeerd van den rottenden bodem, *en elke schoone vorm, die los van dien bodem denkt te kunnen blijven bloeien, sterft af.*

Het zijn altijd de grooten geweest, die zich *verzet* hebben tegen heerschende wetten. Wat jij nu doet, is wetten handhaven, vaststellen, bevestigen, vooral door de *toon* van je inleiding. Die is doodend voor ieder knaapje, dat iets in zich voelt ontwaken; als het 'Prisma' in handen krijgt, zal het onmiddellijk beginnen, zich een receptenboek aan te schaffen i.p.v. te gaan schrijven.

Wees overigens gerust, ik ga geen bloemlezing van 'venten' maken. Ik wil zoolang mogelijk mijn fixeering aan een onfeilbare keuze ontloopen. Ook al zou ik de keuze nadrukkelijk tot mijn particuliere gevoel reduceeren, de samenstelling alleen al zou mij als begeerig naar een statische orde veroordeelen. Ik wil scherpte van begrippen, en ook keuze dus, maar in den zin van een Carnavalsmoraal.

Nog één vraag: waarom gebruik je termen, als 'creatief' en 'tucht', die tot eenvoudiger en helderder termen te herleiden zijn? Let wel, ik wil je geen andere stijl of woordkeuze opdringen; maar juist het woord 'creatief' blijft als een jargon-woord in mijn geheugen achter. Natuurlijk is ook 'oorspronkelijk' en 'epigoon' weer jargon; maar ik ben bereid, die woorden dadelijk op te geven, door te erkennen, dat ze twee aspecten van één zaak zijn. Dat lijkt me bij jou niet het geval, waar je zulke besliste (*quanti*tatieve) voorkeuren schept, die de creatieven van de niet-dito moeten scheiden, als de bokken van de geiten.

En dan: hoe kom je toch met deze poëtische hybris in het leven, in je levensbeschouwing uit? Zijn die paar versjes voor jou werkelijk het culmen van de wereld? Is het je ernst, dat de poëzie een 'beschermd domein' is? Heb je er dan genoegen in, in zulk een Yellowstone park te wonen en je voor de rest van de wereld te verbergen? Dat begrijp ik, *bij jou juist*, niet, en ik *heb* het nooit begrepen. Je debat en brieven zijn in flagrant contrast met b.v. die inleiding, die van een volmaakte verstijving getuigt, die juist aan je 'niet-losgeraakte' persoonlijkheid zoo totaal ontbreekt. Bij je mondelinge uiting voelt iedereen, die daarvoor gevoel bezit, dat ook

jij de oorspronkelijkheid no. 1 stelt, en dat het je au fond geen bliksem zou kunnen schelen, of er een Engel uit het epigonen-Paradijs viel; maar in je essays (ook over Engelman) zie ik altijd ineens iemand anders, een lector der Poëzie, die je niet bent, een protector van een bepaald genre, dat je als 'de' poëzie hebt geheiligd.

Je zegt, dat ik me in de waarde der afzonderlijke werken vergis. Mogelijk, of liever: zeker. Maar vergissen betekent in deze materie: partijkiezen, en alleen O.L. Heer zelf kan mij duidelijk maken, dat ik verkeerd partij kies, door partij te kiezen voor datgene, waaraan ik mijn hart ophaal. Wie zal uitmaken, of jij je niet vergist, als je scharnieren bij du Perron constateert, *en wat doet het er toe*? Ik leef, ik leef met partijdige keuze, om morgen een andere keuze te hebben; ik kan wel links en rechts grijpen, om te schrijven, als ik maar tijd genoeg had. Of ik me vergis: nou ja, wat dan nog? Als het voor mij maar waarde heeft, wat ik lees, of doe, of laat.

We moeten, dat voel ik, over deze zaak weer eens praten. Ik zit te schrijven, terwijl ik proefwerkjes moet corrigeeren, maar ik wilde je toch dadelijk antwoorden, ook al als een teeken van vreugde, dat je ieder spoor van rancune achterwege hebt gelaten.

Misschien kerstvacantie?

Een hartelijke poot van je

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Amsterdam, 2 januari 1931

aant.

Amsterdam: 2 Jan. '31

Beste Menno,

Kerel, van harte gelukgewenscht door ons beiden. Dat lijkt mij een goeie zet. Ik ken Gerdel natuurlijk niet meer, zie haar nog als een tamelijk klein meisje, maar je weet hoe aardig en lief ik haar toen vond. - Een goed begin van het nieuwe jaar; ik hoop, dat alles verder naar wensch gaat, in alle opzichten.

Je hebt dat overigens flink stiekum bekokstoofd. Of had je zelf nog geen vermoedens, toen je naar Berlijn trok? Enfin, laten wij gesprekken 'praten' en niet 'schrijven'. Ik verwacht je binnen afzienbaren tijd hier. Je laat het wel even weten, wanneer je op den trein gaat zitten. Volgende week Zaterdag? Ik bewaar alle bespreekbare gebeurtenissen tot je komst. (Alvast hulde voor den voortgang met je roman!)

Een hartelijke poot van

je Dirk

Je moet je brieven beter dichtplakken: ze komen vaak open aan, ook deze!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Amsterdam, 25 januari 1931

aant.

aant.

A: 25-I-'31

Beste Menno,
Mede namens Enny hartelijk gelukgewenscht met je verjaardag.
Hoe gaat het? We hadden je al wel eens hier verwacht. Bijv. Woensdag op de vergadering-Balans!!
Deze week schrijf ik een anti-artikel over 'P. of. D?' Ik zal je een doorslag zenden. - Schiet je roman op? - Laat eens iets hooren. De school is - voor zoover ik zien kan - heel geschikt.
Moeder is bij ons gelogeerd deze week. Ook haar felicitatie.
Tot kijk.
Een poot van
je Dirk

Groeten aan Truida.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Rotterdam, 27 januari 1931

aant.

aant.

R'dam, 27 Jan. 1931

Beste Dirk
Hartelijk dank voor je gelukwensch! Ik liet den dag natuurlijk passeeren, zooals alle dagen passeeren, trof 's avonds Bep in den Haag, zat met haar in Regina ouderwets te praten.
Ik was laatst even in Amsterdam, maar had toen een 'noodzakelijke boodschap' bij To ter Haar, en ik moest vroeg weer in Rotterdam zijn. Verder was ik er nog niet, omdat ik hard aan mijn roman zit te werken, die in Februari af *moet*. Vandaar mijn algeheel stilzwijgen. Het ding is op een oor na gevild, maar nu het oor! Ik heb het doorgedacht en moet het nu nog schrijven.
Een week geleden was ik in Brussel, logeerde een nacht bij du Perron. Deels voor zaken bij Stols, die ook al om Hampton Court flirt, deels om met du Perron nader

kennis te maken. Er moet beslist een *geheele* avond worden georganiseerd, om jullie principes in persoonlijk debat te laten botsen. Het is een uiterst scherpzinnige vent.

Stuur me *vooral* doorslag van je stuk. Niet voor repliek, want onze standpunten kunnen m.i. beter voor zichzelf spreken. Deze manier van behandelen in de V.Bl. lijkt me ook de eenig juiste. Intusschen: zeer benieuwd!

Ik hoop binnenkort aan te komen!

Groet Enny hartelijk,

zelf een hart. hand van

je Menno

N.B. Met *Gerda* en mij gaat het *uitstekend*. Wij verrekken alleen van de te wisselen papieren. B.v.: een 'Ehefähigheitszeugnis'. Niet ikzelf, maar... de gemeente Rotterdam moet dat geven! M.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Amsterdam, [na 27 januari 1931]

aant.

aant.

aant.

Beste Menno,

Met verontschuldigingen voor de traagheid der verzending, hierbij dan eindelijk het antwoord-artikel, dat in het Februari-nummer van De Vrije Bladen komen zal.

Van Bep hoorde ik, dat je griep had. Is dat zoo? Of beter: heb je het nog? Hoe gaat het dan; er heerscht ontzettend veel griep hier, en soms lang niet zoetsappig.

Verder: je schreef bij du Perron te zijn geweest, en eens een samenkomst te willen arrangeeren ter bespreking van de wederom brandende kwestie der kunst. Welnu, ik wil je vast vooraf zeggen, dat ik pertinent ongenegen ben dezen heer te ontmoeten, niet uit vrees voor een debat, maar omdat hij blijk gegeven heeft een zoo intrigant en kwaadaardig individu te zijn (althans hij gedraagt zich jegens mij zoo), dat ik bezwaarlijk lust kan koesteren te genieten van zijn scherpzinnigheid. Deze querulant heeft, naar ik bemerk, een onuitsprekelijke verachting voor mij, die mij werkelijk verhindert hem de blamage van een ontmoeting aan te doen. De oorzaak dezer verregaande weerzin voedt hij door het lezen van mijn verzen en kritieken, die - ook de laatste - zoo minderwaardig moeten zijn van oorspronkelijkheid en gebrek aan karakter of persoonlijkheid, dat zijn Hooge Ziel deerlijk door een kennismaking met den drager dezer leegte zal worden geschokt.

Hij heeft, omdat hij jouw stuk tegen Prisma blijkbaar niet afdoende vond, het in een ingezonden artikel nog eens trachten over te doen. In dit artikel verwijt hij mij niet alleen, dat ik een epigonistisch dichter ben (dat hoeft hij mij waarachtig niet te vertellen: dat weet ik zelf genoeg al zal ik er het dichten niet om laten), maar ook dat al mijn kritische overtuigingen uit Marsman's koker komen. Het mooiste is, dat

hij beweert mijn essays gelezen te hebben, terwijl juist hierin telkens mijn verschil van meening met Henny aan den dag treedt. Bovendien kan hij het niet zetten, als ik van de meening van H. afwijk, in een kleinigheid natuurlijk maar!, want dan klopt zijn vernietigende theorie niet; dan heet het, dat Marsman tenminste consequent is! Enfin, de geur van het opstel is dermate verpestend, dat ik liever een epigoon ben dan zóó'n oorspronkelijkert, mét persoonlijkheid en de heele gewenschte rompslomp. Hij bezit trouwens de zonderlingste opvattingen over oorspronkelijkheid, die hierop neerkomen, dat men beter een epigoon van een buitenlander of een 17e-eeuwer kan zijn dan van een tijdgenoot (dat noem ik nog eens een principe!); dat hij, zonder de chronologie te raadplegen betichtingen van naschrijverij of beinvloeding afschiet, die hij dan na tegenbewijs terugtrekken moet. Alles ten bewijze hoe scherp epigonisme van oorspronkelijkheid te onderscheiden is. Nu zijn in De Gids van Januari bijvoorbeeld gedichten van Henny Marsman te vinden, waarin op twee plaatsen bijna letterlijk regels uit mijn werk te ontdekken zijn; hij weet, dat hij toen hij die regels schreef aan die van mij heeft gedacht en ze zoo ter plaatse bruikbaar achtte, dat hij ze niet supprimeerde. Voilà! Morgen zal du Perron uitvinden, dat *ik* en niet Henny plagieerde of epigoneerde, want het is toch onaannemelijk, dat zoo'n lor als Binnendijk Marsman ten voorbeeld is geweest. Ach, ach, die oorspronkelijkheid! Ik weet, dat jij niet zoo kinderachtig bent op dat punt, maar in het bewuste artikel van du Perron komen dergelijke muggezifterijen rustig voor; hij past ze zelfs op zijn eigen werk toe; hij beticht Jan Engelman ervan regels van Van Ostayen te hebben gegapt, terwijl aangetoond kan worden met data, dat het gedicht werd geschreven voor hij die gedichten van V.O. kende!! En dan - dat is het mooiste - vervalt plotseling de onoorspronkelijkheid. Dan blijft voor hem niet gelden de beinvloeding, die van andere verzen *als soort* op Engelman's werk is uitgegaan. Ook een liefhebberij, zulke critiekvoering.

Om kort te gaan: ik vind du Perron een onverdraaglijk en kwaadwillend stoker, een man die op sympathieën en antipathieën lééft, stikkend in vooringenomenheid (Slauerhoff is *altijd* goed; ik ben *altijd* slecht) een interessante kwal, met het accent op kwal. Het belangrijke kan mij dan gestolen worden, mét de scherpzinnigheid.

Voor de aardigheid moet je de critiek van Vic eens lezen op Verwey: die staat vol vrijmetselaarsdialect, met termen als creatief enz. Echt om een artikel tegen te schrijven.

Het beste, en hartelijke groeten van ons beiden,
een poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk

Rotterdam, 14 februari 1931

aant.

aant.

aant.

aant.

R'dam, 14 Febr. 1931

Beste Dirk

Dank voor de toezending van de proef van je contra-artikel! Ik kan het er natuurlijk niet mee eens zijn, al vind ik je manier van repliceeren zeer juist en scherp van toon. Ik had je per brief ook willen antwoorden, maar het artikel zit nu al zoo stikvol onder de commentaren, dat ik er beter een stuk van kan maken. Maar ik zal dat alleen doen, als de Vrije Bladen van Maart het kunnen plaatsen; in een ander tijdschrift wil ik het in geen geval zetten, omdat het geen polemiek tusschen menschen is, die elkaar ook maar een oogenblik van kwade trouw verdenken. Het onderwerp lijkt me echter, vooral nu het van de aanleiding geabstraheerd is, interessant genoeg, om ad fundum uitgevochten te worden. Mijn bezwaren zijn n.l. niet van detail-aard, maar betreffen je methode van redeneeren en formuleeren; ik zal je zelfs moeten verwijten, dat je het Carnaval niet (naar mijn bedoelingen tenminste) begrepen hebt, getuige je vergelijking met Havelaar, die al door pag. 236-'39, 246-'47 ten eenenmale wordt ontkracht. Maar genoeg, de zaak is een artikel waard. Persoonlijk neem ik je alleen een *beetje* kwalijk, dat je het Carnaval met Prometheus vergelijkt (de verwantschap stel je zeer terecht vast), terwijl je, meen ik, Prometheus niet gelezen hebt. Maar ik kan me vergissen, het is trouwens maar een miniem onderdeeltje van je betoog en op oorspronkelijkheid (waarover in het stuk nader) in den zin, dien jij er aan hecht, maak ik ook geen oogenblik aanspraak. Schrijf me nog even, liefst zoo gauw mogelijk, of er voor een dupliek (die dus *niet* terug zal komen op Prisma) plaats is!

Ik was inderdaad hevig aan het griepen, maar na een week thuisblijvens ben ik er weer boven op.

Je opinie over Du Perron kan ik niet deelen, daar ik den man zelf heb leeren kennen en persé weet, dat geen querulantisme hem tegen je werk in het harnas jaagt. Maar ik zou geen ontijdige ontmoetingen willen forceeren. Dat hij van alles tegen heeft op je werk, kun je toch ook moeilijk aan persoonlijke antipathie toeschrijven, daar hij je nooit gesproken heeft. Ik heb niets gelezen van wat hij tegen je in het geweer heeft gebracht, maar ik wil, aannemend, dat hij zich in details vergist, volhouden, dat de bedoeling van een ignobele campagne nooit bij hem voorgezeten kan hebben. Hij is een man met een rare dorst naar helderheid, iemand, in consciëntie totaal van ons verschillend, die ik toch zeer apprecieer om zijn onbevooroordeeldheid. Dat hier een gemeenschappelijke afkeer van de 'creativiteit' en de 'poésie pure' mee van invloed is, ontken ik niet, maar ik zou om die reden toch nooit persoonlijke relaties met hem onderhouden. Dat je pertinent (ik zeg niet: nu dadelijk) ongenegen bent, hem te ontmoeten, begrijp ik niet goed van je; misschien heeft het geen zin, dat is wat anders.

Blijft de school bevallen? Hier gaat het zijn gewone gang. 'Hampton Court' is op drie of vier bladzijden na af; ik hoop op morgen. Vandaag ben ik (voor Nederland!) ondertrouwd, hang dus aan het stadhuis in den wind der onopgemerkte publiciteit.

Als het boek af is, kom ik *binnenkort* aanwaaien, schrijf nog wel vooruit. Laat mij nog even iets hooren over het artikel!

Hart. gr. ook voor Enny en een hart. hand van

je

Menno

Eergisteren was ik in Voorburg. De promotie van Bep is een lijdensgeschiedenis!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Amsterdam, 16 februari 1931

aant.

aant.

aant.

Amsterdam, 16 Februari 1931

Beste Menno,

Dank voor je briefje. Ten eerste een antwoord op je voorstel, om nogmaals een artikel te schrijven over deze zaak. Ik zou dat niet doen, vooral daar je het zelf eerst niet van plan was. Het zou een onvruchtbare en vervelende discussie worden, waaraan wij De Vrije Bladen niet mogen opofferen. Of er plaats voor zou zijn in Maart, valt al te betwijfelen, maar dat zou geschikt kunnen worden op gevaar af vele medewerkers in het harnas te jagen, die al tijden wachten op publicatie hunner bijdragen. Ik raad je aan: schrijf dien brief en laten we het samen schriftelijk of mondeling uitvechten.

Je neemt mij de zeer terloops en vragenderwijs gestelde opmerking kwalijk over de 'oorspronkelijkheid' van het Carnaval en over het verband tusschen je boek en de 'boeken' van C.v.B., niet alleen van Prometheus! Dat verband in ideeën bestaat. Den inhoud van beide werken ken ik. Én in Pr. én in Hed Fet. las ik hoofdstukken, die mij trouwens niet anders dan die bestaande kennis konden bevestigen. Ik deed dat verleden jaar, toen ik lezingen over moderne prozaschrijvers heb gehouden. Maar afgezien hiervan: ik sloot aan bij de *idee*, die aan jouw en aan haar werk ten grondslag ligt en ging opzettelijk niet verder; ook je beschouwing van 'een paar regels rijmend onder elkaar' als poëzie vindt men in Hed. Fet., waarin zij een gedicht van Kloos op den klank herschrijft om de onzinnigheid der poëzie aan te toonen. En dan: wat kan jou oorspronkelijkheid schelen? Toch zeker alleen in het opzicht waarin ik haar belangrijk vind? En in dat opzicht is het Carnaval oorspronkelijk. Echter, in je artikel 'Prisma of Dogma?' vraag je of Martin Leopold gestolen heeft, etc. Het interesseert je dus te weten of hij oorspronkelijk is in den verwerpelijken zin! En du Perron in het meergenoemde stuk doet niets dan dat. Hoe zit het nu? De geleende woorden zijn toch niet het gedicht? Deze woorden kunnen fungeeren voor het creëeren eener volstrekt eigen ervaring. Het versje van Achterberg bijv. in Balans, de 'Kleine Ode aan het Water', vind ik ondanks de woorden en de associaties met Gorter een oorspronkelijk gedichtje, omdat het de ontroerings- en ervaringsproblemen zuiver en persoonlijk heeft opgelost. Daarom is dit ding een gedicht. En een gedicht van Berlage een lor, al is deze man ook een groote persoonlijkheid. Sterker en ook juister: een ingenieur zal een voortreffelijke brug bouwen, goed vakman als hij is, maar hij krijgt in zijn vak de kans eenvoudig niet om zijn persoonlijkheid te laten zien, daar dit als zoodanig logische constructies en geen gevoels- of ervaringssymbolen vraagt. Alleen in de kunst komen de psychische ervaringen in beeld en iemand, die een groote persoonlijkheid is doch geen kunstenaar, dus zich van die beeldspraak niet

kan bedienen, valt automatisch buiten je beschouwing als je hem tenminste niet uit den omgang als een belangrijk mensch hebt leeren kennen. Het zou er triest gaan uitzien, als geringe kunstwerken per se door kleine persoonlijkheden voortgebracht zouden moeten worden. Jij hebt er meermalen je verwondering over uitgesproken, dat iemand als ik zulke onbeduidende gedichten schreef, daarmee waarschijnlijk bedoelende, dat je meer van mij verwachtte, gezien mijn persoonlijkheid. Een goed voorbeeld, om aan te toonen, waar hem de kneep zit! Want een du Perron oordeelt genadeloos *over mijn persoonlijkheid*, terwijl hij slechts mijn werk kent. Tableau! Zijn antipathie komt voort uit die kennis, en nu concludeert hij vanuit die vooringenomenheid alvast over al wat er nog te wachten is. Ook moet mijn critisch werk het ontgelden, nu hij eenmaal dat beeld van dien onoorspronkelijken dichter in zijn hoofd heeft. Bovendien geeft hij van zijn 'onbevooroordeelde' houding blijk, door duidelijk te laten merken mijn essays niet te hebben gelezen. Althans de inhoud ervan *kent* hij niet.

De vergelijking (?) met Havelaar trok ik niet uit het Carnaval, maar uit je artikel, uitgaande van jullie beider angst voor dogmatiek en formules. Maar bij herlezing van de door jou genoemde pagina's in het Carnaval, bleek mij zelfs dat ik je beste leerling ben geweest. Want al staat er in woorden veel over scherpte en omlijning, het zijn slechts de doorzichtige symbolen voor de vaagheid die je verdedigt. En daar heb ik in mijn tijdelijke functie van Carnavalsmoralist mee te maken.

Ik hoop je gauw hier te zien met Hampton Court bij je; af en te lezen. Alleen wij zijn a.s. Zaterdag en Zondag uit de stad. Reken daar dus op.

Onze hartelijke groeten en een poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Amsterdam, 27 maart 1931

aant.

aant.

Amsterdam: 27 – III - 31

Beste Menno,

Nu ik ga vreezen je voor de Paaschvacantie en dus voor je huwelijk niet meer te zien, stuur ik je onze gelukwenschen maar schriftelijk. Je weet hoe ik je steeds alle goeds gun; leid daaruit dan ook de gevoelens af, waarmee ik je begeleid in gedachten op den 9en April.

Waarom ben je zoo obscuur, ondanks je aankondiging - in dubbelen zin: van je bezoek (heel lang geleden al) en van je op handen zijnde echt. Wij hadden, dacht ik, nog veel te praten. Ik zou, meen ik, je roman mogen lezen. Of vergis ik mij in al deze opzichten? Je kunt je overigens gemakkelijk verontschuldigen met je beslommeringen van amoureuzen aard. Is Gerda nu in Eibergen? Als jullie daar samen met Paschen

nog bent, kunnen wij een afspraak maken, want dan zitten wij in Zutfen. Daarover hoor ik nog wel iets.

Het bevalt ons hier best. Over het algemeen is het peil der leerlingen, intellectueel gesproken, 100% hooger dan in Baarn. Er valt mee te werken en te praten.

Ik heb geen nieuws. Tenminste niet om, nu wij elkaar in zoo langen tijd niet gesproken hebben, in een briefje te schrijven: Eerst bijpraten! Wij zagen je in Baarn vaker dan hier. En dat is absurd!

Een hartelijke poot van mij en de groeten van Enny, ook aan Truida,
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Eibergen, 8 april 1931

aant.

Eibergen, 8 april '31

Beste Dirk

Reden van mijn lange zwijgen: mijn huwelijk gaat niet door. Sedert drie weken is het eigenlijk al beslist, maar nu voorgoed.

Schrijf me even, wanneer je weer in A'dam bent. Ik kom dan alles vertellen. Ik ga vandaag weer naar R'dam.

h.gr. ook aan Enny,
hand
je
Menno

N.B. Wil ook aan je ouders zeggen, dat mijn komeetachtig verschijnen met deze zaak verband hield, en dank hen nog eens voor hun hartelijkheid, die me erg goed deed.

Origineel: ?

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Amsterdam, 11 april 1931

aant.

aant.

Amsterdam: 11 – IV – '31

Beste Menno,

Doordat je zoo beangstigend lang niets van je had laten hooren, trof mij je brief met het onvoorziene bericht des te erger. Waarom heb je er mij niet eens over gesproken of geschreven in den laatsten, blijkbaar beslissenden, tijd. Ik vind, dat er te groote lacunes in onzen omgang zijn ontstaan, waardoor de durende vriendschapsrelatie wordt aangetast. Of vergis ik mij? Ik hoop het. Mijnerzijds althans is het niet het geval. Maar het deed mij toch vreemd aan, dat ik nu pas - nu alles 'in orde' is - van je hoor, dat er sprake van geweest is.

Tot het einde der vacantie (Dinsdag) ben ik geheel door, al vroeger gemaakte, afspraken gebonden. Woensdagmiddag evenzeer: dan komt Dolhain eten enz. Zou jij *Donderdagmiddag ± 4 uur* bij ons kunnen zijn. 's Middags heb ik school, maar den heelen avond ben ik vrij. De rest van de week is er weer geen kans. Dus zie, dat je het zoo regelt. Schrijf even, dan rekenen wij op je, ook met het eten.

Onze hartelijke groeten en een poot van
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Amsterdam, 7 mei 1931

aant.

aant.

Amsterdam, 7-V-31

Beste Menno,

Ik zou je nog schrijven over Hampton Court. - Hoewel mijn totaal-indruk niet onverdeeld gunstig is, moet ik beginnen met je te zeggen, dat de laatste twee hoofdstukken m.i. verreweg het beste zijn geslaagd; en dat opent perspectieven voor de toekomst. De beginstukken, en ten deele ook de andere deelen, zijn nog in een te beschouwelijken toon geschreven en vooral <zijn de gebeurtenissen erin> vanuit een <te> (zelf)beschouwend standpunt gezien. Met *zelf* bedoel ik niet: jou, maar de hoofdfiguur uit het boek. Pas verderop komt de figuur werkelijk als figuur los van zijn overwegingen te staan en leven ook de anderen daardoor meer op zichzelf en niet louter als tegenspelers van Andreas, die niettemin alleen krachtens hem bestaan.

De betrekkelijk onbevredigende eindindruk baseert zich op het feit, dat het heele boek mij te veel als een constructie aandoet. Jij zelf hebt te duidelijk de draad in handen genomen en noodlotje gespeeld. Dat is natuurlijk geen bezwaar, als het maar niet merkbaar wordt. En tot mijn spijt is mijn reactie op het werk juist een zekere geïrriteerdheid: het gaat precies als het moest gaan. Ook - iets anders - doen mij de z.g.n. gewone dingen, de vlotte opmerkingen, de banale scènes, te opzettelijk aan, te veel genoteerd als elementen ter afwisseling dan dat zij klemmende beteekenis krijgen. Het begin vind ik bepaald geen roman. Dat interesseert jou nu wel niet, maar een boek-zonder-meer vereischt toch een eenheid van toon en conceptie. Welnu, die bespeur ik niet. <(Verderop wél, natuurlijk)> Er zitten in de slothoofdstukken uitstekende psychologische treffers, raak, en goed in de atmosfeer gesitueerd, maar

er zijn in de begin- en middendeelen ook hopeloos onbelangrijke brokken. Zoo kan ik de geschiedenis van den Generaal niet anders zien dan als een truc, een kwasi-diepzinnig, maar in wezen een door-en-door bedacht en gezocht grapje.

Wegens bezuiniging - dat bleek noodzakelijk - kunnen we voorloopig niet naar Rotterdam komen. Wij moeten a.s. Zaterdag en Zondag naar Bep, maar dan blijven wij tot de groote vacantie in A. Wij hadden allang met haar afgesproken nog eens te komen, dus dat gaat door. Maar kom jij nu bij ons, bijv. Zondag over een week voorloopig. Of anders eens een Woensdagmiddag en Donderdagochtend.

Schrijf in elk geval weer eens. Hoe gaat alles?

Een hartelijke poot van ons beiden,

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Nijvel, 15 juli 1931

aant.

aant.

B.D. en E.

Een hart. gr. van Jean de Nivelles, die hier de poésie pure uitklepelt over een charmant stadje!

Menno

Zeer geachte heer!

Jan van Nijvel is van Goud;
U en ik zijn spoedig oud;
Waarvoor 't leven te verzuren
Met de Poèsie très-pure?
EduP.

Hart. gr.

Truida

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Parijs, 20 juli 1931

aant.

aant.

Paris, 20/7 '31

B.M. -

Dank voor je kaart uit Nijvel. Je hebt dus met je geestelijken oom nieuwe 'levens'-moed en -lust opgedaan. - Heeft Nijpels je intusschen mijn boek toegezonden? Ik heb hem opgedragen dat te doen. Je kunt dan, lezend, merken hoe ik het leven minacht! En de 'schoonheid' vereer.

Poot van
je Dirk

Groeten van Enny en Dirk ook voor Truida.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Voorburg, 17 augustus 1931

aant.

Voorburg, 17 Aug. 1931

Beste Dirk

Gisteren hoorde ik, in gezelschap van Bep, onder heftig protest van den aether, je lezing over Hampton Court. Ik ben je zeer erkentelijk voor de wijze, waarop je het geschrift hebt ingeleid, al denk ik, dat het verhaal den meesten menschen wel ontgaan zal zijn. Er kwamen te veel namen en feiten in voor. Maar vooral je inleiding over mijn essays heb ik hoogelijk gewaardeerd; bij alle verschil van standpunt was die werkelijk een uitstekend samenvatting, al zullen ook hier de luisteraars wel eens 'iets hebben moeten missen.'

'Commentaar' kreeg ik nog niet (wel je briefkaarten, waarvoor hartelijk dank). Ik denk, dat Nijpels het vergeten heeft. Bij Bep zag ik de opdracht voorin, die ik in dezen vorm volledig aanvaard! Vriend en tegenstander: gelukkig geen 'ruzie'. Ik voel het ook inderdaad zoo; wij zijn op dit moment absoluut tegenstanders, en het heeft geen zin, dat te verbergen. Die dichter van jou is voor mij, 'een vreemde in het rijk der schoonheid', een fantoom, en voor jou is mijn carnaval een beleediging aan het adres van de poëzie. Soit; maar een vriendschap kan daaronder latent zijn, kan tijdelijk intellectueel zelfs onvruchtbaar worden en tòch van kracht blijven. Ik geloof tenslotte, dat het ons ten allen tijde mogelijk zal zijn, alle problemen met elkaar te bespreken zonder er doekjes om te winden; en dat is de hoofdzaak.

Stuur je me een ex. van 'Commentaar'? Ik zit tot Donderdag nog hier, daarna weer in Eibergen tot einde maand.

Ik heb het Démasqué der Schoonheid met een tweede deel uitgebreid en zit nu een radiospeech over Huxley te fokken. Een artikel over Nietzsche voor de V.Bl. zond ik aan van Wessem; eigenlijk handelt het meer speciaal over het freudiaansche knaagdier.

Hart. gr. van Bep en aan Enny,
zelf een hart. hand van

je Menno

Vast hartelijk bedankt voor Commentaar!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Amsterdam, 29 september 1931

aant.

aant.

Amsterdam, 29 September 1931

Op gevaar af voor pathetisch te worden versleten, zet ik hierboven niet wat je zou hebben verwacht. In je Voorwoord tot Man tegen Man stipuleer je ten duidelijkste de verplichting, die ieder mensch heeft, om af te rekenen. Welnu, ik wil dat bij dezen met jou doen.

Sinds eenigen tijd groeit er in mij een weerzin tegen verschillende van je gedragingen en gestes, die ik tot nu toe voor mij gehouden heb in de hoop en de verwachting, dat er nog wel tekst en uitleg over een en ander zou komen. Nu deze dingen echter uitblijven, je integendeel doet of er niets gebeurd is, en mij een exemplaar van je bundel stuurt met een vriendschappelijke opdracht, kan ik niet langer den schijn handhaven en het vermoeden koesteren, dat er een misverstand heerscht.

Zekerheid omtrent je geste jegens ons, d.i. de redactie van De vrije Bladen, kreeg ik eerst lang na dato uit de krant, die meldde, dat onder jouw redactie een nieuw tijdschrift zou worden opgericht bij den uitgever met wien wij in gesprek waren geweest. Dat deze uitgever met de door ons voorgestelde red. niet in zee wilde gaan is zijn zaak. Dat jij, zonder ons daarin te kennen, wel met hem in zee gaat, is een kwestie die ons onmiddellijk raakt. Indertijd immers heb je ten nadrukkelijkste verklaard nooit iets tegen of naast De vrije Bladen te zullen ondernemen. Dat was op de bijeenkomst met den heer Bouws ten huize van Henny. Wat had je dus anders kunnen doen, dan afwachten wat wij na de afwijzing van Zijlstra gingen doen? Wij bestaan nog steeds. Je hebt dus niet anders dan achter onzen rug de ‘vriendschappelijke’ geste uitgevoerd van den verrader. Ons plan was de uitgave van D.v.B. te beproeven bij een anderen nederlandschen uitgever: er zijn er nog meer dan deze eene. Jij hebt er echter de voorkeur aan gegeven je slag te slaan, toen wij in schijn zwak genoeg stonden. Dit vat ik op als een persoonlijke daad van onkwalificeerbaar gehalte, die voldoende is, om elk contact met je te verbreken. Ik kan zelfs vermoeden, dat je zelf van den indruk, die deze handelwijze op ons heeft gemaakt, besef hebt of hebt gehad, want je laatste brief aan mij dateert van 17 Aug. uit Voorburg, een datum waarop de onderhandelingen en plannen reeds begonnen waren en ten deele uitgevoerd, terwijl er in dien brief niet van wordt gerept. Je stilzwijgendheid verbaast mij trouwens niet meer. Van werkelijke vriendschap is geen sprake meer. Elken omgang vermijd je, iedereen ziet je, behalve ik.

Wat je geestelijke positie betreft, ook daarvoor heb ik niet het minste respect meer. Je verbeeldt je vrijer en onafhankelijker te zijn dan vroeger en het is zoo ver met je gekomen, dat je je z.g.n. eigen meeningen alleen met citaten uit den eeuwig citeerbaren Nietzsche kunt verduidelijken. Langzamerhand heb je je ontwikkeld tot een afgodendienaar zonder weerga en het interesseert mij nog maar te weten, of je zelf niet scherpzinnig en critisch genoeg bent dit in te zien. Als er ooit van apert epigonisme sprake is, dan wel bij jou: jij teert op een ander, zonder wiens inspiratie je nooit tot de levenshouding zou zijn gekomen, die je je nu zoo hardnekkig poogt te verwerven en die je overal als de jouwe voordraagt. Om met jou te spreken: ik wil, dat mijn vriend een vent is, geen..., die zijn vriendschap verzaakt voor de verleidelijke praatjes van een litteraat en een snob <met dezen heer wordt Nietzsche natuurlijk niet bedoeld>, die je naar den mond praat. -

Je hebt gekozen. Ik wil die keuze dan ook geheel aanvaarden en niet een blijkbaar waardeloos geworden vriendschapsverhouding prolongeeren. Je hebt du Perron, welnu, dan kan je mij volstrekt missen, ik stel er ook geen prijs op mét hem je vriend te zijn. Hierin is misschien gesymboliseerd, dat je tegen de kunst het leven hebt gekozen. Het zij zoo. Je zult later wellicht zien, dat deze controverse ingewikkelder is dan zij je nu toeschijnt. Alles blijkt telkens weer veel gecompliceerder, ook de verhouding van leven tot kunst. Er zijn momenten in jouw levensbegrip, die heel wat artificiëeler zullen blijken, dan wat jij in mijn kunstopvatting levenloos noemt. Wat ik in de kunst, die jij veracht, *beleef*, kan jij door geen rationeele redeneering vernietigen. Volgens je eigen overtuiging moeten de werken, die mij deze belevingen schenken, kunstwerken heeten: <o.a.> Leopold, Holst, Buning, wiens werk in waarde verminderd is sinds je zijn dagelijksch leven kent! En toch, alweer volgens je eigen overtuiging, moet het werk uit de humus der persoonlijkheid komen, ook dit werk van Buning. De eenige conclusie mag dus zijn, dat die humus nog zoo rot niet is geweest, waaruit deze planten zijn opgegroeid. Zoolang jij andersom besluit, ben je een vulgair moralist, zoo een, dien jij zoo zegt te verachten. Je eisch: geef mij een vent! riekt al evenzeer naar de moraal, want in de practijk komt dit altijd neer op het onderscheiden van goed en kwaad naar normen, die niet aesthetisch <of vitalistisch> maar ethisch zijn.

Gewapend met de leuze: een vent! heb ik van jou in deze materie het hoogste verwacht. Je hebt mij het bitterst teleurgesteld door je gedragingen jegens je medewerkers en vrienden ter zake van ons tijdschrift. Verder wordt je heele werk, gezien van uit dit gezichtspunt, onbelangrijk: het leven gaat voor alles; bij iemand die dit zelf eischt, neemt men geen woorden voor daden, geen steenen voor brood. Het woord is dood, een teeken zonder waarde. Ook de woorden van de opdracht in Man tegen Man hebben voor mij hun waarde verloren en ik zend ze je daarom terug. Waarom deze vriendschap in het schimmenrijk, waarom dit leege woord, dat elke kracht mist?

Je kunt ervan overtuigd zijn, dat het mij veel heeft gekost in jou, na zooveel jaren gedeeld leven, behalve een open tegenstander ook een heimelijk vijand te moeten erkennen. Ik ben er op gesteld dat het nu openlijk zoo zij.

Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan

D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Rotterdam, 30 september 1931

aant.

30 Sept. 1931

Beste Dirk

In je brief verwar je twee dingen: onze vriendschap, en eenige particuliere opvattingen van jou over een zooveelste-rangs-tijdschriftquaestie, waarvan ik meende, dat ze al sedert meer dan een maand door Marsman waren gecorrigeerd. Ik wil niet terug pathetisch zijn en liever je brief voor onvermijdelijk houden; het zal wel niet anders dan zoo gekund hebben, met ‘verraad’, en de beschuldigingen, die daaraan gepaard plegen te gaan en die je blijkbaar zonder eenige toelichting van mijn kant als onwankelbaar gedocumenteerd beschouwt.

Deze verwarring van twee dingen bewijst inderdaad, dat ik niet verder meer behoef te antwoorden. Geheel afgezien van wat onze verhouding in den laatsten tijd geworden was: dit spijt mij ontzaglijk. Wil je mij voor een verrader en een ambitieus candidaat naar een tijdschriftpostje houden, het zij zoo; ik voor mij heb daartegenover geen andere keuze dan zwijgen.

Menno

Origineel: ?

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Amsterdam, 1 oktober 1931

aant.

aant.

Amsterdam: 1 – X – '31

De nadere verklaring, die je in je brief probeert te geven, wentelt handig de schuld op mij: immers, vriendschap te verwarren met een derderangskwestie geeft blijk van stompzinnigheid, althans van onbeschrijflijke kleinzieligheid. De zaak is anders: ik wensch van een vriend vriendschap en vriendschappelijkheid ten allen tijde en in alle gevallen. Ook in derderangstijdschriftenkwesties. De beteekenis van je vriendschap ligt juist niet waar jij haar naar verbant, n.l. naar zekere groote of ruime gebieden, maar zij ligt overal waar zij zich kan toonen. Zeker, de kwestie van een tijdschrift is van geen waarde. *Jouw houding* daarentegen is hier van evenveel waarde als waar ook.

Dat ik het niet noodig vond mij te documenteeren, vindt zijn oorzaak in Henny's ‘correctie’, die naar mijn gevoel geen ‘verbetering’ is. Ik weet van hem precies, hoe de vork in den steel zit. En verder verkoos jij te zwijgen, ook daar waar je had kunnen spreken.

Ik raad je dus aan mijn brief te herlezen. Je zult dan gewaar worden, dat ik allerminst twee dingen heb verward; alleen maar onder vriendschap iets anders versta dan jij. - Of die houding uit ambitie is voortgesproten gaat mij niet aan; daarover heb ik mij ook niet uitgelaten.

Ik had geen antwoord van je verwacht, maar gehoopt, dat je een afscheid van een fictie zonder verdraaiing der feiten en gevoelens zou hebben geaccepteerd en zelfs toegejuicht. Maak je zelf niet wijs, dat mijn vriendschap den laatsten tijd nog iets wezenlijks voor je beteekende.

Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk

Rotterdam, 29 juni 1933

aant.

aant.

R'dam 29 Juni '33

Beste Dirk

Wat een onaangename historie met die nieren! Tracht er den moed in te houden door aan de naderende vacantie te denken! Maar dat is gemakkelijk gezegd door den niet-benierde. In ieder geval: het beste.

In zooverre breng je mijn plannen niet in de war, dat ik meende *8 Juli* te hebben afgesproken. Vergis ik me daarin? Of ben je dat week-end ook nog niet fit? Ik wacht nog op nader bericht van je daarover.

Het was bijzonder prettig, dat we elkaar weer spraken, en op zoo'n volkomen ongedwongen manier. De wijze, waarop destijds, onze relaties in de gort werden geroerd, heeft me altijd erg gehinderd; niet omdat ik de noodzakelijkheid van een tijdelijke verwijdering niet inzag, maar om het feit zelf, zoo maar. Een vriendschap als de onze, die jarenlang verweven was met alle levensfuncties, wordt nu eenmaal niet zonder botsingen in een slappe verhouding omgezet, dat was mij ook wel duidelijk; maar ik ben nu toch erg blij, dat zulk een slappe verhouding als het ware 'overgesprongen' is en dat we op den ouden toon met elkaar konden spreken, zonder larie. Wat we nu aan elkaar hebben, moet blijken; maar dit is zeker (voor mij althans), dat het levende contact niet is verbroken.

Als je 8 Juli niet beschikbaar bent, zou ik je toch graag in de vacantie ontmoeten. Ik ben van plan 2 Aug. te huwen, om daarna een week in het Engadindal te gaan zitten. Voor de rest van den tijd heb ik geen andere dan vage plannen. Vaste punten alleen: *niet* in Rotterdam blijven en *niet* naar Duitschland.

Schrijf dus nog even. Hartelijke groeten, ook aan Enny van
je Menno

Ant is in Zutfen, 'neemt waar' voor Bert, die ziek is.

Is Greshoff nog bij jullie? Bespuit hem dan mijnerzijds met een krachtigen groet.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak en Ant ter Braak-Faber
aan
D.A.M. Binnendijk en E. Binnendijk-Paauw (Zutphen)

Basel, 4 augustus 1933

aant.

aant.

B.D. en E.
Basel is een heerlijke plaats, uitstekend om weer te herstellen van een gelegenheidsplechtigheid.
hart.gr. van ons beiden
Menno
Ant

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Rotterdam, 5 oktober 1933

aant.

R'dam, 5 Oct. '33

Beste Dirk
Verheugd met je levensteeken. Paap gaat *omgaand* als drukwerk aan je terug. Tevens zendt Nijgh & v. Ditmar je het gisteren verschenen nummer van ‘Forum’, waarin mijn product over Vincent Haman. Toevallig zag ik een paar dagen geleden een ex. in een tweedehands winkel en het bleek voor *ƒ* 1.50 te bemachtigen.
Wij zijn hier nu ongeveer ingeburgerd, de eerste rotzoode is geordend. De zaken des huwelijks gaan zeer voorspoedig! Tot nog toe geen sporen van malaise. (Wij danken jullie nog eens zeer voor de *foto's* van de brulleft, die werkelijk bijzonder aardig waren!) In Sils-Maria was het verrukkelijk; ik kan je dat zeer aanbevelen! Heerlijke lichte lucht, knalgroene meren tusschen besneeuwde alpen. We hebben zelfs toppen bestegen!
Ik zou nu dadelijk een afspraak willen maken. Luister dus: wij beschikken nu over *één* logeerbed in kamertje, en *één* divan, die echter niet bovenmate gemakkelijk is. Maar als één van jullie het er voor over heeft, kan op de laatste een ‘bed’ worden aangebracht. Voelen jullie voor een week-end hier op *14 en 15 Oct.*? Wij kunnen dan heel goed. Schrijf *omgaand* even? Extra-attractie is een diner Zaterdagav. in ‘de Bijenkorf’, dat ‘empfehlenswert’ is.
h.gr. ook van Ant voor jullie beiden

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Rotterdam, 26 oktober 1933

aant.

R'dam, 26 Oct. '33

Beste Dirk

De proef komt. Ik heb er vandaag naar geïnformeerd. Er is een beetje vertraging ditmaal door de Sinterklaas uitgaven.

De fusiequaestie van de V.Bl. dobbert nog altijd heen en weer. Ik had Woensdag een bespreking met Engelman en flubber-constant, die op niets uitliep, omdat E. inderdaad een soort dictatuur wilde instellen (met de beste bedoelingen overigens), waarvoor ik niets voel. Maar sedert dien is Vic weer aan het werk gegaan; op de resultaten daarvan wacht ik nu eerst maar eens.

Van het Vad. nog altijd geen nieuws. Ik heb alleen weer gehoord, dat Henny S. geweldig aan het ‘bezoeken afsteken’ moet zijn. Maar ik heb daar werkelijk geen zin in; als ze me willen, vind ik het best, anders voorshands: onderwerp, gezegde, lijd. voorw.!

Wij hadden het ook *erg* prettig j.l. weekend. De sfeer is geheel hersteld, dat is de hoofdzaak. Laten wij spoedig weer een afspraak maken. Wij zijn volgende week, zooals je weet, in Zutfen en Eibergen.

Tot ziens!

Hart. gr. onder de vrouwen en een hart. hand van

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Amsterdam, 8 november 1933

aant.

aant.

Amsterdam, 8 Nov. '33

Beste Menno,

Mijn oprechte gelukwenschen met je benoeming tot ‘Borel’. Ik hoop van harte, dat de verandering in maatschappelijke positie geen onaangename gevolgen voor je zal hebben, noch in geestelijk, noch in sociaal opzicht. Houd je de baan in R'dam

een jaar aan, zooals je van plan was? Doe het in elk geval, 't lijkt me verstandig bij een benoeming tegen den zin van den directeur in.

En dank voor je aardige kieken. Die van wijlen het Fordje is helaas bewogen. Heb jij er al een gekocht, om mee naar den Haag te rijden? Ben je meteen in dienst getreden? Een vervelend overhaaste geschiedenis zou dat zijn. En Scholte brieschend en ziedend?

Ik maak wel mijn excuses voor mijn (door overhaasting ontstane) slordigheid, om in 'Het Portret' een fout te laten zitten, die mijn kennis van het Nederlandsch in twijfel zou kunnen doen trekken (mijn i.p.v. mij!). - En à propos du Perron: ik ben, na lezing van 'Written in dejection' werkelijk blij hem nooit te hebben ontmoet. Iemand, die zoo autistisch alleen maar belang stelt in en zich zoo buiten de mate der redelijkheid opwindt voor zichzelf en wat daarmee samenhangt heeft, dunkt mij, duidelijk den weg, die naar den waanzin leidt, betreden. Het slot is werkelijk om te gillen; tjonge, tjonge, menschen ik wil jullie hierbij nog even in drie regels zeggen, welk boek ik ga lezen. In het volgend artikel annonceert hij den datum en het uur van de eerstkomende coïtus of defecatie! Querulantisme, polemisatiemanie en een totaal gebrek aan kijk op wat wel en wat niet ter zake doet in leven en litteratuur, ziedaar wat voor mij in den figuur van du Perron wordt belichaamd, en tevens gecaricaturiseerd door het feit dat het een mensch is die dit lichaam leven doet. Zielig! En wat een verkapte moralist à la Coster!

Stevige poot, hartelijke groet, ook voor Ant, van ons beiden,
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Rotterdam, 9 november 1933

aant.

aant.

aant.

R'dam, 9 Nov. '33

Beste Dirk

Dank voor je felicitatie! Ik hoop, dat ik, nu ik deze dobbelarij toevallig gewonnen heb, ook niet aan het kortste eind zal trekken. In ieder geval is de aanlokkelijkheid van een nieuw 'dubbelleven' voor mij momenteel groot, al spijt het me, dat ik deze school moet verlaten. Ik ben al half in dienst bij het Vad., maar het is al te veel eigenlijk. Ik verrek van de snertboeken om me heen, die ik moet wegwerken. Van Henny Scholte kreeg ik een werkelijk bijzonder *aardig* briefje met 'sans rancune'; dat deed me bepaald wel pleizier. -

Ik moet je nog even serieus schrijven over je uitlatingen over du Perron, die ik me persoonlijk heb aangetrokken. Ik meende, dat jij nu tot de overtuiging was gekomen, dat ik niet een jaar of drie met een mensch had omgegaan, die verdient door jou zoo bejegend te worden, als je het nu in je brief doet. Heusch, ik ben de eerste, om de

kleine belachelijkheden van den man te zien, maar dat belet mij niet om door de boomen (in casu dan kromgetrokken boomen) het bosch te zien. Dit 'Written in Dejection', met zijn inderdaad nogal ridicule laatste regels, is een stuk, dat ik voorzoover het de passages over Nietzsche betreft voor 100% en voorzoover het Tielrooy betreft voor zeker 85% voor mijn rekening zou willen nemen. Daarmee wil ik niet zeggen, dat ik het zou kunnen schrijven, omdat mijn reacties anders zijn; maar voor den geest, die het betoog beheerscht, wil ik absoluut instaan. En eerlijk gezegd, ik begrijp niet, waarom je het prettig vindt met mij als vriend om te gaan, terwijl ik, evengoed als ik dat voor jouw vriendschap zou willen doen, voor die insta van iemand, waarvan jij zegt 'blij te zijn dat je hem nooit hebt ontmoet'. Ook tijdens ons conflict naar aanleiding van de poëzie ben ik jou tegenover d.P. als *mensch* nooit afgevallen; ik zal het nu evenmin doen tegenover jou, waar het d.P. betreft. Juist als mensch waardeer ik hem 100%, hoeveel dwaze kleinigheden zijn publiek optreden soms ook mogen aankleven; en omdat ik hem ken, weet ik, dat zoowel de dwaze kleinigheden als de onbevooroordeelde en felle denkwijze van d.P. symbolen zijn van één en dezelfde persoon, dien ik om zijn fouten des te meer *als geheel* accepteer. 'Autistisch': dat is gauw gezegd. Vergeet niet, zou ik zeggen, dat de belangrijke kant van d.P. evenzeer ondenkbaar zou zijn zonder dat 'autisme' als zijn belachelijke. En bovendien, wat kunnen mij al die nominale qualificaties schelen, wanneer ik weet, dat de *mensch* 100% is! Morgen aan den dag komt iemand mij vertellen, dat jij manisch-depressief of schizophreen of god weet wat bent; zal dat iets veranderen aan de waardeering en vriendschap, die ik voor je heb? 'Een verkapte moralist à la Coster': onzin! D.P. is een *on*verkapte moralist, maar net *niet* à la Coster! Trouwens, wie is er *geen* moralist, die zich veroorlooft een theorie te verkondigen, welke dan ook? Jij bent ook een moralist, ook al gebruik je het woord niet graag; als je zoo fel tegen d.P. van leer trekt, verdedig je een moraal, waarin b.v. vervat is, dat iemand niet autistisch mag zijn etc. etc.

Laat ik erbij zeggen, dat Ant, toen ze je brief las, het geheel met je eens was misschien meer dan ik, die misschien zulke dingen *te licht* wil nemen over de belangrijkheid van die 'litteraire defaecatie'; maar zij protesteerde even goed als ik tegen den *toon* van je aanval.

Ik zou graag willen, dat wij bij een volgende ontmoeting eens een *diepgaand* gesprek hadden over de figuur du Perron. Hij heeft in mijn hart geen monopolie, daarin verschilt b.v. de tusschen hem en mij bestaande vriendschap al dadelijk van de tusschen ons in Amsterdam bestaande; ik ben die 'absolute' tijd voorbij, ik heb me daarvoor te veel op mezelf teruggetrokken; maar hij behoort tot de enkelen, waartoe ook jij behoort, die ik toch in volstrekten zin *vrienden* noem, en daarom is het mij uitermate pijnlijk, jou op hem te hooren afgeven, alsof hij de eerste de beste idioot, ruziezoeker of maniak was. Dat je hem zoo verkeerd beoordeelt, bewijst al weer eens, hoe het *werk* omtrent den *mensch* misleiden kan. Al schreef d.P. morgen werkelijk publiekelijk, dat hij overmorgen driemaal zou schijten, en wel in quadraatvorm met bolusfragmenten, dan nog zou ik aan hem vasthouden - zooals die heele poëziequaestie, die voor mijn gevoel uit futiliteiten bestond, niets heeft afgedaan aan mijn persoonlijke genegenheid voor jou.

Antwoord hier eens op; ik pleit voor een zaak, die me na aan het hart ligt.

een stevige hand,

en hart. gr. ook van Ant aan Enny van

je Menno

Nog wat: zijn Pascal en Nietzsche niet voorbeelden van je reinste ‘autisme’? Je moet maar eens zien, hoe die heeren als maar over zichzelf praten! Waarmee *ik* de *fouten* van den ‘autist’ niet wil goedpraten...

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Rotterdam]

Amsterdam, 15 november 1933

aant.

aant.

aant.

aant.

Amsterdam, 15 Nov 1933

Beste Menno,

Ik zou je al eer op je brief hebben geantwoord, als ik niet door een in Zutfen doorgebracht week-end en door veel werk dat daardoor was blijven liggen daarin zou zijn gehinderd.

Je verdediging van du Perron, je op de bres staan voor een vriend, heeft - je begrijpt het - mijn hart goed gedaan. Het spijt mij dan ook oprecht, dat ik in mijn bewusten brief zoo op keffenden toon, blijkbaar, heb geschreven, dat je je gekwetst hebt moeten voelen. Maar daarmee is mijn meening over den figuur-du P., die voor mij een, zich als publiek schrijver manifesteerend, mensch is niet veranderd, omdat - als tenminste deze schrijverszijde van hem geen leugen is (en dat kan ik niet aannemen) - uit zijn werk een toch ongetwijfeld uiterst belangrijk, essentiëel deel zijner menschelijke persoonlijkheid zal spreken. Ik geloof dan ook, dat zijn werk mij omtrent den mensch *niet* heeft misleid, tenzij... hij dat schrijft buiten zijn eigenlijke wezen om. Is dat nu niet het geval, dan is het voor mij onaannemelijk, dat deze mensch *voor de rest* zoo de moeite waard kan zijn, dat men dezen zich in het werk vertoonenden, kant van zijn persoon op den koop toe kan nemen. Om het ronduit te zeggen: het is mij inderdaad een raadsel, dat jij, die tegenover andere scribenten overloopt van hoon voor hun kleine, soms kinderachtige, hebbelijkheden, bij du P. niet alleen je hand over je hart haalt, maar het hem bovendien (is *dát* een vriendendienst?) mogelijk maakt, om zich voor het forum van (op du Perronsche wijze: critisch) Nederland belachelijk te maken. Want zulke defaecatie moge toelaatbaar zijn in een brief, - allerminst op zijn plaats is zooiets toch in een tijdschriftartikel. En dan: autisme is op zichzelf geen minderwaardig verschijnsel; als ik dat zou beweren, ware ik zeker een moralist. Maar autisme, dat den vorm van ijdelheid aanneemt, is toch alleen aanvaardbaar als de autist belangrijk genoeg is en blijkt, om zelfs in zijn ijdele kraam nog ‘groot’ te zijn. Dit nu wil er bij mij niet in: dat du P. (en zijn geschriften zijn, dunkt mij, ook niet op één lijn te stellen met die van Pascal en Nietzsche) *belangrijk* is, al vindt hij zichzelf ook zoo en al vind jij hem zoo. Het lijkt wel, of jullie wederzijdsche vriendschap jullie blind maken - niet voor elkaars fouten, maar ook voor jullie groote tekortkomingen. Er heerscht een sfeer van overschatting tusschen

jullie, die natuurlijk ook in ‘Forum’ zichtbaar wordt, bijv. in citaten uit brieven of door vermelding van mondeling gemaakte opmerkingen, die als Evangeliewoorden worden aangehaald (Ter Braak zei mij...). Zeg nu niet, dat dergelijke uitlatingen futiel zijn; zij zijn symptomatisch voor een psyche, die, als de inhoud zeer ‘diep’ en ‘geweldig’ is, misschien interessant is, maar anders allerbelabberdst. Bij Nietzsche werken sommige, typisch alleen maar autistische, uitlatingen evengoed weerzinwekkend of medelijwekkend. Het staat trouwens toch wel vast, dat Nietzsche krankzinnig is geworden. Ik heb dus met ‘autisme’ een bepaalde *graad* van autisme op het oog gehad. En mijn conclusie à propos du P., uit zijn werk gepuurd, zijn van denzelfden aard en op dezelfde wijze tot stand gekomen als zijn critische opmerkingen betreffende anderen en mijzelf. Hij publiceert; welnu, deze publicist is mij zuwider. Bovendien acht ik zijn onbevooroordeeldheid, een eigenschap die ik zeer sterk zou willen waardeeren, uitermate gering. Ik heb dat zelf aan den lijve (c.q. aan de ziel) ondervonden. -

Een diepgaand gesprek kunnen wij in elk geval een volgenden keer over hem houden.

Met veel belangstelling en grootendeels met instemming heb ik je, in dank ontvangen, artikel over den dichter en het leven gelezen. Het ligt mij momenteel zoo ver, om over dergelijke kwesties te denken of te schrijven, nu ik zelf weer aan den gang ben, dat ik het ook maar bij deze losse appreciatie zal laten.

Tot spoedig hoop ik. Met allerlei groeten van huis tot huis en een hartelijke poot,
je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Rotterdam, 7 januari 1934

aant.

aant.

Haag 7 Jan. '34

Beste Dirk

Hartelijk dank voor brief en gedichten. Wat de laatste betreft: ik zelf vind ze beide uitstekend, behoorend tot je beste werk. Ze zijn doorgezonden naar Vic en Vestdijk, met mijn ‘voor’ erop. Ik hoop ze al in Februari te plaatsen, als zij er ook mee accoord gaan.

Wij zouden er veel voor voelen, als jullie b.v. *3 Febr.* konden komen week-enden. Deze maand is er zooveel onrust door de nieuwe verhoudingen, dat we er eigenlijk ietwat tegen opzien een afspraak te maken. Schikt dat? Het is hier werkelijk bijzonder aardig; Breugheliaansche visioenen uit de ramen verheugen mij nog steeds kinderlijk.

Het hoofdstuk over den schrijver na 30 is alleen een *inleiding* tot het probleem. Ik begrijp overigens, dat je er argumenten tegen zult hebben. De rest publiceer ik in fragmenten (behalve een klein stukje in Gr.Ned.), omdat ik het prettiger vind de boel tegelijk als boek te presenteeren. (April komt het uit).

Ik *briesch* geregeld tegen het winkelstand-fascisme van Mussert. Met verschillende menschen (Greshoff, Kramers, Wim e.a.) besprak ik hier een *serieus* plan, om een soort vrijmetselarij op te zetten, waarvan de leden zich alleen binden op één programpunt: *tegen het Mussert-fascisme*. (Greshoff stelde al naam voor: de Geuzenbond). Ik had mij dat zoo gedacht, dat ieder nieuw lid zich verplicht zijn intieme omgeving te bewerken, zoodat een ondergrondsche keten van menschen ontstaat, die op een gegeven oogenblik weet, wat er gedaan moet worden. Dit klinkt erg romantisch, maar het is het niet. Ik moest laatst naar een première van het tooneelgezelschap van Mussert, 'Fascio', en ben geschrokken van die mentaliteit; en die *dreigt*! Vooral door het getal! Lees 'De opstand der Horden' van Ortega y Gasset!

Schrijf me eens over dit plan, want ik wil er nog deze week werk van maken. Blijkt onze vrees voor deze lieden ongegrond, des te beter. Maar ik voel er niets voor, om voor een fait accompli gesteld te worden en te worden gehitleriseerd. Praat er nog met niemand over zoolang.

Hart. gr. van ons beiden voor jullie beiden en een hart. hand
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak (Den Haag)

Amsterdam, 15 januari 1934

aant.

A'dam, 15/1 - 1934

Beste Menno,

Iets voor Forum (Februari, van wege de 'actualiteit')?

Met hartelijken groet en poot,
je Dick

Mussert Verrekke!

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Den Haag, 29 januari 1934

aant.

den Haag, 29 Jan. '34

Beste Dirk

Er is inmiddels bij ons weer een kink in de kabel gekomen. Wij moeten perse 10 Febr. naar Zutfen, om verschillende redenen van ‘familiairen’ aard. 17 Febr. moeten wij naar Tiel. Zullen wij nu *definitief* 24 Febr. afspreken? Maar dan ook definitief. Het is erg jammer, dat er telkens iets niet klopt.

Ondanks heftige volte in Forum Febr. heb ik je beide gedichten toch mee kunnen nemen. Er staat verder in het Ned. deel alleen nog verder aan poëzie een vers van Vestdijk over v.d.L., dat je uiteraard wel zal boeien. Het lijkt me een aardig nummer geworden. Gelukkig is het aantal abonné's stijgende. Mocht je nog menschen weten, die in de termen vallen, dan houd ik me aanbevolen. Van ‘Forum’ kunnen we nu nog een cultureel anti-fascistisch orgaan maken, buiten de politiek om; maar daarvoor moeten we tegenover den uitgever sterk staan door een voldoende abonnementenaantal. De geschillen over de poëzie zullen dit jaar vanzelf tegenover dat punt op den achtergrond raken. Theun de Vries heeft ons wel en bloc doodverklaard, maar dat zal hem nog niet zoo glad zitten. - Stuur vooral copie, van welken aard ook, en laat ons in ieder geval de primeur hebben.

Ant laat ook haar spijt betuigen over het uitstel, en verzoekt hart. gr. voor jullie beide. Insgelijks van mij, met een speciale hand van

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Den Haag, 20 februari 1934

aant.

den Haag, 20 Feb. '34

B.D.

Wij rekenen er op, dat jullie a.s. Zaterdag komen! Hoe laat? Schrijf dat nog even. Ik weet het graag vooruit, omdat er misschien nog een zaakje voor de krant moet worden opgeknapt.

Je verzen kreeg ik vandaag van Vic terug, die voor stemde. Ik ben ook voor, zoodat de plaatsing verzekerd is, toch vind ik deze verzen iets minder dan de vorige.

De zaak Liepmann zal jou ook wel bezighouden. Ik heb hier met het Vad. gedaan wat ik kon, maar alle andere groote bladen zwijgen (of zwegen) als moffen, het laatste ditmaal zeer toepasselijk. De voorbereiding voor een verzetscomité tegen Mussert is hier aan den gang, daarover Zaterdag meer. Nog nooit heb ik me zoozeer agitator gevoeld.

Hart. gr. van ons beiden aan jullie beiden en een hand van

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan

D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Den Haag, 5 maart 1934

aant.

den Haag, 5 Maart '34

Beste Dirk

Jammer van het rondeel, het was bereids aangenomen. Enfin, oudere rechten gaan voor.

Wij willen graag komen a.s. weekend. Is de trein van *14.14* goed? Wij komen dan wel per tram naar jullie toe. Als er iets van de krant tusschenbeide komt, meld ik het.

Ik heb nog steeds geen werk gemaakt van je Atheensche reis, om de simpele reden, dat ik het eigenlijk diplomatieker vind, als jij aan Schilt, de hoofdred., een briefje schrijft met het verzoek. Je verwijst dan naar mij, en vraagt hem de zaak met mij even te willen bespreken. Laat in het briefje uitkomen, dat *ik* je verwezen heb naar *hem*; dat maakt indruk bij hooge heren; S. krijgt dan het idee, dat er een formeele weg wordt bewandeld. Ik hoor er dan wel van.

Dus: tot Zaterdag!

Hart. gr. 2 x 2 en een hand van

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Den Haag, 8 maart 1934

aant.

den Haag, 8 Maart '34

B.D.

Gisteren met Schilt geconfereerd over je reis. Hij had er eerst geen ooren naar, dacht dat je reeksen brieven wilde schrijven en groote sommen verdienen. Ik heb hem toen onder de soos maar van de K.L.M. verteld en hij wilde toen wel meewerken om je die reisgelegenheid te bezorgen. Hij zou je schrijven; ik hoop, dat je inmiddels bericht van hem hebt ontvangen. Succes!

Tot Zaterdag dus!

In haast h.gr.

je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Versailles, 21 mei 1934

aant.

aant.

Versailles 21 Mei '34

2e Pinksterdag

Versailles brengt mij tot dichten
Maar door de vele proleten
Heb ik den toon vergeten
Die wondren zou verrichten.

Hart. gr.
Menno
Bep

Wat zou ik zeggen moeten?
U is nog altijd boos.
Ik zend u dus maar groeten,
ook van juffrouw de Roos.

EdP

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Den Haag]

Amsterdam, 16 september 1934

aant.

Amsterdam: 16-IX-'34

Beste Menno,
Hierbij twee gedichten, die jullie misschien voor ‘Forum’ wilt hebben.
Prettige vacantie gehad aan het Thunermeer? Je hebt van Enny even iets over ons verblijf gehoord in Sestri. Ik hoop, dat wij elkaar binnenkort weer eens zien, hier of in Den Haag. Voorloopig heb ik het nogal druk, maar er valt toch wellicht vrijblijvend iets af te spreken voor over een week of drie?
Laat je iets hooren? Graag. Ons beider hartelijke groeten voor jullie tweeën,
poot van
je Dick

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan

Menno ter Braak [Den Haag]

Amsterdam, 31 mei 1935

aant.

Amsterdam, 31 Mei 1935

Beste Menno,

Ik hoorde zoojuist van Boris Raptschinsky, dat je een brief moet hebben ontvangen van Semjatin, een kennis van du Perron, uit Parijs. Hij komt 7 Juni voor De Kring een lezing houden en zou er liefst, nu hij toch in Nederland is, zoo veel mogelijk afwerken. Bestaat er kans, dat hij in *Den Haag* bijv. voor de Cul. Club spreekt? Zoo ja, wil je het mij dan even laten weten, daar Raptschinsky, die hier als zijn gastheer optreedt, zich daarvoor interesseert en mij vroeg jou ook nog even ter aanbeveling te schrijven. Het moet een uitstekend en origineel spreker zijn over tooneel en litteratuur in Rusland.

Hij komt *6 Juni* in het land. Met het oog op Pinksteren (en den Zaterdag ervoor) zou de Haagsche lezing gesteld kunnen worden op 11 Juni, op zijn vroegst. - Alles wel bij jullie. Je hebt nog steeds geen Ms. aan Roelofsz. gezonden!!

In haast dit epistel.

Hartelijke poot en groeten voor Ant -,

je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk
aan
Menno ter Braak [Den Haag]

Amsterdam, 3 november 1935

aant.

aant.

Beste Menno,

Je zoudt mij een groot genoegen doen, als je mij uitsluitsel gaf over het lot, dat de Forum-redactie mijn gedicht ‘Vriend en Vijand’ heeft beschoren. Je gaf mij, dezen zomer in den Haag, half en half de verzekering dat het gedicht wel zou worden aangenomen. Is dat gebeurd? Tot nu toe vernam ik niets en kreeg ook geen proef. Het Decembernummer wordt toch de laatste aflevering?

Zien wij elkaar misschien a.s. Vrijdag bij de inaugureele rede van Van Eijck? Tijd om een week-end bij jullie te komen heb ik voorloopig niet ten gevolge van schoolwerkcorrectie en artikelenschrijverij.

Je hebt die huisvrouw Boudier uitstekend op haar toiletemmer gezet. Hulde! Is ‘Een Hollandsch Drama’ werkelijk zoo goed als je vandaag hebt beweerd?

Laat in elk geval eens iets hooren. Ik heb het gevoel, dat wij iederen keer weer den band moeten vastknopen, als wij elkaar terug*zien*. Voor een uitbundige correspondentie ontbreekt mij, al evenzeer als jou, de tijd. Maar zoo bij

tusschenpoozen een enkel levens- en bedrijfsteeken lijkt mij toch onontbeerlijk. Kom je nooit eens voor zaken in Amsterdam? Henny heeft de vorige week nog drie dagen bij mij gelogeerd. Weet je, dat Arthur Müller-Lehning in A. is komen wonen? Ik heb hem al eenige malen gesproken. Hij heeft nog steeds het uiterlijk van een samenzweerder, die nu dan toch echt op weg is met een bom, al weet hij nog niet wie hij 'nemen' moet.

Mijn hartelijke groeten aan Ant. Jij zelf niet minder chaleureus gehanddrukt door je Dirk

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk (Amsterdam)

Den Haag, 24 mei 1936

aant.

aant.

Den Haag, 24 Mei '36

Beste Dirk

Dat wij dien dag van de Liga lezing niet kwamen opdagen, had zijn oorzaak in je eigen brief. Wij meenden er n.l. uit te lezen, dat je eigenlijk geen lust had tusschen die schooluren in om te praten en dat je liever even van de 'pauze' profiteerde. Aangezien ik toen bovendien ook nog in een heel andere buurt een bezoek moest brengen kort daarvoor, hebben we het toen, op hoop van *beter later*, maar laten loopen. Ik hoop, dat het er nu eens gauw van komt. Ik zal waarschijnlijk gauw weer in A'dam moeten zijn en zal je me dus (als het tenminste niet weer zoo'n ongelukkige dag is) een paar dagen van te voren met je 'in verbinding stellen'.

Wat je bezwaren betreft: ik begrijp ze volkomen, maar ik kan ze niet deelen. Op grond van deze en dergelijke overwegingen zouden ook katholieken en heidenen niet kunnen samenwerken tegen het fascisme. Ik ben even hard tegen de Moskou-dictatuur als jij, maar ik meen, dat bij de vorming van een antifascistisch 'intellectueelenfront' (fraai woord en nog fraaier begrip) de behoorlijke communisten niet uitgesloten mogen worden. Het comité zal moeten zijn een comité ad hoc, en het zal zich onmiddellijk ontbinden, als het fascisme geen gevaar meer is. Er zullen, als ons plan tenminste wordt doorgevoerd, *geen* communisten in het bestuur komen. Denk over de heele zaak nog eens na; als je dit punt in discussie moet brengen, kan ik je een convocatie voor de constitueerende vergadering laten zenden, die waarschijnlijk op 20 Juni zal plaats hebben. Dit punt komt sowieso aan de orde, want verschillende menschen, die *wel* hebben geteekend, hebben toch te kennen gegeven, hierover een en ander te willen zeggen. Er zijn nu 60 personen bijeen, die bereid zijn de oproep, die ik je stuurde (of wat daarvan op die vergadering zal overblijven) te teekenen.

Of ik voor Andriesse iets kan doen, op dit oogenblik, is twijfelachtig. Maar die vorige candidaat is ook geplaatst, en kans is er altijd. Ik moet hem in geval van proefneming met de 'instanties' alleen wel eerst spreken, om te zien *wat* ik voor hem

kan doen. Een persoonlijke indruk is voor deze branche nu eenmaal nog meer waard dan een stuk, al is dat natuurlijk ook van belang. Zal ik hem schrijven, dat hij eens in Den Haag moet komen, of kan jij hem daarover laten polsen?

A.s. Vrijdag hoop ik een paar dagen naar Parijs te gaan. Verder blijven wij dit jaar heel degelijk thuis, want we zullen vermoedelijk in Nov. gaan verhuizen. Kun je in *Juli* niet eens komen week-enden? In Juni is er toevallig altijd iets.

Hart. gr. van ons beiden en de hand van
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk

Den Haag, [16 december 1936]

aant.

Beste Dirk

Uitstekend! We verwachten je dan Vrijdag tusschen 5 en 6.

Tot ziens,
hart. en in haast
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk

Den Haag, [15 december 1937]

aant.

Beste Dirk

Je besluit verwondert mij niet, na wat je me telefonisch zei. In ieder geval is je eigen werk hoofdzaak, en voor iemand, die zich benauwd voelt door de gedachte aan journalistieke productiviteit, moet zulk een baantje zeker een ramp zijn. Alleen: ik weet niet, of je jezelf niet onderschat, in dit opzicht, en het baantje met zijn bezwaren *over*schat! Maar dit is een zaak, die ieder voor zichzelf moet uitmaken. Voor mij geldt de benauwenis niet, en het ontberen van vacanties wordt vrij wel vergoed door de meerdere bewegingsvrijheid.

Zouden jullie niet in Januari willen komen logeeren? (Vanaf 3 Jan. zijn wij zeker weer thuis). Wij vonden jullie verblijf in de zomer erg gezellig!

Hart. gr.
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

[Den Haag], 18 februari 1938

aant.

18.II.'38

Beste Dirk

Eenige dagen geleden ontving ik de Slauerhoff-copie; en ik wil bekennen, dat ik alles in één middag heb doorgelezen, zoo geboeid was ik. Dit bracht mij op het idee, om, als zich moeilijkheden voordoen over de reeds gepubliceerde bundels, het ongebundelde en onuitgegeven werk *afzonderlijk in één deel uit te geven*. Het wordt toch nog een dik boek, en bovendien een prachtige publicatie. Dit lijkt me trouwens het *eerste noodige*; terwijl het andere des noods, zoolang de bundels in de handel zijn, kan wachten.

Wil je je gedachten eens over dit voorstel laten gaan?

Verder heb ik hier een ex. voor je van mijn boekje over *Luther*. Maar krijg je het van de 'Groene', dan zou de toezending dubbel werk doen, en ik beschik over weinig exemplaren, ben er echter op gesteld je er een te doen geworden. Graag even een berichtje hierover.

Je stuk over Helman vond ik een van de beste, die je in Gr.Ned. tot dusverre geschreven hebt.

Hart. gr. en hand van
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

Den Haag, 12 maart 1938

aant.

Den Haag, 12 Maart 38 (in 3 ex.)

Ter kennisneming voor de Slauerhoff-commissie

Na het onderhoud van Greshoff met Stols heb ik gisteren, 11 Maart, een uitvoerig gesprek gehad met Zijlstra van Nijgh & van Ditmar. Deze heeft mij overgelegd de tusschen hem en Stols gevoerde correspondentie over ev. overname van de 6 bij Stols verschenen dichtbundels. Stols heeft daarvoor een m.i. exorbitant hooge prijs gevraagd, die volgens Z. geen basis bood voor onderhandelingen. Voorts deelde Z. mij mee, dat hij zich destijds met den broer van Slauerhoff in verbinding heeft gesteld, die hem gezegd had, dat het in de bedoeling van Slauerhoff had gelegen om verder

alles bij Nijgh & Van Ditmar uit te geven; waaruit Z. ook tot een zeker moreel recht op het nagelaten werk concludeerde; in hoeverre terecht weet ik niet.

Verder heeft Z. mij verklaard bereid te zijn een *uniforme editie* als door ons gewenscht van de complete werken van Sl. uit te geven binnen verloop van eenige jaren, met mogelijkheid van inteekening op de geheele reeks. Hij was al van plan om Schuim en Asch, dat uitverkocht is, dezen herfst te herdrukken met Dutron Bornier, en en is bereid met de voorbereiding van die editie even te wachten tot de Sl.-commissie beslist zal hebben; zoodat deze uitgave ev. een deel kan worden van de uniforme editie.

Verder ligt het in zijn bedoeling (aangenomen dat de overeenkomst tot stand komt), om het volgend jaar Het Verboden Rijk en Het Leven op Aarde in één deel in de reeks te laten verschijnen.

Wat de poëzie betreft: Z. verklaart zich bereid, het nagelaten werk nog dezen herfst in de reeks te publiceeren. Verder stelt hij Eldorado en Zeemansgraf, waarvan nog eenige voorraad is, ter beschikking voor hetzelfde doel, en neemt op zich, Clair Obscur en Oost-Azië van de betreffende uitgevers over te nemen. In mijn tegenwoordigheid heeft hij Heyman te Arnhem opgebeld, om hem te vragen, of hij in beginsel tot die overname bereid zou zijn, wat deze bevestigde.

Blijft de quaestie Stols, als m.i. de eenige mogelijkheid, die ons van de totstandkoming van de complete editie scheidt. Z. is n.l. niet bereid de drukorder aan Stols te gunnen, omdat hij zich hiertoe, na het volgens hem onzakelijke aanbod van Stols, en ook anderszins niet verplicht voelt. Hij heeft mij echter uitdrukkelijk verklaard, dat hij *drukken* èn *winst* van de 6 bundels in de reeks, die Stols uitgegeven heeft, aan Stols wil overlaten; hij is bereid over de typographische eenheid met hem te overleggen, zoodat de eenheid in de editie toch gehandhaafd blijft. Stols behoudt dan natuurlijk het recht van de 6 bundels voor ev. afzonderlijke uitgaven, voorzoover hij meent, dat dit recht hem toekomt.

Verder is Z. bereid het toezicht op de typographische verzorging van de editie over te laten aan een gedelegeerd lid van de commissie.

Ik breng deze resultaten van het onderhoud over, en zou er gaarne zoo spoedig mogelijk een vergadering over bijeengeroepen zien. (20 Maart kan ik echter onmogelijk). In verband met het verschijnen van Schuim en Asch en de poëzie ev., nog in den herfst is er *haast* bij!

Menno ter Braak

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

[Den Haag], [20 mei 1938]

aant.

Beste Dirk

Dank voor je briefje. Tot mijn groote spijt moet ik je meedeelen, dat er een kink in de kabel gekomen is wat betreft hemelvaart; wij hadden er tot dusverre vast op gerekend jullie hier te hebben, maar gisteren kwam het bericht, dat mijn ouders,

wegens lichte overspanning, hier een paar dagen willen komen. Weliswaar logeeren zij in het pension van Wim, maar wij zullen ons toch veel met hen moeten occupeeren, en het wordt Ant dan te druk. Oorzaak van deze evenwichtverstoring (die ik eerlijk gezegd al eerder verwacht had) is de hopelooze achteruitgang van tante Anna, waar mijn vader langzamerhand zeer gedeprimeerd door raakt en mijn moeder (je kent haar) met hem.

Hoe jammer wij het dus ook vinden, wij moeten er voor ditmaal van afzien het criterium der [onleesbaar] als solidariteit in de praktijk te realiseeren. Ik hoop, dat er *spoedig* een nieuwe gelegenheid zal zijn.

Kan ik het stuk van je discipel op een of andere manier ter lezing krijgen? Het interesseert me zeer.

Ik had een vaag plan morgen Brugmans te gaan verafscheiden, maar er is werk op dat uur, dus ik vrees, dat het me niet zal lukken.

Ons beider hart. gr. ook voor Enny,
een hartelijke hand van
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk [Amsterdam]

[Den Haag], [1 juli 1938]

aant.

In haast

B.D.

Begrijp jij hier *iets* van?? Zoo ja, dan graag eenig bericht, want wij nemen dit communiqué niet op, alvorens vast staat wat Lekker hier bezig is te doen.

Stuur je me het communiqué in ieder geval even terug?

Nog veel dank voor je gelukwensch. Zien we jullie spoedig eens hier?

Hart.
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
D.A.M. Binnendijk

Den Haag, 18 januari 1940

aant.

aant.

Den Haag, 18 Jan. '40

Kraaienlaan 36

Beste Dirk

Ik bedankte je nog steeds niet voor de toezending van het mooie ex. van ‘Zin en Tegenzin’. Dit niet uit gebrek aan belangstelling of ondankbaarheid, maar omdat ik er iets ‘substantieelers’ bij wilde schrijven over het boek zelf, en daar kwam ik niet toe, om de gewone redenen (te *veel* moeten schrijven). Nu heb ik vandaag ‘in één trek’, d.w.z. met groot pleizier een Zondagsartikel over je geschreven; ik geloof, dat het wel goed is uitgevallen en dat ik erin geslaagd ben ‘zonder aanzien des persoons’ de waardering en de bezwaren naast elkaar te stellen. Ik zal er het portret van de N.R.C. bij zetten, al vind ik het een beetje monnik-achtig uitgevallen. Mijn stuk gaat door op den term ‘defensieve critiek’, die Hoekstra in D.G.W. heeft gebruikt.

Er is hier niet veel bijzonders gebeurd. Het gaat ons doorgaans goed, maar ik heb altijd weer last van ‘inzinkingen’ - als het ware zwakke nagolvingen van de kapitale inzinking in 1938. Niet iets om over te praten maar soms wel onaangenaam.

Is Enny helemaal weer in orde?

De zaak *Gans*, waarover wij het laatst hadden, loopt, als ik mij niet zeer vergis, uit op de comedie, die wij hadden voorzien. Althans: hij heeft onmiddellijk na mijn laatste ‘termijn’ ontvangen te hebben, weer een rijksdaalder geleend bij een ander!!! En natuurlijk wil hij naar Finland - zooals hij naar Abessynië en naar Spanje wilde. Dat hoort erbij. Van het baantje, waarvoor hij zich uit den naad zou loopen, zooals hij mij weenend bezwoer, heb ik al lang niets meer gehoord...

Het recensie-exemplaar van ‘Zin en Tegenzin’ heb ik hier nog tot je beschikking. Zal ik het je zenden, of kan ik het misschien direct aan iemand anders zenden?

Ik ben uitgeput van het Vondelstoeldebat met papen, die als gewoonlijk draaien en camoufleeren. Heb je die rel gevolgd?

Hart. gr. van ons beiden en voor jullie beiden,
een hand van
je
M.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

D.A.M. Binnendijk en E. Binnendijk-Paauw aan Menno ter Braak [Den Haag]

Amsterdam, 19 januari 1940

Beste Menno en Ant,

Zooeven kreeg Dick M's brief. Ja, ik ben weer heelemaal opgeknapt, alles vergeten en vergeven en rij lustig schaats. Ik schrijf je even terug naar aanleiding van wat je over Gans zegt; van vele kanten werd dezer dagen jouw naam genoemd om hem eventueel in gunstigen zin te beïnvloeden.

Dat hij ergens een rijksdaalder geleend heeft is niets vergeleken bij alle guldens en andere gelden die hij links en rechts poogt los te krijgen. Maar dat is niets bijzonders. Dan heeft hij onlangs het volgende bestaan: hij heeft het Amstelhotel opgebeld en een Friesche vlag te leen gevraagd, z.g. voor een fuif van een of andere

club, deze vlag met haken om het lijf bevestigd onder z'n jasje en daarin rustig meegestapt met de journalisten, die een proefvaart met de Josef Stalin gingen maken. Niemand vroeg wat hij er eigenlijk deed en na zich de maaltijd goed te hebben laten smaken, heeft hij de Friesche vlag van het lichaam afgewonden en op het sloependek ergens aan bevestigd waar ze de rest van den tocht rustig heeft gewapperd. De russen waren te verbouwereerd om iets te doen en de persfotograaf heeft 't gekiekt. Verder natuurlijk politie en huiszoeking enzoo en uitdrukkelijk verbod er iets van in de Nederlandsch pers te publiceeren, maar het heeft met foto's in de Vooruit (België) gestaan en in een Engelsch blad. -

Verder botert het niet erg tusschen hem en zijn vrouw. Zij is al vaker weggeweest en weer terug gekomen om 't nog eens te probeeren, maar dat lukte niet en nu was zij sinds 1 Jan. weer op zich zelf gaan woonen en zouden zij gaan scheiden. (Zij heeft een kamertje op een atelier). Nu kwam zij op zekeren dag Jan Campert tegen en aangezien zij hier niet veel relaties heeft vroeg zij hem of hij niet een advocaat wist, die hen gratis wou helpen bij de scheiding. Waarop Jan haar inderdaad naar iemand toe heeft gestuurd en zich ook verder haar lot eenigszins heeft aangetrokken. Dit nu was niet naar Gans' zin. Hij houdt nog van die vrouw en gunt haar geen enkele omgang met anderen en wil haar weer terug hebben. Uren lang post hij voor haar atelier en is erg lastig.

Eenige dagen geleden is hij naar Jan C. toegekomen en heeft gedreigd hem een mes tusschen de ribben te steken, als hij z'n omgang met Esther niet staakte. Hij was erg overstuur en heeft den volgenden dag ‘ergens’ een gulden gevraagd ‘voor een goed doel’. Dat was volgens Dick en mij (Jan had mij de geschiedenis bij wijze van ‘goede mop’ verteld) het koopen van een mes en toen hij dan ook uren later, volkomen in de war en nerveus, Reinders binnenkwam en naar Campert zocht en hem niet vindende naar het kroegie snelde waar ik wist dat hij wèl zat, ben ik hem met een paar vrienden achterna gesneld om een eventueele moord te voorkomen. Hij is n.l. in staat, volgens ons, een dergelijk plan uit te voeren. Toen hij nu ook dreigend tegen deze vrienden begon te doen, ben ik naar hetpolitiebureau gesneld en heb hulp gehaald. Eenige agenten hebben hem gefouilleerd, maar hij bleek geen wapen te hebben. Hij wou niet mee naar het bureau en is toen voor het kroegie, onder de hoede van een agent, blijven wachten. Het slot is geweest, dat er eenige brieven over en weer zijn gewisseld en dat hij toch tenslotte afgetrokken is en Jan 's nachts opgebeld heeft. Zij hebben toen een afspraak gemaakt, op Gans' initiatief, in het Vondelpark, alwaar zij gistermiddag in een stil laantje een robbertje gevochten hebben. Jan heeft er echter bij gezegd, dat het van zijn kant bij deze ééne keer zou blijven (hij dacht dat G. hierdoor wel opgefrischt zou zijn) maar Gans verklaarde hem te zullen blijven volgen en nu krassere maatregelen te zullen treffen. Dus toch de dolk! Aan Esther heeft hij gezegd, dat hij, als zij niet terugkomt, eerst haar overhoop zal steken en dan zich zelf. Hij is op het oogenblik voor geen rede vatbaar en luistert niet en is bij het krankzinnige af.

Wij hebben Esther aangeraden haar advocaat alles te vertellen en raad te vragen of de politie om bescherming te vragen. Natuurlijk wil hij niet meer scheiden. Op een gegeven moment zei hij: ‘Ik ga naar Finland.’ Goed, zei Esther. Ja, dat zou je wel willen, dan ben je van me af - ik ga niet naar Finland.

Wij vinden het allen een erg tragisch geval en hebben erg te doen met hem, maar weten geen oplossing. Toen iemand hem aanraadde zijn moeilijkheden eens met jou te bespreken, antwoordde hij dat hij dat dan liever met Du Perron wou doen want die zou hem wel gelijk geven!

Weten jullie raad?
Hartelijke Groeten,
Enny

Beste Menno,

Ik zal Zondagochtend het Vaderland trachten te bemachtigen in Parkzicht. Je uitgangspunt, defensieve critiek, biedt wel gelegenheid de altijd moeilijk bespreekbare stof van een bundel critische opstellen aan te pakken, lijkt mij. Inderdaad onderscheidt zich het boekje niet door een offensieven geest, al heb ik mij - in het persoonlijk leven - geenszins in mijn stellingen teruggetrokken. Wat vind je van het stuk dat Henny erover heeft geschreven? Het schijnt mij, over den tekst heen, geconcipieerd naar aanleiding van een denk-beeld, dat hij zich - vooral in tegenstelling tot zijn eigen idealen van critiek - van mij heeft gevormd. Bovendien schuift hij mij een opvatting in de schoenen (n.l. de droom, die zich verbeeldt als ware het een plan dat zich verwezenlijkt), die ik nergens en nooit (zeker in dit boekje niet) heb verdedigd. Eigenlijk maakt hij zich jegens mij schuldig aan hetzelfde wat hij mij verwijt: abstraheeren, bevriezen.

De inzinkinkjes die jij hebt, plagen ook mij. Er komt telkens een knagend ‘waarom?’ bij alles in mij op. Een nare malaise... Hoe jij daartegenin nog zooveel energie kunt ‘opbrengen’ is mij een raadsel. Bewonderenswaardig. Ik vind het dan ook bijzonder aardig van je, nog een stuk over mij te hebben geschreven. Ik hoopte het wel, maar dorst het niet verwachten.

Wat dunkt jou van de affaire-Gans? Hij is m.i. rijp voor een sanatorium. Zijn jaloezie is ziekelijk en misplaatst, nu het hem duidelijk moet zijn, dat Esther allang niet meer van hem houdt. Maar zijn maatschappelijke mislukking (hij heeft geen baantje kunnen krijgen), zijn finantiëele ontreddering, het gebrek aan vooruitzichten, alles maakt hem wanhopig en redeloos, zóó dat hij voor niets meer terugdeinst. Hij heeft niets te verliezen en ontleent daaraan zijn moed. -

Tot ziens!
Hart. gr., ook aan Ant,
je D.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum